

นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

นางสาวกฤษิตา เรืองจิรยศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

PERFORMANCES IN CHINESE NEW YEAR FESTIVAL AT PAK NAM PHO

Miss Purita Ruangjirayos

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Thai Theater and Dance

Department of Dance

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
โดย	นางสาวภูริตา เรืองจรรย์ศ
สาขาวิชา	นาฏศิลป์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วัชรพรัักษ์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์พรรัตน์ ดำรุง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วัชรพรัักษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สวภา เวชสุรรัักษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนุกุล โจรนสุขสมบูรณ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ เกิดอรุณสุขศรี)

ภริตา เรื่องจิรายศ: นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ.

(PERFORMANCES IN CHINESE NEW YEAR FESTIVAL AT PAK NAM PHO)

อ.ที่ปรึกษา: ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษานาฏกรรมของคนจีนโพ้นทะเล และพัฒนาการนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460-พ.ศ. 2560 ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน

ผลการวิจัยพบว่า นาฏกรรมของจีนโพ้นทะเลมีอยู่ทั่วไปในโลก ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ นาฏกรรมดั้งเดิม นาฏกรรมปรุงแต่ง และนาฏกรรมสร้างขึ้นใหม่ ดังเช่นเดียวกับที่พบในชุมชนจีนโพ้นทะเลปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460 มาจนถึงปัจจุบัน

เทศกาลนี้เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2460 โดยการอัญเชิญเทวรูปศักดิ์สิทธิ์จากศาลเจ้าออกมาแห่ไปตามท้องถนนด้วยการนำของขบวนดนตรี เพื่ออำนวยการให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการแพร่ระบาดของอหิวาตกโรคในครั้งนั้น เหตุการณ์นี้จึงได้กลายมาเป็นการปฏิบัติประจำปี อีกทั้งยังมีศิลปะการแสดงประเภทต่าง ๆ เพิ่มเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเทศกาลนี้จึงแบ่งประเภทของนาฏกรรมที่เข้ามาได้ตามการเพิ่มของคนในชุมชนเป็น 3 ช่วง คือ วัฒนธรรมดั้งเดิม วัฒนธรรมออกภาษา และวัฒนธรรมนำเข้า ปัจจุบันนาฏกรรมในเทศกาลนี้จัดเป็นรูปแบบขบวนแห่ตามท้องถนน ซึ่งประกอบไปด้วย ขบวนรถที่อัญเชิญวัตถุมงคลสำคัญ เทวรูป สัตว์มงคล องค์กรสมมติ เจ้าแม่กวนอิม ละครเชิงศาสนา ป้ายอำนวยการ รวมถึงขบวนแห่ของนาฏศิลป์และดนตรีด้วย

นาฏกรรมในเทศกาลนี้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนจีนเพื่อธำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนแห่งวิถีชีวิต ศาสนา ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม จากอดีตผ่านมากว่า 100 ปี สืบไปในอนาคต

ภาควิชา	นาฏศิลป์	ลายมือเขียนลิต .....
สาขาวิชา	นาฏศิลป์ไทย	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....
ปีการศึกษา	2561	

5986850535: MAJOR THAI THEATER AND DANCE

KEYWORD: OVERSEAS CHINESE, PERFORMANCES, CHINESE NEW YEAR FESTIVAL,
PAK NAM PHO, NAKHON SAWAN.

PURITA RUANGJIRAYOS: PERFORMANCES IN CHINESE NEW YEAR FESTIVAL AT PAK
NAM PHO. THESIS ADVISOR: PROFESSOR EMERITUS SURAPONE VIRULRAK. Ph.D.

This research is to study the performing arts of oversea Chinese and the development of performing arts in Chinese New Year festival at Pak Nam Pho, Nakhon Sawan province from 1917–2017. Mixed research methodology is used.

The research finds that the performing arts of oversea Chinese can be found worldwide which can be divided into 3 types: tradition, modification and newly creation. This is also found in the oversea Chinese community at Pak Nam Pho, Nakhon Sawan province where it has been taken place annually as a festival on Chinese New Year since 1917 until today.

The festival started in 1917 by taking statuette of divine spirits from the shrine led by music along the street to bless the people who were suffered from the cholera epidemic. This event became an annual practice at which many performing arts elements have been gradually added. Thus, this festival can be divided according to the additional performance elements into three periods of development: the displaying of traditional elements of the early Chinese settlers, the introducing of more elements from various Chinese ethnic groups who are the late settlers, and the additional elements from non-Chinese communities who wish to participate in this important festival. The performing arts of the festival today is staged as a street pageant comprises the floats of heirloom, divine spirits, divine animals, goddess of mercy, religious plays, best wishing placards, and parades of dance and music.

The Performing arts of this festival has been an important element to express the identity of Chinese community to sustain their way of life, religions, traditions, arts and culture from the past 100 years and more.

Department: Dance Student's Signature .....

Field of Study: Thai Theater and Dance Advisor's Signature .....

Academic Year: 2018

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ทั้งนี้ได้รับความเมตตาให้คำปรึกษา และความอนุเคราะห์ข้อมูลอย่างดียิ่ง จากผู้ทรงคุณวุฒิและบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยมีความสามารถกล่าวนาม และขอบพระคุณได้หมด ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้จุดประกายและแรงบันดาลใจสำคัญให้นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพได้ปรากฏเป็นข้อมูลเชิงวิชาการ และท่านได้กรุณาให้คำชี้แนะ สั่งสอน และแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ตลอดจนกำกับดูแลงานวิจัยนี้มาโดยตลอด อีกทั้งรองศาสตราจารย์ ดร.อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ ประธานหลักสูตรฯ หัวหน้าภาควิชานาฏศิลป์ ที่คอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์อย่างดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณท่านคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำที่มีคุณค่าในการทำวิทยานิพนธ์นี้เป็นอย่างยิ่ง อันได้แก่ ศาสตราจารย์พรรัตน์ ดำรง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ เกิดอรุณสุขศรี รองศาสตราจารย์ ดร.สวภา เวชสุรักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรพงษ์ เสนไสย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธา โต๊ะบุรินทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริดา มโนมัยพิบูลย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิ บุญเพ็ง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลินี อาชายุทธการ

อนึ่ง งานวิจัยฉบับนี้ส่วนหนึ่งได้รับความอนุเคราะห์ทุนอุดหนุนพัฒนาบุคลากร 2536 ประจำปี 2560 – 2562 (รวมเวลา 3 ปี) จากมหาวิทยาลัยนเรศวร และทุนสนับสนุนวิทยานิพนธ์ ปี 2562 จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนเงินอุดหนุนจากกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2561 (761008-03AC) และผู้สนับสนุนทุนทรัพย์ตลอดการศึกษาจาก คุณสุภาพร อนุตรพงษ์ คุณจากรุวรรณ อนุตรพงษ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ในโอกาสนี้ขอขอบพระคุณ มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ สมาคมไทหนา สมาคมก๋วงอองสิ่ว และสมาคมฮากกา จังหวัดนครสวรรค์ คณะมังกรทองเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ สมาคม มูลนิธิ และชมรมในจังหวัดนครสวรรค์ ต่าง ๆ ที่ไม่ได้เอ่ยนาม อีกทั้งบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ คุณไชยศิริ ศรีวิจิตร คุณวีระชัย ประเสริฐทรัพย์ คุณมณฑา คงคา วิชुरัย คุณนำชัย อังศุธร คุณปัญญา ตนาภิวัดน์ คุณจงกล ยนต์พิณีจ ดร.สุชาติ แสงทอง ดร.ภิญโญ นิโรจน์ คุณวรศักดิ์ ตำน นครินทร์รัตน์ คุณอาทิตย์ สุขลักษณะ และคุณนพพันธ์ เหมชาติวิรุฬห์ ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ รวมถึงอนุเคราะห์ข้อมูลที่มีความชัดเจน และสะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์อย่างไม่มีปิดบัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์กัญเกียรติ ภูมิรัตน์ ที่กรุณาสละเวลาให้ความรู้ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บินท์สันต์ คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ คุณวิภาภรณ์ เพ่งผล และเจ้าหน้าที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ ที่ช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกในการวิทยานิพนธ์ คณะผู้ช่วยวิจัยที่เพื่อนน้องนิสิตระดับปริญญาเอกและโท ปีการศึกษา 2559 ที่มีส่วนช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและกำลังใจตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ตลอดจนนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี โท เอก ของทุกสถาบันการศึกษาที่ทำรายงานประกอบการศึกษา วิทยานิพนธ์ไว้จำนวนมาก รวมทั้งเจ้าของผลงาน วิจัย อันเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าโดยรอบและโดยลึก

สุดท้ายนี้ขอกราบและระลึกถึงพระคุณบิดา มารดา อากง อาม่า เน่ ญาติพี่น้อง ในครอบครัวทุกท่าน อีกทั้งคุณอาจารย์และบุคลากร มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ให้กำลังใจด้วยรักและห่วงใย และผลักดันสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ศึกษาจนสำเร็จถึงขั้นสูงสุด ณ ที่นี้ คุณูปการที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้ศึกษาขออุทิศให้แก่บรรพชนคนจีนโพ้นทะเลทุกท่าน รวมถึงผู้มีคุณูปการต่อผู้วิจัย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ล่วงลับไปแล้วและยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวนามและมีได้กล่าวไว้ในที่นี้ หากมีส่วนผิดพลาดประการใดผู้วิจัยต้องขอกราบขออภัยและน้อมรับไว้ด้วยความเคารพ

ภริตา เรืองจิรายศ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
สารบัญแผนภาพ	ถ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.4 กรอบแนวความคิด	9
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	10
1.6 ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงาน	12
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	14
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ	14
1.9 คำสำคัญ	14
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	15
2.1 การพลัดถิ่นของชุมชน (Diaspora).....	15
2.1.1 การพลัดถิ่นของชาวอินเดีย	22
2.1.2 การพลัดถิ่นของชาวยิวไปสู่ประเทศอิสราเอล	24
2.1.3 การพลัดถิ่นของชุมชนภายในทวีปอเมริกา.....	24

หน้า

2.1.4 การพลัดถิ่นของชุมชนในยุโรป	25
2.1.5 การพลัดถิ่นของชาวแอฟริกัน.....	27
2.1.6 การพลัดถิ่นของชาวเอเชีย.....	28
2.1.7 การพลัดถิ่นของชาวเวียดนามหลังสงคราม	31
2.2 คนจีนโพ้นทะเล (Overseas Chinese).....	34
2.2.1 คนจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย	37
2.2.2 คนจีนโพ้นทะเลที่อพยพสู่ปากน้ำโพ.....	50
2.3 ประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History)	64
2.4 อัตลักษณ์ของชุมชน (Identity of the community).....	66
2.5 การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion).....	69
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	72
3.1 รูปแบบการวิจัย	73
3.2 ขอบเขตของการศึกษา.....	73
3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	75
3.4 วิธีดำเนินการศึกษา.....	75
บทที่ 4 นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ.....	82
4.1 พัฒนาการของเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	83
4.1.1 กำเนิดเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	83
4.1.2 การบริหารจัดการในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	94
4.1.3 การมีส่วนร่วมขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์	97
4.1.4 การประชาสัมพันธ์เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	98
4.2 นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	102
4.2.1 กำเนิดนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	104

หน้า

4.2.2 ประเภทของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ.....	114
4.2.2.1 วัฒนธรรมดั้งเดิม (ระหว่างปี พ.ศ. 2460–พ.ศ. 2480).....	114
4.2.2.2 วัฒนธรรมออกภาษา (ระหว่างปี พ.ศ. 2480–พ.ศ. 2510).....	135
4.2.2.3 วัฒนธรรมนำเข้า (ระหว่างปี พ.ศ. 2510–พ.ศ. 2560).....	190
4.2.3 ขบวนการในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	208
4.2.4 บทบาทและคุณค่าของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ.....	213
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ	239
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	239
5.2 ข้อเสนอแนะ	245
บรรณานุกรม	246
ภาคผนวก	271
ภาคผนวก ก โครงการสัมมนาภาควิชานาฏศิลป์ เรื่อง “การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่าง นิตระดับบัณฑิตศึกษา	272
ภาคผนวก ข โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “สืบสานศรัทธาและประเพณีตรุษจีน-ไหว้เจ้า นครสวรรค์-ภูเก็ต”	274
ภาคผนวก ค โครงการนำเสนอผลงานระดับบัณฑิตศึกษาและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในการประชุม วิชาการ Chulalongkorn University - Yunnan University "Symposium of Traditional Performing Arts and Cultural Development"	276
ภาคผนวก ง นำเสนอความวิถยานิพนธ์ ในโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การวิจัยวัฒนธรรมสยาม ศึกษา (ศิลปะการแสดง)	279
ภาคผนวก จ งานเสวนา เรื่อง “กลืนอายุละครจิว ปี 2018 วัฒนธรรมเทียนจิน”	282
ภาคผนวก ฉ นำเสนอวิถยานิพนธ์ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบและวิพากษ์ข้อมูลผลงาน วิถยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต.....	284
ภาคผนวก ช ใบประจำตัวต่างดาว ของ นางเลี่ยมต้ แซ่ลิ้ม.....	286
ภาคผนวก ซ หนังสือประจำตัวต่างดาว ของ นายแข่งเจียว แซ่ติม (เดิม แซ่หวัง)	288

หน้า

ภาคผนวก ญ หนังสือราชการจากกระทรวงมหาดไทย ถึง ผู้ว่าราชการ ทุกจังหวัด.....	297
ภาคผนวก ฎ ใบรับรองการนำเสนอข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ	317
ประวัติผู้เขียน	319

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1.1: แสดงระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงาน	13
ตารางที่ 2.1: การประกอบอาชีพของคนจีนโพ้นทะเลในต่างประเทศ	36
ตารางที่ 2.2: กลุ่มคนจีนโพ้นทะเล หรือ คนไทยเชื้อสายจีน ในประเทศไทย	39
ตารางที่ 4.1: นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460-พ.ศ. 2560 (รวมระยะเวลา 100 ปี).....	235

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1: โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์งานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ เมื่อปี พ.ศ. 2559.....	6
ภาพที่ 1.2: การแสดงมังกรทองพันเสา เมื่อปี พ.ศ. 2559.....	6
ภาพที่ 1.3: รวมองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2559.....	7
ภาพที่ 2.1: การพลัดถิ่นของชาวเวียดนามหลังสงคราม.....	17
ภาพที่ 2.2: ภาพเขียนแสดงการอพยพของชาวไอริช ราว ค.ศ. 1868.....	18
ภาพที่ 2.3: Families And Individuals On The Move Swell Into Long-Used Migration Routes Across The Globe. (Missing Migrants Project, International Organization For Migration; UNHCR; I-Map; Regional Mixed Migration Secretariat).....	19
ภาพที่ 2.4: Main migration routes.....	20
ภาพที่ 2.5: Main sea migration routes	21
ภาพที่ 2.6: ชาวอินเดียพลัดถิ่น.....	23
ภาพที่ 2.7: การขยายตัวของศาสนาฮินดูในเอเชีย.....	23
ภาพที่ 2.8: ชาวยิวพลัดถิ่น	24
ภาพที่ 2.9: Central American Route.....	25
ภาพที่ 2.10: การพลัดถิ่นไนจีเรีย	28
ภาพที่ 2.11: The Chinese diaspora in Southeast Asia.....	29
ภาพที่ 2.12: พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3).....	43
ภาพที่ 2.13: จิตรกรรมฝาผนังภาพเรือสำเภา วัดบางขุนเทียนใน (สมัยรัชกาลที่ 4).....	44
ภาพที่ 2.14: ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เรือสำเภาจีน วัดมหาพฤฒาราม	44
ภาพที่ 2.15: พ่อค้าชาวจีนขายของกับหญิงไทย.....	45
ภาพที่ 2.16: ภาพแผนที่แสดงเส้นทางลำน้ำเจ้าพระยาไหลพาดผ่านกรุงศรีอยุธยา.....	45
ภาพที่ 2.17: แผนที่แม่น้ำเจ้าพระยาจากปากน้ำถึงกรุงศรีอยุธยา.....	46

ภาพที่ 2.18: แผนที่แสดงชุมชนหลากหลายเชื้อชาติในยุคกรุงศรีอยุธยา ปี ค.ศ. 1688.....	46
ภาพที่ 2.19: แผนที่เส้นทางการเดินเรือบริเวณแหลมสุวรรณภูมิ.....	47
ภาพที่ 2.20: แผนที่แม่น้ำเจ้าพระยาจากปากน้ำถึงกรุงศรีอยุธยา สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช	47
ภาพที่ 2.21: การขนถ่ายสินค้าจากเรือสำเภาจีนสู่เรือเล็กปรากฏอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยา.....	48
ภาพที่ 2.22: พระบรมมหาราชวังและทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา.....	48
ภาพที่ 2.23: อนุสรณ์เพื่อการรำลึกถึงเรือสำเภาในอดีต ขนาดเท่าจริง ณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร.....	49
ภาพที่ 2.24: ชาวจีนขายไอติมหีบเร่ เป็นขนมหวานที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่นิยมกัน	49
ภาพที่ 2.25: ต้นน้ำเจ้าพระยาที่นครสวรรค์ ภาพจากคุณประคอง เรืองทัย (ภาพสแกน)	55
ภาพที่ 2.26: ตลาดเก่าแควใหญ่ (น้ำน่าน) ภาพจากคุณประคอง เรืองทัย (ภาพสแกน).....	56
ภาพที่ 2.27: ทำบุญปีใหม่ 2505 เขากบ จังหวัดนครสวรรค์ ภาพจากคุณประคอง เรืองทัย (ภาพสแกน)	56
ภาพที่ 2.28: ภาพถ่ายทางอากาศ เห็นตลาดนครสวรรค์ ทางซ้ายถัดไปคือแม่น้ำปิง และขวาสุดคือ แม่น้ำน่าน (เรือแพจอดทางแม่น้ำนี้มาก) ภาพจากคุณเยี่ยม คุณาวงศ์ (ภาพสแกน).....	57
ภาพที่ 2.29: ถนนโกสีย์ จังหวัดนครสวรรค์ ภาพจากคุณประคอง เรืองทัย (ภาพสแกน).....	57
ภาพที่ 2.30: สะพานเดชาติวงศ์ ข้ามแม่น้ำน่าน นำรถเข้าสู่ตัวเมืองนครสวรรค์	58
ภาพที่ 2.31: บริเวณตลาดริมน้ำจังหวัดนครสวรรค์ ภาพจากคุณประคอง เรืองทัย (ภาพสแกน).....	58
ภาพที่ 2.32: นครสวรรค์ ถ่ายจากทางอากาศ พ.ศ. 2518 ภาพจากกรมแผนที่ทหาร.....	59
ภาพที่ 2.33: เขื่อนริมน้ำในจังหวัดนครสวรรค์ ภาพจากคุณจำเนียร พนิชกร (ภาพสแกน)	59
ภาพที่ 2.34: ท่าเรือจ้าง-โรงแรมตึกแดง-ตึกเหลือง จังหวัดนครสวรรค์.....	60
ภาพที่ 2.35: เรือโย่งกำลังลากจูงเรือข้าว มุมซ้ายล่างคือแพซุง จังหวัดนครสวรรค์.....	60
ภาพที่ 2.36: สะพานเดชาติวงศ์ จังหวัดนครสวรรค์ ข้ามแม่น้ำน่าน เปิด 2 กันยายน 2493	61
ภาพที่ 2.37: เรือจ้างจังหวัดนครสวรรค์ แจวจากตลาดข้ามไปสถานีรถไฟปากน้ำโพ.....	61
ภาพที่ 2.38: ภาพถ่ายจากเขากบมาตลาดปากน้ำโพ ภาพจากคุณวินัย แสงแก้ว (ภาพสแกน).....	62
ภาพที่ 2.39: ท่าเรือจ้าง จังหวัดนครสวรรค์ ภาพจากคุณเยี่ยม คุณาวงศ์ (ภาพสแกน).....	62

ภาพที่ 2.40: ศาลเจ้าหน้าผา	63
ภาพที่ 2.41: สุเหราแหก (มัสยิดปากีสถานนครสวรรค์)	63
ภาพที่ 3.1: การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ภาคสนาม.....	78
ภาพที่ 4.1: ป้ายประชาสัมพันธ์ตราสัญลักษณ์แสดงการมีส่วนร่วมขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ..97	
ภาพที่ 4.2: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2553	98
ภาพที่ 4.3: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2554	99
ภาพที่ 4.4: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2555	99
ภาพที่ 4.5: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2556	100
ภาพที่ 4.6: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2557	100
ภาพที่ 4.7: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2558	100
ภาพที่ 4.8: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2559	101
ภาพที่ 4.9: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2560 “๑๑๑ ปี ประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ”	101
ภาพที่ 4.10: ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์และเจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่)	105
ภาพที่ 4.11: ระฆังโบราณ ที่นายหงเปียว แซ่ผู้	106
ภาพที่ 4.12: ศาลเจ้าหน้าผา หรือที่เรียกกันว่า ศาลเจ้าแม่หน้าผา	108
ภาพที่ 4.13: ขบวนอัญเชิญเทวรูปเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559	116
ภาพที่ 4.14: ขบวนรำทรงเทพเจ้ากวนอู ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เมื่อปี พ.ศ. 2559.....	117
ภาพที่ 4.15: ขบวนพะโล่ว พ.ศ. 2559	117
ภาพที่ 4.16: ขบวนพะโล่ว (ฮ่อง) ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เมื่อปี พ.ศ. 2560	118
ภาพที่ 4.17: ขบวนโขนโขน (สาวงามถืออาวุธเจ้า) ที่มา: ดร.กัญญา นิโรจน์.....	118
ภาพที่ 4.18: ขบวนโขนโขน (สาวงามถืออาวุธเจ้า).....	119

ภาพที่ 4.19: ขบวนโขนโขน (อาวุธเจ้า) ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เมื่อปี พ.ศ. 2559	119
.....	
ภาพที่ 4.20: ขบวนโขนโขนในปัจจุบัน	120
ภาพที่ 4.21: ขบวนไซกี (สาวงามถือธง)	120
ภาพที่ 4.22: ขบวนไซกี (ธง) ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เมื่อปี พ.ศ.2559	121
ภาพที่ 4.23: ขบวนเขี้ยวเปี้ย (สาวงามถือป้ายผ้า) ที่มา: ดร.ภิญโญ นิโรจน์	122
ภาพที่ 4.24: ขบวนเขี้ยวเปี้ย (สาวงามถือป้ายผ้า)	122
ภาพที่ 4.25: ขบวนเขี้ยวเปี้ย (สาวงามถือป้ายผ้า) พ.ศ. 2559	123
ภาพที่ 4.26: การเชิดสิงโตก่องสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2495	125
ภาพที่ 4.27: การเชิดสิงโตก่องสิวโดยนักแสดงรุ่นเยาว์	125
ภาพที่ 4.28: การเชิดสิงโตก่องสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2510	126
ภาพที่ 4.29: ภาพหมู่คณะสิงโตก่องสิว สมาคมก่องสิว จังหวัดนครสวรรค์	126
ภาพที่ 4.30: ภาพหมู่คณะสิงโตก่องสิว สมาคมก่องสิว จังหวัดนครสวรรค์	127
ภาพที่ 4.31: ภาพหมู่คณะสิงโตก่องสิว สมาคมก่องสิว จังหวัดนครสวรรค์	127
ภาพที่ 4.32: การแสดงต่อตัวของคณะสิงโตก่องสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2530	128
ภาพที่ 4.33: การแสดงต่อตัวของคณะสิงโตก่องสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559	128
ภาพที่ 4.34: ขบวนนักแสดงต่อตัวของคณะสิงโตก่องสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559	129
.....	
ภาพที่ 4.35: ขบวนนักแสดงต่อตัวของคณะสิงโตก่องสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559	129
.....	
ภาพที่ 4.36: การแสดงเชิดสิงโตของคณะสิงโตก่องสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2560	130
ภาพที่ 4.37: การแสดงเชิดสิงโตของคณะสิงโตก่องสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559	130
ภาพที่ 4.38: การแสดงสิงโตโตเสากระบอไม้ไผ่ของคณะสิงโตก่องสิว	131
ภาพที่ 4.39: การแสดงสิงโตโตเสากระบอไม้ไผ่ของคณะสิงโตก่องสิว	131
ภาพที่ 4.40: การแสดงสิงโตโตเสากระบอไม้ไผ่ของคณะสิงโตก่องสิว	132

ภาพที่ 4.41: การแสดงลีลาการเชิดสิงโตของคณะสิงโตแก้ววงสิว	132
ภาพที่ 4.42: การแสดงการขึ้นเสาดอกเหมยของคณะสิงโตแก้ววงสิว	133
ภาพที่ 4.43: การแสดงเชิดสิงโตของคณะสิงโตแก้ววงสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559.	133
ภาพที่ 4.44: ภาพหมู่คณะสิงโตแก้ววงสิว สมาคมวงสิวนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ มาแสดงน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ณ โรงพยาบาลศิริราช พ.ศ. 2559.....	134
ภาพที่ 4.45: ภาพหมู่คณะเชิดสิงโตแก้ววงสิว สมาคมวงสิวนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เนื่องในโอกาสแสดงถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ณ จังหวัดนครสวรรค์ พ.ศ. 2559.....	134
ภาพที่ 4.46: การเชิดเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2510	136
ภาพที่ 4.47: การแสดงเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2532.....	136
ภาพที่ 4.48: การแสดงเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2532.....	137
ภาพที่ 4.49: การแสดงเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2525.....	137
ภาพที่ 4.50: ขบวนแห่เชิดเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2525	138
ภาพที่ 4.51: การแสดงต่อตัวของคณะเชิดเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2530....	138
ภาพที่ 4.52: การแสดงเชิดเสื่อของคณะเชิดเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2530.	139
ภาพที่ 4.53: การแสดงเชิดเสื่อของคณะเชิดเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2532.	139
ภาพที่ 4.54: การแสดงแห่เสื่อของคณะเชิดเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2532.	140
ภาพที่ 4.55: การแสดงเชิดเสื่อของคณะเชิดเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2559 ..	140
ภาพที่ 4.56: การแสดงต่อสู้กับเสื่อของคณะเชิดเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2560	141
.....	
ภาพที่ 4.57: การแสดงต่อสู้กับเสื่อของคณะเชิดเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2560	141
.....	
ภาพที่ 4.58: บริเวณหน้าสมาคมฮากกา จังหวัดนครสวรรค์	144
ภาพที่ 4.59: การแสดงเชิดสิงโตทองฮากกา ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2554.....	144

ภาพที่ 4.60: การแสดงเชิดสิงโตทองฮากกา ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2554.....	145
ภาพที่ 4.61: การแสดงสิงโตทองฮากกา ของสมาคมฮากกานครสวรรค์ พ.ศ.2560.....	145
ภาพที่ 4.62: กรประชาสัมพันธ์การแสดงของสมาคมฮากกานครสวรรค์ พ.ศ.2560	146
ภาพที่ 4.63: สิงโตทองฮากกา ของสมาคมฮากกานครสวรรค์ พ.ศ.2560	146
ภาพที่ 4.64: ขบวนรถเอ็งกอ-พะบู๊ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2538	148
ภาพที่ 4.65: ขบวนรถเอ็งกอ-พะบู๊ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพปัจจุบัน	149
ภาพที่ 4.66: ขบวนการแสดงเอ็งกอ-พะบู๊ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2532	149
ภาพที่ 4.67: ขบวนการแสดงเอ็งกอ-พะบู๊ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2560	150
ภาพที่ 4.68: ขบวนการแสดงเอ็งกอ-พะบู๊ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2560	150
ภาพที่ 4.69: นางสาวจงกล ยนต์พิณีจ องค์กรสมมติเจ้าแม่กวนอิม คนที่ 1 ในขบวนแห่เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2494.....	161
ภาพที่ 4.70: องค์กรสมมติเจ้าแม่กวนอิม คนที่ 2 ในขบวนแห่เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2511	162
ภาพที่ 4.71: การแสดงละคร เรื่อง เจ้าแม่กวนอิม ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2511	162
ภาพที่ 4.72: องค์กรสมมติเจ้าแม่กวนอิม ในขบวนแห่เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ในปีต่าง ๆ	163
ภาพที่ 4.73: ภาพหมู่คณะมังกรทอง จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ.....	185
ภาพที่ 4.74: ขบวนแห่มังกรทอง ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2495.....	185
ภาพที่ 4.75: การแสดงมังกรทองปิ่นเส้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	186
ภาพที่ 4.76: ขบวนแห่เชิดมังกรทอง ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ.....	186
ภาพที่ 4.77: ขบวนแห่เชิดมังกรทองและมังกรเงิน ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	187
ภาพที่ 4.78: ขบวนแห่เชิดมังกรทองคู่ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	187
ภาพที่ 4.79: การแสดงแสงสีเสียง การเชิดมังกรทอง 9 ตัว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2532	188
ภาพที่ 4.80: การแสดงเชิดมังกรทองล่อแก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2532	188
ภาพที่ 4.81: การแสดงมังกรทองล่อแก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559.....	189

ภาพที่ 4.82: การแสดงมังกรทองเล่นน้ำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพในอดีต.....	189
ภาพที่ 4.83: การแสดงมังกรทองเล่นน้ำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559	190
ภาพที่ 4.84: รถขบวนนางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2510.....	190
ภาพที่ 4.85: ขบวนนางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2520	191
ภาพที่ 4.86: รถขบวนนางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2520.....	191
ภาพที่ 4.87: ขบวนนางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2532	192
ภาพที่ 4.88: การแสดงของเหล่านางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2538.....	192
ภาพที่ 4.89: การแสดงของเหล่านางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559.....	193
ภาพที่ 4.90: รถแห่ขบวนนางฟ้าแบบไทยประเพณี ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2540	193
ภาพที่ 4.91: รถขบวนนางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพในปัจจุบัน	194
ภาพที่ 4.92: ขบวนวงดนตรีล่อแก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพในอดีต.....	194
ภาพที่ 4.93: ขบวนวงดนตรีล่อแก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2511	195
ภาพที่ 4.94: ขบวนแห่วงดนตรีจีน ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ.....	195
ภาพที่ 4.95: ขบวนแห่วงดนตรีและล่อแก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	196
ภาพที่ 4.96: ขบวนแห่วงดนตรีและล่อแก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2554	196
ภาพที่ 4.97: ขบวนแห่วงดนตรีล่อแก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559	197
ภาพที่ 4.98: นักแสดงรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2512	198
ภาพที่ 4.99: ขบวนนักแสดงรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2520.....	199
ภาพที่ 4.100: รถแห่นักแสดงรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2535.....	199
ภาพที่ 4.101: ขบวนนักแสดงรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559	200
ภาพที่ 4.102: ขบวนนักแสดงรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559	200
ภาพที่ 4.103: รถขบวนรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพในปัจจุบัน	201
ภาพที่ 4.104: นักแสดงรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2560	201
ภาพที่ 4.105: การแสดงเชิดสิงโตปักกิ่ง ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2535.....	202

ภาพที่ 4.106: การแสดงเชิดสิงโตปักกิ่ง ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2558	203
ภาพที่ 4.107: การแสดงเชิดสิงโตปักกิ่งบนเวทีในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	203
ภาพที่ 4.108: ขบวนแห่พระถังซัมจั๋ง ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2559	205
ภาพที่ 4.109: ภาพตัดคอลัมน์บทความประจำชาวบ้านเที่ยง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ “ระฆังละคร ตอน มังกรนครสวรรค์” วิพากษ์เรื่องขบวนแห่พระถังซัมจั๋ง	206
ภาพที่ 4.110: หน้ากากสิงโตฮกเกี้ยน	207
ภาพที่ 4.111: การแสดงเชิดสิงโตฮกเกี้ยน ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2560	207
ภาพที่ 4.112: แผนผังขบวนแห่กลางคืน (งานเฉลิมฉลองสมโภช)	209
ภาพที่ 4.113: แผนผังขบวนแห่กลางวัน (งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ)	209
ภาพที่ 4.114: แผนที่แสดงเส้นทางขบวนแห่กลางคืน (งานเฉลิมฉลองสมโภช)	210
ภาพที่ 4.115: แสดงลำดับขบวนแห่กลางคืน (งานเฉลิมฉลองสมโภช).....	210
ภาพที่ 4.116: แผนที่แสดงเส้นทางขบวนแห่กลางวัน (งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ)	211
ภาพที่ 4.117: แสดงลำดับขบวนแห่กลางวัน (งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ)	211
ภาพที่ 4.118: ขบวนแห่กลางวัน (งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ).....	212
ภาพที่ 4.119: ขบวนแห่กลางวัน (งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ)	212
ภาพที่ 4.120: ขบวนแห่กลางคืน (งานเฉลิมฉลองสมโภช).....	213

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1.1: แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ	9
แผนภาพที่ 4.1: โครงสร้างการบริหารจัดการของคณะกรรมการจัดงานประเพณีเจ้าพ่อ - เจ้าแม่ ปากน้ำโพ.....	96

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา

“นาฏกรรมของคนจีนโพ้นทะเล” เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดอยู่ในตัวคนจีนทุกคนในขณะเดียวกัน ก็เป็นเครื่องมือสื่อสารสำคัญในการแสดงความเป็นตัวตน เอกลักษณ์ และลักษณะความเป็นตัวตน โดยสื่อผ่านออกมาด้วยอารมณ์ ท่าทาง และการเคลื่อนไหว รวมถึงภาษา สำเนียง ดนตรี การขับร้อง และเครื่องแต่งกาย เพื่อต้องการให้สังคมอื่นได้รับรู้และเข้าใจอัตลักษณ์ความเป็นตัวตน นาฏกรรม จึงเป็นการสะท้อนศิลปะและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนนั้นด้วย

กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอาณาจักรทั่วโลก ทั้งในแถบทวีปยุโรป ทวีปอเมริกา ทวีปแอฟริกา และทวีปเอเชีย เช่น ชาวเติร์กในประเทศเยอรมัน ชาวอิหร่านในคาบสมุทรสแกนดิเนเวีย ชาวโปรตุเกสในประเทศฝรั่งเศส ชาวอินเดียในประเทศอังกฤษ ชาวมาลายาในประเทศกัวเตมาลา ชาวเอเชียในยูคาตา ชาวจีนในประเทศเวียดนาม ชาวจีนในประเทศมาเลเซีย ชาวจีนในประเทศ สิงคโปร์ ชาวจีนในประเทศอินโดนีเซีย ชาวแอฟริกันผิวดำ ชาวจีน และชาวไทยในประเทศอเมริกา เป็นต้น เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้เกิดการพลัดถิ่นฐานหรืออพยพไปเพื่อตั้งถิ่นฐานใหม่ในดินแดนใดก็ตาม กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้นก็ได้้นำความเชื่อ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และนาฏกรรมของตนติดตัวตามไปด้วย เพื่อต้องการสื่อสารและแสดงอัตลักษณ์ของตนให้กลุ่มชาติพันธุ์หรือสังคมอื่นได้รับรู้และเข้าใจ ในความเป็นตัวตน การพลัดถิ่นฐานนี้อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น สถานการณ์ บ้านเมือง (การเมืองการปกครอง) การศึกสงคราม การติดต่อค้าขาย เศรษฐกิจ และบริบททางสังคม เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการพลัดถิ่นฐานไปทุกแห่งทั่วโลก คือ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีน (คนจีน) ในช่วงสมัยราชวงศ์ชิง เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2172 (อยู่ช่วงปลายสมัยอยุธยา) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีน ในมณฑลกว๋างตุ้ง มณฑลฮกเกี้ยน และมณฑลไหหลำ ได้มีการอพยพออกนอกประเทศจำนวนมาก เนื่องจากในสมัยนั้นเป็นการปกครองแบบเผด็จการและโหดร้ายทารุณ รวมทั้งมีการกดขี่ข่มเหง ประชาชนจนทำให้เกิดความวุ่นวายทางการเมือง ในขณะเดียวกันประเทศจีนก็ยังประสบกับปัญหาภัย พิบัติทางธรรมชาติทำให้ประเทศเกิดความแห้งแล้งและเกิดอุทกภัย ต่อมาในระหว่างปี พ.ศ. 2443 – พ.ศ. 2492 ประเทศจีนเกิดการฉ้อโกงทางการเมืองขึ้นทำให้เกิดศึกสงครามกลางเมืองครั้งใหญ่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนเกิดความอดอยาก ชาวจีนแผ่นดินใหญ่จำนวนมากต้องอพยพหนี ออกนอกประเทศ เพื่อหาช่องทางความอยู่รอด และเมื่อการพลัดถิ่นเกิดขึ้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีน

ก็จะนำความเชื่อ ศาสนา ภาษา ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม รวมถึงนาฏกรรมติดตัวตามมาด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีนส่วนใหญ่จะอพยพลงมาจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน โดยเฉพาะในมณฑลกวางตุ้ง ฮกเกี้ยน และไหหลำ ซึ่งมีอาณาเขตพื้นที่ติดกับทะเล ดังนั้นชาวจีนส่วนใหญ่จึงใช้เส้นทางนี้ในการเดินทางออกจากประเทศโดยการล่องเรือสำเภาเพื่อไปตั้งถิ่นฐานยังดินแดนแห่งใหม่ที่เจริญกว่าเดิมซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญของคนจีนโพ้นทะเล คือ กลุ่มประเทศในแถบทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศเวียดนาม และประเทศไทย เป็นต้น

ประเทศไทยมีภูมิประเทศที่มีอาณาเขตติดกับทะเล ทั้งในฝั่งทะเลอ่าวไทย ทะเลอันดามัน และช่องแคบมะละกา เป็นประเทศที่มีสภาพภูมิอากาศร้อนชื้นและความหลากหลายทางชีวภาพของทั้งพืชและสัตว์จึงเหมาะแก่การเพาะปลูกและทำเกษตรกรรม ซึ่งเป็นรากฐานในการดำรงชีวิต ดังนั้นคนจีนโพ้นทะเลส่วนมากที่มาจากมณฑลกวางตุ้ง ฮกเกี้ยน และไหหลำ จะใช้ภาษาจีนของท้องถิ่นในการสื่อสารระหว่างกัน เช่น ภาษาแต้จิ๋ว กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน ไหหลำ และฮากกา ซึ่งส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มตามจังหวัดที่มีพื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเล ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ระยอง ชลบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ชุมพร สุราษฎร์ธานี สงขลา และภูเก็ต เป็นต้น และคนจีนโพ้นทะเลบางกลุ่มก็ล่องเรือต่อมาตามเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งแม่น้ำสายนี้เป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่สุดอยู่ทางภาคกลางของประเทศไทย จึงทำให้ภาคกลางเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การปลูกข้าวที่เป็นสินค้าส่งออกมีคุณภาพระดับโลก คนจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยจึงได้ไปตั้งหลักแหล่งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ตามเส้นทางของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท อุทัยธานีและนครสวรรค์ ซึ่งนักโบราณคดีได้ค้นพบหลักศิลาจารึกในสมัยสุโขทัย ที่มีข้อความระบุว่า จังหวัดนครสวรรค์ เดิมมีชื่อเรียกว่า “เมืองพระบาง” ดังนั้นหลักฐานชิ้นนี้จึงทำให้เห็นว่าในอดีตนั้นจังหวัดนครสวรรค์ถือเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญในการทำศึกสงคราม มาตั้งแต่ในสมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึงในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยตัวเมืองดั้งเดิมตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาขาด หรือที่เรียกว่า “เขาฤๅษี” จรดวัดหัวเมือง ซึ่งในปัจจุบันก็คือ “วัดนครสวรรค์” และยังมีเชิงเทินดินเป็นแนวปรากฏอยู่ในเวลาต่อมาเมืองพระบางนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “เมืองขอนแก่น” เนื่องจากตัวเมืองตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และหันหน้าเมืองไปทางแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ทำให้ด้านหน้าของเมืองมีแสงอาทิตย์ส่องตลอดเวลา ในภายหลังก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “เมืองนครสวรรค์” มีความหมายว่า เป็นเมืองที่มีศุภนิมิตอันดี หรือที่ชาวบ้านโดยทั่วไป

เรียกว่า “เมืองปากน้ำโพ” ที่มาของคำว่า “ปากน้ำโพ” ได้มีการสันนิษฐานไว้ 2 ประการ คือ ประการแรกชื่อนี้อาจมาจากคำว่า “ปากน้ำไหล” เนื่องจากเป็นบริเวณที่แม่น้ำปิงและแม่น้ำน่านไหลมาบรรจบรวมกัน แล้วชาวบ้านเรียกกันต่อ ๆ กันจนเพี้ยนมาเป็น “ปากน้ำโพ” และยังเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเจ้าพระยา ประการที่สอง คือ มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่อยู่ตรงปากแม่น้ำในบริเวณวัดโพธิ์จึงเรียกกันว่า “ปากน้ำโพธิ์” ปัจจุบันเป็นสถานที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อกวนอู และยังมีหลักฐานทางโบราณคดีสำคัญอีกชิ้นหนึ่งที่ระบุว่า เมืองนครสวรรค์ในอดีตเคยเป็นเมืองเกษตรกรรมมาตั้งแต่ต้นยุคประวัติศาสตร์ จึงเป็นทำเลที่ตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาค้าขายและอาศัยอยู่ในประเทศไทย เมืองนครสวรรค์ยังถือเป็นเมืองหน้าด่านที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย และยังเป็นรัฐกึ่งกลางระหว่างโลกตะวันตกและโลกตะวันออก รวมถึงศูนย์กลางของการคมนาคมและการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา

เมืองนครสวรรค์ หรือ เมืองพระบาง เป็นเมืองโบราณที่สำคัญในสมัยสุโขทัยคู่กับเมืองคณฑี ซึ่งเมืองคณฑีสันนิษฐานว่า ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านโคน จังหวัดกำแพงเพชร บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง และจากข้อมูลในศิลาจารึกสมัยสุโขทัยระบุว่า เมืองพระบางนั้นได้ถูกผนวกรวมเข้ากับอาณาจักรสุโขทัยในสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ และเมื่อสิ้นสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชจึงได้ตั้งตัวเป็นอิสระครั้งต่อมาในสมัยพระยาสิทธิเมืองพระบางก็ได้ถูกผนวกรวมกันอีกครั้ง พระองค์ทรงได้ประดิษฐานพระพุทธรูปพร้อมทั้งศิลาจารึกไว้ที่วัดเขากบ จนมาถึงในสมัยพระมหาธรรมราชาไสลือไทประกาศให้เมืองสุโขทัยเป็นเอกราชและได้รวมเมืองพระบางไว้ในอาณาเขตนี้ด้วย เมื่ออำนาจของกรุงศรีอยุธยาเข้มแข็งขึ้น เมืองพระบางจึงไปขึ้นอยู่กับกรุงศรีอยุธยาในที่สุด และมีหลักฐานในตำนานมูลศาสนาว่า เมื่อปี พ.ศ. 1972 พระญาณคัมภีร์ได้ขอพื้นที่สร้างวัดในกรุงศรีอยุธยาแต่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 ทรงไม่อนุญาต จึงได้มาขอพื้นที่ของเมืองพระบางแต่เจ้าเมืองพระบางก็ไม่ยกที่ให้และอ้างว่าเป็นข้าขอบขัณฑสีมาของอยุธยา เมื่ออยุธยาไม่ให้ทางเมืองพระบางก็ให้ไม่ได้ เมื่อมาถึงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ (รัชกาลที่ 5) ได้มีการปฏิรูปการปกครองหัวเมืองส่วนภูมิภาค “เมืองนครสวรรค์” จึงได้ตั้งเป็น “มณฑลนครสวรรค์” ซึ่งเป็น 1 ใน 4 มณฑล ที่ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2438 มณฑลนครสวรรค์ได้มีอาณาเขตครอบคลุมหัวเมืองต่าง ๆ และมีการรวมเอาหัวเมืองทางแม่น้ำเจ้าพระยาตอนเหนือขึ้นไปจนถึงแม่น้ำปิงเข้าไว้ด้วยกันทั้ง 8 เมือง คือ เมืองนครสวรรค์ เมืองชัยนาท เมืองอุทัยธานี เมืองพยุหะคีรี เมืองมโนรมย์ เมืองสรรคบุรี เมืองกำแพงเพชร และเมืองตาก โดยมีพระยาตักสกรปลาศ (นายทองอยู่ โลहितเสถียร) เป็นข้าหลวงเทศาภิบาลคนแรก และตั้งที่ว่าการมณฑลอยู่ที่เมืองนครสวรรค์ การจัดรูปแบบการปกครองในลักษณะมณฑลได้ดำเนินการ

มาจนถึงปี พ.ศ. 2475 จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมีการยุบมณฑลและระเบียบเทศาภิบาลของเก่าไปให้เหลือคงไว้เพียงหัวเมืองและอำเภอ โดยให้ทุกเมืองมีฐานะเท่าเทียมกัน และปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อเจ้ากระทรวง รวมถึงรับคำสั่งจากเจ้ากระทรวงโดยตรง ดังนั้นเมืองนครสวรรค์จึงได้เป็นหัวเมืองชั้นตรี ซึ่งมีปรากฏอยู่ตามกฎหมายเก่าในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถประมาณปี พ.ศ. 2100 ว่าด้วยเรื่อง ดวงตราประทับหนังสือที่ให้เสนาบดีเจ้ากระทรวงใช้ในราชการจังหวัดนครสวรรค์ตั้งอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศเป็นดินแดนของกลุ่มแม่น้ำ และเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสายหลัก คือ “แม่น้ำเจ้าพระยา” ซึ่งเป็นบริเวณที่แม่น้ำทั้ง 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน จากทางภาคเหนือไหลมาบรรจบรวมกันที่ปากน้ำโพ ด้วยเหตุนี้จังหวัดนครสวรรค์จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “เมืองสี่แคว” แล้วนำคำนี้มาใช้ขึ้นต้นเป็นคำขวัญประจำจังหวัดนครสวรรค์ คือ “เมืองสี่แคว แห่มังกร พักผ่อนบึงบอระเพ็ด ปลารสเด็ดปากน้ำโพ”

จังหวัดนครสวรรค์ เป็นเมืองที่มีประชากรส่วนใหญ่มิใช่สายจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และชาวจีนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน ซึ่งมีความเชื่อว่า สัตว์โลกทั้งหลายจะหลุดพ้นโดยมีพระโพธิสัตว์มาโปรด เรื่องของกฎแห่งกรรมและชีวิตหลังความตายตามคติความเชื่อทางศาสนาที่ว่า บนสวรรค์นั้นเป็นที่อยู่ของเหล่าทวยเทพทั้งหลาย และผู้มีบุญมากเท่านั้นจึงจะได้ไปบังเกิดในสวรรค์มีวิมานเป็นที่สถิตอย่างสุขสบาย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2460 – พ.ศ. 2462 เมืองปากน้ำโพได้เกิดโรคระบาดครั้งใหญ่ที่เรียกว่า “โรคห่า” หรือ “โรคคอหิวดกโรค” กระจายไปทั่วพื้นที่ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนและล้มตายเป็นจำนวนมาก เนื่องจากในสมัยนั้นการแพทย์และการสาธารณสุขยังไม่เจริญเท่าที่ควรประชาชนจึงพากันไปพึ่งหมอชาวบ้าน หรือที่เรียกกันว่า ชินแสจีน แต่ก็ยังไม่สามารถยับยั้งโรคระบาดนี้ได้จึงเป็นเหตุให้ประชาชนหันหน้าไปพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ “เจ้าพ่อแควใหญ่” หรือเรียกว่า “เจ้าพ่อเทพารักษ์” และได้มีการประทับร่างทรงเพื่อทำพิธีรักษาโรคห่าด้วยการเขียน “ยันต์กระดาศ” หรือที่ชาวจีนเรียกว่า “ฮู้” ให้เอาไว้ติดตัวหรือปิดไว้หน้าบ้าน จากนั้นร่างทรงจึงได้นำเอาแผ่นฮู้ไปเผาไฟเพื่อทำน้ำมนต์ให้ประชาชนได้ดื่มกินและประพรมรอบตลาดปากน้ำโพ ถ้าบริเวณใดที่ได้ทำพิธีแล้วก็จะใช้ผ้าแดงกั้นไว้ให้ประชาชนผ่านไปมาเส้นทางนี้ได้ ซึ่งในเหตุการณ์นี้ส่งผลให้การระบาดของโรคห่าหมดไปได้อย่างปาฏิหาริย์ ประชาชนชาวปากน้ำโพจึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์เจ้าพ่อเทพารักษ์ และได้มีการเล่าเรื่องราวขององค์เจ้าพ่อเทพารักษ์ถึงความศักดิ์สิทธิ์และปาฏิหาริย์ต่อ ๆ กันไปทั่วทุกสารทิศจนทำให้มีประชาชนที่อยู่ในเมืองอื่นที่ได้ยินกิตติศัพท์นั้น

เกิดความเลื่อมใสศรัทธาและพากันเดินทางมากราบไหว้จำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี “งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ หรือ งานเทศกาลตรุษจีนนครสวรรค์” นั้น เป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อคนจีนโพ้นทะเลและคนไทยเชื้อสายจีนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันได้กลายมาเป็นวัฒนธรรมสำคัญประจำท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์ด้วย ซึ่งงานในเทศกาลตรุษจีนนี้จะจัดตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 1 ตามปฏิทินจีน ประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เป็นประเพณีการไหว้เจ้าและไหว้บรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ที่ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ในบริเวณสถานที่จัดงานจะมีกิจกรรมหลายประเภทและมีจุดเด่น คือ “นาฏกรรมในขบวนแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ” หรือที่เรียกกันว่า “ขบวนแห่ตรุษจีนนครสวรรค์” ได้แก่ ขบวนขององค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ (เจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าแม่ทับทิม เจ้าแม่หน้าผา เจ้าแม่สวรรค์ ฯลฯ) ขบวนดนตรีจีน ขบวนสิงโต (สิงโตควางตุ้ง เสือไหหลำ สิงโตทองฮากกา และสิงโตปักกิ่ง) ขบวนรำถ้วยไหหลำ ขบวนพระถังซัมจั๋ง ขบวนเอ็งกอ-พะบู๊ ขบวนนางฟ้า นาฏกรรมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก คือการเซตมังกรทอง หรือขบวนแห่มังกรทอง และขบวนองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม ปัจจุบันงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพได้จัดขึ้นมาเป็นระยะเวลาร่วม 100 ปี ซึ่งจากเดิมนั้นเป็นเพียงการจัดประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เฉพาะในกลุ่มคนจีนโพ้นทะเลเท่านั้น แต่ปัจจุบันการจัดงานฯ ได้กลาย มาเป็นงานประจำจังหวัดนครสวรรค์โดยมีความร่วมมือของหน่วยงานและองค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สมาคมจีน บริษัท และห้างร้านต่าง ๆ ภายในจังหวัดนครสวรรค์ ด้วยเหตุนี้ทำให้เห็นว่าทุกภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและดำเนินงานในด้านต่าง ๆ รวมทั้งภาคประชาชนก็ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพด้วยเช่นกัน จึงถือได้ว่าทุกคนในชุมชนปากน้ำโพมีส่วนในการผลักดันให้งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของทั่วโลก อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์อย่างต่อเนื่อง ทำให้สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศด้วย

ภาพที่ 1.1: โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์งานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ เมื่อปี พ.ศ. 2559
ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ปัจจุบันแม้ว่างานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพจะจัดขึ้นมาอย่างยิ่งใหญ่อยู่ถึงการตระการตาและยาวนานร่วม 100 ปี แล้วก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันนาฏกรรมซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญและหัวใจหลักของงานๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทั้งในด้านบวกและด้านลบ

ภาพที่ 1.2: การแสดงมังกรทองพันเสา เมื่อปี พ.ศ. 2559
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

ภาพที่ 1.3: รวมองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2559
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ เกิดขึ้นได้นั้นเพราะมีรากฐานมาจากความเชื่อและความศรัทธาของคนในชุมชนที่มีต่อองค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ดังนั้นเมื่อกาลเวลาและยุคสมัยเปลี่ยนไปทำให้ผู้คนก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย และเมื่อคนมาอยู่ร่วมกันจำนวนเพิ่มขึ้นก็ทำให้ชุมชนและสังคมมีความหลากหลายมากขึ้นด้วย เช่นเรื่องของแนวความคิด ทัศนคติ วิถีชีวิต การศึกษา และเทคโนโลยีสื่อทันสมัย ฯลฯ จึงส่งผลให้นาฏกรรมจะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับคนและบริบททางสังคมในชุมชนยุคสมัยนั้น ๆ และจากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นายไชยศิริ ศรีวิจิตร ซึ่งในอดีตท่านเคยดำรงตำแหน่งประธานการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เมื่อปี พ.ศ. 2554 – พ.ศ. 2555 ให้ความเห็นว่า “งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ในปัจจุบันนี้คนรุ่นหลังนั้นมีความเชื่อและความศรัทธาเกี่ยวกับงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ลดน้อยลงไปซึ่งอาจจะเป็นเพราะคนในชุมชน ส่วนใหญ่ไปให้ความสำคัญเฉพาะในเรื่องของการจัดงานเทศกาลตรุษจีนให้อลังการเพียงอย่างเดียว แต่ไม่คำนึงถึงความสำคัญที่บรรพบุรุษได้ทำกระทำความร่วมมือครั้งอดีต” และจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยเห็นว่า “ที่ผ่านมานั้นคนรุ่นหลังในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่จะนึกถึงแต่เพียงงานเทศกาลตรุษจีนมากกว่างานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ จึงทำให้เห็นว่าความศรัทธาที่มีองค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ นั้นน้อยลงไปด้วย ดังนั้นเมื่อความเชื่อของคนไม่มีความศรัทธาจึงไม่เกิด อยากรู้ก็ตามมีคนเดียวบางกลุ่มเท่านั้นที่จะทราบถึงประวัติความเป็นมาและเรื่องราวของต้นกำเนิดงานประเพณีแห่เจ้าฯ นี้” ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงคุณค่าและเรื่องราวของงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ รวมถึงนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งถือเป็นรากเหง้าของบรรพบุรุษที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานต่อไป รวมถึงผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับนาฏกรรมของคนจีน โพนทะเล และพัฒนาการ

นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนความเป็นตัวตนและแสดงถึงอัตลักษณ์ของคนในชุมชนปากน้ำโพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการที่จะศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้เชิงวิชาการ และประวัติศาสตร์มุขปาฐะ หรือประวัติศาสตร์บอกเล่าของคนในชุมชน เพื่อนำข้อมูลนั้นมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ด้วยเหตุและผลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์แก่องค์กรและหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ที่สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นรากฐานในการวางแผนงาน การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ในการพัฒนาชุมชนปากน้ำโพต่อไปในอนาคต และได้ตระหนักถึงความร่วมมือที่จะช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพให้คงอยู่สืบไป โดยคำนึงถึงรากเหง้าของบรรพบุรุษเป็นส่วนสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษานาฏกรรมของคนจีนโพ้นทะเล
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีน ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การดำเนินการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประชากร ด้านเวลา ด้านสถานที่ และด้านเนื้อหา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านประชากร

ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลส่วนหนึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยเลือกเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

1.2 ด้านเวลา

ศึกษาเฉพาะนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460 จนถึงปี พ.ศ. 2560 รวมเป็นระยะเวลา 100 ปี

1.3 ด้านสถานที่

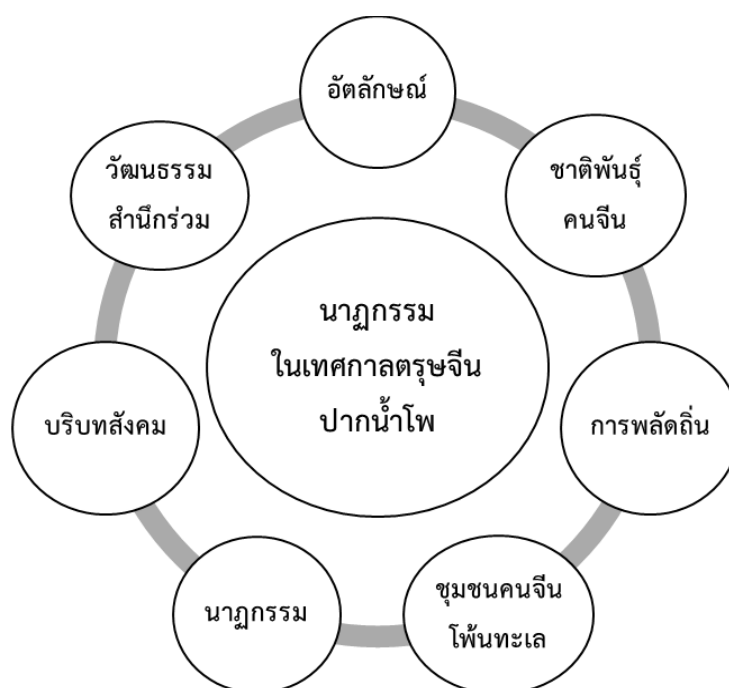
เน้นศึกษาเฉพาะที่ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

1.4 ด้านเนื้อหา

เน้นที่การศึกษานาฏกรรมขบวนแห่ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

1.4 กรอบแนวความคิด

ในการดำเนินการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพนั้น จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลต่าง ๆ อันเป็นส่วนประกอบสำคัญต่อการศึกษาศึกษาการสืบทอด การอนุรักษ์ การพัฒนา และการรักษาอัตลักษณ์ชุมชน ทั้งนี้ในการศึกษานาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพนั้น จะต้องศึกษาข้อมูลทั้งทางด้านกลุ่มชาติพันธุ์คนจีน การพลัดถิ่น ชุมชนคนจีนโพ้นทะเล บริบททางสังคม รวมถึงด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่มีส่วนสำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์จีน ตามแผนภาพแสดงกรอบการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ 1.1: แสดงกรอบแนวความคิดในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ” นี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนศึกษาและสังเกตการณ์ในงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงภาพถ่าย และวีดิทัศน์จากสื่อต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวที่ได้ศึกษาและรวบรวมมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นถึงนาฏกรรมของคนจีนโพ้นทะเล รวมถึงนำมาศึกษาในเรื่องของพัฒนาการนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ โดยมีการร่วมสนทนากลุ่มย่อยกับคณะดำเนินงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ เพื่อเก็บรวบรวมแนวคิดและทัศนคติ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการที่จะรักษา สืบทอด อนุรักษ์ การสร้างสรรค์และพัฒนาการโดยมีวิธีดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ค้นคว้าจากเอกสาร อาทิ หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง บทความวิชาการ และบทความวิจัย ทั้งในด้านของมานุษยวิทยา สังคมวิทยา คติชนวิทยา ศิลปกรรมศาสตร์ และการบริหารจัดการ

2. ศึกษาจากภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว และเทคโนโลยีสื่อทันสมัย ที่เกี่ยวข้องกับงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

3. การสัมภาษณ์บุคคลที่มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ โดยผู้วิจัยใช้ลักษณะของคำถามแบบปลายเปิดในการสัมภาษณ์บุคคลทุกภาคส่วน ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และในฐานะคณะนักแสดง คณะดำเนินงาน ทั้ง 5 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ดำเนินงาน กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้สนับสนุน กลุ่มผู้ชม และกลุ่มคนจีนโพ้นทะเลในปากน้ำโพ อาทิ

3.1 คณะนักแสดง

3.2 คณะกรรมการดำเนินงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ (คณะกรรมการกลาง (ถ่านั่ง))

3.3 มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแม่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ (คณะกรรมการ สมาชิก)

3.4 สมาคมกว๋องสิ่ว (คณะกรรมการ สมาชิก)

3.5 สมาคมไต้หวัน (คณะกรรมการ สมาชิก)

3.6 สมาคมฮากกา (คณะกรรมการ สมาชิก)

3.7 มูลนิธิส่งเสริมดนตรีจีนนครสวรรค์ (คณะกรรมการ สมาชิก)

3.8 มูลนิธิปากน้ำโพประชานุเคราะห์ (คณะกรรมการ สมาชิก)

3.9 บริษัท ห้างร้าน ในจังหวัดนครสวรรค์ (ผู้ที่มีส่วนร่วม)

- 3.10 ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์
- 3.11 สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์ (ผู้ที่มีส่วนร่วม)
4. การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ศึกษาและการวิเคราะห์
5. มีการประมวลข้อมูลและเรียบเรียงบท 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

- 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.3 ขอบเขตของการวิจัย
- 1.4 กรอบแนวความคิดการวิจัย
- 1.5 วิธีดำเนินการวิจัย
- 1.6 ระยะเวลาทำการวิจัยและแผนการดำเนินงาน
- 1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
- 1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ
- 1.9 คำสำคัญ

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 การพลัดถิ่นของชุมชน (Diaspora)
- 2.2 คนจีนโพ้นทะเล (Overseas Chinese)
- 2.3 ประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History)
- 2.4 อัตลักษณ์ของชุมชน (Identity of The Community)
- 2.5 การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion)

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 ขอบเขตของการวิจัย
- 3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

- 4.1 พัฒนาการของเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
  - 4.1.1 กำเนิดเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
  - 4.1.2 การบริหารจัดการในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
  - 4.1.3 การมีส่วนร่วมขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์

4.1.4 การประชาสัมพันธ์เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.2 นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.2.1 กำเนิดนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.2.2 ประเภทของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.2.3 ขบวนแห่ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.2.4 บทบาทและคุณค่าของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ประวัติผู้เขียน

1.6 ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงาน

ในการดำเนินการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาเป็นระยะเวลา 3 ปี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์การพลัดถิ่นของชุมชน
2. ทราบถึงสถานภาพของชุมชนชาวจีนในประเทศไทย
3. ทราบถึงนาฏกรรมกับการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนชาวจีนในประเทศไทย
4. ทราบถึงการสืบทอด การอนุรักษ์ การสร้าง และการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนชาวจีน

ในประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ

5. เป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์อีกทั้งยังเป็นประโยชน์แก่องค์กรและหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่สามารถนำข้อมูลไปเป็นรากฐานในการวางแผนกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และตระหนักถึงความร่วมมือในการพัฒนาควบคู่ไปกับการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนต่อไป

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์ที่สำคัญอันจะเป็นข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ดังนี้

นาฏกรรม หมายถึง มหรสพบันเทิง เป็นเครื่องบำบวง บวงสรวงเทพเจ้า หรือเป็นเครื่องบำเรอมนุษย์ ได้แก่ นาฏศิลป์ ดนตรี ภาพยนตร์ นันทนาการ

นาฏกรรมของคนจีนโพ้นทะเล หมายถึง เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดอยู่ในตัวคนจีนทุกคน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเครื่องมือสื่อสารสำคัญในการแสดงความเป็นตัวตน เอกลักษณ์ และลักษณะความเป็นตัวตน โดยสื่อผ่านออกมาด้วยอารมณ์ ท่าทาง และการเคลื่อนไหว รวมถึงภาษา สำเนียง ดนตรี การขับร้อง และเครื่องแต่งกาย เพื่อต้องการให้สังคมอื่นได้รับรู้และเข้าใจอัตลักษณ์ความเป็นตัวตน นาฏกรรมจึงเป็นการสะท้อนศิลปะและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนนั้นด้วย และเป็นนาฏกรรมที่มีเรื่องราว โดยมีรากฐานมาจากความเชื่อ ความศรัทธา ศาสนา วิถีชีวิต ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรม

1.9 คำสำคัญ

คนจีนโพ้นทะเล, นาฏกรรม, นาฏกรรมของคนจีนโพ้นทะเล, นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีน, ปากน้ำโพ, นครสวรรค์

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาความสำคัญของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษานาฏกรรมของคนจีนโพ้นทะเล และพัฒนาการนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์การพลัดถิ่นของชุมชน รวมถึงการพลัดถิ่นของชุมชนชาวจีนในประเทศไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลในเรื่องของแนวคิด และทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 2.1 การพลัดถิ่นของชุมชน (Diaspora)
- 2.2 คนจีนโพ้นทะเล (Overseas Chinese)
- 2.3 ประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History)
- 2.4 อัตลักษณ์ของชุมชน (Identity of The Community)
- 2.5 การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion)

2.1 การพลัดถิ่นของชุมชน (Diaspora)

คำว่า “พลัดถิ่น” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่า อยู่ไกลจากถิ่นที่อยู่ของตน เช่น เรียกรัฐบาลที่ตั้งศูนย์บัญชาการอยู่นอกประเทศของตนว่า รัฐบาลพลัดถิ่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 819)

ดร.นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ นักวิชาการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ได้นิยามคำว่า “Diasporas” หมายถึง คนพลัดถิ่น เป็นกลุ่มประชากรที่กระจัดกระจายย้ายถิ่นไปอยู่ในพื้นที่ที่มีใช้บ้านเกิด และชุมชนดั้งเดิมของตัวเอง กลุ่มคนที่ย้ายออกไปจากที่อาศัยเดิมเหล่านี้ อาจจะมีเหตุผลทางประวัติศาสตร์ การเมือง สงคราม ความขัดแย้ง การค้าขาย และเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามกลุ่มคนที่ย้ายออกไปจากบ้านเกิดบางกลุ่มอาจยังคงมีสายสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นกับญาติพี่น้อง และชุมชนดั้งเดิมของตัวเอง แต่บางกลุ่มอาจไม่มีสายสัมพันธ์กับดินแดนบ้านเกิด ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก หมายถึง ชาวยิวที่อาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายในสังคมของชาวเจนไทล์ ในสมัยของพระเยซูจนถึงต้นต้นคริสต์ศตวรรษ และนอกจากนั้นคำว่า diaspora เป็นคำของชาวฮีบรูที่ใช้เรียกพวกที่ถูกเนรเทศ และพวกที่อพยพ ในสมัยโรมัน diaspora หมายถึง ชาวยิวที่อาศัยอยู่อย่างโดดเดี่ยวเนื่องจากถูกโจมตี

และฆ่าล้างเผ่าพันธุ์จนต้องเร่ร่อนไปในอยู่ที่ต่าง ๆ ในเวลาต่อมาชาวยิวที่เป็นพ่อค้าและมีฐานะร่ำรวย ได้เข้ามาช่วยชาวยิวด้วยกันก่อตั้งเป็นชุมชนอยู่นอกเมืองปาเลสไตน์ ซึ่งชุมชนของชาวยิวในที่แห่งนี้ ถูกเรียกโดยชาวฮีบรูว่าเป็น ชุมชนของ เตฟูโซต์

Kantor ได้กล่าวว่า คำว่า “พลัดถิ่น” ใช้เป็นครั้งแรกเมื่อมีการอพยพที่กล่าวถึงในหนังสือ เฉลยธรรมบัญญัติ (Deuteronomy) 28:25 ว่า “เจ้าทั้งหลายจะเป็นผู้ “กระจัดกระจาย” ไปทุก อาณาจักรในโลก” การใช้คำนี้เริ่มใช้กันขึ้นตามความหมายเดิม เมื่อคัมภีร์ฮีบรูได้รับการแปลเป็นภาษา กรีก และคำว่า “Diaspora” ขณะนั้นหมายถึง ประชาชนที่เป็นยิวที่ลี้ภัยมาจากอิสราเอล เมื่อ 607 ปี ก่อนคริสต์ศักราช โดยการถูกขับไล่จากบาบิโลเนีย และจากยูเดีย ในปี ค.ศ. 70 โดยโรมัน

Barclay กล่าวว่า “Diaspora” นำมาใช้ในบริบทของการพลัดถิ่นของกลุ่มชนอิสราเอล ที่กระจัดกระจายไปยังดินแดนต่าง ๆ ตลอดมาในประวัติศาสตร์ การวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของ กลุ่มชนผู้พลัดถิ่น หรือ ตัวกลุ่มชนที่พลัดถิ่นเอง

Will Walden คำว่า “การพลัดถิ่น” เป็นคำที่นำมาใช้อย่างแพร่หลายในภาษาอังกฤษ ในกลางคริสต์ทศวรรษ 1950 ในการใช้ในการเรียกกลุ่มผู้ถูกโยกย้ายถิ่นฐาน (expatriate) จากประเทศใดประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศใดประเทศหนึ่งหรือจากบริเวณใดบริเวณหนึ่งไปยัง อีกบริเวณใดบริเวณหนึ่ง

ดร.นฤพนธ์ ต้วงวิเศษ นักวิชาการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ยังได้รวบรวมแนวคิดเรื่อง การพลัดถิ่น จากนักวิชาการหลายท่านไว้ว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 แนวคิดเรื่อง diaspora ขยายไปสู่ กลุ่มคนทางศาสนา ได้แก่ ชาวอาร์เมเนียนส์ ชาวปาเลสไตน์ และชาวฮุกิวนีออตส์ ในช่วงคริสต์ศตวรรษ ที่ 16-17 ภาษาอังกฤษมีคำว่า refugee หรือ คนอพยพ ใช้เรียก ชาวฮุกิวนีออตส์ที่ต้องการอพยพ ออกไปอยู่ที่อื่น ชาวอาร์เมเนียนและชาวปาเลสไตน์ที่เร่ร่อนเป็นพวกที่ใกล้เคียงกับชาวยิวที่เร่ร่อน คนเหล่านี้เป็นพวกที่มีภาษาและศาสนาเดียวกันมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และการถูกทำร้ายเหมือนกัน ทั้งชาวปาเลสไตน์ และอาร์เมเนียนมีอาชีพค้าขายเป็นหลักและอาศัยอยู่ใน ดินแดนนอกบ้านเกิดของตนเองเช่นเดียวกับชาวยิว

แนวคิดเรื่อง diaspora ในทางมานุษยวิทยามีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวคิดทางศาสนา แต่ไม่เหมือนกันทีเดียว กล่าวคือ diaspora ทางมานุษยวิทยา หมายถึง ชุมชนของผู้อพยพที่มีความเป็นชาติพันธุ์ร่วมกัน แต่อาศัยอยู่ในดินแดนที่มีบ้านเกิดของตัวเอง คนเหล่านี้อาศัยอยู่กระจัด กระจายในสังคมอื่น แต่มีการร่วมตัวกันเพื่อธำรงและสร้างวัฒนธรรมของตัวเองอย่างมีเอกลักษณ์ สมาชิกในชุมชนผู้อพยพเหล่านี้จะรู้สึกกว่าตนเองไม่ได้รับการยอมรับจากเจ้าของดินแดนที่พวกเขา

อาศัยอยู่ ผู้อพยพมองว่าดินแดนบ้านเกิดของเขาคือที่อยู่อาศัยที่แท้จริง และหวังว่าวันหนึ่งจะเดินทางกลับไป那儿 ผู้อพยพพลัดถิ่นจึงยึดมั่นในดินแดนบ้านเกิดอย่างเหนียวแน่น และพยายามสร้างความทรงจำ ตำนาน และประวัติศาสตร์เกี่ยวกับดินแดนเกิดของตนเอง

ผู้อพยพพลัดถิ่น ยังหมายถึง คนที่ถูกเนรเทศออกจากบ้านเกิด กลุ่มคนอพยพ กลุ่มคนเร่ร่อนที่ไม่มีสัญชาติ ซึ่งอาศัยรวมตัวกันเป็นชุมชนแต่ยังคงมีการติดต่อกับบ้านเกิด สิ่งที่แตกต่างกันในกลุ่มคนพลัดถิ่นนี้คือเรื่องของฐานะ คำว่า คนถูกถอดสัญชาติอาจหมายถึงคนที่ไม่มีชาติ คนเปลี่ยนถิ่น อาจหมายถึงคนที่ทำงานใหม่หรือที่เรียนใหม่ คนอพยพหมายถึงคนไม่มีสมบัติเป็นของตัวเอง และคนถูกเนรเทศทางการเมือง หมายถึง คนที่ถูกตัดขาดจากบ้านเกิดเมืองนอน ชุมชนของคนพลัดถิ่นจึงประกอบด้วยคนในลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว คนเหล่านั้นมักจะมีความคิดและสำนึกร่วมกันบางอย่าง สำนึกนั้นอาจมาจากการมีความทรงจำเดียวกัน และมีจินตนาการเหมือนกัน

ภาพที่ 2.1: การพลัดถิ่นของชาวเวียดนามหลังสงคราม

ที่มา: Wikipedia Commons

คนหลายกลุ่ม ทั้งที่สร้างอัตลักษณ์ให้ตนเอง หรือถูกหยิบยื่นอัตลักษณ์โดยคนอื่น เช่น ชาวเดิร์กในเยอรมัน ชาวอิหร่านในสแกนดิเนเวีย ชาวแม็กกรีส และชาวโปรตุเกสในฝรั่งเศส ชาวอินเดียในประเทศอังกฤษ ชาวแอฟริกันผิวดำในอเมริกา ชาวกรีก ชาวไอริช ชาวอิตาลี ชาวโปแลนด์ ชาวคิวบาในอเมริกา คนจีนในอเมริกา คนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาวเอเชียในอุกานดา ชาวฮิปปี้ในเอเชียและยุโรป และชาวมายาในกัวเตมาลา ประวัติศาสตร์ของคนพลัดถิ่นเหล่านี้ มีความแตกต่างกัน

ภาพที่ 2.2: ภาพเขียนแสดงการอพยพของชาวไอริช ราว ค.ศ. 1868

ที่มา: Wikimedia Commons

ตัวอย่างเช่น คนผิวดำในอเมริกาอาจมีประวัติศาสตร์คล้ายกับชาวยิว ชาวปาเลสไตน์ และชาวอาร์เมเนีย ซึ่งถูกขับไล่ออกจากบ้านเกิดของตนเองและอพยพกระจัดกระจายไปอยู่ที่อื่น แต่ชาวผิวดำในอเมริกาไม่อาจจะบุดินแดนเกิดได้ชัดเจนเหมือนชาวยิว และตำนานเกี่ยวกับการกลับไปบ้านเกิดของคนผิวดำก็ถูกเปลี่ยนไปเป็นการดิ้นรนเรียกร้องเสรีภาพของชาวแอฟริกันชุมชนคนพลัดถิ่น

ชาวมาฮาในเม็กซิโกและสหรัฐก็มีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการทารุณกรรม และการค้าขายใกล้เคียงกับชาวยิว และอาร์เมเนีย ในช่วงทศวรรษที่ 1980 ชาวมาฮาจำนวนมากได้อพยพกระจัดกระจายออกจากประเทศกัวเตมาลาเข้าไปอยู่ในเม็กซิโก หรือกลายเป็นคนต่างด้าวในสหรัฐ คนพลัดถิ่นชาวคิวบาอพยพจากไมอามีไปอยู่ในสเปนหลังจากที่ ฟิเดล คาสโตร ขึ้นปกครองประเทศในปี ค.ศ. 1958 คล้าย ๆ กับชาวมาฮาที่อพยพไปอยู่ที่อื่นด้วยเหตุผลทางการเมือง

ชุมชนเล็ก ๆ เช่น ชุมชนชาวเติร์กในเยอรมัน ชุมชนชาวแม็กซิโก และชาวโปรตุเกสในฝรั่งเศสเกิดขึ้นมาด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจมากกว่าเหตุผลทางการเมือง ถึงแม้ว่าชาวโปรตุเกสและชาวแม็กซิโกจะต่างไปจากคนพลัดถิ่นประเภทอื่น ๆ แต่พวกเขาก็ยังมีสำนึกของการเป็นคนพลัดถิ่น และปรารถนาที่จะกลับบ้านเกิดเช่นกัน ตัวอย่างผู้พลัดถิ่นชาวไอริชและชาวกรีกในอเมริกา ถึงแม้ว่าพวกเขาจะปรับตัวเข้ากับสังคมอเมริกันได้ดี แต่พวกเขาก็มีวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง และมีสำนึกว่าตนคือคนข้ามสัญชาติ ชาวไอริชและชาวกรีกมีการร่วมตัวกันเป็นสมาคม เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ชาวไอริชในอเมริกามีความคิดว่าบ้านเกิด คือ ประเทศไอร์แลนด์ แต่ชาวกรีกคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชาวเฮลเลนิกที่พลัดถิ่นในที่ต่าง ๆ ซึ่งมีไม่ใช่เพียงดินแดนรัฐชาติกรีกในปัจจุบัน

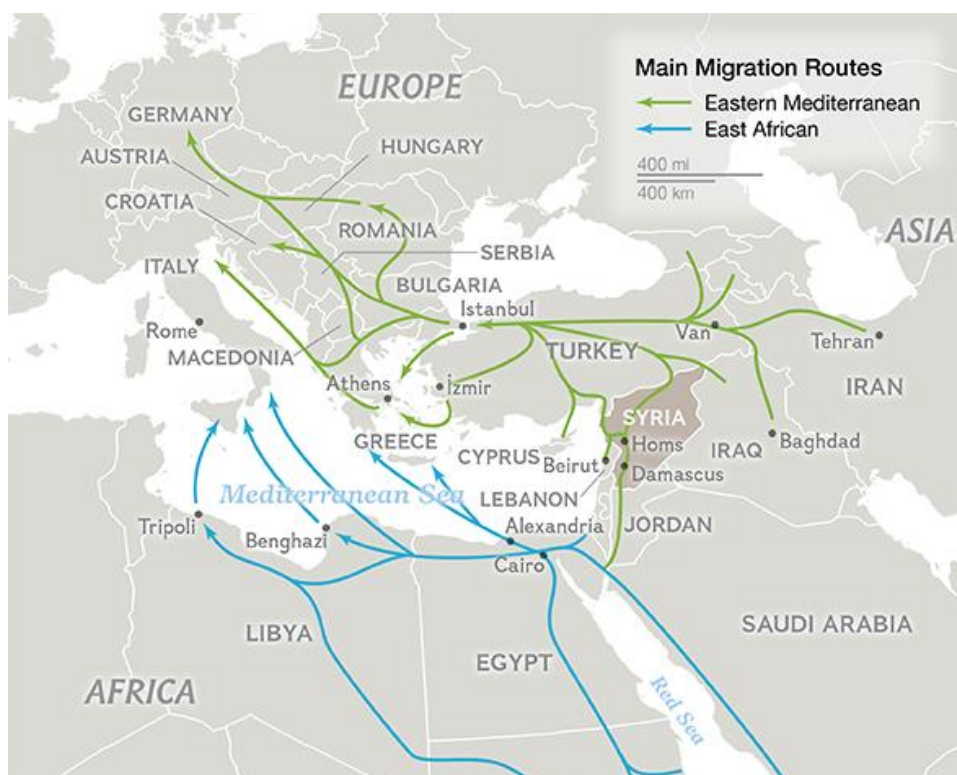

ภาพที่ 2.3: Families And Individuals On The Move Swell Into Long-Used Migration Routes Across The Globe. (Missing Migrants Project, International Organization For Migration; UNHCR; I-Map; Regional Mixed Migration Secretariat)

ที่มา: <https://news.nationalgeographic.com>

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 คนพลัดถิ่นอพยพข้ามพรมแดนไปอยู่ในที่ต่าง ๆ ในลักษณะเป็นชุมชนที่ไม่มีรัฐ หรือสังคมที่ผสมผสานหลายวัฒนธรรม ชุมชนแบบนี้มีการอ้างถึงบ้านเกิดมากกว่าหนึ่งแห่ง อัตลักษณ์ของคนประเภทนี้ถูกสร้าง หรือฟื้นฟูมาจากวัฒนธรรมหลาย ๆ แบบ โดยอาศัยสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือ นิตยสาร ดนตรี และการแสดง

การผสมปนเปของวัฒนธรรมที่หลากหลายก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบข้ามชาติ ซึ่งท้าทายแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมในทางมานุษยวิทยา ซึ่งเคยเชื่อว่าวัฒนธรรมต้องอยู่ติดกับพื้นที่ อัตลักษณ์ของคนพลัดถิ่นจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยขึ้นอยู่กับบริบททางวัฒนธรรม และการเมือง การอพยพโยกย้ายถิ่นของคนจำนวนมากช่วยให้มองเห็นธรรมชาติทางสังคมของพื้นที่ ซึ่งถูกมนุษย์สร้างและใช้ตามยุคสมัย ในชุมชนของคนพลัดถิ่นหลายแห่งสำนึกเกี่ยวกับตัวตนและวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน เช่นเดียวกับเรื่องตำนานและการกลับไปบ้านเกิด สิ่งเหล่านี้ถูกสร้างขึ้น และเปลี่ยนแปลงไปโดยเงื่อนไขที่มีพลังขับเคลื่อน

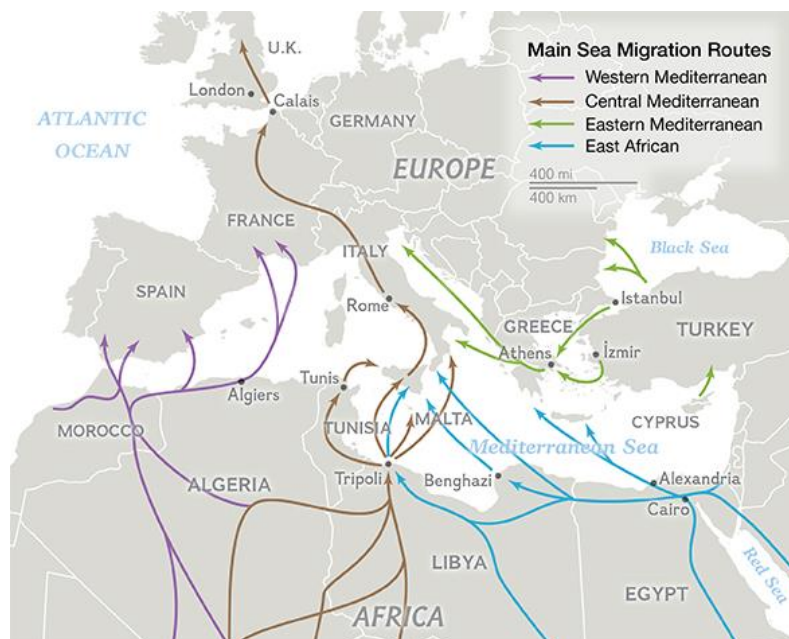

ภาพที่ 2.4: Main migration routes

(MISSING MIGRANTS PROJECT, INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION;
UNHCR; I-MAP; REGIONAL MIXED MIGRATION SECRETARIAT)

ที่มา: <https://news.nationalgeographic.com>

ภาพที่ 2.5: Main sea migration routes

(MISSING MIGRANTS PROJECT, INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION;
UNHCR; I-MAP; REGIONAL MIXED MIGRATION SECRETARIAT)

ที่มา: <https://news.nationalgeographic.com>

ศุทธิณี ทองสะอาด ได้กล่าวถึง การอพยพของมนุษย์ในระยะแรก แบ่งออกเป็น 4 ช่วง คือ

1. ช่วงเวลา 1,000,000 ปี – 500,000 ปี (B.C.) เป็นช่วงที่มนุษย์ยุคหิน (Paleolithic Man) เริ่มอพยพจากแหล่งกำเนิดไปครอบครองดินแดนทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือของทวีปแอฟริกา เอเชียตะวันตกเฉียงใต้ อินเดีย จีน และชวา จากเส้นทางอพยพนี้ ทำให้เห็นว่า มนุษย์ในยุคนี้ได้อพยพจากเขตที่มีอากาศร้อนขึ้นไปยังเขตกึ่งแห้งแล้ง ทุ่งหญ้า เขตทะเลทรายทางตะวันตกเฉียงใต้ของทวีป เอเชีย และเขตอบอุ่นของจีน

2. ช่วงเวลา 500,000 ปี – 20,000 ปี (B.C.) มนุษย์ได้กระจายอยู่ที่ทวีปแอฟริกา และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้อพยพเข้าไปในทวีปออสเตรเลียและผ่านสะพานดิน (Land Bridge) ที่ช่องแคบเบริงเข้าไปในทวีปอเมริกาเหนือ ในยุคระหว่างธารน้ำแข็ง (Interglacial Periods) มนุษย์ได้พยายามอพยพเข้ามา บริเวณตอนกลางของทวีปเอเชียและยุโรป แต่พอเข้าสู่ยุคน้ำแข็งเกิดภาวะขาดแคลนเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และเครื่องมือเครื่องใช้ จึงได้อพยพลงมาทางใต้ สิ้นสุดยุคน้ำแข็งจึงได้อพยพไปในดินแดนทางเหนืออีกครั้งหนึ่ง และได้พัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้ให้เหมาะสมกับอากาศที่หนาวเย็น โดยทำมาจาก ไม้ หิน กระดูก สัตว์ เขาสัตว์ อวุธใหม่ที่ผลิตได้ คือ ฆมวกและหอก

3. ช่วง 20,000 ปี – 5,000 ปี (ช่วงเวลา B.C.) หลังสิ้นสุดยุคน้ำแข็งมนุษย์ส่วนใหญ่ได้อพยพไปยังบริเวณที่ราบภาคเหนือของยุโรป เนื่องจากภูมิประเทศเป็นที่ราบ เหมาะแก่การล่าสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช้างแมมมอธ (Mammoth) ม้า สิงโต และหมี นอกจากนี้ สภาพอากาศเย็นยังช่วยให้มนุษย์สามารถเก็บรักษาเนื้อสัตว์ไว้ได้หลายวัน ยุคนี้นมนุษย์ได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงได้อพยพขึ้นไปอยู่ในคาบสมุทร สแกนดิเนเวีย ไซบีเรีย และทวีปอเมริกาเหนือตอนปลายของยุคนี้ มนุษย์เริ่มใช้เรือในการเดินทางระยะสั้น ๆ เช่น จากเอเชียไปยังญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ เกาะคริต เกาะไซปรัส เป็นต้น

4. ระยะ 5,000 ปี (5,000 B.C.) – ค.ศ. 1500 มนุษย์มีการอพยพในทุกทวีป เดินทางเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ใช้เรือในการเดินทางข้ามสมุทร จึงทำให้เกิดค้นพบหมู่เกาะต่าง ๆ เช่น นิวซีแลนด์ ฮาวาย เป็นต้น จุดมุ่งหมายในการเดินทาง คือ แสวงหาแหล่งที่อยู่อาศัย ที่ดินอุดมสมบูรณ์ (การเกษตรกรรมเริ่มแพร่หลาย) ดังนั้นบริเวณที่มีดินอุดมสมบูรณ์จึงมักถูกรุกราน เช่น ชาวเยอรมันอพยพเข้าครอบครองลุ่มน้ำไรน์ พวกรัสเซียเข้าครอบครองเมืองนอฟโกรอด (Novgorod) เมืองมอสควา (Moskva) เป็นต้น แต่ยังไม่มีการอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกาเหนือ

เรณู หอมหวาน (2537, น. 32-36) กล่าวว่า การอพยพของมนุษย์ในช่วง ค.ศ.1500 – ปัจจุบัน มีการค้นพบโลกใหม่ (New World) ทำให้รูปแบบการอพยพเปลี่ยนแปลงไป เกิดการอพยพอย่างซ้ำ ๆ และกระจายไปทั่วโลกด้วยความสมัครใจของมนุษย์ มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโลกใหม่ทั้งในรูปของการบอกเล่าและพิมพ์เป็นแผนที่ (Map) ปรับปรุงการขนส่งและเส้นทางคมนาคม ขนส่งทางทะเล ดังนั้นคนที่อพยพจึงสามารถวางแผนและคาดการณ์ล่วงหน้า การอพยพยังมีสาเหตุมาจากสงครามและการถูกรุกรานจากผู้อื่น เช่น การอพยพของชาวโปแลนด์และชาวเยอรมันในระยะใกล้สงครามโลกครั้งที่ 2 นอกจากนั้นยังมีสาเหตุมาจากการอพยพของแรงงาน เช่น แรงงานจากเม็กซิโกไปอเมริกาเพื่อการค้า เป็นต้น

2.1.1 การพลัดถิ่นของชาวอินเดีย

ชาวอินเดียมีการอพยพน้อย มีประชากรประมาณ 4 ล้านคน อพยพไปยังปากีสถานไปสู่พม่า อินโดนีเซีย มลายูศรีลังกา แอฟริกาตะวันออก และเกาะฟีจี เมื่อมีการแยกปากีสถานออกจากอินเดีย ทำให้มีการแบ่งแยกผู้คนระหว่างอินเดียบกับปากีสถานจำนวนมาก

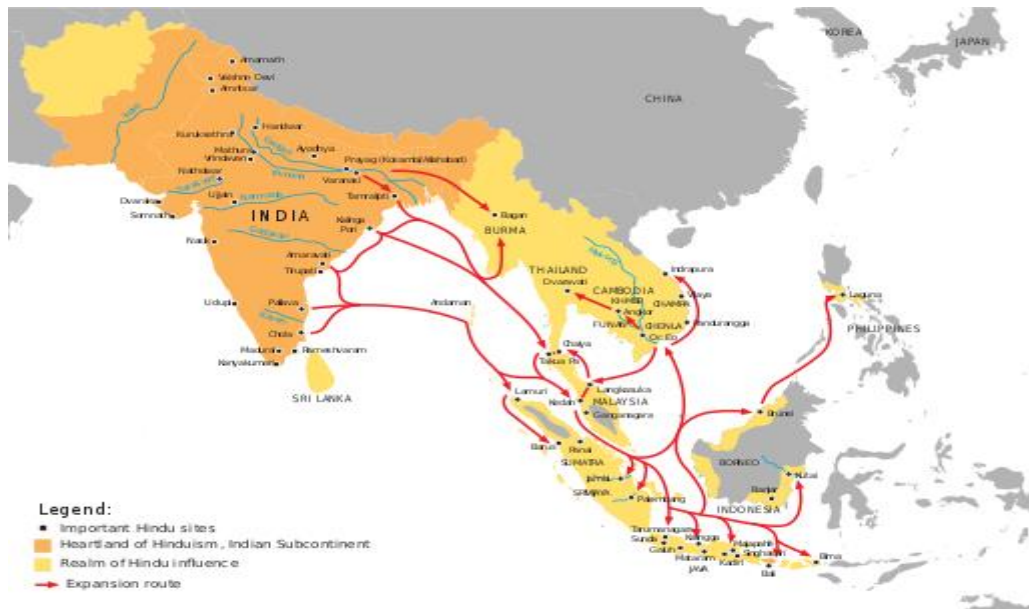
Indian Diaspora

ภาพที่ 2.6: ชาวอินเดียพลัดถิ่น

(การตั้งถิ่นฐานของชาวต่างชาติที่สำคัญในอินเดียในตอนท้ายของศตวรรษที่ 17)

ที่มา: <http://uniquetimes.org/indian-diaspora>

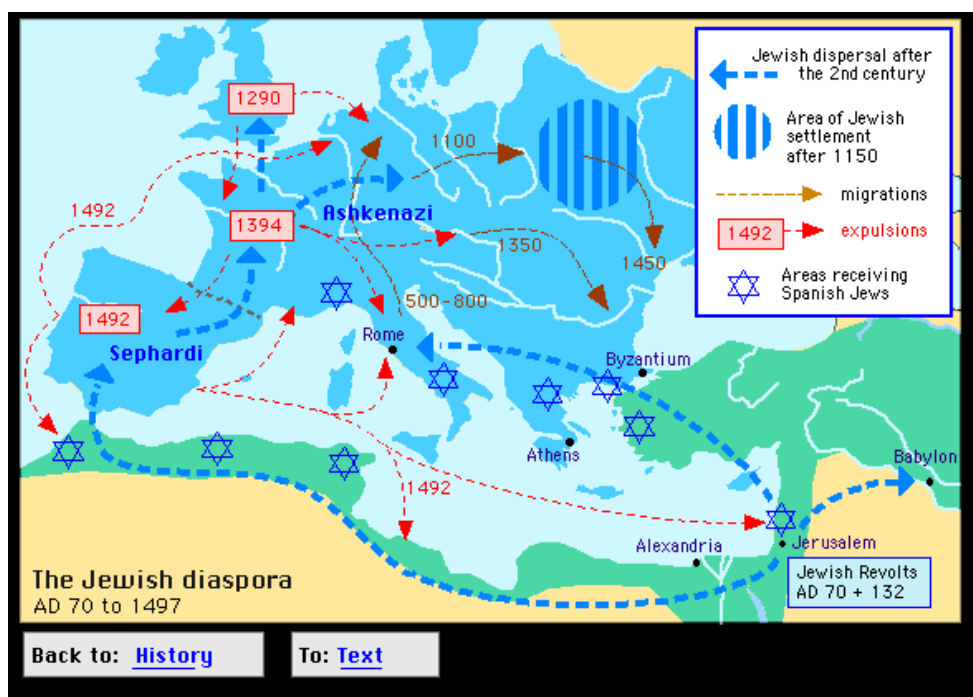

ภาพที่ 2.7: การขยายตัวของศาสนาฮินดูในเอเชีย

ที่มา: <https://upload.wikimedia.org>

2.1.2 การพลัดถิ่นของชาวยิวไปสู่ประเทศอิสราเอล

ชาวยิวได้เริ่มอพยพไปยังประเทศอิสราเอลในระยยะสงครามโลกครั้งที่ 2 และมีการอพยพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในปี พ.ศ. 2492 มีชาวยิวประมาณ 240,000 คน อพยพจากทวีปยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา และดินแดนอาหรับกลับสู่ถิ่นเดิมของตน ชาวยิวที่อพยพมาจากยุโรปจะตั้งถิ่นฐานในเมือง ประกอบอาชีพค้าขาย ช่างฝีมือ และศิลปิน

ภาพที่ 2.8: ชาวยิวพลัดถิ่น

ที่มา: <http://www.hyperhistory.com>

2.1.3 การพลัดถิ่นของชุมชนภายในทวีปอเมริกา

ส่วนใหญ่เป็นการอพยพภายในประเทศ โดยอพยพจากชายฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกไปทางภาคตะวันตกของทวีป สหรัฐอเมริกาและแคนาดาจะมีคนอพยพไปทางตะวันตกอยู่ตลอดเวลา บางพวกมาจากยุโรปแล้วจึงอพยพไปทางตะวันตก โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนการอพยพ ช่วงก่อนสงครามกลางเมือง ช่วงเกิดสงครามกลางเมือง มีการอพยพของพวกทาสจากทางตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกาขึ้นไปทางเหนือ จึงทำให้มีชาวนิโกรอาศัยอยู่มากในรัฐนิวยอร์ก อิลลินอยส์ แคลิฟอร์เนีย มิสซิสซิปปี แครโรไลนา จอร์เจีย หลุยเซียน่า และแอลาบามา นอกจากนี้ยังมีการอพยพตามฤดูกาลของการเก็บเกี่ยว เช่น อพยพจากรัฐเท็กซัสไปรับจ้างในประเทศแคนาดา เป็นต้น

ภาพที่ 2.9: Central American Route

(MISSING MIGRANTS PROJECT, INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION;
UNHCR; I-MAP; REGIONAL MIXED MIGRATION SECRETARIAT)

ที่มา: <https://news.nationalgeographic.com>

2.1.4 การพลัดถิ่นของชุมชนในยุโรป

การพลัดถิ่นของกรีกในศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสต์ศักราช ยุโรปประสบกับเหตุการณ์ทำนองเดียวกับการพลัดถิ่นหลายครั้ง ในสมัยโบราณการค้าและการล่าดินแดนของกลุ่มชนกรีกกลุ่มต่าง ๆ จากคาบสมุทรบอลข่าน และ เอเชียไมเนอร์เป็นการโยกย้ายของชนที่มีวัฒนธรรมและใช้ภาษากรีกไปทั่วบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และทะเลดำ และไปทำการก่อตั้งนครรัฐกรีกในซิซิลี ตอนใต้ของอิตาลี ตอนเหนือของลิเบีย ทางตะวันออกของสเปน ตอนใต้ของฝรั่งเศส และฝั่งทะเลดำ ชาวกรีกไปก่อตั้งอาณานิคมในภูมิภาคต่าง ๆ ถึงกว่า 400 บริเวณ การพิชิตดินแดนต่าง ๆ ของอเล็กซานเดอร์มหาราชในจักรวรรดิอคีเมนิเยห์เป็นการเริ่มต้นของสมัยประวัติศาสตร์ที่เรียกว่าสมัยเฮเลนนิสติก ซึ่งเป็นการเริ่มสมัยการตั้งอาณานิคมกรีกในเอเชียและแอฟริกาโดยชนชั้นปกครองกรีก ที่รวมทั้งการตั้งถิ่นฐานในอียิปต์โดยราชวงศ์ทอเลมี, ในเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ และทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย การโยกย้ายที่เกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ หลายครั้งระหว่างสมัย การโยกย้ายถิ่นฐานในยุโรปก็เป็นเพียงตัวเดียวของการพลัดที่เกิดขึ้นหลายครั้งในประวัติศาสตร์ ช่วงการโยกย้ายครั้งแรกเกิดขึ้นราว

ประมาณช่วงปี ค.ศ. 300 ถึง ค.ศ. 500 รวมการโยกย้ายของชาวกอธ (ออสโตรกอธ และชาววิซิกกอธ) แวนดัล แฟรงก์ กลุ่มชนเจอร์มานิคต่าง ๆ (ชาวเบอร์กันดี ลอมบาร์ด แองเกิลส์ แซ็กซอน จูท ซูบิ อลามานนิ วารันเจียน และนอร์มัน) อลัน และชนสลาฟกลุ่มต่าง ๆ การโยกย้ายครั้งแรกเกิดขึ้น ประมาณช่วงปี ค.ศ. 500 ถึง ค.ศ. 900 เป็นการโยกย้ายของสลาฟ เตอร์กิก และชนเผ่าต่าง ๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในยุโรปตะวันออกและทำให้บริเวณนี้กลายเป็นบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานหลักของชนสลาฟที่มีผลต่ออนาโตเลียและคอเคซัสเมื่อชนเตอร์กิกกลุ่มแรก (อวาร์ บัลการ์ ฮัน คาร์ซาร์ เพเชเน็ก และอาจจะรวมทั้ง มาจยาร์) มาถึงในการโยกย้ายครั้งสุดท้ายของสมัยการโยกย้ายถิ่นฐานในยุโรปเป็นสมัยที่ชาวมาจยาร์และไวคิงขยายตัวออกจากบริเวณสแกนดิเนเวียเข้ามาในยุโรปและหมู่เกาะบริติช ที่รวมทั้งการตั้งถิ่นฐานในกรีนแลนด์และไอซ์แลนด์ การไปยึดครองดินแดนและตั้งถิ่นฐานอาจจะไม่ถือว่าเป็นการพลัดถิ่นได้เสมอไป หลังจากการตั้งถิ่นฐานแล้วในที่สุดผู้ที่เข้าไปตั้งถิ่นฐานก็กลืนตัวเข้ากับผู้ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่แต่เดิม และถิ่นฐานที่ไปตั้งอยู่ใหม่ก็กลายเป็นบ้านเกิดเมืองนอนใหม่ เช่น ในกรณีของประชาชนฮังการีสมัยใหม่ ผู้ที่ไม่มีความรู้สึกว่าเป็นผู้มีความสัมพันธ์แต่อย่างใดกับไซบีเรียตะวันตกซึ่งเป็นดินแดนบ้านเกิดเดิมของชนมาจยาร์ที่ทิ้งมา 1,200 ปีก่อนหน้านั้น เช่นเดียวกับชาวอังกฤษผู้สืบเชื้อสายมาจากแองเกิลส์ แซ็กซอน และจูท ที่ไม่มีความประสงค์ที่จะกลับไปตั้งถิ่นฐานบนที่ราบทางตอนเหนือของเยอรมนี

ในปี ค.ศ. 1492 กลุ่มนักสำรวจสเปนที่นำโดย คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ได้เดินทางไปถึงทวีปอเมริกา ซึ่งเป็นการเริ่มต้นการล่าอาณานิคมของยุโรปที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ชาวยุโรปอาจจะราวถึง 240,000 ก็เดินทางไปยังทวีปอเมริกา การเดินทางไปตั้งถิ่นฐานทั้งในทวีปอเมริกาเหนือและใต้ก็ยังคงดำเนินต่อมาเป็นเวลานาน เพียงในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ชาวยุโรปกว่า 50 ล้านคนก็เดินทางจากยุโรปไปตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกา การพลัดถิ่นที่ชัดเจนที่เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 คือ การพลัดถิ่นของชาวไอริชที่เริ่มขึ้นเมื่อกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่มีสาเหตุมาจากนโยบายอันตรายของบริติชและเหตุการณ์ที่เรียกว่า “An Gorta Mór” หรือความอดอยากครั้งใหญ่ในไอร์แลนด์ (Great Famine) ประมาณกันว่าในช่วงนั้นประชากรไอร์แลนด์ประมาณระหว่าง 45% ถึง 85% อพยพออกจากประเทศไปตั้งถิ่นฐานในประเทศต่าง ๆ ที่รวมทั้งบริเตนใหญ่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย และ นิวซีแลนด์ จำนวนผู้พลัดถิ่นอันมหาศาลของไอร์แลนด์ซึ่งเห็นได้จากจำนวนประชากรทั่วโลกที่อ้างว่ามีเชื้อสายไอริชในบางแหล่งข้อมูลว่ามีถึง 80 ถึง 100 ล้านคน

การอพยพของประชากรจากทวีปยุโรปไปทวีปอเมริกา ประชากรประมาณ 65 ล้านคน อพยพจากยุโรปไปอเมริกา โดย 45 ล้านคน อพยพไปอยู่ในอเมริกาเหนือ ส่วนอีก 20 ล้านคน อพยพไปอยู่ในอเมริกาใต้ ประชากรที่อพยพไปอยู่ในอเมริกาเหนือส่วนใหญ่มาจากยุโรปเหนือ ยุโรปใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอิตาลี นอกจากนี้ยังมีพวกที่อพยพมาจากอังกฤษ เยอรมัน สเปน โปรตุเกส ออสเตรีย ฮังการี และรัสเซีย

การอพยพของประชากรจากทวีปยุโรปไปทวีปแอฟริกา ประชากรประมาณ 17 ล้านคน ได้อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในทวีปแอฟริกาปะปนกับชาวพื้นเมือง นอกจากนี้ก็พเนจรอาศัยอยู่ตามหมู่เกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก ทวีปแอฟริกาเป็นอาณานิคมขนาดใหญ่ของประเทศในทวีปยุโรป เช่น สเปน ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ และอิตาลี

การอพยพภายในทวีปยุโรป การอพยพในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มีสาเหตุมาจากการอพยพแบบบังคับให้ไป (Force Migration) ความต้องการหนีจากเขตสงคราม เพื่อหางานทำ ส่วนการอพยพช่วงหลังสงครามโลกถือเป็นการอพยพเพื่อแลกเปลี่ยนพลเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงพรมแดน ในระยะหลังปี พ.ศ. 2492 เป็นการอพยพโดยสมัครใจ คือ การอพยพจากเยอรมนีตะวันออกไปยังเยอรมนีตะวันตก ซึ่งเป็นการอพยพที่ถูกต้องตามกฎหมาย

2.1.5 การพลัดถิ่นของชาวแอฟริกัน

การพลัดถิ่นครั้งใหญ่ที่สุดก่อนยุคใหม่ คือ การพลัดถิ่นแอฟริกาที่เริ่มขึ้นเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 ในระหว่างสมัยการค้าทาสข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก (Atlantic Slave Trade) ชาวแอฟริกันจำนวน 20 ล้านคน จากแอฟริกาตะวันตก ตะวันออกกลาง และตะวันออกเฉียงใต้ ถูกขนย้ายไปเป็นทาสยังซีกโลกตะวันตก ซึ่งทำให้ประชากรและผู้สืบเชื้อสายมาจากผู้ที่ถูกขนย้ายมีบทบาทสำคัญต่อวัฒนธรรมของอาณานิคมของอังกฤษ ฝรั่งเศส โปรตุเกส และสเปนในโลกใหม่ การค้าทาสของอาหรับ (Arab slave trade) ก็ขนย้ายชาวแอฟริกันจากทวีปแอฟริกาเช่นกัน แต่ผลของการพลัดถิ่นไปยังตะวันออกเป็นเพียงจำนวนน้อย

การอพยพภายในทวีปแอฟริกา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ชาวแอฟริกาประมาณ 650,000 คน อพยพจากถิ่นที่อยู่อาศัยเดิมไปยังประเทศใกล้เคียง โดยมีสาเหตุมาจากความแตกต่างด้านเผ่าพันธุ์ สังคม การปกครอง ระบบอาณานิคม เช่น ประเทศคองโก มีคนอพยพมาจากประเทศอันโกลา รวันดา ชูดาน ประเทศบุรุนดี คนอพยพมาจากประเทศรวันดา คองโก สาธารณรัฐแอฟริกากลาง คนอพยพมาจากประเทศชูดาน คองโก

ภาพที่ 2.10: การพลัดถิ่นไนจีเรีย

ที่มา: <http://www.diasporaalliance.org>

2.1.6 การพลัดถิ่นของชาวเอเชีย

การย้ายถิ่นฐานของชาวจีน (Chinese emigration) หรือที่เรียกว่าการพลัดถิ่นของชาวจีนเกิดขึ้นครั้งแรกเป็นเวลาหลายพันปีมาแล้ว การย้ายถิ่นฐานที่เกิดขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึง ค.ศ. 1949 มีสาเหตุหลักมาจากสงคราม และ ความอดอยากบนแผ่นดินใหญ่จีน และรวมทั้ง การฉ้อโกงทางการเมือง ผู้อพยพส่วนใหญ่เป็นผู้ขาดการศึกษาหรือเกษตรกร และชนชั้นแรงงาน ผู้อพยพไปยังประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีความต้องการแรงงานสูง เช่น ในทวีปอเมริกา ออสเตรเลีย แอฟริกาใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คาบสมุทรมลายู และอื่น ๆ การพลัดถิ่นของชาวเอเชียที่ใหญ่ที่สุด คือ การพลัดถิ่นของชาวอินเดีย เชื่อกันว่าชาวอินเดียโพ้นทะเลมีด้วยกันทั้งสิ้นกว่า 25 ล้านคนที่ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณต่าง ๆ ทุกทวีปทั่วโลก ชาวอินเดียโพ้นทะเลเป็นกลุ่มมีมาจากบริเวณต่าง ๆ ของอินเดีย พุทธศาสนา และมีวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาต่าง ๆ กัน สิ่งที่เป็นสายพสานร่วมกันของชนกลุ่มนี้คือปรัชญาของความเป็นอินเดีย และคุณค่าอันแท้จริงของความเป็นชาวอินเดีย

Figure 3.13
© H. J. de Blij, P. O. Muller, and John Wiley & Sons, Inc.

ภาพที่ 2.11: The Chinese diaspora in Southeast Asia

ที่มา: <https://www.reddit.com>

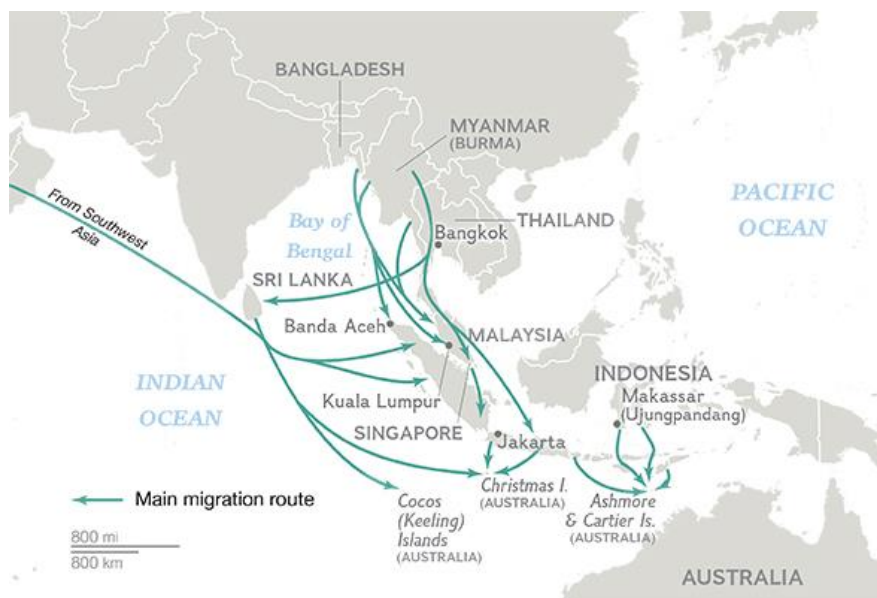
ชาวโรมานีเป็นกลุ่มชนที่พลัดถิ่นไปในบริเวณที่กว้างใหญ่ที่สุดที่ส่วนใหญ่อยู่ในยุโรป ภาษาพูดและหลักฐานทางพันธุศาสตร์บ่งว่าเป็นชาติพันธุ์ที่เดิมมาจากอนุทวีปอินเดียที่อพยพ ออกจากอินเดียไปทางตะวันตกเฉียงเหนือไม่เกินก่อนหน้าคริสต์ศตวรรษที่ 11

การพลัดถิ่นของชาวเนปาล เกิดขึ้นอย่างน้อย 3 ครั้ง ซึ่งครั้งแรกสุดเกิดขึ้นเมื่อหลายร้อยปีมาแล้วมีสาเหตุมาจากการแต่งงานกันตั้งแต่อายุยังน้อยที่ทำให้อัตราการเกิดสูง และเป็นผลให้เกิดแรงผลักดันให้มีการอพยพไปตั้งถิ่นฐานทางตะวันออกของเนปาล ต่อมาในรัฐสิกขิมและภูฏานจำนวนประชากรเชื้อชาติภูฏานเพิ่มมากขึ้นทุกขณะจนในที่สุดในคริสต์ทศวรรษ 1980 ภูฏานก็ดำเนินนโยบายกีดกันที่เป็นผลให้ชาวเนปาลกว่า 107,000 คน ถูกขับออกจากภูฏานกลับเข้าไปในเนปาล สหรัฐอเมริกาสหรัฐอเมริกาจึงพยายามดำเนินการหาที่ตั้งหลักแหล่งให้แก่ชาวเนปาล จากภูฏานในสหรัฐอเมริกาในฐานะโครงการประเทศที่สาม การพลัดถิ่นครั้งที่สองของชาวเนปาลเกิดขึ้นเมื่ออังกฤษเริ่มรวมพลเป็นกองทหารรับจ้างที่เริ่มราวปี ค.ศ. 1815 และย้ายให้ไปตั้งหลักแหล่งในเกาะอังกฤษและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังจากปลดระวาง การพลัดถิ่นครั้งที่เริ่มราวคริสต์ทศวรรษ 1970 เมื่อเกิดปัญหาขาดแคลนที่ดินทำมาหากินและผู้มีการศึกษามีจำนวนมากกว่าตำแหน่งงานที่มี

การโยกย้ายเพื่อไปหางานใหม่ก็มักจะไปตั้งหลักแหล่งกันในอินเดีย ทำให้เกิดเป็นชุมชนชาวเนปาลขึ้นที่นั่น และในประเทศที่มั่งคั่งในตะวันออกกลาง ยุโรป และอเมริกาเหนือ ประมาณกันว่าจำนวนผู้พลัดถิ่นของเนปาลมีจำนวนเป็นหลักล้าน

ต่อมาเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นศตวรรษของการพลัดถิ่นครั้งใหญ่หลายครั้งในบางกรณีเกิดจากการที่รัฐบาลตัดสินใจโยกย้ายกลุ่มผู้คนด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น เมื่อสตาลินดำเนินการขนย้ายประชากรเป็นจำนวนหลายล้านคนไปยังทางตะวันออกของรัสเซีย เอเชียกลาง และไซบีเรีย ทั้งเพื่อเป็นการลงโทษและเพื่อเป็นการกระตุ้นความเจริญในบริเวณชายแดนการโยกย้ายถิ่นฐานบางครั้งก็เกิดขึ้นเพื่อเลี่ยงความขัดแย้งในการสงคราม หรือมีสาเหตุมาจากนโยบายการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเช่นหลังจากการยุติการเป็นอาณานิคม เป็นต้น

การอพยพของประชากรจากประเทศจีน ชาวจีนประมาณ 10 ล้านคน อพยพไปยังประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่อพยพไปยังประเทศ อินโดนีเซีย มาเลเซีย พม่า ไทย และกัมพูชา มากกว่าอพยพไปยังทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปอเมริกาใต้ ทวีปแอฟริกาและทวีปยุโรป ชาวจีนส่วนใหญ่จะอพยพอยู่ภายในประเทศมากกว่าออกนอกประเทศ เช่น อพยพจากภาคเหนือและภาคกลางของจีนไปยังแมนจูเรีย ซึ่งเป็นการอพยพจากบริเวณที่มีประชากรหนาแน่นไปยังบริเวณที่มีประชากรเบาบาง แต่ในปัจจุบัน แมนจูเรียมีประชากรหนาแน่นมาก

ภาพที่ 12: Southeast Asian Route

(MISSING MIGRANTS PROJECT, INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION;
UNHCR; I-MAP; REGIONAL MIXED MIGRATION SECRETARIAT)

ที่มา: <https://news.nationalgeographic.com>

2.1.7 การพลัดถิ่นของชาวเวียดนามหลังสงคราม

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองเริ่มขึ้นนาซีเยอรมนีก็เนรเทศและฆ่าชาวยิวและชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ เป็นจำนวนเป็นล้านคน ชาวยิวบางคนก็สามารถหนีการไล่ทำร้ายและสังหารไปยังยุโรปตะวันตก และทวีปอเมริกา ก่อนที่พรมแดนจะปิดลงได้ ในเวลาต่อมาชายยุโรปตะวันออกก็เดินทางหนีไปยังยุโรปตะวันตกเพื่อเลี่ยงจากการถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียต และรัฐบาลม่านเหล็กในประเทศต่าง ๆ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง หลังสงครามโลกครั้งที่สองสหภาพโซเวียตและประเทศภายใต้ระบบพรรคคอมมิวนิสต์ที่รวมทั้งโปแลนด์ ฮังการี และยูโกสลาเวียก็เนรเทศ ผู้มีเชื้อสายเยอรมันผู้ที่ไม่ตั้งหลักแหล่งในประเทศเหล่านั้นมาเป็นเวลาเกือบสองร้อยปีออกจากประเทศเพื่อเป็นการแก้แค้นในการที่นาซีเยอรมนีเข้ารุกรานและพยายามผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเยอรมนี ผู้คนส่วนใหญ่ที่ถูกเนรเทศก็โยกย้ายกันไปทางตะวันตกแต่ก็มีจำนวนเป็นหมื่นที่โยกย้ายไปตั้งหลักแหล่งอยู่ในสหรัฐอเมริกา เมื่อมีการก่อตั้งอิสราเอลขึ้นเป็นรัฐหลังสงครามโลกครั้งที่สองในปี ค.ศ. 1948 ชาวยิวก็กลับไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นผลให้เกิดชาวปาเลสไตน์จำนวน 750,000 คนกลายเป็นผู้พลัดถิ่น ปัญหานี้ยังขยายตัวใหญ่ขึ้นหลังจากสงครามหกวันที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1967 ในปัจจุบันผู้ลี้ภัยชาวปาเลสไตน์เป็นกลุ่มผู้ลี้ภัยที่ยังคงอยู่ในสภาพที่พลัดบ้านพลัดเมืองนานที่สุดในโลก

ในสมัยรัฐบาลเผด็จการของฟรันซิสโก ฟรังโก ระหว่าง ค.ศ. 1936 จนกระทั่งเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1975 พลเมืองในแคว้นกาลิเซียที่ได้รับความกดดันทางตอนเหนือของสเปนก็โยกย้ายถิ่นฐานออกจากสเปนกันไปเป็นจำนวนมาก การแบ่งแยกอินเดีย ในเดือนสิงหาคมปี ค.ศ. 1947 ที่ทำให้ปากีสถานแยกออกเป็นประเทศใหม่ เป็นผลให้เกิดการโยกย้ายของประชากรระหว่างอินเดียและปากีสถานที่มีผลกระทบกระเทือนต่อประชากรทั้งสิ้น 12.5 คน ที่รวมทั้งการเสียชีวิตจากความขัดแย้งที่ประมาณกันว่าอาจจะเป็นจำนวนแสนถึงหนึ่งล้านคน ประชากรที่เดิมเป็นข้าแผ่นดินของบริติชราชก็โยกย้ายไปตั้งหลักแหล่งอยู่ในสหราชอาณาจักร ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เกาหลีกลายเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่น ชาวจีนจำนวนเป็นล้านก็หนีไปยังจังหวัดทางตะวันตกที่ไม่ได้ถูกยึดครองโดยญี่ปุ่น (โดยเฉพาะในมณฑลเสฉวนและมณฑลยูนนานทางตะวันตกเฉียงใต้ และมณฑลसानซี มณฑลกานซูทางตะวันตกเฉียงเหนือ) และไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาวเกาหลีกว่า 100,000 อพยพข้ามแม่น้ำอามอร์เข้าไปยังรัสเซียตะวันออกเพื่อหนีจากการปกครองของญี่ปุ่น หลังจากปี ค.ศ. 1959 กองทัพปลดปล่อยของสาธารณรัฐประชาชนจีนก็เข้ารุกรานและยึดครองทิเบตที่เป็นผลให้ทะเลลามะ องค์ที่ 14 และรัฐบาลต้องลี้ภัยไปตั้งอยู่ในประเทศอินเดีย หลังจากนั้นก็เกิดการอพยพของชาวทิเบตครั้งใหญ่

ลงไปทางใต้โดยไม่มีเอกสารติดตัวข้ามเทือกเขาหิมาลัยจนกระทั่งถึงกลางคริสต์ทศวรรษ 1960 และยังคงมีอยู่บ้างอย่างประปรายจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ประมาณกันว่าผู้พลัดถิ่นทิเบตที่ไปพำนักในประเทศต่าง ๆ มีด้วยกันราว 200,000 คนในจำนวนนั้นครึ่งหนึ่งพำนักอยู่ในอินเดีย เนปาล และ ภูฏาน

สงครามเย็นและการก่อตั้งรัฐอิสระหลังการเป็นประเทศบริวาร ระหว่างและหลังสมัยสงครามเย็นประชากรเป็นจำนวนมากอพยพออกจากบริเวณที่มีความขัดแย้งโดยเฉพาะจากประเทศที่กำลังพัฒนาไปยังประเทศต่าง ๆ ความระส่ำระสายในตะวันออกกลางและในเอเชียกลางที่มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งของสองมหาอำนาจสหรัฐอเมริกา และ สหภาพโซเวียตก่อให้เกิดกลุ่มผู้ลี้ภัยขึ้นเป็นจำนวนมากที่กลายมาเป็นการพลัดถิ่นระดับโลก ในปี ค.ศ. 1979 เมื่อสหภาพโซเวียตเข้ารุกรานอัฟกานิสถานที่ทำให้ผู้คนกว่า 6 ล้านคนกลายเป็นผู้พลัดถิ่นที่ทำให้จำนวนประชากรที่เป็นผู้ลี้ภัยทั่วโลกทวีคูณขึ้นเป็นจำนวนมาก หรือในปี ค.ศ. 1979 เมื่อ ซาห์โมฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี ล่มก็มีผู้ที่เป็นฝ่ายเดียวกับพระเจ้าซาห์หนีออกจากอิหร่านกันเป็นจำนวนมาก ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างคริสต์ทศวรรษ 1970 เมื่อรัฐบาลเวียดนาม กัมพูชา และลาวล่มก็ก่อให้เกิดกลุ่มผู้ลี้ภัยจากประเทศเหล่านั้นเป็นจำนวนมากที่บางส่วนก็หนีข้ามพรมแดนเข้ามายังประเทศไทย หรือ ล่องเรือเข้ามาที่เรียกกันว่า “ชนเรือ” (Boat people) ก่อนที่จะถูกส่งต่อไปยังประเทศอื่น ๆ ในทวีปอเมริกาและยุโรป

ในแอฟริกาก็มีระลอกการอพยพผู้ลี้ภัยเกิดขึ้นหลายครั้งหลังจากสมัยอาณานิคมสิ้นสุดลง เช่น เมื่อยูกันดาขับไล่ชาวอินเดีย 80,000 คน ออกจากประเทศในปี ค.ศ. 1972 หรือเมื่อมีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่รวันดา (Rwandan Genocide) ในปี ค.ศ. 1994 ก็ทำให้ผู้คนต้องหลบหนีเข้าไปในประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมาก หรือเมื่อสถานการณ์ใน Zimbabwe เริ่มเสื่อมทรามลง ซิมบับเวก็ทำให้มีผู้ลี้ภัยจำนวนมากหนีเข้าไปในประเทศแอฟริกาใต้

ในอเมริกาใต้ผู้ลี้ภัยจากชิลีและอุรุกวัยก็พากันหลบหนีไปตั้งหลักแหล่งในยุโรปกันเป็นจำนวนมากระหว่างสมัยการปกครองของรัฐบาลเผด็จการระหว่างคริสต์ทศวรรษ 1970 จนถึง 1980 ผู้ลี้ภัยโคลอมเบียหนีออกจากประเทศมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 เพื่อหลบหนีความรุนแรงของเหตุการณ์ภายในประเทศและสงครามการเมืองที่เกิดขึ้นอันไม่หยุดยั้ง ในอเมริกากลาง ผู้ที่กลายเป็นผู้พลัดถิ่นก็มาจากนิการากัว เอลซัลวาดอร์ กัวเตมาลา ฮอนดูรัส คอสตาริกาปานามา ผู้หลบหนีเพราะสภาวะทางเศรษฐกิจอันยากไร้

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของผู้พลัดถิ่นที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนอื่น ก็อาจจะแตกต่างไปจากการวิวัฒนาการของชนกลุ่มเดียวกันในบ้านเกิดเมืองนอนที่ทิ้งมา

การรักษาวัฒนธรรม ประเพณี นอกจากนั้นปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่มก็จะต่างระดับกันไป แต่แนวโน้มโดยทั่วไปแล้วความผูกพันทางวัฒนธรรมของกลุ่มผู้พลัดถิ่น มักจะดำเนินไปในรูปของการต่อต้านความเปลี่ยนแปลงของภาษา และในการรักษาประเพณี การปฏิบัติทางศาสนาเช่นที่เคยทำกันมาในประเทศบ้านเกิดอย่างเหนียวแน่นโดยเฉพาะในช่วงคนรุ่นแรก ๆ

ผจญจิตต์ อธิคมนันทะ (2543) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกันเป็นการเปลี่ยนแปลงในกรอบกำหนดขอบเขตสิทธิและหน้าที่ที่บุคคลจะปฏิบัติต่อกันได้จากที่เคยกำหนดอยู่ก่อน การเปลี่ยนแปลงของสังคมมีทั้งในระดับจุลภาค ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นอยู่เป็นปกติ แต่ในอัตราและความมากน้อยแตกต่างกันตามท้องที่แล้วแต่โอกาสหรือกาลเวลา เช่น ในเรื่องค่านิยมหรือคุณค่าทางจริยธรรม การแต่งกายมารยาท และการใช้ภาษา การเปลี่ยนแปลงในระดับนี้จะเปลี่ยนไปอย่างช้า ๆ ในระดับมหัพภาค คือ การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของสังคม การเปลี่ยนแปลงในระดับนี้เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสะสมในระดับจุลภาค

นิเทศ ดินณะกุล กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม มักจะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างหรือของรูปแบบของความสัมพันธ์ และการปะทะสัมพันธ์กันทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาท ระเบียบแบบแผน ค่านิยม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนมาก และเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ในโครงสร้างสังคม รวมทั้งความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ไม่ใช่ทางสังคมด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยา ประชากรและเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับโลกทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้อธิบาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบ่งออกได้เป็นทฤษฎีใหญ่ ๆ หลายทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีวิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Evolutionary Theories of Social Change) ใช้อธิบาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป ทฤษฎีพัฒนาการ (Developmental Theories) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาเข้าสู่การพัฒนาเกิดมาจากผลกระทบของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศตะวันตกที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม (conflict theories) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็นผลมาจากการขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชนชั้นหรือกลุ่มบุคคลในสังคม ทฤษฎีโครงสร้าง และหน้าที่ของสังคม (Structural Functional Theories) ซึ่งโครงสร้างของสังคมคือ รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคม หน้าที่ของสังคมกล่าวถึงผลที่ได้จากรูปแบบ

ของความสัมพันธ์เหล่านั้น สังคมยังมีขนาดใหญ่เท่าใดความแตกต่างทางด้านโครงสร้างและหน้าที่ของประชากรในสังคมน่าจะมีมากขึ้นด้วย ความแตกต่างนี้หมายถึงความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนาระดับการศึกษา อายุ ระดับรายได้ ภูมิหลังของครอบครัว เป็นต้น และทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Social Psychology Theories) มีรากฐานมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความคิดว่าการนำไปสู่ความทันสมัยจะทำได้โดยผ่านการกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม แนวความคิดสำคัญของกลุ่มนี้คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล เช่น บุคลิกภาพ ค่านิยม และทัศนคติ จะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สนธิ สมัครการ (2542) กล่าวว่า หากพิจารณาถึงความหมาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละเรื่อง อาจเกิดขึ้นในส่วนย่อยหรือส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ทางสังคมก็ได้ หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดความแตกต่างกันขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแล้ว ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยหรือใหญ่โตเพียงไรก็ตาม ย่อมถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งย่อมจะมีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น ในทางปฏิบัติแล้วยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ท้ายที่สุดการเปลี่ยนแปลงก็จะมีผลกระทบถึงสองลักษณะดังกล่าวเสมอ

2.2 คนจีนโพ้นทะเล (Overseas Chinese)

ชาวจีน ถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่ทั่วทุกมุมโลกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในแถบทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับชาวจีนที่มีการพลัดถิ่นฐาน ดังนี้

Lew and Wong (2002) กล่าวว่า ชาวจีนได้เดินทางมาค้าขายและอยู่อาศัยในดินแดนโพ้นทะเลมานานนับแต่อดีตเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว ในสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368 – 1644) ได้มีชาวจีนที่เป็นพ่อค้าเรือสำเภาเข้ามาค้าขายและตั้งถิ่นฐานในเส้นทางเดินเรือยุคโบราณ เช่น หมู่เกาะที่เป็นประเทศฟิลิปปินส์ในปัจจุบัน ดินแดนในแหลมมลายู ช่องแคบมะละกา และหมู่เกาะต่าง ๆ ซึ่งเป็นอินโดนีเซียในปัจจุบัน ซึ่งผู้ตั้งถิ่นฐานที่เป็นพ่อค้าเหล่านี้เรียกกันว่า Huashang ซึ่งพ่อค้าชาวจีนเหล่านี้

ได้อยู่กินกับสตรีพื้นเมืองจนเกิดชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในยุคแรกๆ โดยมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ยังคงสืบทอดถึงยุคปัจจุบัน เช่น วัฒนธรรม Peranakan ระหว่างชาวจีนและชาวมาเลย์ในมาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยชาวจีนที่อพยพไปยังดินแดนโพ้นทะเลส่วนใหญ่เป็นชาวจีนจากมณฑลกว๋างตุ้ง พูเจี้ยน และเจ้อเจียง เป็นหลัก ประกอบด้วยชาวจีนที่ใช้ภาษาถิ่นฮกเกี้ยน แต่จีว กวางตุ้ง ฮากกา (จินแคะ) และไหหลำ เป็นส่วนใหญ่

ในเวลาต่อมา Shi (2010) ก็ได้กล่าวว่า การย้ายถิ่นเป็นช่วงที่แรงงานชาวจีนหลั่งไหลออกนอกประเทศภายหลังสงครามฝิ่นครั้งที่สอง (ค.ศ. 1858 – 1860) การพ่ายแพ้สงครามฝิ่นทำให้ทางการจีนต้องยอมให้มหาอำนาจตะวันตกระดมแรงงานจีนไปทำงานในต่างประเทศได้อย่างเสรี จนเรียกว่าเป็นช่วงการอพยพของก๊วยชิวจิน (Chinese contract coolie migration) ทำให้แรงงานจีน ซึ่งนิยมเรียกกันว่า Huagong จำนวนถึงประมาณ 5 ล้านคน หลั่งไหลไปตั้งถิ่นฐานในต่างประเทศในช่วงปลายคริสต์ศักราชที่ 19 จนถึงต้นคริสต์ศักราชที่ 20 โดยส่วนมากจะมาเป็นแรงงานในเหมืองทอง เหมืองถ่านหิน แปลงเกษตร และไร่นาขนาดใหญ่ และโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่โดยเฉพาะเส้นทางรถไฟในดินแดนอาณานิคมทั้งในเอเชีย อเมริกาเหนือ และออสเตรเลีย ช่วงนี้เป็นยุคแรกที่ชาวจีนกลุ่มใหญ่อพยพไปยังภูมิภาคอื่น นอกทวีปเอเชีย สำหรับในเอเชีย มีการประเมินว่าชุมชนชาวจีนซึ่งรวมถึงครอบครัวลูกผสมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 5 ล้านคนในช่วงทศวรรษที่ ค.ศ. 1920 และผู้อพยพชาวจีนส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย แต่ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 นี้สตรีจีนได้อพยพเข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เข้ามาเป็นแรงงานบางส่วนมาเป็นครูสอนภาษาจีน และบางส่วนเข้ามาพร้อมกับครอบครัวของตน โดยปัจจัยดึงดูดที่สำคัญ ได้แก่ ชุมชน ชาวจีนโพ้นทะเลขนาดใหญ่และมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การติดต่อสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้กับภูมิภาคเดิมนั้นในประเทศจีนซึ่งสร้างความมั่นใจให้กับ สตรีชาวจีนในการไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ในต่างประเทศ มีการประเมินว่า มีสตรีจีนอพยพเข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวนราว 190,000 คน ในยุคคลื่นลูกที่สามนี้ โดยส่วนใหญ่อพยพเข้ามาในช่วงทศวรรษที่ ค.ศ. 1930 อย่างไรก็ตาม การอพยพดังกล่าวได้ลดลงอย่างต่อเนื่องภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ในจีน ก่อนที่จะฟื้นตัวขึ้นอีกครั้งในยุคคลื่นลูกที่สี่ภายหลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจของจีนที่เริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ. 1978

โดย Zhuang & Wang (2010) ได้ประเมินว่า ชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 20 ล้านคนในปี ค.ศ. 1990 ประกอบด้วยชาวจีนโพ้นทะเลในอินโดนีเซีย 5.46

ล้านคน ในมาเลเซีย 5.25 ล้านคน ในไทย 4.81 ล้านคน ในสิงคโปร์ 2.52 ล้านคน ในเวียดนาม 0.96 ล้านคน ในฟิลิปปินส์ 0.85 ล้านคน ในกัมพูชา 0.5 ล้านคน และในพม่า 0.46 ล้านคน

Chan (2006) ก็ได้กล่าวไว้อีกว่า ชาวจีนที่อพยพย้ายถิ่นไปอาศัยยังต่างประเทศในยุคต่อมา ก็มีเป้าหมายในการเดินทางที่แตกต่างจากชาวจีนโพ้นทะเลในอดีต โดยในอดีตตลอดช่วงเวลาราว 4 ศตวรรษจนถึงการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ในประเทศจีน ชาวจีนส่วนใหญ่นิยมเดินทางไปตั้งรกรากยังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นหลัก แต่ในช่วงปลายทศวรรษที่ ค.ศ. 1970 ชาวจีนอพยพยุคคลื่นลูกที่สี่กลุ่มแรกๆ กลับมิได้หวนคืนไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดังเช่นคนจีนโพ้นทะเลก่อนหน้านี้ แต่ได้มุ่งหน้าไปยังประเทศที่พัฒนาแล้วในทวีปอเมริกาเหนือ และยุโรป โดยเฉพาะสหรัฐฯ แคนาดา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ อิตาลี สเปน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังนิยมเดินทางไปยังประเทศที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และรัสเซียด้วย ในเวลาต่อมาชาวจีนได้เริ่มกระจายไปอาศัยยังภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งมีใช้ภูมิลำเนาเดิมของชาวจีนโพ้นทะเล อาทิ อเมริกาใต้ แอฟริกา และตะวันออกกลาง โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่ อาทิ บราซิล อาร์เจนตินา เม็กซิโก แอฟริกาใต้ อิสราเอล อียิปต์ ซาอุดีอาระเบีย และตุรกี โดยทางการจีนได้เรียกชาวจีนอพยพในยุคคลื่นลูกที่สี่นี้ว่า xin yimin หรือ New Migrants ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลเบื้องต้นในการประกอบอาชีพของคนจีนโพ้นทะเลในต่างประเทศ ไว้ดังนี้

ตารางที่ 2.1: การประกอบอาชีพของคนจีนโพ้นทะเลในต่างประเทศ

ประเทศ	อาชีพ
พม่า	พ่อค้า นักธุรกิจ เกษตรกร ช่างเทคนิค พนักงานบริษัท
ไทย	พ่อค้า นักธุรกิจ ช่างเทคนิค ครู แรงงาน พนักงานบริษัท
สิงคโปร์	แรงงานวิชาชีพ แรงงาน นักศึกษา นักธุรกิจ พนักงานบริษัท
ฟิลิปปินส์	พ่อค้า แรงงาน นักศึกษา พนักงานบริษัท
มาเลเซีย	พ่อค้า แรงงาน นักศึกษา ช่างเทคนิค คนทำงานบ้าน คู่สมรส ผู้เกษียณอายุ
เวียดนาม	นักลงทุน พ่อค้า ผู้จัดการ ช่างเทคนิค
อินโดนีเซีย	นักลงทุน พ่อค้า ช่างเทคนิค
ลาว	พ่อค้า เกษตรกร ช่างเทคนิค แรงงาน พนักงานบริษัท
กัมพูชา	พ่อค้า ช่างเทคนิค พนักงานบริษัท
รวมอาเซียน	พ่อค้า นักธุรกิจ ช่างเทคนิค แรงงาน เกษตรกร พนักงานบริษัท

2.2.1 คนจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย

ประเทศไทย หรือ สยาม ตั้งอยู่กลางคาบสมุทรอินโดจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยังอยู่บนคาบสมุทรมาลายู จึงถือเป็นเมืองที่อยู่กึ่งกลางระหว่างประเทศตะวันตกและประเทศตะวันออก มีพรมแดนด้านตะวันออกติดประเทศลาวและประเทศกัมพูชา ทิศใต้เป็นแดนต่อแดนประเทศมาเลเซีย และอ่าวไทย ทิศตะวันตกติดทะเลอันดามันและประเทศพม่า และทิศเหนือติดประเทศพม่า และลาวมีแม่น้ำโขงกั้นเป็นบางช่วง ประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย อีกทั้งยังมีภูมิอากาศ แบ่งได้เป็น 3 ฤดูกาล คือ ฤดูฝนหรือฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม) ฤดูหนาวหรือฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์) ส่วนฤดูร้อนหรือฤดูก่อนมรสุม (กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม) รวมทั้งภูมิประเทศยังมีความหลากหลายทางชีวภาพของทั้งพืชและสัตว์อยู่จำนวนมาก อีกทั้งสภาพพื้นดินที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ซึ่งเป็นรากฐานความมั่นคงของคนในประเทศ ดังนั้นประเทศไทยถือว่ามีความอุดมสมบูรณ์รอบด้าน ด้วยเหตุนี้คนจีนโพ้นทะเล จึงเดินทางมุ่งลงมาประเทศไทยเพื่อตั้งรกรากถิ่นฐานและหาที่ดินทำกิน มีนักวิชาการได้ศึกษาคนจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ดังนี้

อดุลย์ รัตนมันเกษม กล่าวว่า “ตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 18 มีชาวแต่จีวอพยพปรากฏตัวในสยามแล้ว มีหลักฐานว่าชาวจีนแต่จีวเริ่มอพยพมายังสยามกัน ตั้งแต่ในรัชสมัยพระเจ้าหย่งเจิ้ง แห่งราชวงศ์ชิงและตั้งแต่ช่วงกลางสมัยแผ่นดินชิงเป็นต้นมา ชาวแต่จีวได้อพยพเข้ามาในสยามมากขึ้นเรื่อย ๆ อันเนื่องมาจากความยากจน ภัยธรรมชาติและภัยสงคราม โดยชาวจีนแต่จีว จำนวนมากได้โดยสารเรือหัวแดงเข้ามาในสยามในปี พ.ศ. 2352” โดยมีสาเหตุของการอพยพมาจาก 3 ประการ คือ

1. ปัญหาทางการเมืองการปกครองของประเทศจีน จนทำให้เกิดสงครามการเมืองการปกครองขึ้น
2. ภัยพิบัติจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนทำให้คนจีนบนผืนแผ่นดินใหญ่เกิดความแร้นแค้นในการดำรงชีวิต
3. การเดินทางออกไป เพื่อแสวงหาอาชีพและที่ทำกินที่ดีกว่าพื้นที่เดิมของตน และคนจีนเหล่านั้นที่อพยพไปต่างประเทศก็ไม่ได้มีความประสงค์จะไปอยู่ต่างประเทศเป็นการถาวร แต่ส่วนใหญ่เมื่อไปแล้วจะไม่ได้เดินทางกลับมาอยู่บ้านเกิดของตน รวมถึงคนจีนโพ้นทะเลจะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้เข้ากับบริบททางสังคมและผสมกลมกลืนไปกับคนท้องถิ่นนั้นได้เป็นอย่างดี ส่วนใหญ่คนจีนโพ้นทะเลก็จะมีครอบครัวอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

ภารดี มหาขันธ์ (2553) กล่าวว่า ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย จำแนกตามกลุ่มภาษาได้ 5 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ ฮกเกี้ยน แคะ ไทหล่า แต่จิวและกวางตุ้ง ในบรรดา 5 กลุ่มภาษานี้ กลุ่มภาษาแต่จิวจะเป็นกลุ่มที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด และตั้งถิ่นฐานกระจุกกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแถบลุ่มแม่น้ำสายสำคัญทั้ง 3 สาย ในภาคกลาง ได้แก่ ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำแม่กลอง ตลอดจนหัวเมืองชายทะเลภาคตะวันออก คือ จังหวัดตราด จังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่ก็เป็นคนจีนแต่จิวเช่นกัน

G. William Skinner (2529) นักวิชาการชาวตะวันตก กล่าวว่า การอพยพของคนจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยนี้ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางประเพณีและวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตทั้งชาวไทย และชาวจีนเกิดการปรับเปลี่ยนและผสมผสานกลืนกลายระหว่างกันส่งผลให้วัฒนธรรมจีนในฐานะผู้ที่เข้ามาใหม่จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคมไทยให้ได้ เพื่อที่ตัวตนของความเป็นคนจีนมีที่ทางในสังคมไทย และจะไม่สูญสลายไปเพราะถูกกลืนหรือถูกทำลายลงจากการปะทะ ดังนั้นวัฒนธรรมจีนจึงเป็นการเข้ามาอย่างประนีประนอม ค่อย ๆ แทรกซึมลงไปในพื้นที่ จนเกิดการผสมผสาน และสวมทับกับวัฒนธรรมหรือคติความเชื่อที่มีอยู่เดิม ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมไทยก็มีการปรับตนเองเข้าหาวัฒนธรรมจีนด้วยเช่นกัน จนในที่สุดทั้งสองวัฒนธรรมจึงมีการผสมผสานกลายมาเป็นรูปแบบเฉพาะของท้องถิ่น คือ ไม่ใช่ไทยแท้ และไม่ใช่จีนแท้ ข้อสรุปลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยและชาวจีน คือ การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) โดยมีนักวิจัยทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทยที่ยอมรับในข้อสรุปดังกล่าว จี วิลเลียม สกินเนอร์ (G. William Skinner) ยังได้สรุปอีกว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการผสมผสานกลืนกลายในแง่วัฒนธรรม ศาสนา และลักษณะรูปพรรณ สีผิว ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลในเรื่องชนกลุ่มน้อยก็เอื้ออำนวยและกดดันให้ชาวจีนเต็มใจ และจำเป็นที่จะต้องผสมผสานเข้าสู่สังคมไทยและวัฒนธรรมไทย

ผู้วิจัยจึงได้สรุปข้อมูลของคนจีนโพ้นทะเลทั้ง 5 กลุ่ม โดยแบ่งตามเชื้อสายและภาษาถิ่น คือ แต่จิว ฮากกา (แคะ) ไทหล่า กวางตุ้ง และฮกเกี้ยน ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 5 เรื่อง ได้แก่ จำนวนประชากร ศาสนา ภาษาที่ใช้ พื้นที่ และการประกอบอาชีพดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2: กลุ่มคนจีนโพ้นทะเล หรือ คนไทยเชื้อสายจีน ในประเทศไทย

เชื้อสาย	พื้นที่ / ที่อยู่อาศัย	อาชีพ	ข้อมูลเพิ่มเติม
แต้จิ๋ว <u>จำนวนประชากร</u> ประมาณ 56% <u>นับถือศาสนา</u> ศาสนา พุทธนิกายมหายาน และศาสนาเต๋า <u>ภาษาที่ใช้</u> แต้จิ๋ว และจีนกลาง	ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามพื้นที่ รอบ ๆ แม่น้ำ เจ้าพระยา และตาม ภาคกลางได้มาที่สยาม ตั้งแต่ยุคกรุงศรีอยุธยา แล้ว โดยมา จาก มณฑลฝูเจี้ยน และ มณฑลกวางตุ้ง	ส่วนมากจะทำการค้า ทางด้าน การเงิน ร้าน ขายข้าว และยา มี บางส่วนที่ทำงานให้กับ ภาครัฐ	ในสมัยสมเด็จพระเจ้า กรุงธนบุรี พ่อค้าจีน แต้จิ๋วจำนวนมาก ได้รับสิทธิพิเศษ ชาว จีนกลุ่มนี้จึงเรียกว่า จีนหลวง (Royal Chinese) สาเหตุ เนื่องจากสมเด็จพระ เจ้ากรุงธนบุรีทรงมี เชื้อสายแต้จิ๋วเช่นกัน ในช่วงกรุง รัตนโกสินทร์การ อพยพของชาวแต้จิ๋ว จึงมีมากขึ้น และใน ประเทศไทยเองก็มีคน แต้จิ๋วเป็นจำนวนมาก และปัจจุบันจะมีมาก ในจังหวัด ยโสธร จังหวัด สิงห์บุรี เป็นต้น

เชื้อสาย	พื้นที่ / ที่อยู่อาศัย	อาชีพ	ข้อมูลเพิ่มเติม
แคะ หรือ ฮากกา <u>จำนวนประชากร</u> ประมาณ 16% <u>นับถือศาสนา</u> ศาสนาพุทธนิกายมหายาน <u>ภาษาที่ใช้</u> ฮากกาและจีนกลาง	เป็นกลุ่มชาวจีนอพยพที่มาจาก มณฑลกว่างตุงเป็นส่วนมาก จะอพยพมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 และตั้งถิ่นฐานที่แถบจังหวัดสงขลา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดราชบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี	ส่วนมากจะชำนาญทางด้านหนังสือตัวเหมือน และเกษตรกรรม	นอกจากนี้ ชาวจีนแคะยังเป็นเจ้าของธนาคารอีกหลายแห่ง อาทิเช่น ธนาคารกสิกรไทย
ไหหลำ <u>จำนวนประชากร</u> ประมาณ 11% <u>นับถือศาสนา</u> นับถือผี ศาสนาพุทธ <u>ภาษาที่ใช้</u> ไหหลำและจีนกลาง	เป็นชาวจีนที่อพยพมาจากเกาะไหหลำของจีน ชาวไหหลำจะมีเป็นจำนวนมากที่สมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ชาวจีนกลุ่มนี้จะชำนาญทางด้านร้านอาหาร และโรงงาน	
ฮกเกี้ยน หรือ ผู้เจี้ยน <u>จำนวนประชากร</u> ประมาณ 7% <u>นับถือศาสนา</u> ศาสนาพุทธ เถรวาท และมหายาน <u>ภาษาที่ใช้</u> ฮกเกี้ยนและจีนกลาง	ชาวจีนกลุ่มนี้จะมีจำนวนมากในพื้นที่ภาคใต้ เป็นประชากรส่วนใหญ่ของ จังหวัดภูเก็ต มีจำนวนมากในชุมพร และจังหวัดทั่ว ๆ ไป	จะเชี่ยวชาญทางด้านการค้าขายทางเรือหรือรับราชการ	

เชื้อสาย	พื้นที่ / ที่อยู่อาศัย	อาชีพ	ข้อมูลเพิ่มเติม
กวางตุ้ง หรือ กวางไส หรือ กวางสี จำนวนประชากร ประมาณ 7% นับถือศาสนา ศาสนา พุทธนิกายมหายาน ศาสนาเต๋า ภาษาที่ใช้ กวางตุ้ง และจีนกลาง	เป็นกลุ่มชาวจีนที่ อพยพมาจากมณฑล กวางสี ส่วนใหญ่มา จากอำเภอหยง และ แถบอำเภอใกล้เคียง ช่วงแรกอพยพมาอยู่ แถบประเทศมาเลเซีย ก่อนแล้วค่อยๆเดินเท้า อพยพเข้ามาสู่ประเทศ ไทย อาศัยอยู่มากใน อำเภอเบตง จังหวัด ยะลา และตำบลปา ดังเบซาร์ อำเภอ สะเดา จังหวัดสงขลา	ชาวจีนกวางไสเป็น เกษตรกร ทำสวน ยางพารากันเป็น ส่วนมาก ไม่สันตัดเรื่อง การค้าขาย จึงไม่ค่อย เป็นที่รู้จักกันมากนัก	แต่ยังมีของที่พอเป็นที่ รู้จัก ก็คือ ไก่กวางไส หรือ “ไก่เบตง” ซึ่ง เป็นไก่พันธุ์เนื้อ พื้นเมืองที่น่าพันธุ์มา จากประเทศจีน มี ลักษณะพิเศษกว่าไก่ ชนิดอื่น ๆ เคาหยก หมูสามชั้นต้มสุก ทอด ส่วนที่เป็นหนังและ นำไปหมักด้วยเต้าหู้ยี้ เหล้าจีน น้ำขิง กระเทียมเล็กน้อย แล้วนำมานึ่งเผือก กิน คู่กับผักดอง

ประพิณ มโนมัยวิบูลย์ (2554) ได้แบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย ออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มชาวจีนแต้จิ๋ว

คือ ชาวจีนที่เป็นคนท้องถิ่นในเฉาซานทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้งในประเทศจีน ซึ่งพูดภาษาถิ่นแต้จิ๋ว และรู้จักกันในภาษาจีนกลางว่า Chaozhou Ren และภาษาจีนกวางตุ้งว่า Chinchow yang เชื้อชาติจีนแต้จิ๋วโดยทั่วไปใช้ ตังนั้ง ซึ่งใช้แทนตัวเองว่าเป็นชาวแต้จิ๋ว ซึ่งตรงกันข้ามกับ ฮวงนั้ง ซึ่งชาวแต้จิ๋วใช้เรียกคนไทย และชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วโดยทั่วไปใช้ ตังหนั่งเกี้ย เพื่อระบุความเป็นคนจีนในไทยตามความหมายทางวัฒนธรรม ชาวจีนแต้จิ๋วมีความถนัดในการเล่นเรือและทำการประมง เช่น ทาธุรกิจโรงงานทอผ้า ปลาแห้ง ส่วนบางกลุ่มมีความถนัดด้านการเกษตร เช่น ปลูกอ้อยทาน้ำตาล ปลูกพริกไทย การทำสวนพลู รวมไปถึงการทำธุรกิจการค้า ข้าว โรงงานผลิตยาง การประกันภัย การธนาคาร

2. กลุ่มชาวจีนแคะ

คือ ชาวฮากกา เป็นชื่อสากลใช้เรียกกันทั่วโลก ซึ่งในภาษาไทยถูกเรียกตามภาษาแต้จิ๋วว่า แคะแก็ ในภาษาจีนกลางเรียกว่า เค่อเจีย มีความหมายว่า ครอบครัวผู้มาเยือน ส่วนในภาษาจีนแคะ เรียกว่า ซักก้า หรือ ฮากกา คือ ชนกลุ่มจีนฮั่นกลุ่มหนึ่ง ซึ่งกล่าวกันว่ามีการพบบุรุษที่มีต้นกำเนิด บริเวณมณฑลเหอหนานและซานซี ทางตอนเหนือของจีนเมื่อราว 2,700 ปีที่แล้ว กลุ่มจีนแคะสามารถ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

แคะลิก หรือ ซิมซัก มาจากอำเภอหม้อยเหย้น อยู่ลึกเข้าไปในตอนกลางของจีน ซึ่งแคะลิกมีความชำนาญด้านงานฝีมือ เช่น เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องหวาย เครื่องหนังต่าง ๆ

แคะตั้น หรือ ปั้นซันซัก มาจากอำเภอฟ่งสู่น ซึ่งอยู่ระหว่างหม้อยเหย้นกับกลุ่มแต้จิ๋ว จึงได้รับวัฒนธรรมทั้งสองด้าน ส่วนใหญ่มีความชำนาญด้านงานฝีมือและติดต่อสัมพันธ์ไมตรีที่ดีกับคนทั่วไป

3. กลุ่มชาวจีนไหหลำ

คือ มณฑลของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีขนาดเล็กที่สุด ตั้งอยู่ทางใต้สุดของประเทศจีน ประกอบด้วยเกาะหลายเกาะ โดยที่เกาะที่ใหญ่ที่สุดคือเกาะไหหลำ ชาวจีนไหหลำ หรือ ไห่หนาน ในภาษาจีน มักจะหมายถึงเฉพาะเกาะไหหลำ เมื่อพูดถึงมณฑลไหหลำจะใช้คำว่า “ไห่หนานเฉิง” เมืองหลวงคือ เมืองไห่โข่ว ชาวจีนไหหลำจะมีความถนัดเรื่องการทำอาหาร เช่น ข้าวมันไก่ไหหลำ ขนมจีนไหหลำ จับฉ่ายไหหลำ ข้าวต้มไหหลำ ซาลาเปาไส้ถั่ว และขนมบัวเกี้ยว และยังมีความถนัด ทางด้านการประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ช่างตัดเสื้อ ช่างทอง ช่างทำเครื่องเรือน และเป็นเจ้าของกิจการ เช่น โรงเรือ โรงแรม โรงน้ำแข็ง

4. กลุ่มชาวจีนกวางตุ้ง

คือ ชาวกวางตุ้ง ในความหมายของชาวจีน หมายถึง กลุ่มคนที่พูดภาษาเหล่านี้ได้ทั้งหมด ถึงแม้จะพูดภาษากวางตุ้งไม่ได้ก็ตามชาวกวางตุ้งจะพูดภาษากวางตุ้งในเมืองกวางเจาและเมือง ไกล่เคียง มณฑลกวางตุ้ง เป็นแผ่นดินใหญ่ที่อยู่ใต้สุดของประเทศจีนหรือบริเวณ ท้องไถ่ เป็นมณฑล ที่มีประชากรอพยพออกนอกประเทศมากที่สุด ชาวจีนกวางตุ้งจะมีความถนัดในด้านการทำอาหาร เช่น ต้มชา โจ๊ก บะหมี่กวางตุ้ง และงานช่างกลึง เช่นงานหล่อโลหะ งานเชื่อมโลหะ งานประกอบ และขึ้นรูป

5. กลุ่มฮกเกี้ยน

คือ ชาวฮกเกี้ยน เรียกตนเองว่า ฮกเกี้ยนหลัง หมายถึง กลุ่มชาวจีนฮั่นที่มีถิ่นฐานตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจีน มณฑลฝูเจี้ยน หรือ มณฑลฮกเกี้ยน เป็นหนึ่งในกลุ่มของชาวจีนโพ้นทะเลที่มีจำนวนมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คติของชาวฮกเกี้ยนต้องสู้ถึงจะชนะ คติดังกล่าวได้ปลูกฝังให้ลูกหลานชาวฮกเกี้ยนทั่วโลกมีความกระตือรือร้นในการยกระดับชีวิตของตน ชาวจีนฮกเกี้ยนมีความถนัดในด้านการประมง การเดินเรือ ด้านการ ค้าขาย และประกอบธุรกิจเป็นของตนเอง เช่น เจ้าของสวนยางพารา โรงบ่มยาง และโรงแรม

นิสา พันยาง (2558) กล่าวว่า รูปแบบการตั้งถิ่นฐานระยะแรกเป็นแบบเกาะกลุ่มใกล้กับผู้นำศาสนาและมีจำนวนบ้านเรือนไม่มากนักโดยปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานมีอยู่ 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและยังพบว่าการผสมผสานกันอย่างกลมกลืนทางวัฒนธรรมมีการรับรับวัฒนธรรมกันและการแพร่วัฒนธรรมออกไปเพราะการย้ายถิ่นฐานนาเอาวัฒนธรรมเก่าติดตัวไปด้วย

ภาพที่ 2.12: พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ทรงกำกับกรมท่า และทรงค้าสำเภากลาง โดยจิตรกร นายกมล ทองสุนทร
ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 8)

ภาพที่ 2.13: จิตรกรรมฝาผนังภาพเรือสำเภา วัดบางขุนเทียนใน (สมัยรัชกาลที่ 4)
ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 8)

ภาพที่ 2.14: ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เรือสำเภาจีน วัดมหาพฤฒาราม
ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 18)

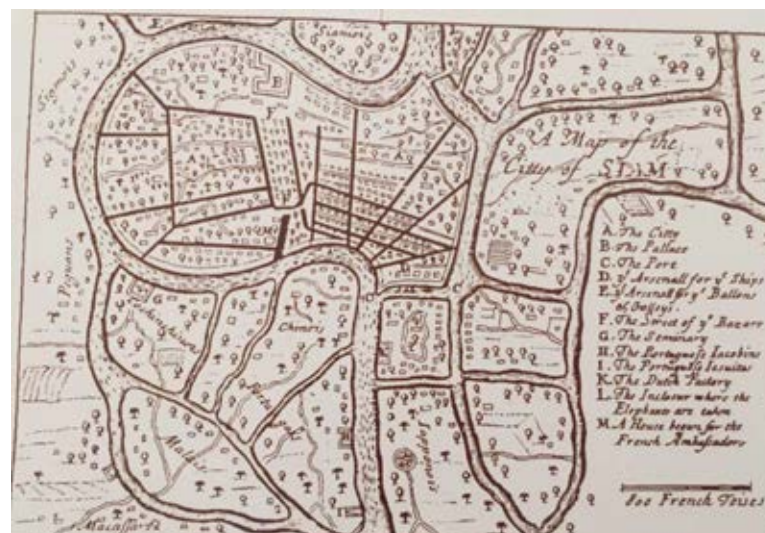
ภาพที่ 2.15: พ่อค้าชาวจีนขายของกับหญิงไทย
 ภาพจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ วัดตะปอนน้อย อ.ขลุง จ.จันทบุรี
 ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 20)

ภาพที่ 2.16: ภาพแผนที่แสดงเส้นทางลำน้ำเจ้าพระยาไหลพาดผ่านกรุงศรีอยุธยา
 ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 23)

ภาพที่ 2.17: แผนที่แม่น้ำเจ้าพระยาจากปากน้ำถึงศรีอยุธยา
ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 เขียนโดย ชาวฝรั่งเศส
ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 26)

ภาพที่ 2.18: แผนที่แสดงชุมชนหลากหลายเชื้อชาติในยุคกรุงศรีอยุธยา ปี ค.ศ. 1688
ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 30)

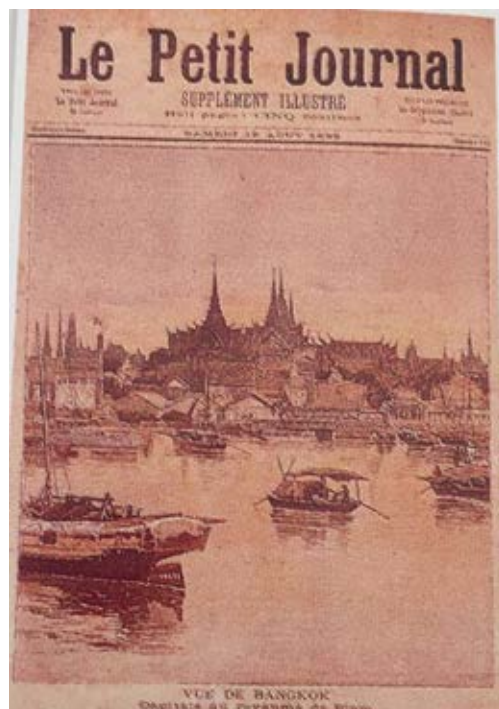
ภาพที่ 2.19: แผนที่เส้นทางการเดินเรือบริเวณแหลมสุวรรณภูมิ
เขียนโดยชาวฝรั่งเศสสมัยอยุธยา ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 35)

ภาพที่ 2.20: แผนที่แม่น้ำเจ้าพระยาจากปากน้ำถึงกรุงศรีอยุธยา สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 35)

ภาพที่ 2.21: การขนถ่ายสินค้าจากเรือสำเภาจีนสู่เรือเล็กปรากฏอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยา
ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 34)

ภาพที่ 2.22: พระบรมมหาราชวังและทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา
ได้ขึ้นปกของหนังสือพิมพ์ เลอ เปอ ตี จูนาล
ฉบับวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2436 กลางสมัยรัชกาลที่ 5
ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 38)

ภาพที่ 2.23: อนุสรณ์เพื่อการรำลึกถึงเรือสำเภานในอดีต ขนาดเท่าจริง ณ วัดยานนาวา
กรุงเทพมหานคร

ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 40)

ภาพที่ 2.24: ชาวจีนขายไอติมหาบเร่ เป็นขนมหวานที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่นิยมกัน

ที่มา: เส้นทางการค้าไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2543, น. 74)

2.2.2 คนจีนโพ้นทะเลที่อพยพสู่ปากน้ำโพ

จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของประเทศไทย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง หรือภาคกลางตอนบน พื้นที่ของจังหวัดมีลักษณะเป็นแนวยาว จากทิศตะวันตกกับทิศตะวันออก มีพื้นที่ติดต่อกับหลายจังหวัด ได้แก่ ทางทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดพิจิตรและกำแพงเพชร ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดเพชรบูรณ์และลพบุรี ทางทิศใต้ติดกับจังหวัดสิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ส่วนทางทิศตะวันตกติดกับจังหวัดตาก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มรองรับแม่น้ำ 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน ไหลมาบรรจบกันที่ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จึงทำให้เกิดเป็นแม่น้ำสายสำคัญของประเทศไทย คือ “แม่น้ำเจ้าพระยา” จังหวัดนครสวรรค์จึงมีชื่อเรียกว่า “เมืองสี่แคว” จากนั้นแม่น้ำเจ้าพระยาจะไหลผ่านที่ราบลุ่มภาคกลางตอนใต้ผ่านจังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร แล้วไหลลงสู่ทะเลอ่าวไทย ซึ่งเป็นน่านน้ำที่อยู่ในทะเลจีนใต้ มหาสมุทรแปซิฟิกที่ล้อมรอบด้วยประเทศไทย มาเลเซีย กัมพูชา และเวียดนาม รวมถึงมีบึงน้ำขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย คือ บึงบอระเพ็ด

ในสมัยทวารวดี จังหวัดนครสวรรค์เป็นชุมชนที่มีการติดต่อกับเมืองไกลต่างประเทศ เช่น อินเดีย ทำให้จังหวัดนครสวรรค์มีบทบาทและความสำคัญในฐานะที่เป็นรัฐกึ่งกลาง ที่เชื่อมโยงระหว่างดินแดนทางทิศตะวันตกและดินแดนทางทิศตะวันออก เป็นจุดส่งต่ออารยธรรมอินเดียไปทางเขมร และเวียดนามภาคกลางในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมใกล้ชิดกับชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาในสมัยสุโขทัย จังหวัดนครสวรรค์มีชื่อว่า “เมืองพระบาง” เนื่องจากเป็นเมืองหน้าด่านของอาณาจักรสุโขทัย คอยกันหัวเมืองทางใต้บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาที่จะขึ้นมายังกรุงสุโขทัย และในศิลาจารึกหลักที่ 3 ได้กล่าวถึง การสร้างพระบาทเหนือจอมเขาที่ปากพระบาง ปัจจุบันคือ “พระพุทธรูปที่ยอดเขากบ” ซึ่งเป็นการสร้างพระพุทธรูป 1 ใน 4 แห่ง ในรัชสมัยพระมหาธรรมราชาลิไทย และเมื่อปี พ.ศ. 1926 สมัยอยุธยา เกิดศึกแย่งชิงราชสมบัติระหว่าง พระยาบาลเมืองกับพระยาราม ซึ่งทั้งสองพระองค์เป็นพระราชโอรสในพระมหาธรรมราชาที่ 3 (พระเจ้าไสยลือไทย) ทำให้สมเด็จพระอินทราชาธิราชทรงยกกองทัพจากกรุงศรีอยุธยาขึ้นไปตั้งคุมเชิงอยู่ที่เมืองพระบาง ต่อมาได้โปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระยาบาลเมืองขึ้นเป็นพระมหาธรรมราชาที่ 4 ครองเมืองพิษณุโลก และให้พระยารามครองกรุงสุโขทัยสืบมา เมื่อมาถึงในสมัยอยุธยาสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับการติดต่อค้าขาย นครสวรรค์จึงเป็นชุมทางสินค้าที่สำคัญ รวมทั้งเป็นเมืองประชุมพล เมื่อครั้งเกิดสงครามไทยกับพม่า

จังหวัดนครสวรรค์ จึงเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญในการทำศึกสงคราม มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี จนถึงในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ภายหลังจึงเรียกชื่อว่า “เมืองขอนแก่นวัน” และปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น “จังหวัดนครสวรรค์” แต่คนในชุมชนท้องถิ่นยังเรียกกันว่า “เมืองปากน้ำโพ” ที่เรียกว่า “ปากน้ำโพ” สันนิษฐานว่าสำเนียงเพี้ยนมาจากคำว่า “ปากน้ำโพล” คือ บริเวณที่แม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน ไหลมาบรรจบกัน ส่วนใหญ่คนจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในพื้นที่นั้นจะอาศัยอยู่ริมแม่น้ำน่าน หรือที่เรียกว่า “แควใหญ่” และบริเวณ “ต้นแม่น้ำเจ้าพระยา” คือ ตลาดปากน้ำโพ ซึ่งอยู่ทางฝั่งทิศตะวันตก

จากการศึกษาของ จี. วิลเลียม สกินเนอร์ (2548, น. 84) พบว่า ชาวไทหล้าเป็นผู้บุกเบิกสยามตอนบน โดยเฉพาะบริเวณจังหวัดนครสวรรค์ ศาลเจ้าจีนที่เก่าแก่ที่สุดในปากน้ำโพ รวมทั้งทางเหนือและทางตะวันออกของปากน้ำโพ คือ สุยห่วยเหนียง ซึ่งเป็นเจ้าแม่ที่ชาวไทหล้านับถือ ศาลเจ้าจีนแห่งนี้มีชื่อว่า “ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์และเจ้าแม่ทับทิม แควใหญ่” และมีหลักฐานชิ้นสำคัญที่จารึกไว้เป็นภาษาจีน คือ “ระฆังโบราณ” มีข้อความว่า นายฟู่หงเปียว แห่งหมู่บ้านเคอเจี้ยซัน อำเภอเหวินอี้ (ปัจจุบันคือ เหวินซัง) มณฑลไต้หวัน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จัดสร้างและนำมาถวายในปี ค.ศ. 1870 ช่วงปลายสมัยราชวงศ์ชิง ซึ่งตรงกับต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) จึงสันนิษฐานได้ว่า ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์และเจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่) แห่งนี้ น่าจะสร้างขึ้นมาก่อนปี พ.ศ. 2413 ดังนั้นศาลเจ้าจึงมีอายุประมาณ 130 ปี (เอกสารจากศาลเจ้า ตำนานศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์และเจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่))

จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งอยู่บนตอนบนของที่ราบภาคกลาง เป็นดินแดนที่มีความสำคัญและมีการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน โดยปรากฏชื่อเรียกในหลายชื่อ อาทิ เมืองปากน้ำโพ เมืองพระบาง หรือเมืองขอนแก่นวัน ด้วยสาเหตุที่ตอนกลางของนครสวรรค์เป็นพื้นที่แอ่งต่ำจึงเป็นที่รองรับแม่น้ำหลายสายที่ไหลมารวมกัน ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน มาบรรจบกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา (สุชาติ แสงทอง และคณะ, 2559) ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จังหวัดนครสวรรค์มีคนจีนโพ้นทะเลเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อปี พ.ศ. 2385 พระองค์ทรงได้แต่งตั้งนายอำเภอ ซึ่งเป็นชาวจีนไหหล้าแต่จิว และยกเกี้ยนขึ้น เพื่อมีหน้าที่ดูแลคนจีนโพ้นทะเลที่อาศัยในปากน้ำโพ ซึ่งเห็นได้ว่าพระองค์ทรงมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการให้คนจีนดูแลคนจีนด้วยกันเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองในสมัยนั้นนอกจากจะมีคนไทยและคนจีนที่เป็นคนกลุ่มใหญ่แล้ว ยังมีชาวอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดูและศาสนาซิก ชาวปากีสถานที่นับถือศาสนาอิสลาม ชาวเวียดนามที่ส่วนใหญ่นับ ถูศาสนาคริสต์

ชาวมอญและชาวพม่าอาศัยอยู่เป็นกลุ่มบนบกทำธุรกิจเกี่ยวกับการค้าปลีก สินค้าออกมีทั้งของป่า และสินค้าการเกษตรที่หลากหลาย รวมทั้งเป็นแหล่งพักเรือของชาวภาคเหนือที่นำของป่ามาขาย จึงมีชื่อเรียกว่า “ตลาดลาว” สินค้าเข้าเป็นสินค้าประเภทผ้าและสินค้าที่มาจากต่างประเทศ (กระทรวงมหาดไทย, 2541, น. 52.)

เนตรนภา เกตุเทียน (เนตรนภา เกตุเทียน (2559).) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การตั้งถิ่นฐานของคนไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยสรุปว่า การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของชาวจีน ในช่วงแรก ๆ มีการเดินทางเข้ามาโดยใช้เส้นทางเดินเรือเข้าสู่ทางภาคใต้และขยายการตั้งถิ่นฐานสู่ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานแบบเกาะกลุ่มตามริมแม่น้ำเจ้าพระยาเพราะสะดวกต่อการติดต่อค้าขาย ต่อมาได้ขยายออกจากริมน้ำและกระจายไปยังชุมชนใกล้เคียง การประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะยังคงดำรงอาชีพการค้าขายเป็นหลัก จึงนิยมตั้งร้านอยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกัน โดยมีการนำวัฒนธรรมประเพณีมาเผยแพร่สู่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นการยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน รวมถึงชุมชนสามารถอาศัยอยู่รวมกันได้โดยไม่เกิดความขัดแย้ง การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานรวมถึงบทบาทสำคัญ ของชาวไทยเชื้อสายจีนที่สามารถส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจ และทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์

ภาษา ศาสนา ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของคนจีน

ภาษาของคนจีนมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง ด้านภาษาพูดของคนจีนอดีตจะสามารถแบ่งออกตามสำเนียงกลุ่มภาษาได้ 5 กลุ่ม ได้แก่ ภาษาจีนแต้จิ๋ว ไหหลำ กวางตุ้ง ฮากกา (แคะ) และฮกเกี้ยน (ปัจจุบันเหลือครอบครัวรุ่นลูกหลานที่มีจำนวนน้อยมาก และขาดผู้ให้ข้อมูลเฉพาะด้าน) แต่เนื่องจากคนจีนมักประกอบอาชีพค้าขายกับคนจีนแต้จิ๋วที่เป็นจีนส่วนใหญ่ในแต่ละชุมชนจึงต้องใช้ภาษาจีนแต้จิ๋วเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารเป็นหลัก และในสมัยอดีตนั้นส่วนใหญ่จะไม่ใช้ภาษาไทยในการพูดคุย แต่ปัจจุบันหันมาใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการค้าขายและการสื่อสาร ภาษาจีนกลุ่มสำเนียงต่าง ๆ ที่เป็นภาษาดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มนั้น ก็จะมีเพียงผู้อาวุโสเท่านั้นที่ยังคงใช้สื่อสารกัน เช่น สื่อสารกับคนในครอบครัว หรือเมื่อเจอคนจีนที่มีเชื้อสายเดียวกัน ส่วนภาษาเขียนของคนจีนจะใช้ตัวอักษรภาษาจีนแบบเดียวกันทั้งหมดแต่จะออกเสียงต่างกันตามสำเนียงกลุ่มภาษาต่าง ๆ และคนลูกหลานในปัจจุบันจะไม่ได้ใช้ภาษาจีนในการสื่อสารตามกลุ่มภาษาแล้ว แต่จะเป็น

การสนับสนุนและส่งเสริมให้ลูกหลานของตนได้เรียนภาษาจีนกลางในมหาวิทยาลัย โรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้มีความรู้ด้านภาษาจีนที่สามารถใช้ในการติดต่อสื่อสารประกอบธุรกิจต่อไป

ศาสนาของคนจีนดั้งเดิมนั้นจะนับถือศาสนาขงจื้อ ศาสนาเต๋า และพุทธศาสนานิกายมหายาน ต่อมาเมื่อเข้ามาอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์คนจีนโพ้นทะเลก็เริ่มผสมผสานศาสนาของตนเข้ากับพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท แต่ลูกหลานคนจีนโพ้นทะเลที่เกิดและโตในจังหวัดนครสวรรค์ก็ยังคงมีการกราบไหว้บรรพบุรุษและเทพเจ้าจีน อย่างไรก็ตามก็มีการเข้าวัดตามประเพณีประจำท้องถิ่นด้วย คนจีนในจังหวัดนครสวรรค์บางครอบครัวยังมีพิธีการทำงเต็กในงานศพตามอย่างบรรพบุรุษที่เคยทำมา แต่เนื่องจากปัจจุบันการทำพิธีงเต็กมีค่าใช้จ่ายสูงมากจึงมีคนจีนหลายครอบครัวที่ใช้พิธีเผาศพแบบคนไทยแทน ศาสนาก็นำมาซึ่งความเชื่อของคนจีน ดังเช่นคนจีนหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ ทั้งจีนแต้จิ๋ว จีนไหหลำ จีนฮกเกี้ยน จีนกวางตุ้ง และจีนฮากกา (จีนแคะ) เป็นผู้ที่ยึดมั่นในประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด จึงได้นำขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมความเชื่อของตนเข้ามาถือปฏิบัติด้วย โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์ เมื่อตนมีฐานะร่ำรวยขึ้นจึงได้มีการสร้างศาลเจ้าและอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือมาประดิษฐานเป็นรูปเคารพเพื่อใช้เป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของตน คนจีนนิยมไหว้เจ้าและเซ่นไหว้เทพเจ้าที่ศาลเจ้าในเทศกาลสำคัญ ๆ เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลหยวนเซียว เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลไหว้ขนมจ่าง เทศกาลสารทจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลกินเจ และการไหว้เจ้าประจำปี โดยเฉพาะในเทศกาลตรุษจีนซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ของคนจีน และเป็นเทศกาลที่สำคัญของการบูชาเทพเจ้าเพื่อความเป็นสิริมงคลในปีใหม่ที่กำลังจะมาถึง ซึ่งรูปแบบและเนื้อหาของการจัดงานฯ จะมีทั้งพิธีกรรมและการละเล่นต่าง ๆ ดังเช่นงานเทศกาลตรุษจีนในจังหวัดนครสวรรค์ก็จะมีการสร้างศาลเจ้าขึ้นมาเป็นการชั่วคราวเพื่อเป็นที่ประดิษฐานองค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ในการประกอบพิธีกรรม โดยเริ่มจากการนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์และเลี้ยงพระก่อน แล้วจึงมีพิธีกรรมในการอัญเชิญเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ มาประดิษฐานที่ศาลเจ้าชั่วคราว เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามาสักการะกราบไหว้ขอพรและมีการเซ่นไหว้หรือแก้บนด้วย รวมถึงมีการประมูลวัตถุและสิ่งของมงคลขององค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ที่คณะกรรมการจัดมา เพื่อเป็นการหารายได้สมทบทุนของศาลเจ้าต่อไป

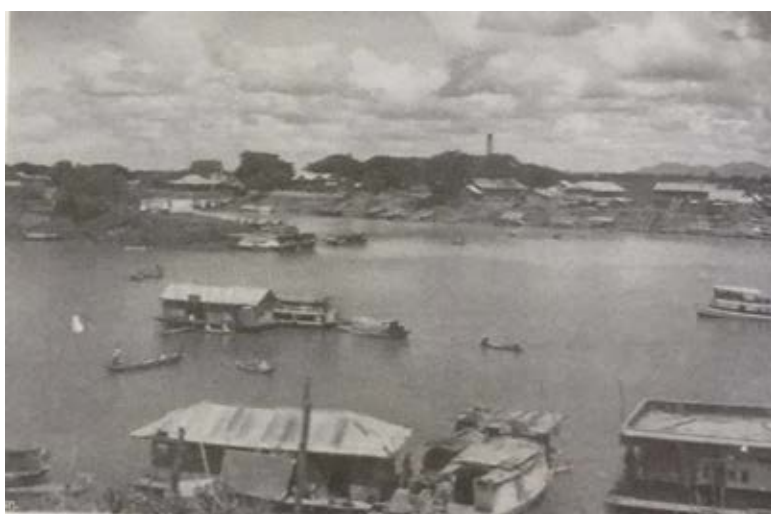
คนจีนนั้นมีพิธีกรรม ประเพณีและวัฒนธรรม ในเทศกาลต่าง ๆ ที่ยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติตามแบบอย่างบรรพบุรุษ โดยยังคงมีการอนุรักษ์และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีเกี่ยวกับการตาย ประเพณีวันเซ็งเม้ง ประเพณีวันสารทจีน และประเพณีวันตรุษจีน ซึ่งประเพณีตรุษจีนและประเพณีไหว้เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ของจังหวัด

นครสวรรค์ เป็นช่วงเทศกาลงานประเพณีที่มีชื่อเสียงมากและสามารถทำรายได้ให้กับจังหวัด นครสวรรค์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งวันตรุษจีนนับเป็นวันพิเศษและมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยจีน และเป็นประเพณีที่มีการสืบทอดและสืบสานปฏิบัติกันมาแต่โบราณกาล นานกว่าสองพันปี ล่วงมาแล้ว วันตรุษจีนถือว่าเป็นวันที่สมาชิกครอบครัวไม่ว่าจะไปประกอบธุรกิจการทำงานอยู่ที่ไหน ห่างไกลบ้านเพียงไร หากอยู่ในจังหวัดหรือประเทศเดียวกันบรรดาสมาชิกในครอบครัวเหล่านั้น จะกลับบ้านมาพบปะหน้ากันอย่างพร้อมเพียงกัน เนื่องจากประเพณีวันตรุษจีน ถือว่าเป็นวันปีใหม่ ตามปฏิทินจีน จึงถือว่าเป็นงานรื่นเริงและงานมงคลที่จะต้องมีการเฉลิมฉลองในเทศกาลตรุษจีน ซึ่งในโอกาสอันสำคัญนี้จะมีทั้งงานรื่นเริงและงานประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อและความศรัทธา ของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ งานเทศกาลตรุษจีน และงานประเพณีแห่เจ้า พ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ซึ่งเป็นประเพณีที่ทำให้เห็นความเข้มแข็งของชุมชน รวมถึงยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความเชื่อและศรัทธาต่อองค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ที่ประชาชนเคารพนับถือ ประกอบกับ ระบบการบริหารจัดการ และการรวมกลุ่มขององค์กรและร้านค้าต่าง ๆ มาทำงานร่วมกันผ่านการ จัดการในรูปแบบคณะกรรมการดำเนินงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ อีกด้วย

ประเพณีตรุษจีน

การแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เริ่มครั้งแรกเมื่อใดยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่จาก คำบอกเล่าของผู้อาวุโสของชาวไหหลำ นายเตียงตุ่น แซ่กู่ เล่าว่า การแห่เจ้านั้นมีมาก่อนเกิด โรคระบาด ซึ่งปี พ.ศ. 2460-พ.ศ. 2462 ตลาดปากน้ำโพ เกิดโรคคอหิวดกโรคระบาดครั้งใหญ่ทำให้ ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก คนส่วนใหญ่จึงหันไปพึ่งพาสีศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในครั้งนั้นเจ้าพ่อควงใหญ่ (เจ้าพ่อเทพารักษ์) ได้ประทับทรงทำพิธีรักษาโรคด้วยการเขียน “ยันต์กระดาศ” หรือเรียกว่า “ฮู้” ให้ติดตัวหรือปิดไว้หน้าบ้านและนำฮู้เผาไฟแล้วเอาเถ้ากระดาศมาทำน้ำมนต์ให้ประชาชนดื่มกินและ ปะพรมรอบตลาด บริเวณใดทำพิธีแล้วก็จะใช้ผ้าแดงกันไว้และให้ประชาชนสัจจรไปมาผ่านเส้นทางนี้ ได้ หลังจากนั้นทำให้ผู้คนหายจากโรคระบาดนั้นได้อย่างน่าอัศจรรย์ จนมีชื่อเสียงเลื่องลือถึง ความศักดิ์สิทธิ์และจากคำบอกเล่าของประชาชนแบบปากต่อปากนี้เองทำให้มีผู้คนศรัทธามา กราบไหว้เพิ่มขึ้นทุกปี และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาคนจีนในปากน้ำโพทั้ง 4 กลุ่มภาษา รวมถึงคนในตลาด ปากน้ำโพ จึงได้นำองค์เจ้าพ่อเจ้า-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ทุกองค์ ออกมาแห่รอบตลาดปากน้ำโพในช่วง เทศกาลตรุษจีนของทุกปี คือ วันขึ้น 4 ค่ำ เดือนอ้ายของจีน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ประชาชนทุกคน ในช่วงเทศกาลตรุษจีน

การยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมในช่วงเทศกาลตรุษจีนของทุกปีนี้ได้กลายมาเป็นประเพณีสืบทอดกันมานานกว่า 100 ปี กิจกรรมสำคัญของงานนอกจากพิธีไหว้เจ้าทั่วไปและไหว้บรรพบุรุษตามบ้านเรือนแล้วยังมีขบวนแห่มังกรและสิงโต โดยชาวจีนมีความเชื่อมาแต่โบราณว่ามังกรเป็นเทพเจ้าองค์หนึ่งที่บันดาลประโยชน์อย่างมากแก่มนุษย์ เช่น ทำให้เกิดฝน ลม ไฟ และฤดูกาลต่าง ๆ จึงควรแห่แหนเพื่อแสดงความกตัญญู ส่วนสิงโตนั้นเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความกล้าหาญมั่นคง ดังนั้นจึงมีการแห่สิงโตเพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้ายและนำมาซึ่งโชคลาภ นอกจากนี้ก็มีการอัญเชิญเทพเจ้าซึ่งเป็นรูปเคารพประจำศาลเจ้าต่าง ๆ ในชุมชนออกแห่รอบตลาดปากน้ำโพ เพื่อเป็นสิริมงคลและความเจริญก้าวหน้าในด้านการค้าเสมือนเทพเจ้าได้ลงมาอำนวยพรยังร้านอันเป็นแหล่งทำมาหากิน รวมทั้งให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้สักการบูชาด้วย ประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพนี้ได้สืบทอดกันมานานกว่าศตวรรษ ทำให้คนจีนในจังหวัดนครสวรรค์เริ่มมีความวิตกกังวลกลัวว่าในอนาคตวัฒนธรรมในงานประเพณีนี้อาจจะเสื่อมถอยและเสื่อมศรัทธาลงจึงมีความต้องการที่จะอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เพื่อให้คงอยู่คู่จังหวัดนครสวรรค์ต่อไป เพราะเป็นวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวนครสวรรค์ คนจีนรุ่นปัจจุบันจึงต้องการให้คนรุ่นหลังมีความรู้ความเข้าใจในความหมายที่แท้จริงที่ซ่อนอยู่ในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบทอดความเชื่อต่าง ๆ และพิธีกรรมการเข้าทรง รวมถึงพิธีกรรมและพิธีการในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ซึ่งมีวิธีการที่สลับซับซ้อนแต่แฝงไว้ด้วยความหมายที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง (ภิญโญ นิโรจน์, 2555)

ภาพที่ 2.25: ต้นน้ำเจ้าพระยาที่นครสวรรค์ ภาพจากคุณประคอง เรืองทัย (ภาพสแกน)

ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 164)

ภาพที่ 2.26: ตลาดเก่าแควใหญ่ (น้ำท่วม) ภาพจากคุณประคอง เรืองทัย (ภาพสแกน)
ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 164)

ภาพที่ 2.27: ทำบุญปีใหม่ 2505 เขากบ จังหวัดนครสวรรค์ ภาพจากคุณประคอง เรืองทัย (ภาพสแกน)
ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 167)

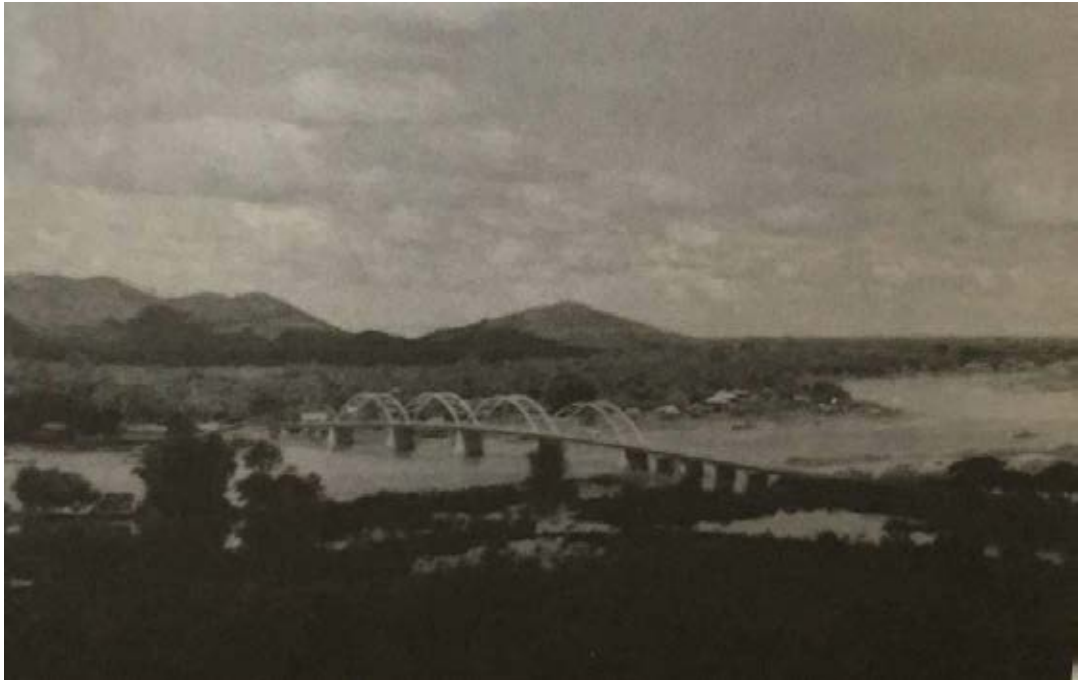
ภาพที่ 2.28: ภาพถ่ายทางอากาศ เห็นตลาดนครสวรรค์ ทางซ้ายถัดไปคือแม่น้ำปิง และขวาสุดคือแม่น้ำน่าน (เรือแพจอดทางแม่น้ำนี้มาก) ภาพจากคุณเยี่ยม คุณวงศ์ (ภาพสแกน)

ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 167)

ภาพที่ 2.29: ถนนโกสีย์ จังหวัดนครสวรรค์ ภาพจากคุณประคอง เริงทัย (ภาพสแกน)

ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 167)

ภาพที่ 2.30: สะพานเดชาดิวงศ์ ข้ามแม่น้ำน่าน นำรถเข้าสู่ตัวเมืองนครสวรรค์

ภาพจากคุณประคอง เริงทัย (ภาพสแกน)

ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 168)

ภาพที่ 2.31: บริเวณตลาดริมน้ำจังหวัดนครสวรรค์ ภาพจากคุณประคอง เริงทัย (ภาพสแกน)

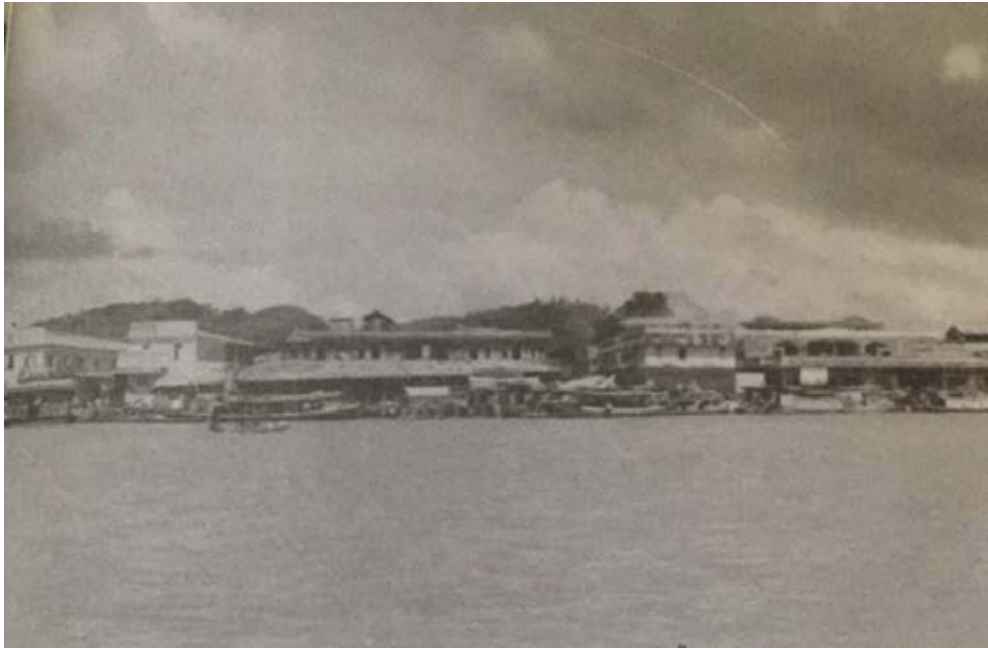
ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 168)

ภาพที่ 2.32: นครสวรรค์ ถ่ายจากทางอากาศ พ.ศ. 2518 ภาพจากกรมแผนที่ทหาร
ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 164)

ภาพที่ 2.33: เขื่อนริมน้ำในจังหวัดนครสวรรค์ ภาพจากคุณจำเนียร พนิชกร (ภาพสแกน)
ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 172)

ภาพที่ 2.34: ท่าเรือจ้าง-โรงแรมตึกแดง-ตึกเหลือง จังหวัดนครสวรรค์

ภาพจากคุณมานพ สุวรรณศรี (ภาพสแกน)

ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 173)

ภาพที่ 2.35: เรือโย่งกำลังลากจูงเรือข้าว มุมซ้ายล่างคือแพซุง จังหวัดนครสวรรค์

ภาพจากคุณมานพ สุวรรณศรี (ภาพสแกน)

ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 172)

ภาพที่ 2.36: สะพานเดชาติวงศ์ จังหวัดนครสวรรค์ ข้ามแม่น้ำน่าน เปิด 2 กันยายน 2493

ภาพจากคุณมานพ สุวรรณศรี (ภาพสแกน)

ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 164)

ภาพที่ 2.37: เรือจ้างจังหวัดนครสวรรค์ แจวจากตลาดข้ามไปสถานีรถไฟปากน้ำโพ

(ก่อนมีสะพานเดชาติวงศ์) ภาพจากคุณมานพ สุวรรณศรี (ภาพสแกน)

ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 164)

ภาพที่ 2.38: ภาพถ่ายจากเขากบมาตลาดปากน้ำโพ ภาพจากคุณวินัย แสงแก้ว (ภาพสแกน)
ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 175)

ภาพที่ 2.39: ท่าเรือจ้าง จังหวัดนครสวรรค์ ภาพจากคุณเยี่ยม คุณาวงศ์ (ภาพสแกน)
ที่มา: หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง (เอนก นาวิกมูล, 2552, น. 167)

ภาพที่ 2.40: ศาลเจ้าหน้าผา

ที่มา: ภาพเก่าเล่าขานตำนานเมืองปากน้ำโพ (มานพ สุวรรณศรี, 2553, น. 96)

ภาพที่ 2.41: สุเหร่าแขก (มัสยิดปากีสถานนครสวรรค์)

ที่มา: ภาพเก่าเล่าขานตำนานเมืองปากน้ำโพ (มานพ สุวรรณศรี, 2553, น. 100)

2.3 ประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History)

เนื่องจากนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460 – พ.ศ. 2560 นี้ ยังไม่มีการรวบรวมและจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเชิงวิชาการ ดังนั้น ประวัติศาสตร์บอกเล่า หรือ ประวัติศาสตร์มุขปาฐะ คือ วิธีการสำคัญอีกวิธีหนึ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เนื่องจากเป็นช่องทางในการทำให้เข้าถึงข้อมูลและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และปรากฏการณ์ทางสังคมที่อาจสูญหายไปตามกาลเวลา เป็นการเข้าถึงข้อมูลเรื่องราวและความทรงจำส่วนบุคคลที่มีสีสัน รวมถึงประสบการณ์ส่วนตัวของบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้มาบันทึกเพื่อจัดทำเป็นหลักฐานเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปิยนาด บุนนาค ราชบัณฑิต ได้กล่าวว่า ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral history) หรือ (Talking history) เป็นมรดกทางวัฒนธรรม (cultural heritage) และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “heritage work” ดังเช่น เหตุการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อทศวรรษ 1960 มี 2 เหตุการณ์สำคัญ คือ สงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่นเป็นเวลาประมาณสามปีครึ่ง แต่ปรากฏเอกสารที่บันทึกเหตุการณ์นี้ น้อยมาก มีเป็นพวกหนังสือพิมพ์อยู่บ้าง และการต่อสู้กับลัทธิอาณานิคมและความสำเร็จในการเรียกร้องเอกราช แต่หลักฐานเอกสารไม่ค่อยมี เท่าที่มีอยู่เป็นบันทึกเกี่ยวกับการปกครองอาณานิคมของจักรวรรดินิยม Oral history ได้เข้ามา “เติมเต็ม” ช่องว่างของหลักฐานเอกสารในช่วงเหตุการณ์ ทั้ง 2 เหตุการณ์ ขณะเดียวกับที่ให้ข้อมูลมุมมองของอดีตในช่วงเวลาดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์ และสอดคล้องกันบนพื้นฐานที่เกิดจากการยอมรับในโชคชะตาและความรู้สึกของคนในชาตินั้น ๆ เอง (จากการบรรยาย ทำไมต้องประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า วันศุกร์ที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2559 เวลา 09.30 น. – 11.00 น. ณ ห้องปัญญาไพศาล ชั้น 2 อาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานใหญ่ (วังบางขุนพรหม))

Paul Thompson (1978, p. 18) ได้กล่าวว่า ประวัติศาสตร์บอกเล่า เป็นประวัติศาสตร์ที่สร้างขึ้นรอบ ๆ ผู้คน มันปลุกชีวิตในประวัติศาสตร์และมันขยายขอบเขตของมัน มันช่วยให้วีรบุรุษไม่เพียงแต่จากผู้นำแต่จากคนส่วนใหญ่ที่ไม่รู้จักมันนำประวัติศาสตร์เข้ามาและออกไปชุมชน มันช่วยให้สิทธิพิเศษน้อยลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่ไปศักดิ์ศรีและความมั่นใจในตนเอง มันทำให้การติดต่อและความเข้าใจระหว่างชนชั้นทางสังคมและระหว่างรุ่น และนักประวัติศาสตร์รายบุคคลและคนอื่น ๆ ที่มีความหมายร่วมกันสามารถให้ความรู้สึกได้ ของที่อยู่หรือสถานที่ในเวลาเท่ากันประวัติบุคคล

มีความท้าทาย เพื่อตำนานที่เป็นที่ยอมรับของประวัติศาสตร์เพื่อการตัดสินใจที่มีอำนาจโดยธรรมชาติ
ในประเพณีของมัน มันเป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงของสังคม

วีณา เอี่ยมประไพ (2535, น. 86-90) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จากการบอก
เล่า คือ การบอกเล่าข้อมูลในลักษณะการรำลึกเหตุการณ์ที่ผู้เล่ามีประสบการณ์โดยตรงหรือได้รับฟัง
จากผู้ที่คุ้นเคยด้วย ซึ่งประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
ร่วมสมัย ได้แก่ อุตชีวประวัติ ชีวประวัติของบุคคลที่น่าสนใจ และเรื่องราวของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์
หนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งมีขั้นตอนการรวบรวมหลักฐานประเภทบอกเล่า ดังนี้

วิธีการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการรวบรวมหลักฐานประเภทบอกเล่าคือ การสัมภาษณ์
ซึ่งต้องเตรียมการและดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทั้งในขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์
และการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งการสัมภาษณ์และการจัดเก็บข้อมูลกระทำดังต่อไปนี้

1. ขั้นการเตรียมการสัมภาษณ์ ซึ่งมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 มีการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในอดีต
ควรเป็นผู้ที่เคยประสบหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างแท้จริง

1.2 การเตรียมคำถามเพื่อสัมภาษณ์ เป็นคำถามปลายเปิด และควรจัดแยกออกมา
เป็นประเด็นต่าง ๆ และเป็นคำถามที่สร้างความเข้าใจอย่างกว้าง ๆ

1.3 การเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงพร้อมแถบบันทึก

2. ขั้นการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง เพื่อมิให้ผู้บอกเล่า
เกิดความรู้สึกอึดอัดหรือระวังตัวมากเกินไป มีการเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า ใช้ถ้อยคำในลักษณะ
ที่สนทนากันเป็นธรรมชาติ

3. การจัดเก็บข้อมูล หลังจากที่ได้ถอดคำสัมภาษณ์ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วควรมี
การตรวจสอบอีกครั้งทั้งตัวสะกดและเนื้อความ จึงนำส่งต่อผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตรวจแก้ไขและลง
ลายมือชื่อเพื่อรับรองความถูกต้องแน่นอน

ธิดา สาระยา (2539, น. 41-47) ได้แบ่งประวัติศาสตร์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นเรื่อง
ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมที่ต้องอาศัยหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์จากส่วนกลาง
ส่วนที่สองเป็นประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สังคม ที่มุ่งเน้นศึกษาความเป็นมาและความรู้สึก
นึกคิดของคนที่อยู่ภายในชุมชนในปัจจุบัน หรือเรียกว่า ประวัติศาสตร์จากภายใน และเป็น
ประวัติศาสตร์ที่ยังมีชีวิต (Living history) เพราะข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่มาจากคำบอกเล่าของผู้คน

ในชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ต้องใช้วิธีเก็บข้อมูลที่เรียกว่าการเก็บข้อมูลแบบประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral history)

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล (2524, น. 4-10) ประวัติศาสตร์บอกเล่า เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีมานานแล้ว โดยการศึกษาจากการบอกเล่าความทรงจำของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์หนึ่ง ๆ หรือจากผู้ที่เคยได้ยินได้ฟังมาจากผู้อื่นอีกทอดหนึ่ง และจึงนำข้อมูลจากการบอกเล่านั้นมาเป็นหลักฐานในการเขียนเรื่องราว เช่น เอกสารคำให้การกรุงเก่า จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ จดหมายเหตุกรมหลวงนรินทรเทวี โดยมักจะใช้หลักฐานเอกสารร่วมกับข้อมูลประวัติศาสตร์บอกเล่าการศึกษาแบบประวัติศาสตร์บอกเล่ามักใช้ศึกษาเรื่องราวของบุคคลสำคัญทางการเมือง กรรมการ ชาวนา ชาวประมง ฯลฯ อย่างไรก็ตามบางชุมชนเน้นประวัติศาสตร์บอกเล่าที่บันทึกเสียงของผู้รู้ไว้หรือการให้ท่องประวัติศาสตร์สายตระกูล หรือชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งคติชน คติชาวบ้าน เพลงพื้นเมือง นิทาน เก็บไว้เป็นหลักฐานในการช่วยสานต่อประเพณีในอดีตให้กับชุมชน ปัจจุบันมีการใช้หลักฐานจากการบอกเล่าเพิ่มมากขึ้น

2.4 อัตลักษณ์ของชุมชน (Identity of the community)

“อัตลักษณ์ (Identity)” ในทางจิตวิทยาสังคม หมายถึง ความสำนึกของแต่ละบุคคลว่าตนเองมีความแตกต่างจากผู้อื่นอย่างไร ส่วนในทางจิตวิทยาการแพทย์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะบางอย่างที่จะช่วยให้ผู้อื่นสามารถบ่งชี้ความเป็นบุคคลนั้น ๆ ได้ De Lavita (อ้างถึงใน Hoult, 1969) อธิบายว่าอัตลักษณ์เป็นคำตอบของคำถามที่ว่า “ฉันคือใคร” และ “ฉันคือใคร ในสายตาผู้อื่น” ซึ่งก็คล้ายคลึงกับที่ Hornburger (1963) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า อัตลักษณ์ถือเป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในคนหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดความโดดเด่น มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากบุคคลอื่น อัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลหรืออัตลักษณ์ส่วนบุคคลจึงมีความหมายถึงลักษณะเฉพาะของบุคคลนั้น ๆ ที่ไม่ซ้ำแบบใคร ซึ่งในบุคคลหนึ่งอาจมีลักษณะโดดเด่นนี้ได้หลายรูปแบบ อาจเป็นบุคลิกภาพที่ซ่อนอยู่ภายในหรือเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันบ่อยครั้ง จนเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนกลายเป็นเอกภาพของลักษณะเฉพาะตัวได้ ประวรณ์ ทรงบัณฑิตย (2549) ซึ่งในยุคแรกนี้ถือเป็นการมองอัตลักษณ์แบบหยุดนิ่งและคงที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่โดดเด่น

ในยุคต่อมาอัตลักษณ์ เป็นแนวคิดที่พัฒนาต่อโดยนักวิชาการสายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ดังที่ อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546) ได้กล่าวถึง แนวคิดอัตลักษณ์ ของ Erving Goffman

นักสังคมวิทยาสายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ไว้ว่า Goffman เป็นนักคิดที่ทำการจำแนกแยกแยะความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคมเอาไว้ได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. Ego Identity คือ ความรู้สึกที่ปัจเจกมีต่อตัวเอง
2. Personal Identity คือ ภาพของปัจเจกในสายตาผู้อื่น ในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น เป็นดารา ศิลปิน เป็นต้น
3. Social Identity คือ สถานภาพทางสังคมของบุคคล เช่น อาชีพ ชนชั้น ชาติพันธุ์ เพศ หรือศาสนาที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่ ตัวอย่างเช่น เป็นกลุ่มคนใช้แรงงาน เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ หรือคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เป็นต้น

สังคมจะคาดหวังและเรียกร้องว่าปัจเจกบุคคลในวัยนี้ เพศนี้ ชนชั้นนี้ ควรวางตัวหรือมีบุคลิกภาพเฉพาะตนที่พึงปรารถนาอย่างไรบ้าง นี่คือจุดที่อัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ปัจเจกชนทับซ้อนกัน อัตลักษณ์ทางสังคมจึงมี 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คือ มาตรฐานที่สังคมเรียกร้องจากปัจเจกบุคคล (Virtual Identity)

ส่วนที่ 2 คือ อัตลักษณ์ที่เป็นจริงของคนคนนั้น (Actual Identity)

ในขณะที่ Mead ในฐานะของนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์อีกคนกลับมองว่า กลไกสำคัญของการสร้างตัวตนคือการเรียนรู้ที่จะสวมบทบาทของผู้อื่น และหัวใจสำคัญในการเรียนรู้อย่างหนึ่งก็คือ “ภาษา” ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อสารหรือเป็นช่องทางถ่ายทอดระบบสัญลักษณ์และกฎเกณฑ์รวมของสังคม

สำหรับพัฒนาการแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ในยุคปัจจุบัน ที่ได้รับอิทธิพลจากนักคิดยุคหลังสมัยใหม่ (Post Modern) มองว่าอัตลักษณ์เป็นเรื่องของกระบวนการ (Process) ที่ลื่นไหลและให้ความสำคัญกับเรื่องของอำนาจ (Power) ที่มีอิทธิพลต่อการก่อรูปอัตลักษณ์โดยอัตลักษณ์หนึ่งด้วย ซึ่งการเกิดขึ้นของอัตลักษณ์หรือการนิยามตัวตนว่าเราเป็นใครนั้นจะเกิดขึ้นได้จากการที่เราปฏิสัมพันธ์หรือสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์ใด ๆ ของคนเรา ก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาตั้งแต่กำเนิด หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจาก (Socially Constructed) โดยสังคมในภายหลัง และเนื่องจากอัตลักษณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการสื่อสารเพราะการสื่อสารจะเป็นเครื่องมือซึ่งทั้งกลุ่มคนและปัจเจกใช้ถ่ายทอดอัตลักษณ์ของตนเองได้ เพราะฉะนั้นด้านหนึ่งของอัตลักษณ์จึงเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เราารู้สึกว่าเราเป็นพวกเดียวกับคนอื่น (Ascription by others) และอีกด้านหนึ่งคนอื่นก็ต้องรู้สึกเช่นเดียวกับเราด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าว สมสุข หินวิมาน (2548) จึงสรุปว่า อัตลักษณ์จึงเป็นตัวกำหนดขอบเขตว่าเราเป็นใคร เราเหมือนหรือต่างจากคนอื่นอย่างไร มีใครเป็นสมาชิกกลุ่มเดียวกันกับเราบ้างเราควรมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ อย่างไร และคนอื่น ๆ จะสานสายสัมพันธ์กับเราอย่างไร นอกจากนี้ อัตลักษณ์ยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้ครั้งแล้วครั้งเล่าโดยอาจเกิดขึ้นจากแรงขับภายนอก ตัวอย่างเช่นเปลี่ยนแปลงตามการเข้าไปอยู่ในสังคมใหม่ กลุ่มทางการเมืองใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้อาจจะเป็นการสร้างความผันแปรแก่อัตลักษณ์ หรืออาจเป็นการสร้างประสบการณ์ในการพัฒนาอัตลักษณ์ก็เป็นได้ เพราะฉะนั้นอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลอาจจะคงที่ในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง ในขณะที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งไปพร้อม ๆ กัน

ในการศึกษาของ เชิญขวัญ ฤชฌงค์ (2549) ได้มีการแบ่ง “อัตลักษณ์” ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. อัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล (Individual Identity)
2. อัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity)
3. อัตลักษณ์องค์กร (Corporate Identity)
4. อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity)
5. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity)

อัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล (Individual Identity) คือ การมองตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ในฐานะสมาชิกหน่วยหนึ่งในสังคม บุคคลหนึ่ง ๆ จะมีการมองตนเองในหลาย ๆ แง่มุม นักวิชาการ Melucci ได้อธิบายไว้ว่า คือ กระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม อันจะทำให้สมาชิกตระหนักถึงลักษณะร่วมของกลุ่มและเข้าใจว่า “พวกเรา” มีลักษณะต่างไปจาก “พวกเขา” อย่างไรก็ตามสำนึกร่วมดังกล่าวสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้ต้องอาศัยการสื่อสารร่วมกับอาศัยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมของกลุ่ม เช่น เพลงพื้นบ้าน ตำนานเรื่องวีรกรรมของบรรพบุรุษ ดังนั้นสังคมและวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในการสร้างใหม่ การดำรงรักษา และปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์โดยตรง และการให้ความหมายอัตลักษณ์ร่วม ส่วนใน Wikipedia ยังมีความหมายที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกับคำว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) อีกด้วย เพราะมีความหมายว่าเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มหรือวัฒนธรรมหรือของปัจเจกบุคคลได้รับอิทธิพลโดยกลุ่มหรือวัฒนธรรมที่เธอหรือเขาร่วมอยู่ส่วน Barker (2000) ก็ได้พูดถึงอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ควบคู่กันไปในลักษณะที่ว่าอัตลักษณ์ทางสังคมนั้นเป็นผลผลิตที่สั่งสมมาจากการใช้วาทกรรม (Product of Discourse) เช่นเรารู้ว่าอัตลักษณ์ของเรา

ในฐานะผู้หญิงต้องเป็นอย่างไร จากการที่เราได้ยินคนพูดว่า “...เป็นลูกผู้หญิงต้องรักนวลสงวนตัว พุดจาสุภาพเรียบร้อย...” ดังนั้น อັตลักษณ์จึงไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาตามธรรมชาติ หากแต่เป็นสิ่งประกอบสร้างขึ้น (Social Construction) บุคคลที่มีอັตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์เดียวกันก็จะถูกยอมรับจากสมาชิกภายในสังคมเดียวกัน ให้เป็น “คนวงใน / เป็นคนวัฒนธรรมเดียวกัน”

2.5 การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion)

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) นักมานุษยวิทยา กลุ่มหนึ่งที่สนใจในแนวคิด เรื่อง การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จึงได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้ (นิยพรรณ วรณศิริ, 2540 ; อ้างอิงมาจาก คล้าก วิสเลอร์ และอัลเฟรด โครเบอร์)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่เน้นกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เรียกว่า “ลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์” (Historical Particularize) นักมานุษยวิทยาในแนวความคิดนี้คือ ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) เป็นนักมานุษยวิทยาชาวเยอรมัน ทำงานในตำแหน่งอาจารย์ในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นว่า “การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่” นอกจากนั้นยังเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดแนวคิดที่เชื่อว่า “วัฒนธรรมสามารถวัดได้ โดยนำวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกันและพิจารณาคุณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของแต่ละวัฒนธรรม แต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดที่ดีกว่าหรือเลวกว่ากัน” ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การแพร่กระจายวัฒนธรรมมีลักษณะการแพร่กระจายทุกทิศทางจากจุดศูนย์กลาง
2. การแพร่กระจายวัฒนธรรมมีลักษณะมีอิทธิพลจากลักษณะภูมิศาสตร์
3. การแพร่กระจายวัฒนธรรมมีลักษณะอาณาเขตวัฒนธรรมจากจุดกำเนิดวัฒนธรรม

Franz Boas (1858) กล่าวไว้ว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ นอกจากนั้นยังเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดแนวคิดที่เชื่อว่า วัฒนธรรมสามารถวัดได้ โดยนำวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกันและพิจารณาคุณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของแต่ละวัฒนธรรม แต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดที่ดีกว่าหรือเลวกว่ากัน

การปะทะสังสรรค์ของวัฒนธรรมนี้เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง หรือทั้งสองนี้อาจเกิดจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. การอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เข้ามาสู่อาณาบริเวณที่มีชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมอื่นอยู่แล้ว ถ้าการอพยพย้ายถิ่นนี้ไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการก็สามารถเกิดความขัดแย้งขึ้นได้
2. การขยายดินแดนของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อเสริมอาณาเขตของตน เป็นการรุกรานกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว
3. การล่าอาณานิคมของสังคมตะวันตกโดยกลุ่มที่มีอำนาจสามารถเข้าไปครอบครองและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนด้วย
4. เกิดจากการเผยแพร่วัฒนธรรมโดยการสื่อสารถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชน ระบบการศึกษา และเทคโนโลยีต่าง ๆ

การแพร่กระจายวัฒนธรรมเป็นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่าง 2 กลุ่มคน ที่มีสังคมวัฒนธรรมต่างกันและมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ในกรณีที่สังคมวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กัน มีพลังไม่เท่ากัน คนกลุ่มหนึ่งจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่ง และพบว่ากลุ่มที่มีพลังทางวัฒนธรรมน้อยมักถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีพลังวัฒนธรรมมากกว่า ขณะเดียวกันอาจมีการแลกเปลี่ยนกันได้ (อมรา พงศาพิชญ์, 2542, น. 21)

สรุป

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การอพยพของคนจีนโพ้นทะเล มีสาเหตุ 3 ประการ คือ 1. นโยบายการสำรวจทางทะเลของจักรพรรดิ เพื่อเป็นการขยายอาณาเขตดินแดน 2. เมื่อเกิดสงครามกลางเมืองและสงครามระหว่างประเทศ เพื่อหลีกเลี่ยงความวุ่นวายและความอยู่รอดของชีวิต 3. ความอดอยากแร้นแค้นและสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในประเทศทำให้เกิดข้าวยากหมากแพงเพื่อความอยู่รอดและแสวงหาความเจริญ 4. การเสี่ยงโชค เพื่อแสวงหาความเจริญ และ 5. การค้าขาย เพื่อแสวงหาความเจริญ โดยเริ่มจากการเดินทาง (ทางน้ำ) ต่อมาเมื่อการคมนาคมก้าวหน้าเจริญขึ้นจึงได้มีการเดินทาง (ทางบก) โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในแถบทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ฟิลิปปิน มาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม และประเทศไทย ซึ่งมีคนจีนโพ้นทะเลอพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานจำนวนมาก โดยเลือกพื้นที่ที่เป็นสถานีการค้าในประเทศนั้น ๆ คนจีนโพ้นทะเลเมื่ออพยพไปยังดินแดนใดก็ได้้นำศิลปวัฒนธรรมติดตัวไปยังชุมชนที่แห่งนั้นด้วย และนำศิลปวัฒนธรรมของตนออกแสดงในโอกาสสำคัญ ๆ ดังเช่น เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พบว่า

ชุมชนปากน้ำโพในอดีตกาลมีคนจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา จนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ และมีการอพยพเข้ามาอย่างต่อเนื่อง รวม 5 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ จีนไหหลำ จีนแต้จิ๋ว จีนกวางตุ้ง จีนฮากกา (จีนแคะ) และจีนฮกเกี้ยน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของชุมชนทั้งระดับจังหวัด ภูมิภาค และประเทศ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ และมีกระบวนการเก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานาฏกรรมของคนจีนโพ้นทะเล และเพื่อศึกษาพัฒนาการนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ โดยมีขอบเขตในการศึกษา คือ นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีน ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460 จนถึงปี พ.ศ. 2560 ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ คนจีนโพ้นทะเล คนจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย นาฏกรรมของคนจีนโพ้นทะเล และนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีน ปากน้ำโพ รวมถึงการสืบทอด การอนุรักษ์ การสร้าง และการรักษาอัตลักษณ์ของคนจีนโพ้นทะเล ในประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพด้วย อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นประโยชน์แก่องค์กรในหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่จะสามารถนำข้อมูลเพื่อเป็นรากฐานในการวางแผนกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ รวมถึงให้ทุกภาคส่วนได้ตระหนักถึงความร่วมมือกันในการพัฒนาควบคู่ไปกับการรักษาอัตลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์ต่อไปในอนาคต ซึ่งในการดำเนินการศึกษานี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจากเอกสาร ตำรา และการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดประเภทแล้วนำมาแบ่งหมวดหมู่ และจัดลำดับข้อมูลอย่างมีระบบ โดยมีหัวข้อดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 ขอบเขตของการศึกษา
  - 3.2.1 ด้านเนื้อหา
  - 3.2.2 ด้านระยะเวลา
  - 3.2.3 ด้านพื้นที่การวิจัย
- 3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 3.3.1 กลุ่มผู้บริหารจัดการงาน
  - 3.3.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน
  - 3.3.3 กลุ่มนักแสดง
  - 3.3.4 กลุ่มผู้ชม

3.4 วิธีดำเนินการศึกษา

- 3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.4.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ เป็นการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยออกแบบกระบวนการวิจัยให้มีความหลากหลายและรูปแบบการวิจัยที่หลากหลาย โดยมีการบูรณาการเชื่อมโยงรูปแบบวิธีวิจัย ที่เหมาะสมกับเรื่องที่ศึกษา และเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตของการวิจัย ด้วยการศึกษาข้อมูลเอกสาร ตำรา และการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดประเภท จัดแบ่งหมวดหมู่ และจัดลำดับข้อมูลอย่างมีระบบ ส่วนการลงพื้นที่ภาคสนามใช้เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลที่มีความหลากหลายโดยใช้แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการจัดเก็บข้อมูลที่เหมาะสม ได้แก่ ศึกษาเอกสาร ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว การลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการประชุมกลุ่มแล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเรียบเรียงนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Analysis of Qualitative Data)

3.2 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านระยะเวลา และด้านพื้นที่ในการวิจัย ดังนี้

3.2.1 ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาเพื่อให้ครอบคลุมการศึกษา ดังนี้

- ข้อมูลการอพยพย้ายถิ่นฐานของชุมชน และชุมชนชาวจีนที่เข้ามาในประเทศไทย
- ข้อมูลความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีน
- ข้อมูลความเป็นมาของประเพณีตรุษจีนในประเทศไทย

- ข้อมูลความเป็นมา พัฒนาการ และความสำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- แผนงานและนโยบายการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ
- แผนงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว, ศึกษาแผนงานและนโยบายการพัฒนาจังหวัดนครสวรรค์
- ข้อมูลความเป็นมา ความสำคัญ และพัฒนาการ งานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์
- การคัดเลือกศิลปะการแสดง การนำเสนอรูปแบบ และพัฒนาการ ในงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน
- บริบททางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อ การคัดเลือกศิลปะการแสดง การนำเสนอรูปแบบ และพัฒนาการ ในงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ

3.2.2 ด้านระยะเวลา

ศึกษาข้อมูลนาฏกรรมในงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460 จนถึง ปี พ.ศ. 2560

3.2.3 ด้านพื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ศึกษาวิจัย (Study Site) เลือกพื้นที่ในการวิจัยแบบเจาะจงโดยเลือกจากจังหวัดที่มีการจัดงานประเพณีตรุษจีนมาเป็นประจำอย่างต่อเนื่องทุกปีจนถึงปัจจุบัน และมีระยะเวลายาวนานมาไม่น้อยกว่า 100 ปี รวมถึงจังหวัดที่ได้รับความนิยมในการมาท่องเที่ยวช่วงเทศกาลตรุษจีนจากประชาชนทั่วทุกสารทิศเป็นจำนวนมาก และภายในงานยังมีนาฏกรรมที่สะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยได้รับความร่วมมือในการจัดงานประเพณีตรุษจีนจากทุกภาคส่วน จากบริบทของพื้นที่ศึกษาวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษา “งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” หรือที่ประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ เรียกว่า “งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ” เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารจัดการงาน กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน กลุ่มนักแสดง และกลุ่มผู้ชม โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

3.3.1 กลุ่มผู้บริหารจัดการงาน

เป็นบุคคลที่มีส่วนสนับสนุนในการจัดงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ และเป็นคณะกรรมการจัดงานจากทุกภาคส่วน อาทิ คณะกรรมการจัดงานประเพณีแม่เจ้าพ่อ-แม่เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดงาน

3.3.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน

เป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้คอยควบคุม ดูแล และฝึกซ้อมการแสดงนาฏกรรมในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพอย่างต่อเนื่อง

3.3.3 กลุ่มนักแสดง

เป็นบุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งที่ได้ร่วมแสดงนาฏกรรมในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

3.3.4 กลุ่มผู้ชม

เป็นบุคคลที่ได้เข้ามาชมชมนานาฏกรรมในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

3.4 วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาแบ่งวิธีดำเนินการศึกษาออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.4.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและมีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตอบคำถามในการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ โดยมีรายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.4.1.1 ค้นคว้าจากเอกสาร อาทิ หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง บทความวิชาการ บทความวิจัย ทั้งในด้านมานุษยวิทยา ด้านสังคมวิทยา ด้านคติชนวิทยา ด้านศิลปกรรมศาสตร์ และด้านการบริหารจัดการ

3.4.1.2 การศึกษาจากภาพถ่ายและภาพเคลื่อนไหว จากสื่อโซเชียลมีเดีย ที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนาฏกรรมการแสดงในงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยการบันทึกภาพด้วยตนเอง และภาพที่สามารถสืบค้นได้จากคลังภาพนิ่งคลังภาพเคลื่อนไหว ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

3.4.1.3 การสัมภาษณ์บุคคลที่มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องในงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ ทั้งบุคคลในองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และในฐานะคณะดำเนินงาน และคณะนักแสดง ซึ่งจะเป็นการตอบคำถามปลายเปิด อาทิเช่น

- นายนำชัย อังศุธาร (อากงนำชัย) คนจีนโพ้นทะเลยุคที่สองที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ตำบลปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ปัจจุบันเป็นเจ้าของธุรกิจโรงเต้าเจี้ยวจี้แซ

- นายไชยศิริ ศรีวิจิตร (แปะเปี้ยว) เจ้าของธุรกิจปั้มน้ำมันเอสโซ่ อดีตเคยดำรงตำแหน่งคณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการในจัดงานประจำปี พ.ศ. 2529 – พ.ศ. 2530, คณะกรรมการและเลขานุการในจัดงานประจำปี พ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2537 และประธานในจัดงานประจำปี พ.ศ. 2554 – พ.ศ. 2555

- นายวีระชัย ประเสริฐทรัพย์ (แปะจ้อกกี) อดีตเคยดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการและเลขานุการฝ่ายไทย ในจัดงานประจำปี พ.ศ. 2532 –

พ.ศ. 2533 ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษามูลนิธิส่งเสริมประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ

- นางจงกล ยนต์พินิจ (อาม่าจงกล) อดีตองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม คนที่ 1 ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ และครอบครัว ประกอบธุรกิจร้านอาหาร เอสแอนด์วี

- นางมณฑา คงคาริชูรย์ (โกหงส์) อดีตองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม คนที่ 2 ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ และเจ้าของร้านทองซุ่นเส็ง

- นายธนาคม จงจิระ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์
- นายสุธน บัววัฒน์ อดีตเคยดำรงวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ และรองอธิบดีกรมศาสนา

- รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ แสงทอง ผู้อำนวยการสำนักศิลปะ และวัฒนธรรม สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

- ดร.ภิญโญ นิโรจน์ อดีตเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครสวรรค์ ปัจจุบันเป็นประธานสโมสรฟุตบอลจังหวัดนครสวรรค์ และเป็นที่ปรึกษาสมาคมนักวิทยุสมัครเล่นจังหวัดนครสวรรค์ และเป็นบุตรของนายถาวร นิโรจน์ (นักธุรกิจเจ้าของ บริษัท ถาวรฟาร์ม จำกัด)

- นายสันติ คุณาวงศ์ นักธุรกิจเจ้าของห้างสรรพสินค้าแฟรี่แลนด์
- คณะดำเนินการจัดงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาทิ นายวรศักดิ์ ด่านนครินทร์รัตน์ นายอาทิตย์ สุขลักษณ์ นายสุเมธ ตนาภิวัฒน์ นายอัครพงศ์ วั่งไพศาล นายวิญญู ตันทรศนีย์ นางธัญประภา สัจจะประภา นางวาสนา อัสรานุรักษ์

- นักแสดงที่มีส่วนร่วมในงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาทิ นายนิติพัฒน์ เรืองจิรายศ นายนพพันธ์ เหมชาติวิรุฬห์ นางสาวเมวลิ จิโรจนนุกุล นางสาวนริศรา จิโรจนนุกุล

การสัมภาษณ์

ภาพที่ 3.1: การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ภาคสนาม

ที่มา: ผู้วิจัย

3.4.1.4 ศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคล โดยจัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ศึกษาและการวิเคราะห์

3.4.1.5 การเก็บรวบรวมด้วยการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม ณ จังหวัดนครสวรรค์ โดยการสำรวจพื้นที่บันทึกภาพนิ่ง บันทึกภาพเคลื่อนไหว สอบถามข้อมูล และสังเกตพฤติกรรม

3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง “นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ” ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

- แบบสอบถาม

เพื่อสำรวจสภาพทั่วไป ความคิดเห็นต่อการจัดงาน ความประทับใจ ความรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ

- แบบสัมภาษณ์

ใช้สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของการจัดงาน แนวคิดในการจัดงาน รูปแบบการคัดเลือกและนำเสนอการแสดง รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครสวรรค์ ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงพลังความเข้มแข็ง และความสามัคคีกันในชุมชนจากการจัดงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ใช้ในการสัมภาษณ์บุคคล ดังนี้

1) กลุ่มผู้บริหารจัดการงาน ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนการจัดการงาน ผู้อำนวยการจัดงาน จากทุกภาคส่วน ได้แก่ คณะกรรมการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ ผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ควบคุมดูแล และฝึกซ้อม ในการจัดการแสดงในงานแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องในทุกชุดการแสดง โดยจะต้องเข้าร่วมมาอย่างต่อเนื่อง

3) กลุ่มนักแสดง ได้แก่ ผู้ที่ร่วมแสดงในงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ เช่น องค์กรสมมติเจ้าแม่กวนอิม การเชิดมังกรทอง การแสดงสิงโต การแสดงรำถวาย ไทหล่า ขบวนพระถังซัมจั๋ง เป็นต้น

4) กลุ่มผู้ชม ได้แก่ ผู้ที่ได้เข้าชมนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

- แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม

เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการจดบันทึกพฤติกรรมของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ โดยดูจากพฤติกรรมความพึงพอใจ ต่อการเข้าร่วมงาน และพฤติกรรมที่แสดงออกให้รับรู้ถึงความรู้สึกที่ได้รับจากการเข้าร่วมงาน

3.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสาร หนังสือตำรา และงานวิจัย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งจากการจดบันทึกข้อมูล การถอดเทปจากการสัมภาษณ์ และภาพถ่ายในแต่ละครั้ง มาจำแนกข้อมูล และจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภท และตรวจสอบดูทุกครั้งว่าข้อมูลที่ได้มา มีความครบถ้วนและเพียงพอหรือไม่ รวมถึงข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นข้อมูลที่เหมาะสมสามารถนำไปวิเคราะห์สรุปผลแล้วหรือไม่ หากมีข้อมูลที่ได้มายังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยจะกระทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป เพื่อให้ข้อมูลที่จะนำมาใช้ครบถ้วนสมบูรณ์ ส่วนการตรวจสอบข้อมูลขณะเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มานั้นสมบูรณ์มากที่สุด และมีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- จัดกลุ่มเอกสารที่จะวิเคราะห์ สกัดสาระหรือออกเป็นกลุ่มข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ การอพยพย้ายถิ่นฐานของชุมชน และชุมชนชาวจีนที่เข้ามาในประเทศไทย ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ของชุมชนชาวจีน ความเป็นมาของประเพณี ตระกูลจีนในประเทศไทย ความเป็นมา พัฒนาการ และความสำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นโยบายการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

- นำข้อมูลจากกลุ่มเอกสารมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และพัฒนาการ งานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ การคัดเลือกศิลปะการแสดง การนำเสนอรูปแบบ และพัฒนาการในงานประเพณี ตรุษจีนปากน้ำโพจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน บริบททางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อ การคัดเลือก ศิลปะการแสดง การนำเสนอรูปแบบ และพัฒนาการ ในงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ

- วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ โดยจะประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะที่ได้ นำมาวิเคราะห์ในลักษณะเชิงบรรยายโดยสรุป ความสำคัญที่ตรงกับการวิจัย

3.4.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล สรุปอภิปรายผลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามความวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลพร้อมภาพประกอบเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 และอภิปรายผลการศึกษาพร้อมข้อเสนอแนะแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติม ในบทที่ 5 ต่อไป และจากรูปแบบการดำเนินงานวิจัยและการออกแบบกระบวนการในการศึกษาวิจัย เรื่อง นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ เป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงการสืบทอด การอนุรักษ์ การรักษา การสร้างสรรค์ และพัฒนาการของนาฏกรรม เพื่อเป็นการแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครสวรรค์สืบไป

บทที่ 4

นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาความสำคัญของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ โดยมุ่งเน้นที่การศึกษานาฏกรรมของคนจีนโพ้นทะเล และพัฒนาการนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460–พ.ศ. 2560 เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงอัตลักษณ์ของคนจีนโพ้นทะเลปากน้ำโพผ่านนาฏกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลนาฏกรรมทั้งในด้านบริบททางสังคม องค์กรประกอบศิลป์ การปกครอง เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การบริหารจัดการ การตลาด และสื่อเทคโนโลยี และใช้การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์บอกเล่าเนื่องจากเป็นข้อมูลเฉพาะกลุ่มพื้นที่ของชุมชนปากน้ำโพ รวมถึงแนวทางการพัฒนาของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนในอนาคต เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ดังนี้

4.1 พัฒนาการของเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.1.1 กำเนิดเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.1.2 การบริหารจัดการในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.1.3 การมีส่วนร่วมขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์

4.1.4 การประชาสัมพันธ์เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.2 นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.2.1 กำเนิดนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.2.2 ประเภทของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.2.3 ขบวนการในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.2.4 บทบาทและคุณค่าของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

4.1 พัฒนาการของเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

คนจีนโพ้นทะเลได้นำพิธีกรรมตามความเชื่อในศาสนาขงจื้อติดตัวมาด้วย ซึ่งพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นประจำทุกปี ได้แก่ ตรุษจีน เซ็งเม้ง ไหว้บ๊ะจ่าง สารทจีน ไหว้พระจันทร์ และตั้งเจ๊ยหรือ ไหว้ขนมอี๋ หรือ ไหว้ขนมบัวลอย และเทศกาลตรุษจีนเป็นพิธีกรรมหนึ่งซึ่งมีความสำคัญกับคนชุมชนชาวปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดการกระตุ้นและขับเคลื่อนในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และความเข้มแข็งของชุมชน เป็นต้น

4.1.1 กำเนิดเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

ตรุษจีนนั้นคล้ายคลึงกับวันปีใหม่ในทางตะวันตกของประเทศจีน ร่องรอยของประเพณีและพิธีกรรม ความเป็นมาของการฉลองตรุษจีนนั้นมีมานานกว่าศตวรรษซึ่งไม่มีหลักฐานการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรว่าเกิดในสมัยใด แต่เป็นที่รู้และจำกันโดยทั่วไปว่า เป็นการเฉลิมฉลองในการเริ่มต้นฤดูใบไม้ผลิที่เรียกว่า “เทศกาลฤดูใบไม้ผลิ” โดยในช่วงเทศกาลนี้จะมีการเฉลิมฉลองกันเป็นระยะเวลาจนถึง 15 วัน

การเตรียมงานเฉลิมฉลอง ส่วนใหญ่จะเริ่มหนึ่งเดือนก่อนวันตรุษจีน (คล้ายกับวันคริสต์มาสของประเทศตะวันตก) เมื่อผู้คนเริ่มซื้อของขวัญและสิ่งของต่าง ๆ เพื่อประดับบ้านเรือน รวมถึงซื้ออาหารและเสื้อผ้าใหม่ด้วย การทำความสะอาดครั้งใหญ่ก็เริ่มขึ้นในวันก่อนตรุษจีนบ้านเรือนจะได้รับการทำความสะอาดโดยไล่ลำดับจากชั้นบนลงมาถึงชั้นล่าง และจากหน้าบ้านไปจนถึงหลังบ้านซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นการกวาดเอาโชคร้ายและสิ่งที่ไม่ดีออกไป อีกทั้งประตูหน้าต่างก็จะมีการเช็ดล้างทำความสะอาดและทาสีใหม่โดยเฉพาะสีแดงซึ่งเป็นสีที่คนจีนนิยมเพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้มีโชคลาภและความเป็นสิริมงคล เช่น ประตูหน้าต่างที่ประดับประดาด้วยกระดาษสีแดงที่มีคำอวยพรเขียนคำว่า “อยู่ดีมีสุข ร่ำรวย และอายุยืน” เป็นต้น ซึ่งก่อนวันตรุษจีนนั้นเป็นวันแห่งการรอคอยถือเป็นอีกวันหนึ่งที่น่าตื่นเต้นมากที่สุดกว่างานฉลองอื่น ในประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ นั้น ได้ดำเนินการโดยการเคารพองค์เจ้าพ่อและเจ้าแม่ เคารพบรรพบุรุษ ซึ่งมีการเตรียมของต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสักการะโดยเฉพาะเรื่องของการประกอบอาหารที่หายาก รวมถึงอาหารที่มีความหมายต่าง ๆ ประกอบด้วยอาหารทะเลและอาหารนึ่ง เช่น ขนมจีบ เป็นต้น ซึ่งอาหารแต่ละชนิดมีความหมายแตกต่างกัน อาทิเช่น กุ้ง หมายถึง ชีวิตที่รุ่งเรืองและความสุข เป้าฮื้อแห้ง หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ดี จั๊ซั๊ (ผมเทวดา) ซึ่งเป็นสหายคล้ายผมแต่กินได้จะนำความร่ำรวยมาให้ และขนมต้ม (Jiaozi) หมายถึง บรรพชนอวยพร

หลังจากมีการไหว้ เจ้าพ่อ เจ้าแม่ และบรรพบุรุษแล้ว ทุกคนในครอบครัวจะมาร่วมรับประทานอาหารค่ำกันจนถึงเช้า เพื่อรอวันใหม่โดยมีกิจกรรมจำพวกการเล่นเกม เล่นไพ่ หรือดูรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับเทศกาลตรุษจีน ซึ่งในวันนี้ทุกคนจะต้องไม่แสดงอาการโกรธ ริษยา หรือไม่พอใจ เพื่อเป็นสิริมงคลที่ดีกับปีใหม่ที่กำลังจะมาถึง เมื่อถึงวันตรุษจีนจะมีประเพณีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณคือ การให้อั่งเปา ซึ่งหมายถึง กระจ่างแจ้ง เป็นการที่คู่แต่งงานให้เงินใส่ซองสีแดงกับเด็ก ๆ และผู้ใหญ่ที่ยังไม่แต่งงาน หลังจากนั้นทุกคนในครอบครัวต่างออกมาเพื่อกล่าวสวัสดีปีใหม่เริ่มจากญาติ ๆ แล้วต่อด้วยเพื่อนบ้าน ซึ่งคล้ายกับการที่ชาวตะวันตกพูดว่า “Let bygones be bygones” (อะไรที่ผ่านไปแล้วก็ให้มันผ่านไป) ทุกคนจะมีแต่ความสุข ดังนั้นในวันตรุษจีนทุกคนจะไม่มีอารมณ์โมโหโกรธเกิดขึ้น และการฉลองวันตรุษจีนสิ้นสุดลงในงานโคมไฟ ซึ่งจะมีการฉลองโดยการร้องเพลง การเต้นรำ ในงานแสดงโคมไฟเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของวันตรุษจีน ถึงแม้ว่าในการฉลองวันตรุษจีนจะมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น แต่มีสิ่งที่ยังคงลักษณะเหมือนกันคือ การอวยพร ความสงบและความสุขให้กับคนในครอบครัวรวมถึงญาติมิตรทุกคน

ในเทศกาลตรุษจีนนี้ ยังมีประเพณีปลีกย่อยต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเชื่อเรื่องโชคลางในวันตรุษ 15 วันแห่งการฉลองตรุษจีน รวมไปถึงความเชื่อโชคลางในวันตรุษนั้นทุกคนจะไม่กล่าวคำหยาบหรือคำพูดที่ไม่เป็นมงคล ความหมายเป็นนัยและคำว่า “สี่” ซึ่งออกเสียงคล้ายในภาษาจีนที่มีความหมายว่า “ความตาย” ก็จะต้องไม่พูดออกมา ต้องไม่มีการพูดถึงความตายหรือการใกล้ตาย และเรื่องผีศาจเป็นเรื่องที่ต้องห้ามเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปีเก่า ๆ ก็จะไม่เอามาพูดถึง ซึ่งการพูดก็ควรมีแต่เรื่องอนาคต และทุกอย่างที่ดีกับปีใหม่ อีกทั้งหากคนใดเริ่มต้นร้องไห้ในวันปีใหม่คนนั้นจะมีแต่เรื่องเสียใจไปตลอดทั้งปี ดังนั้นแม้แต่เด็กดื้อที่ปฏิบัติตัวไม่ดีผู้ใหญ่ก็จะทนและไมตีสั่งสอน การแต่งกายและความสะอาด ในวันตรุษจีนเราไม่ควรสระผมเพราะนั่นหมายถึง เราชะล้างความโชคดีของเราออกไป เสื้อผ้าสีแดง เป็นสีที่นิยมสวมใส่ในช่วงเทศกาลนี้ เนื่องจากสีแดงถือเป็นสีสว่าง สีแห่งความสุข ซึ่งนำความสว่างและเจิดจ้ามาให้แก่ผู้สวมใส่ และเชื่อกันอีกว่าอารมณ์และการปฏิบัติตนในวันปีใหม่จะเป็นการส่งผลให้มีทั้งผลดีหรือผลร้ายได้ตลอดทั้งปีเช่นกัน สำหรับคนที่เชื่อเรื่องของโชคลางมาก ๆ ก่อนออกจากบ้านเพื่อไปเยี่ยมเยือนเพื่อนหรือญาติ อาจมีการเชิญซินแสมาเพื่อหาฤกษ์ที่เหมาะสมในการออกจากบ้านและทางที่จะไปเพื่อความเป็นสิริมงคล บุคคลแรกที่ได้พบและคำพูดที่ได้ยินคำแรกของปีใหม่มีความหมายสำคัญอย่างมากเพราะถือว่าเป็นสีมงคล การเข้าไปหาใครแม้กระทั่งการได้ยินเสียงนกร้องหรือเห็นนกสีแดงหรือนกนางแอ่นก็ถือว่าเป็นโชคดี การเข้าไปหาใคร

ที่ห้องนอนในวันตรุษจีนนั้นถือเป็นโชคร้าย ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นคนป่วยก็ต้องแต่งตัวออกมานั่งในห้องรับแขก ไม่ควรใช้มีดหรือกรรไกรในวันตรุษจีนเพราะเชื่อว่าจะเป็นการตัดโชคดี ทุกวันนี้ไม่ว่าเป็นชาวจีนทุกคนจะคงเชื่อตามความเชื่อที่มีมาแต่ทุกคนก็ยังคงยึดถือและปฏิบัติตาม เพราะสิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนธรรมเนียมและวัฒนธรรม โดยที่ชาวจีนตระหนักดีว่าการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมที่มีมาแต่ตั้งแต่อดีตนั้นเป็นการแสดงถึงความเป็นครอบครัวและเอกลักษณ์ของตน เด็ก ๆ และคนโสดรวมไปถึงญาติใกล้ชิดจะได้อั่งเปาในซองสีแดงนั้นจะมีธนบัตรใหม่เพื่อความโชคดี ประกอบกับการตกแต่งบ้านเรือนในวันตรุษจีน อาหารไหว้เจ้า ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้ทำนั้นมีจิตใจสะอาด ปลอดภัย พร้อมรับปีใหม่ได้อย่างสดชื่นและเป็นสุข

วันตรุษจีน หรือ ประเพณีตรุษจีน เป็นวันขึ้นปีใหม่ของจีน เป็นวันที่ยิ่งใหญ่ และถือว่าเป็นวันสำคัญที่สุดของชาวจีน ซึ่งในงานประเพณีจะแบ่งออกเป็น 3 วัน คือ

1. วันจ่าย คือ วันซื้อของ จัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ อันเป็นวันสุกดิบเป็นวันรองวันสุดท้ายของปีเก่า เรียกว่า “ต้อเส็ก” ตอนค่ำ มีการจุดธูปอันเชิญเทพยดาฟ้าดิน ที่เรียกว่า “เล่าเอี้ย” ให้ลงมาจากสวรรค์ เพื่อรับการสักการบูชา

2. วันไหว้ คือ วันสุดท้ายของปี เรียกว่า “วันไหว้” ซึ่งในวันนี้จะมีการไหว้ 3 ครั้ง คือ ตอนเช้ามีดเรียกว่า “ไปเป่บ้อ” เป็นการไหว้พ่อแม่ที่ถึงแก่กรรมแล้ว การไหว้ครั้งนี้จะต้องไหว้ไม่เกินเที่ยงวัน เครื่องไหว้ก็คือ อาหารทั้งคาวและหวาน

3. วันซิกอิก (วันปีใหม่ของชาวจีน) คือ วันถือ คนจีนถือว่าเป็นวันมงคล มีการงดเว้นการทำบาปทั้งปวง ด้วยการกินเจ และมีการงดเว้นกิจกรรมต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น ไม่กวาดบ้าน ไม่พูด คำหยาบ ไม่ทวงหนี้กัน ทุกคนจะแต่งกายสะอาดสวยงามด้วยผ้าใหม่เท่าที่จะหาได้ ไปเยี่ยมอวยพร แก่กันและกัน และกล่าวอวยพรกันว่า “สวัสดีปีใหม่ ขอให้มั่งคั่งร่ำรวย ๆ” (หรือร่ำรวย ๆ)” หรือกล่าวว่า “ซินเจียยู่อี้ ซินนี้ฮวดไช้” แปลว่า “ขอให้สุขสมหวังในปีใหม่ ขอให้ประสบโชคดี” ฝ่ายผู้รับพรก็จะกล่าวตอบว่า “ตั้งตั้งยู่อี้” แปลว่า “ขอให้สุขสมหวังเช่นเดียวกัน”

ในการประกอบพิธีนั้นการวางอาหารคาวหวานและข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ จะมีรูปแบบเฉพาะ ซึ่งในการตั้งของไหว้ที่ถูกต้องต้องวางตามลำดับก่อนและหลัง ดังนี้

แถวที่ 1 ตั้งถ้วยน้ำชา เรียกว่า “เต้เจ้ย” โดยจะมีถ้วยน้ำชา 3 ถ้วย จะวางในภาคน้ำชาทรงกลมสีแดง แต่ถ้าเป็นถ้วยน้ำชา 5 ถ้วย จะวางในภาตกกลมสีแดงหรือภาตสี่เหลี่ยมผืนผ้าสีแดงก็ได้

แถวที่ 2 ตั้งถ้วยสุรา เรียกว่า “จิวเอ๋อ” โดยจะมีถ้วยสุรา 5 ถ้วย วางในภาตสี่เหลี่ยมผืนผ้าสีแดง

แถวที่ 3 อาหารต่าง ๆ โดยจะวางในภาตใหญ่และจะวางอาหารแยกเป็นแต่ละชนิด

แถวที่ 4 ของหวาน โดยจะวางใส่ในจานกลมใบเล็กด้วยปริมาณพอสมควร และถ้าเป็นผลไม้ ก็จะวางใส่ในจานแค่ 5 ผล

แถวที่ 5 กระดาษเงิน กระดาษทอง และของใช้ต่าง ๆ โดยจะวางใต้ภาตอาหารต่าง ๆ เท่านั้น

นอกจากนี้ในวันตรุษจีนสิ่งหนึ่งที่นิยมปฏิบัติต่อ ๆ กันมา เพื่อเฉลิมฉลองนั่นก็คือ การจุดประทัด เพราะเชื่อกันว่าเป็นการขับไล่สิ่งอัปมงคลและภูตผีปีศาจอื่นที่แอบแฝงมา คนจีนโบราณเชื่อว่า ผีกลัวไฟและกลัวเสียงดัง เหตุที่มีการจุดประทัดนี้ก็มีเรื่องเล่าว่า เมื่อนานมาแล้ว มีชายชาวจีนคนหนึ่งมีชื่อว่า ตงโซ่ว ป่วยเป็นไข้จับสั่น พวกญาติ ๆ นึกว่าถูกผีเข้าจึงพาตงโซ่วไปหาหมอผี หมอผีใช้วิธีการรักษา ด้วยการเผาไม้ไผ่ให้เกิดเสียงระเบิด ซึ่งอาการของตงโซ่วก็หายป่วย ต่อมาเมื่อใครเป็นไข้จับสั่น คนก็เลยเอาไม้ไผ่มาเผาให้เกิดการระเบิดเสียงดังเป็นการรักษาไข้สืบต่อ ๆ กันมา จนมีคนคิดประดิษฐ์ประทัดกระดาษมาแทนการเผาไม้ไผ่ จึงใช้การจุดประทัดเพื่อปัดเป่า โรคภัย ไข้เจ็บ และขจัดสิ่งไม่ดีออกไป มาจนปัจจุบันนี้

ในเทศกาลตรุษจีนนี้มีรายละเอียดต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อโชคลางในวันตรุษ 15 วันแห่งการฉลองตรุษจีน การตกแต่งบ้านในวันตรุษ อาหารไหว้เจ้า ซึ่งทั้งหมดก็เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้ทำจิตใจสะอาดปลอดโปร่ง พร้อมรับปีใหม่อย่างสดชื่นและเป็นสุข ช่วงตรุษจีนนี้ สิ่งที่จะขาดไม่ได้เลยก็คือ การไหว้เจ้าเสริมดวง เป็นปีนักษัตรควรไหว้เจ้าให้ตรงกับปีเกิดของตนเอง เพื่อความเป็นสิริมงคล ดังเช่น

เกิดปีชวด เทพเจ้าที่ต้องไหว้คือ เจ้าแม่กวนอิม ที่โรงพยาบาล เทียนฟ้า เยาวราช

เกิดปีฉลู ปีมะโรง และปีจอ เทพเจ้าที่ต้องไหว้คือ เทพเจ้าไ้ส่วยเอี้ย ที่วัดมังกรฯ เยาวราช

เกิดปีขาล และปีกุน เทพเจ้าที่ต้องไหว้คือ เทพเจ้าเฮียงเทียนเซียงตี้ (เจ้าพ่อเสือ) ที่ศาลเจ้าพ่อเสือเสาชิงช้า

เกิดปีเถาะ เทพเจ้าที่ต้องไหว้คือ เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ย ที่วัดมังกรฯ เยาวราช

เกิดปีมะเส็ง เทพเจ้าที่ต้องไหว้คือ ทิ๊ง เทพเจ้าสวรรค์ที่ศาลไต้ฮงกง บนโรงพักพลับพลาย

เกิดปีมะเมีย เทพเจ้าที่ต้องไหว้คือ เทพเจ้าฮั่วท้อเซียงซื่อ ที่วัดมังกรฯ เยาวราช

เกิดปีวอก เทพเจ้าที่ต้องไหว้คือ เทพเจ้าไต้เซี่ยฮุกโจ้วที่วัดมังกรฯ เยาวราช และเจ้าพ่อปู้นเก้ง
กง หรือ เจ้าพ่อเทพารักษ์ ที่โรงเรียนผวยอิง

เกิดปีระกา เทพเจ้าที่ต้องไหว้คือ เป้เจียงกุง ที่ศาลกวนตี้ เยาวราช อีสานภาพ

การไหว้เจ้า เป็นธรรมเนียมประเพณีที่ลูกหลานจีนปฏิบัติสืบทอดกันมาตามความเชื่อ
ที่จะต้องไหว้เจ้าที่และไหว้บรรพบุรุษเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่ตน และนำมาซึ่งความสุขความเจริญแก่
ครอบครัว ในหนึ่งปีจะมีการไหว้เจ้าทั้งหมด 8 ครั้ง คือ

1. ไหว้ครั้งแรกของปี ไหว้เดือน 1 วันที่ 1 คือ ตรุษจีน เรียกว่า “ง่วงตั้งโจ้ย”

2. ไหว้ครั้งที่ 2 ไหว้เดือน 1 วันที่ 15 เรียกว่า “ง่วงเซียวโจ้ย”

3. ไหว้ครั้งที่ 3 ไหว้เดือน 3 วันที่ 4 เรียกว่า “ไหว้เซ็งเม้ง” เป็นประเพณีที่ลูกหลานไปไหว้
บรรพบุรุษที่ฮวงซุ้ย (สุสานจีน)

4. ไหว้ครั้งที่ 4 ไหว้เดือน 5 วันที่ 5 เรียกว่า “โหวงเว่วยโจ้ย” เป็นเทศกาลไหว้ขนมจ้าง

5. ไหว้ครั้งที่ 5 ไหว้เดือน 7 วันที่ 15 คือ ไหว้สารทจีน เรียกว่า “ตงง่วงโจ้ย”

6. ไหว้ครั้งที่ 6 ไหว้เดือน 8 วันที่ 15 เรียกว่า “ตงชิวโย” ที่คนทั่วไปรู้จักกันดีว่าไหว้
พระจันทร์

7. ไหว้ครั้งที่ 7 ไหว้เดือน 11 ไม่กำหนดวันแน่นอน เรียกว่า “ไหว้ตั้งโจ้ย”

8. ไหว้ครั้งที่ 8 ไหว้เดือน 12 วันสิ้นปี เรียกว่า ไหว้สิ้นปี หรือ “ก๊วยนี้โจ้ย”

ประเพณีการไหว้เจ้าทั้ง 8 ครั้งนี้ มีคำจีนเฉพาะเรียกว่า “โป้ยโจ้ย” คำว่า โป้ย คือ 8 ส่วน
คำว่า โจ้ย แปลว่า เทศกาล ดังนั้น โป้ยโจ้ย จึงหมายความว่า การไหว้เจ้า 8 เทศกาล ซึ่งนอกจาก
การไหว้เจ้า 8 เทศกาลนี้แล้ว บางบ้านอาจมีวันไหว้พิเศษกับเจ้าบางองค์ที่ตนนับถือและศรัทธา คือ

การไหว้เทพดาฟ้าดิน คือ การไหว้วันเกิดเทพดาฟ้าดิน เรียกว่า “ทิกงแซ หรือ ที่ตี้แซ”
ก็ได้ ซึ่งตรงกับวันที่ 9 เดือน 1 ของจีน

การไหว้อาเนี่ยแซ คือ ไหว้วันเกิดเจ้าแม่กวนอิม ในหนึ่งปีจะมี 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ในวันที่ 19
เดือน 2 ครั้งที่ 2 ในวันที่ 19 เดือน 6 และครั้งที่ 3 ในวันที่ 19 เดือน 9

การไหว้แป๊ะกงแซ จะตรงกับวันที่ 14 เดือน 3

การไหว้เทพดาผืนดิน คือ “ไหว้ไท่วตีซัง” ซึ่งตรงกับวันที่ 29 เดือน 3

การไหว้อาพัว นั้น คำว่า “อาพัว” คือ พ่อซ้อแม่ซ้อ ซึ่งเป็นผู้คุ้มครองเด็ก ในวันเกิดอาพัว หรืออาพัวแซ จะตรงกับวันที่ 7 เดือน 7 ของทุกปี

การไหว้เจ้าเตา ซึ่งจะไหว้ในวันที่ 24 เดือน 12 เรียกว่า “ไหว้เจ้าซัง”

การไหว้เจ้าพิเศษนี้ แล้วแต่ศรัทธาของแต่ละบ้านและแล้วแต่ความจำเป็น เช่น ถ้าที่บ้านไม่มีเด็กก็ไม่จำเป็นต้องไปไหว้อาพัว หรือถ้าที่บ้านไม่ได้ทำนาทำไร่ก็ไม่มีที่และไม่มีควมจำเป็นต้องไหว้ ไท่วตีซัง หรือเทพดาผืนดิน ในการไหว้ที่กงแซนี้นิยมไหว้กันแทบทุกบ้านเช่นเดียวกับการไหว้เจ้าเตา เมื่อพูดถึงการไหว้เจ้าจะหมายถึง การไหว้เจ้าที่ กับการไหว้บรรพบุรุษ เครื่องเช่นสำหรับไหว้เจ้าที่จะจัดเป็น 1 ชุด ส่วนเครื่องเช่นสำหรับบรรพบุรุษจะจัดเป็นอีกชุดต่างหากแยกกันชัดเจน การไหว้จะไหว้ในตอนเช้า โดยเริ่มจากการไหว้เจ้าที่ก่อน พอช่วงสายประมาณ 09.00 น. จนถึงก่อน 11.00 น. จึงจะตั้งโต๊ะไหว้บรรพบุรุษ ของไต้หวันจะประกอบไปด้วยของคาว ของหวาน ผลไม้ และเครื่องต้ม โดยมีกับข้าวและอาหารคาวเพิ่มเข้ามาสำหรับการไหว้บรรพบุรุษ ซึ่งมีธรรมเนียมว่า ต้องให้มีของน้ำ 1 อย่าง เช่น แกงจืด

การจัดของไหว้ ถ้าจัดชุดใหญ่จะนิยมเป็นตัวเลข 5 คือ มีของคาว 5 อย่าง ของหวาน 5 อย่าง และผลไม้ 5 อย่าง แต่ถ้าจัดชุดเล็กก็จะจัดเป็นชุดละ 3 อย่าง หรือจะมีแค่อย่างเดียวกันก็ได้ ของคาว ถ้าจัดเป็นชุดใหญ่ มี 5 อย่าง เรียกว่า “โหงวแซ” ซึ่งประกอบด้วย หมู ไก่ ตับ ปลา และ กุ้งมังกร แต่เนื่องจากกุ้งมังกรนั้นมีราคาแพงและหายาก จึงนิยมนำเปิดหรือปลาหมึกแห้งมาไหว้แทน ถ้าไหว้ชุดเล็ก มีของคาว 3 อย่าง เรียกว่า “ซาแซ” ของหวาน ถ้ามี 5 อย่าง เรียกว่า “โหงวเปี้ย” อาจเป็นซาลาเปาไส้หวาน ขนมไข่ ขนมถ้วยฟู ขนมกุยช่าย และขนมจันอับ เป็นต้น ขนม ถ้ามี 3 อย่าง เรียก “ซาเปี้ย” เช่นเดียวกับ ผลไม้ ถ้ามี 5 อย่าง เรียกว่า “โหงวก้วย” ถ้ามี 3 อย่าง เรียกว่า “ซาก้วย” ผลไม้ที่ใช้ไหว้จะนิยมเลือกชนิดที่มีความหมายหรือชื่อที่เป็นมงคล เช่น

ส้ม คำในภาษาจีน เรียกว่า ไต้กิก แปลว่า โชคดี

องุ่น คำในภาษาจีน เรียกว่า ฟู่ท้อ แปลว่า งอกงาม

สับปะรด คำในภาษาจีน เรียกว่า อั้งไล้ แปลว่า มีโชคมาหา

กล้วย คำในภาษาจีนหมายถึง การมีลูกหลานสืบสกุล

ส่วนกระถางรูปที่ใช้ในการไหว้เจ้านั้นบางคนนิยมใส่ “โหงวจี้” สำหรับปักธูป โหงวจี้ี้ ประกอบด้วยเมล็ดพืชที่เป็นมงคลทั้ง 5 อย่าง คือ ข้าวสาร ข้าวเหนียว ถั่วเขียว ถั่วดำ และเชื้อแป้ง

(อีสต์) โดยถือว่าเมล็ดทั้งห้า คือ บ่อเกิดของการเจริญเติบโต เป็นการอุปมาอุปไมยให้การไหว้เจ้านี้นำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรือง แต่การใช้โหงวจีปักษุมีข้อจำกัดว่าใช้ได้แต่ในบ้านเท่านั้น ถ้าเป็นการไหว้นอกบ้านต้องใช้ข้าวสารหรือทราย มิฉะนั้นเชื่อแปงเมื่อถูกความชื้น เช่น ฝน หรือน้ำค้าง จะทำให้แข็งตัว แล้วปักษุไปไม่ลง เมื่อไหว้เจ้าเสร็จก็เผากระดาษเงินกระดาษทองเป็นการปิดท้าย

ขนมไหว้ในการไหว้เจ้านั้น มีขนมที่นิยมใช้ไหว้หลายชนิดแล้วแต่ว่าไหว้อะไร และบ้านไหนนิยมใช้ขนมไหว้แบบไหน อย่างเช่น

ซาลาเปา มีทั้งแบบไส้หวาน ไส้เค็ม แบบไม่มีไส้ ซาลาเปาถ้าไม่มีไส้ เรียกว่า หมั่นโถว มีด้วยกัน 2 แบบ คือ

1. ทำจากหัวมันต้นสุก ยีละเอียด แล้วผสมกับแป้งหมี่และน้ำตาล จึงเป็นซาลาเปาที่ดูเนื้อออกเหลือง

2. ไม่ผสมมัน สีเนื้อจึงขาวสะอาด

สำหรับซาลาเปาที่ไม่มีไส้ นิยมทำหน้าให้แตกเหมือนดอกไม้บาน ถ้าเป็นซาลาเปาลูกเล็กก็แต้มจุดแดง ถ้าลูกใหญ่ก็ปืมตัวหนังสือสีแดงไว้เขียนว่า “ฮก” แปลในภาษาจีนว่า โชคดีซาลาเปาถ้ามีไส้ที่นิยมคือ ไส้เต้าซา ตัวแป้งไม่ผสมมัน หน้าซาลาเปาไม่ทำให้แตก มีปืมตัวหนังสือคำว่า “ฮง” แปลว่า โชคดีเช่นกัน ซาลาเปานี้ใช้ไหว้ได้ทั่วไป ไม่จำเป็นการไหว้เจ้าที่ไหว้บรรพบุรุษ บางครั้งเรียกว่า หมี่ก้วย หรือหมี่เปา เพราะทำจากแป้งหมี่

ชีว่ท้อ เป็นซาลาเปาแบบพิเศษ ทำเลียนเป็นรูปลูกท้อข้างในไส้เต้าซา ใช้ในงานวันเกิด เพราะถือกันว่าลูกท้อเป็นผลไม้สวรรค์ ใครได้กินจะมีอายุยืนยาว

หนึ่งกอ หรือขนมไข่ ใช้ไหว้ได้ทุกอย่าง

ก้าก้วย เป็นขนมถ้วยฟู มีอีกชื่อหนึ่งเรียกว่า “ฮวกก้วย” คำว่า “ฮวก” แปลว่า งอกงาม

ก้วย คือ ขนม บนหน้าของขนมงอกงาม มีปืมด้วยตัวหนังสือ คำตรงกลางคือ “ฮวดไข่” คำที่อยู่รอบนอก คือ “เฮง” ทั้งสองคำแปลว่า โชคดี ขนมงอกงามนี้ใช้ไหว้ได้ทุกอย่าง โดยเฉพาะกับงานมงคล เช่น งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่

คักท้อก้วย มีไส้ได้หลายอย่าง เช่น ไส้ข้าว ไส้กวยช่าย ไส้ผัดผักกะหล่ำ ไส้ถั่ว ตัวแห้งทำจากแป้งมันนวดกับแป้งข้าวเจ้าแล้วผสมสีแดงซึ่งคนจีนถือว่าเป็นสีนำโชค ใช้สำหรับไหว้เจ้าที่ก็ได้ไหว้บรรพบุรุษก็ได้

จับกิม บางคนเรียกว่า “แต่เหลียง” คนไทยเรียก “ขนมจันอับ” ใช้ไหว้เจ้าได้ทุกอย่าง ประกอบด้วยขนม 5 อย่าง คือ

1. เต้ายิ่งปัง คือ ขนมถั่วตัด
2. มั่วปัง คือ ขนมงาตัด
3. ซกซา คือ ถั่วเคลือบน้ำตาล
4. กวยแฉะ คือ ฟักเชื่อม
5. โหงวจิ้งปัง คือ ขนมข้าวพอง

ตัวเปี้ย หรือที่คนไทยเรียก ขนมเปี้ยะ มี 2 แบบ คือ แบบเจ และแบบขอ

1. แบบเจ คือ ของเจ มีไส้เป็นมังสวิรัต เช่น ไส้เต้าซา มีคำจีนเฉพาะเรียกว่า เจเปี้ย
2. แบบขอเปี้ย คือ ไส้มันหมู ใช้ไหว้เจ้าได้ทุกอย่าง

ทั้งถะ คือ เจดียน้ำตาล ซึ่งจะต้องมีทั้งไซ เป็นน้ำตาลบ 4 ก้อนเล็ก ๆ วางประดับข้าง ๆ ฐานเจดีย ทั้งไซ แปลว่า สิ่งน้ำตาล มีหน้าที่อารักขาเจดีย

เจดียน้ำตาลนี้ใช้ไหว้เทพดาฟ้าดินโดยเฉพาะ ซึ่งมีเทศกาลไหว้ในวันที่ 9 เดือน 1 ของทุกปี สำหรับเทศกาลไหว้พระจันทร์ จะใช้เจดียน้ำตาลไหว้เจ้าแม่กวนอิมก็ได้ น้ำตาลเฉย ๆ ใส่ถุง มีติดกระดาดแดง ก็ใช้ไหว้ได้ทุกอย่าง

โหงวก้วย – โหงวอั้ง หรือขนมลูกหลาน ใช้ไหว้คนตายในงานศพเท่านั้น ทำจากแห้งข้าวเจ้า มีทั้งแบบเกลี้ยงและแบบแต่งถั่วดำจะกินไม่อร่อยแต่ทำขึ้นเพื่อใช้ในพิธี

กระดาดเงินกระดาดทอง คนจีนมีความเชื่อว่า คนเราเมื่อตายไปแล้วจะไปอยู่ในอีกโลกหนึ่ง เรียกว่า “อิมกัง” ซึ่งเป็นหน้าที่ของลูกหลานที่จะต้องทำบุญส่งเงินทองไปให้บรรพบุรุษได้มีใช้ในอิมกัง เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญู ด้วยการไหว้เจ้าและเผากระดาดเงินกระดาดทองไปให้การไหว้เจ้านี้ จะมีผลตอบแทนมาเป็นสิริมงคลและความสุขความเจริญแก่ลูกหลาน กระดาดเงินกระดาดทองนั้นมีหลายแบบ บางแบบใช้ไหว้เฉพาะเจ้า บางแบบใช้ไหว้บรรพบุรุษ และบางแบบก็ใช้ไหว้ได้ทั้งหมด ไม่กำหนดแล้วแต่จะไหว้

กอจี้ หรือ จี้จู้ย เป็นกระดาดเงินกระดาดทองชิ้นใหญ่มีกระดาดสีแดงตัดเป็นลายตัวหนังสือว่า “เผ่งอัน” เป็นคำอวยพร แปลว่า โชคดี กระดาดกอจี้นี้ใช้ไหว้เจ้าได้ทุกอย่าง เช่น ไหว้เจ้าที่ไหว้เทพดาฟ้าดิน

กิมจั้ว จั้งจั้ว แปลตรงตัวก็คือ กระดาษเงินกระดาษทองนั่นเอง ทำไห้เป็นชุด ก่อนไห้ลูกหลานก็นำมาพับเป็นดอกไม้ ใ้ไห้เจ้าได้ทุกอย่าง

กิมเต้า หรือ จั้งเต้า หรือ ถึงเงินถึงทอง ใ้ไห้เจ้าที่ ไห้เทพดาฟ้าดิน

กิมเตี้ยว คือ แห่งทอง ใ้ไห้บรรพบุรุษ ไห้คนตาย

ค้อซี คือ กระดาษทอง ก่อนใ้ไห้ให้นำมาพับเป็นรูปร่างก่อน ถ้าพับเป็นเรือ เรียกว่า “เคี้ยวเท่าซี” นิยมกันว่า การพับแบบเรือจะได้มูลค่าสูงกว่าการพับแบบอื่น ใ้ไห้ได้ทุกอย่าง รวมทั้ง ไห้คนตาโดยเฉพาะในพิธีทำงเด็ก ลูกหลานจะต้องพับค้อซีให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

อิมกั้งจั้วยี้ ถ้าจะแปลให้เห็นภาพเลยก็คือ แบงก์งเด็กนั่นเอง

อ่วงแซจั้ว ใ้เฝ้าใบเบิกทางไปสวรรค์สำหรับผู้ตาย

เพ้า คือ ชุดของพระพุทธ หรือของพระโพธิสัตว์ก็มีคล้าย ๆ กับที่คนไทยทำบุญถวายผ้าห่ม พระพุทธรูป แต่ชุดเครื่องทรงของเจ้านี้มีครบชุด ดังนี้

1. เท้าก้วย คือ หมวกยศ
2. เป้า คือ เสื้อ
3. มั้ง คือ เข็มขัด
4. และหยง คือ รองเท้า

ชุดกระดาษเงินกระดาษทองนี้มีทำของเจ้าหลายองค์ แล้วแต่ว่าใครนับถือเจ้าองค์ไหนเป็นพิเศษ เช่น

1. ชุดของเจ้าแม่ทับทิม
2. ชุดของเจ้าแม่กวนอิม
3. ชุดของพระพุทธ

“ตัวกิม” เป็นกระดาษเงินกระดาษทองที่ญาติสนิทนำไปไห้ผู้ตาย และกระดาษเงินกระดาษทองนั้น จะเป็นรายการสุดท้ายในพิธีกรรมไห้เจ้า คือ เมื่อตั้งโต๊ะไห้เจ้าเสร็จแล้ว ก็จุดเทียนธูป อัญเชิญผู้ที่ไห้มารับเครื่องเซ่นทั้งไว้สักพัก พอคะเนว่าผู้ที่เชิญมารับของเซ่นไห้ได้เรียบร้อย ก็ถึงรายการไห้กระดาษเงินกระดาษทอง ด้วยการยกของขึ้น “เหยยม” หรือจบเหนือศีรษะ ระหว่างนี้ จะอธิษฐานขอพรด้วยก็ได้ แล้วจึงนำไปเผา ดูให้โหมอบเรียบร้อย ก็ไห้ลา เป็นอันเสร็จพิธี

การเดินทางไหว้เจ้าทุกเทศกาลตรุษจีน จะมีคนจีนที่เคร่งที่นอกจากจะไหว้เจ้าและบรรพบุรุษที่บ้านแล้ว จะเอาของไหว้ไปไหว้เจ้าที่ศาลเจ้าหรือวัดจีนที่นับถือมาก ๆ ด้วย โดยที่ที่ผู้คนนิยมไปไหว้มากที่สุด คือ

1. วัดเล่งเน่ยยี่
2. ศาลเจ้าไต้ฮงกง
3. ศาลเจ้าพ่อเสือ
4. ซำปอกง
5. ชิกเซี้ยม่า

ซึ่งสถานที่ทั้ง 5 แห่งนี้ ถือเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธา ผู้คนจะมาไหว้เจ้ากันเนื่องแน่น โดยเฉพาะที่ศาลเจ้าไต้ฮงกงจะไปไหว้กันภายในช่วง 9 วันหลังตรุษจีน เพื่อทำ “พะเก่ง” บางบ้านเรียก “พะก่วง” บางที่เรียก “โผยเก่ง” ซึ่งในการทำ “พะเก่ง” คือ การไปไหว้เจ้า แล้วทำบุญพร้อมเขียนชื่อของทุกคนในครอบครัว เพื่อให้ทางศาลเจ้านำไปเข้าพิธีสวดมนต์เพื่อเสริมสิริมงคลให้เจ้าของชื่อโชคดีมีสุขตลอดหนึ่งปีที่จะดำเนินต่อไป โดยเสียค่าทำพิธีชื่อละ 10 บาท แล้วก่อนกลับ ให้เอาถั่วน้ำตาล หรือขนมจันอับที่ทางศาลเจ้าเตรียมไว้ให้นำกลับไปไหว้ที่บ้าน จากนั้นก็แบ่งกันกินในครอบครัวให้เป็นมงคล และสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่คนนิยมไปไหว้เพื่อทำพิธีเสริมมงคลให้ชีวิตเช่นกัน คือ “ชิกเซี้ยม่า” หรือ ศาลเจ้าแม่ทับทิม ตั้งอยู่ที่ถนนเมตริจิต วงเวียน 22 กรกฎาคม ตรงข้ามไทยวัฒนาพานิชที่ “ชิกเซี้ยม่า” นี้ จะไปกันในวัน “ซาจั๊บ” หรือคืนวันที่ 30 ซึ่งเป็นวันสิ้นปี ที่นี้มีการให้ทำบุญซื้อเทียนใหญ่ แล้วจุดเทียนทิ้งไว้ให้สว่างไสวโชติช่วงชัชวาล

นอกจากธรรมเนียมไปไหว้ที่ศาลเจ้าในช่วงตรุษจีน ก็จะมีการไปไหว้เจ้าอีกเทศกาลหนึ่งที่คนศรัทธากันเหลือเกินโดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่ยังไม่มีลูก แล้วอยากมีมากๆ จะนิยมไปขอลูกที่ “ตัวเล่าเอี้ย ” หรือศาลเจ้าพ่อเสือ ในคืนวันที่ 15 เดือน 1 ของจีนเรียกเทศกาลนี้ว่า “จับโหงวมั้ว” ตรงกับเทศกาลไหว้ครั้งที่ 2 ในวันที่ 15 เดือน 1 ของจีน ที่เรียกว่า “วงงเซียวโจ้ย” พอดี บางบ้านเมื่อไหว้เจ้าที่บ้านตอนกลางวันแล้ว ตอนกลางคืนจะไปไหว้ที่ศาลเจ้า พร้อมนำ “ส้ม” ของศาลเจ้า 4 ผลกลับมาไหว้ที่บ้านแล้วแบ่งกันกินในครอบครัว โดยปีต่อไปจะนำส้มไปไหว้คืน 8 ผล

ส่วนที่ศาลเจ้าพ่อเสือจะไปไหว้กันด้วย “ทิ้งตะ” หรือ เจดีย์น้ำตาล แต่ถ้าเป็นคนที่ยากมีลูกแล้วไปขอเขาว่าต้องให้ฝาชายหรือสามีไปไหว้แล้วขโมย “ทิ้งไซ” หรือสิงโตน้ำตาล กลับมาบูชาที่บ้านเมื่อมีลูกสมใจ ปีหน้าฟ้าใหม่ต้องเอาสิงโตน้ำตาลไปไหว้ใช้ 2 เท้า หรือ 2 ตัวนั่นเอง เพื่อให้คนอื่น

ที่ยังไม่มีลูกได้ไปขโมยมั่ง แต่ปัจจุบันนี้เพื่อความสะดวกทางศาลเจ้าจะตั้งจุดขายสิงโตน้ำตาลและเจดีย์น้ำตาล เพื่อลดความซุลมุนวุ่นวายแล้วปีต่อไปที่ต้องมาไหว้คืน ก็มาซื้อจากตรงนี้ 2 ตัวไปไหว้ถวายคืนแล้วกัน สำหรับที่ศาลเจ้าพ่อเสือนี้รำลึกกันว่าวันที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด คือ วันที่เจ้าพ่ออ้าปาก เวลาไปไหว้จะนิยมเอาเนื้อหมูสดและไข่ดิบไปไหว้ทำนที่นี้คนแน่นมาก แถมยังจะถูกรมด้วยควันธูปที่คลุ้งกระจายจนแทบตาไปหมดคิดว่าจะเข้าไปถึงองค์เจ้าพ่อเสือเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของศาลเจ้าเอาเนื้อหมูสดที่จะถวายอุทิศปากท่าน แล้วพูดว่า “ให้เฮง ๆ” ก็ขอให้ “เฮง” สมใจตลอดปีและตลอดไป

วันตรุษจีนนั้นคือวันขึ้นปีใหม่ของจีน เป็นวันที่ 1 เดือน 1 ของวันจีน ซึ่งจะต่างกับวันไทยและวันสากล

วันสากล คือ วันที่เราใช้กันตามปรกติอยู่ทุกวัน

วันไทย คือ การดูวันแบบไทยโบราณที่เป็นวันทางจันทรคติ เช่นเดียวกับวันจีนที่เป็นวันทางจันทรคติเหมือนกัน

แต่จันทรคติของจีนกับของไทยนี้ไม่เหมือนกัน ในขณะที่วันของไทยเป็นวันข้างขึ้นข้างแรม เดือนหนึ่งมี 30 วัน ของจีนจะเป็นเดือนสั้นและเดือนยาว เดือนมี 29 วัน เดือนยาวมี 30 วันแต่เมื่อดูในปฏิทินของปีปัจจุบัน คือ ปี 2536 โดยฉบับที่มีวันข้างขึ้นข้างแรม 1 พบว่า วันจีนจะช้ากว่าวันข้างขึ้นข้างแรมในปีปฏิทินอยู่ 2 เดือน โดยยกตัวอย่างจากวันไหว้พระจันทร์ ว่าตรงกับวันที่ 15 ค่ำเดือน 10 การดูตรุษจีนของปีต่อไป คือ ดูวันสิ้นปีของปฏิทินสากล 31 ธันวาคม 2535 ตรงกับวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 2 ก็คิดกลับเป็นวันจีน จะเป็นวันที่ 8 เดือน 12 แล้วก็นับต่อจากวันที่ 8 ไปเป็นวันที่ 9 เดือน 12 ของจีน คือ 1 มกราคม 2536 นับไปเรื่อย จนครบวันที่ 30 เดือน 12 ของจีน ตรงกับวันที่ 22 มกราคม 2536 ของไทย วันตรุษจีน คือ วันที่ 1 เดือน 1 ของจีน ก็จะตรงกับวันที่ 23 มกราคม 2536

หนังสือปฏิทิน 3 ภาษา คือ ไทย สากล จีน ตั้งแต่ พ.ศ. 2446 – 2574 โดยท่านอาจารย์ชัยเมษฐ์ เขียวเวช กล่าวว่า วันตรุษจีนของปี 2536 จะตรงกับวันที่ 23 มกราคม 2536 และเมื่อดูวันตรุษจีนของปีต่อ ๆ ไป เช่น

วันตรุษจีนของปี พ.ศ. 2541 วันตรุษจีนจะตรงกับวันที่ 28 มกราคม 2541

วันตรุษจีนของปี พ.ศ. 2542 จะตรงกับวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2542

วันตรุษจีนของปี พ.ศ. 2543 จะตรงกับวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543

วันตรุษจีนของปี พ.ศ. 2544 จะตรงกับวันที่ 24 มกราคม 2544

ดังนั้น สำหรับผู้ที่จะดูกำหนดวันตรุษจีนของปีต่อไปถ้าจะดูสั้น ๆ แคปีต่อไป ในแต่ละปีก็ควรหาปฏิทินที่มีข้างขึ้นข้างแรมมาเก็บไว้ฉบับวันดู แต่ถ้าจะเอาให้แน่ ๆ แม่น ๆ และดูได้ยาวไปเลย ก็ต้องดูจากปฏิทิน 100 ปี ที่มี 3 ภาษา ทั้งไทย อังกฤษ และจีน

ชาวจีนในจังหวัดนครสวรรค์ก็จะถือประเพณีและวัฒนธรรมของชาวจีนในช่วงเทศกาลตรุษจีนเหมือนกับชาวจีนโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อโชคลางในวันตรุษ วันจ่าย วันไหว้ วันชิวอิก และไม่ควรถือจะสระผม นิยมใส่เสื้อสีแดงหรือชุดสีแดง ซึ่งเป็นสีที่มีความเป็นมงคลในตัวเอง เป็นสีแห่งความสว่าง ความสุข และโชคลาภ เงิน ทอง งานตรุษจีนปากน้ำโพ ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเรียกกันว่า “งานตรุษจีนนครสวรรค์” นั้น เนื่องมาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แนะนำเสนอให้ใช้คำว่า “นครสวรรค์” แทน “ปากน้ำโพ” เป็นการยกฐานะของงานฯ จากงานระดับตำบลขึ้นมาเป็นงานระดับจังหวัดแทน เพื่อให้งานมีศักยภาพและยิ่งใหญ่มากขึ้น ประกอบกับการสนับสนุนงบประมาณและการประชาสัมพันธ์โดยใช้ชื่อจังหวัดนครสวรรค์จะเป็นการสะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งและความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งองค์กรภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นด้วย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นการส่งผลให้จังหวัดนครสวรรค์ต่อไปในอนาคต

4.1.2 การบริหารจัดการในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

การบริหารจัดการในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ เป็นการบริหารของคนจีนในชุมชนปากน้ำโพ โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการจัดงานฯ ที่เรียกว่า “คณะกรรมการกลาง หรือ เก้าอี้” จำนวนทั้งหมด 40 ท่าน การคัดเลือกคณะกรรมการฯ ได้กระทำตามธรรมเนียมปฏิบัติสืบมา ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการฯ ในปีก่อน เมื่อได้รับแจ้งว่าได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการในปีใหม่อย่างไม่เป็นทางการ ก็เริ่มเข้ามาพบเพื่อปรึกษากันในเบื้องต้นที่บริเวณศาลเจ้าแม่หน้าผา และเริ่มแบ่งแยกหน้าที่กันดูแลเก็บวัสดุต่าง ๆ ของกรรมการฯ ชุดที่แล้วทันที ต่อเมื่อได้รับหนังสือแจ้งอย่างเป็นทางการแล้วจึงเริ่มนัดหมายประชุม ก่อนที่จะกล่าวในเรื่องการประชุมต่อไปนั้นจะมีการเลือกตั้งประธานคณะกรรมการฯ ด้วย โดยวิธีการเลือกตั้งของคณะกรรมการปีนั้น โดยจะมีประธานของปีก่อนเป็นที่ปรึกษา หลังจากนั้นประธานฯ จะแต่งตั้งคณะกรรมการฯ ท่านอื่น ๆ เพื่อดำรงตำแหน่งรองประธาน 6 ฝ่าย 6 สาย คือ

สายที่ 1 ฝ่ายพิธีการ

สายที่ 2 พัสดุ

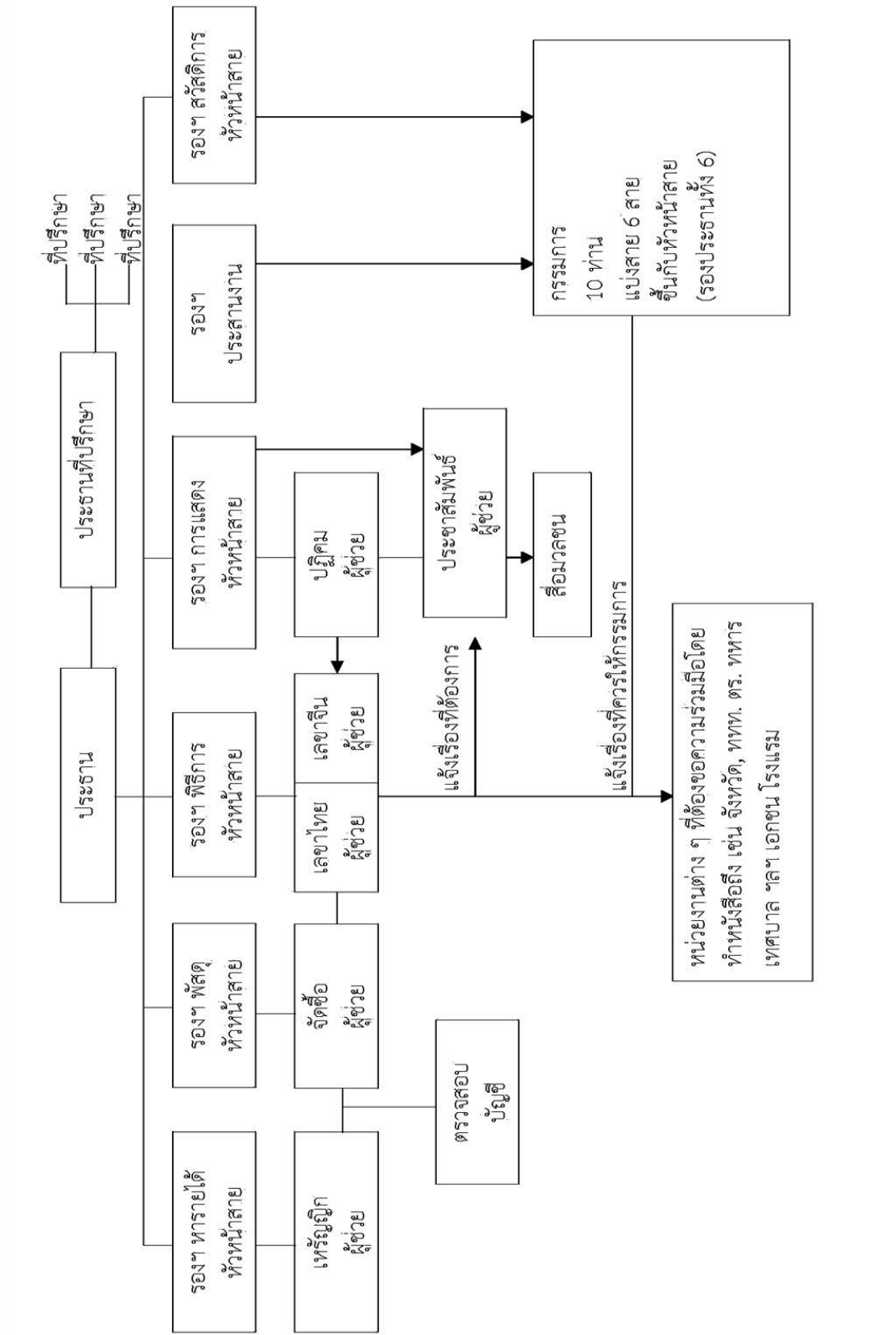
สายที่ 3 ฝ่ายการแสดง

สายที่ 4 ฝ่ายหาผลประโยชน์

สายที่ 5 ฝ่ายประสานงาน

และสายที่ 6 ฝ่ายสวัสดิการ

ซึ่งรองประธานฯ ทั้ง 6 ท่านนี้ มีหน้าที่กำกับดูแลงานด้านต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วยังทำหน้าที่ดูแลสายการรับบริจาคทั้ง 6 สายอีกด้วย (สายบริจาคทั้ง 6 เป็นแบบอย่างการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาหลายยุคสมัย) การที่รองประธานท่านใดจะเป็นหัวหน้าสายใดในครั้งนี้ได้ใช้วิธีจับสลาก และกรรมการที่เป็นลูกสายก็ใช้วิธีจับสลากเช่นกัน ต่อมาภายหลังมีการสลับเปลี่ยนสายกันหนึ่งรายเพื่อความเหมาะสมตำแหน่งที่ไม่ได้สังกัดสายใด ๆ คือ ประธานที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการฯ เลขานุการ และเหรัญญิก ต่อมาเรียกกันอย่างไม่เป็นทางการว่า “สาย 7” การวางแผนปฏิบัติงานในขั้นต้น และการเปลี่ยนแปลงแผนงานใหม่ในช่วงปลายจะทำเมื่อไรและที่ไหนก็เป็นเรื่องที่จะต้องสอบถามจากผู้รู้ซึ่งก็คือ คุณจิ้งเม้ง แซ่โซว ซึ่งได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเวลาและกำหนดพิธีต่าง ๆ รวมถึงกำหนดสถานที่ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มักจะกำหนดไว้ดังประเพณีตามธรรมเนียมปฏิบัติสืบมา ปัจจุบันการคัดเลือกคณะกรรมการถาวรจะใช้วิธีการปัวะปวย ณ ศาลเจ้าชั่วคราว แทน เนื่องจากมีบริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์ ร่วมทำบุญและอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เป็นจำนวนมากขึ้นแต่ก็ยังคงแบ่งสายและหน้าที่ในการทำงานดังเดิม หลังจากหมดภารกิจหน้าที่ของคณะกรรมการในการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ในปีนั้น ๆ แล้ว จะต้องไปปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการมูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ของจังหวัดนครสวรรค์ต่อไปจนครบวาระ

แผนภาพที่ 4.1: โครงสร้างการบริหารจัดการของ คณะกรรมการจัดงานประเพณีเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

4.1.3 การมีส่วนร่วมขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์

ในอดีตการจัดงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ เป็นการจัดงานของเฉพาะกลุ่มคนจีนปากน้ำโพ เท่านั้น แต่ในปัจจุบันได้มีองค์กรและหน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานฯ เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงมีการจัดประชุมเพื่อการเตรียมงานและการแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการกลางฯ จะเป็นฝ่ายจัดหางบประมาณและดำเนินการจัดงานฯ ทั้งหมด รวมถึงจัดทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ ไปที่จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดงานฯ และถือได้ว่าเป็นหลักในการประสานงานกับหน่วยงานราชการทั้งภายในและภายนอกจังหวัดได้เป็นอย่างดี และยังมีอีกหลายหน่วยงานที่ช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ชมรมวิทยุสมัครเล่นฯ มีส่วนช่วยในการประสานงานในการติดต่อทางวิทยุระหว่างการเดินทางขบวนแห่ เจ้าท่าภูมิภาคที่ 1 ช่วยเหลือในการปิดการจราจรทางน้ำเมื่อจำเป็นต้องใช้เพื่อการแสดงและอนุญาตให้ติดตั้งป้ายโฆษณาในเขตรับผิดชอบ หน่วยเรือดับเพลิงฯ ช่วยเหลือในการนำเรือออกปฏิบัติการดูแลป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ เทศบาลนครนครสวรรค์ฯ ช่วยปลูกสร้างศาลเจ้าชั่วคราว ทำความสะอาดบริเวณตลิ่ง และล้างท่อระบายน้ำบริเวณเขื่อน กองพันทหารช่างที่ 4 ช่วยสนับสนุนเรือโป๊ะและเจ้าหน้าที่ประจำเรือ บริษัทไอเอสเอสฯ ช่วยสนับสนุนการถ่ายทอดทีวี และประชาชนจังหวัดนครสวรรค์บางส่วนมาร่วมเป็นนักแสดง และบางส่วนมาร่วมเป็นผู้ชม รวมถึงงบประมาณที่ได้รับในการจัดงานฯ นั้น มาจากพลังแห่งความศรัทธาองค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ จนทำให้ปัจจุบันงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ หรืองานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ นี้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากภาพประชาสัมพันธ์งาน

ภาพที่ 4.1: ป้ายประชาสัมพันธ์ตราสัญลักษณ์แสดงการมีส่วนร่วมขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ
ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

4.1.4 การประชาสัมพันธ์เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

การประชาสัมพันธ์งานฯ นั้น คณะกรรมการกลางฯ จะเป็นผู้ดำเนินการในการเชิญประชุม เพื่อเตรียมการประชาสัมพันธ์งาน และแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จังหวัด เจ้าหน้าที่หอการค้า นักศึกษา วิทยาลัยภาคกลาง คณะสื่อมวลชนทุกแขนง สมาคมโรงแรมนครสวรรค์ บริษัท เสริมสุข จำกัด และ มีการจัดตั้งกองอำนวยการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด หน้าอุทยานสวรรค์ หน้าแฟรี่แลนด์ งานประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ในการจัดทำแผ่นป้ายโฆษณา จัดทำข่าวสาร หนังสือพิมพ์ ส่วนกลาง และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จัดทำสโปตวิทยุและโทรทัศน์ จัดแถลงข่าวที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และกรมประชาสัมพันธ์ รวมถึงดูแลและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในการจัดทัวร์รถยนต์ ทัวร์รถไฟ ที่พักและโรงแรม และการนำเที่ยวเมืองนครสวรรค์ ที่สำคัญการประชาสัมพันธ์จะมีจุดเด่นในการเชิญชวนนักท่องเที่ยวคือ แนวคิดของงานตรุษจีนปากน้ำโพ ในแต่ละปี อาทิเช่น อิ่มตา อิ่มใจ อิ่มบุญ มหัศจรรย์แดนมังกร 100 ปี ศตวรรษแห่งศรัทธา โดยเฉพาะ “ศักดิ์สิทธิ์ ศรัทธา และสามัคคี” เป็นต้น

ภาพที่ 4.2: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2553

ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.3: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2554
ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.4: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2555
ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.5: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2556
 ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.6: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2557
 ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.7: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2558
 ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.8: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2559

ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.9: ภาพประชาสัมพันธ์งานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2560

“๑๑๑ ปี ประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ”

ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

4.2 นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

จังหวัดนครสวรรค์ เป็นดินแดนที่มีความสำคัญและมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่องยาวนาน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การอยู่อาศัย และมีความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งเป็นดินแดนที่มีแม่น้ำสำคัญหลายสาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำปิง และแม่น้ำน่าน ส่งผลให้มีผู้คนเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นกว่าบริเวณอื่น อีกทั้งจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีทำให้ทราบว่านครสวรรค์เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนกระทั่งพัฒนาขึ้นเป็นชุมชนเมืองในช่วงประวัติศาสตร์ซึ่งมีพัฒนาการและความเจริญมาเป็นลำดับ ผู้คนที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในนครสวรรค์ไม่เพียงแต่เป็นกลุ่มคนไทยด้วยกันเองเท่านั้นแต่ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่เข้ามาแสวงหาความเจริญในนครสวรรค์ เช่นเดียวกันในจำนวนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่เดินทางอพยพเข้ามาอยู่ในนครสวรรค์นั้น ชาวจีนถือเป็นกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาตั้งรกรากอย่างถาวรเป็นจำนวนมาก และสร้างความเจริญให้กับนครสวรรค์โดยเฉพาะความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนครสวรรค์ในที่สุด

คนจีนเริ่มอพยพเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมากตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยาเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีสาเหตุมาจากการหนีความอดอยากที่เกิดจากภัยธรรมชาติ และปัญหาจากการเมืองภายในจีนนั่นเอง โดยเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยสำหรับจังหวัดนครสวรรค์ ถือได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชาวจีนเดินทางเข้ามาตั้งรกรากอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ในกลุ่มคนจีนทั้งหมดที่อพยพเข้ามาอยู่ในนครสวรรค์นั้นคนจีนไหหลำ ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอเก้าเลี้ยว และตำบลบ้านมะเกลือ อำเภอเมืองนครสวรรค์ ก่อนกลุ่มอื่น ต่อมาชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนฮากกา (แคะ) และชาวจีนกวางตุ้ง จึงเริ่มอพยพตามมา เมื่อนครสวรรค์เป็นจังหวัดที่ติดแม่น้ำ ดังนั้นในอดีตการค้าขายสินค้าของนครสวรรค์จึงอาศัยทางน้ำเป็นหลัก พ่อค้าชาวจีนจึงเข้ามา มีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นคนกลางเพื่อนำสินค้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นสินค้าจากกรุงเทพฯ สินค้าสำเร็จรูปจากต่างประเทศมาขายในนครสวรรค์ และอำเภอต่าง ๆ และนำผลผลิตทางการเกษตร ของป่า และของพื้นเมือง ล่องแม่น้ำเจ้าพระยาไปขายยังกรุงเทพฯ พ่อค้าชาวจีนเหล่านี้อาศัยอยู่ในเรือของตน ซึ่งจอดอยู่ในลำน้ำเจ้าพระยา ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการติดต่อทางการค้าและขนส่งสินค้าลงมาจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อมีการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงก่อให้เกิดการค้าเสรีนิยมขึ้น นครสวรรค์ก็ได้กลายเป็นแหล่งรวมสินค้าสำคัญ (สุภรณ์ โอเจริญ, 2535: 19) โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวและไม้สักที่มาจากภาคเหนือ เพื่อส่งต่อไปยังกรุงเทพฯ มีโรงสีเหนือ โรงสีกลาง และโรงสีใต้ บริษัทค้าไม้อีสต์เอเชียติก บริษัทแม่เงา ห้างไม้มีสหลุยส์ มีโรงเลื่อย โรงน้ำแข็ง และโกดังสินค้าต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ข้าวจะส่งมาทางแม่น้ำน่าน โดยการขนส่งทางเรือยนต์เป็นหลัก คนจีนอพยพเข้ามาขายแรงงานและการประกอบการค้าในนครสวรรค์มากขึ้น คนจีนอพยพและลูกหลานชาวจีนกลุ่มภาษาต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจของนครสวรรค์ (เสรี ซาเหลา, 2545: 65-66) การค้าของนครสวรรค์ได้ย้ายศูนย์กลางจากฝั่งตะวันออกมายังฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดให้ย้ายตัวเมืองมาตั้งบนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ

เมื่อความเจริญทางเศรษฐกิจกระจายไปยังหัวเมืองอื่น ๆ มากขึ้นทำให้เกิดศูนย์การค้าใหม่ ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น ที่สุโขทัย ท่าอิฐ (อุตรดิตถ์) พิษณุโลก พิจิตร และปากน้ำโพ ทำให้มีชาวจีนหลังไหลเข้าไปอยู่มากมายการเคลื่อนย้ายครั้งใหม่นี้รวมถึงอัตราส่วนของพวกแต่จิวและจีนแคะที่สูงขึ้นด้วย ดังที่ราเวชกล่าวไว้เมื่อ พ.ศ. 2446 ว่า

“... เมื่อปักหลักมั่นคงในกรุงเทพฯ เป็นแห่งแรกแล้วชาวเฉาโจวได้ขยายตัวออกไปที่ละเล็กที่ละน้อยตามสภาพแวดล้อม โดยเลือกอยู่แถวสี่แยกถนน และลำคลอง ตามความพอใจมาจนกระทั่งไม่นานนี้พวกเรานี้ยังไปไม่ไกลเกินกว่ารัศมี 100 กิโลเมตรจากกรุงเทพฯ ทางตอนเหนือ อุตรดิตถ์ และปากน้ำโพ ก็เป็นจุดสำคัญพวกนี้ไม่กล้าเข้าไปในเขตป่าไม้สัตว์ซึ่งพวกบุกเบิกรุ่นแรกต้องเสียชีวิตไป...”

เมื่อคนจีนแต่จิวและอื่น ๆ เข้ามาอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ ชาวจีนไหหลำก็จะอพยพย้ายออกไปอยู่ในเมืองที่เล็กกว่าไปตามบริเวณที่มักจะยังไม่มีทางรถไฟ คนไหหลำจะเป็นกลุ่มแรกที่มาอยู่ต่างจังหวัดแต่พอคนจีนแต่จิวเดินทางมาอยู่ในภายหลัง มักจะมีบทบาททางเศรษฐกิจมากกว่า ทั้งนี้เพราะชาวจีนแต่จิวมีความมานะอดทนในการทำธุรกิจ มีความเฉลียวฉลาดในการค้าขายมากกว่า ชาวจีนไหหลำมักเป็นคนเผชิญโชคมากกว่า จึงมักมีการตั้งถิ่นฐานกันมากในเมืองต่าง ๆ บนฝั่งแม่น้ำยมและบริเวณที่ทางรถไฟยังไม่ถึงบนฝั่งแม่น้ำน่าน คนจีนในนครสวรรค์มีมากเป็นอันดับที่ 3 รองลงมาจากจังหวัดกรุงเทพมหานคร และภูเก็ต ส่วนใหญ่เป็นพวกแต่จิวและไหหลำ การค้าของนครสวรรค์เจริญสูงสุดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) และต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) เมื่อมีเส้นทางรถไฟสายเหนือไป

ถึงเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2465 และภายหลังสงครามมหาเอเชียบูรพา เมื่อปี พ.ศ. 2488 ได้มีการสร้างสถานีรถไฟขึ้นที่ตำบลหนองปลิง ซึ่งเป็นสถานีรถไฟนครสวรรค์ในปัจจุบัน ทำให้การคมนาคมขนส่งทางน้ำลดลง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2493 ได้เปิดสะพานเดชาติวงศ์เพื่อใช้ในการคมนาคมขนส่งทางบกตามเส้นทางถนนพหลโยธิน ทำให้จังหวัดนครสวรรค์คลายความสำคัญทางเศรษฐกิจในด้านเป็นแหล่งกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าลงไปเพราะกลายเป็นเมืองผ่าน (สุชาติ แสงทอง, 2556, น. 5-6)

4.2.1 กำเนิดนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

ในอดีตเมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา ประชาชนในตลาดปากน้ำโพได้เกิดอหิวาตกโรคระบาดครั้งใหญ่ ทำให้มีประชาชนล้มตายเป็นจำนวนมาก บรรดาชาวจีนในตลาดปากน้ำโพได้ไปนำ “กระดาษยันต์” หรือที่เรียกกันว่า “ฮู้” ที่ได้จากศาลเจ้าไปเผาไฟแล้วเอาเถ้ากระดาษนั้นมาขงน้ำดื่มพร้อมกับอธิษฐานว่าขอให้ตนหายจากโรคระบาดนี้ หลังจากนั้นคนที่ได้ดื่มน้ำนั้นแล้วก็หายจากโรคระบาดได้อย่างน่าอัศจรรย์ใจจึงทำให้เป็นที่เลื่องลือกันไปทั่วทุกสารทิศ หลังจากนั้นชาวจีนในตลาดปากน้ำโพจึงได้อัญเชิญรูปจำลององค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ทุกองค์ พร้อมกับนำการแสดงของแต่ละกลุ่มภาษามาจัดขบวนแห่ไปรอบตลาดปากน้ำโพในช่วงเทศกาลตรุษจีนของทุกปี จนกลายเป็นประเพณีสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน เพื่อแสดงความกตัญญูรู้คุณของชาวจีนในจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ และเพื่อความเป็นสิริมงคลของคนในชุมชน รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางการค้าของชาวจีนในตลาดปากน้ำโพ การเคารพ กราบไหว้ เปรียบเสมือนเทพเจ้าได้มาช่วยชัยให้พรยังร้านค้าอันเป็นแหล่งทำกิน

ความเชื่อและความศรัทธาของชาวปากน้ำโพ มีต้นกำเนิดมาจากคนจีนโพ้นทะเลในอดีต ได้อพยพหนีจากความยากจนอดอยากจากภัยธรรมชาติ สงคราม เศรษฐกิจ ความขาดแคลนของการทำมาหากิน จึงทำให้คนจีนโพ้นทะเลทั้ง 5 กลุ่มภาษา ได้ล่องเรือมาตามลำน้ำสายสำคัญทั้ง 4 สาย คือ ปิง วัง ยม น่าน จนมาบรรจบรวมกันเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ คนจีนโพ้นทะเลได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากหาที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน และค้าขายอยู่ตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา ที่เรียกว่า “แควใหญ่” ซึ่งเป็นบริเวณปากน้ำโพอยู่ทางทิศตะวันตก โดยคนจีนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากในปากน้ำโพ คือ “คนจีนไหหลำ” ต่อมา คนจีนแต้จิ๋ว คนจีนแคะ คนจีนกวางตุ้ง และคนจีนฮกเกี้ยน ตามลำดับ บรรพบุรุษของคนจีนนับถือและสักการะองค์เทพเจ้าเมื่อไปตั้งรกรากที่ใดก็จะอัญเชิญเทพเจ้าที่ตนนับถือติดมาด้วย คนจีนในตลาดปากน้ำโพก็นับถือเจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าพ่อสามตา เจ้าแม่หน้าผา เจ้าแม่ทับทิม เจ้าแม่สวรรค์ และพระโพธิสัตว์ หรือ

เจ้าแม่กวนอิม เมื่อมาอยู่ได้จัดตั้งศาลเพียงตาสำหรับเป็นที่ประทับของเจ้าพ่อเจ้าแม่เพื่อกราบไหว้บูชา โดยได้สร้างขึ้น 2 ศาล คือ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่) และ ศาลเจ้าแม่หน้าผา

ศาลเจ้าจีนโดยทั่วไปจะนับถือเทพเจ้าจีนเป็นองค์ประธานประจำศาลเจ้านั้น เช่น เจ้าพ่อกวนอู เจ้าพ่อแม่ทับทิม เจ้าพ่อสามตา แต่ศาลเจ้าจีนในตำบลปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ จะแตกต่างกับศาลเจ้าจีนแห่งอื่นๆ เนื่องจากศาลเจ้าจีนทั้ง 2 แห่งนี้ จะนับถือให้เทพเจ้าท้องถิ่น เป็นองค์ประธานประจำศาลเจ้า คือ เจ้าพ่อเทพารักษ์ เป็นองค์ประธานประจำศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม และเจ้าแม่หน้าผา เป็นองค์ประธานประจำศาลเจ้าแม่หน้าผา

ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่)

ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่) ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศ ตะวันออก ของตลาดปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.10: ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์และเจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่)

ที่มา: ผู้วิจัย

ศาลเจ้าแห่งนี้ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่าสร้างขึ้นสมัยใด หรือไม่มีระบุว่าใครเป็นผู้สร้าง แต่มีปรากฏเพียงระฆังทองเหลืองโบราณใบใหญ่หนึ่งใบ สูงประมาณ 1.5 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.2 เมตร ซึ่งมีคนนำมาถวายไว้ที่ศาลเจ้า ระฆังใบนี้จึงถือเป็นโบราณวัตถุชิ้นสำคัญที่สุดของคนในชุมชน รวมถึงภายนอกของระฆังมีการแกะสลักตัวอักษรจีนไว้ว่า “ปลายปีที่ 9 ของจักรพรรดิถงจื้อ ในสมัยราชวงศ์ฉิน ค.ศ.1870 นายหงเปียว แซ่ผู้ แห่งหมู่บ้านเคอเจี้ยซัน อำเภอวุ่นอี (ปัจจุบันคือ เมืองวุ่นซัน) มณฑลไหหนำ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้นำมาถวาย” จากจารึกดังกล่าวพบว่า ระฆังใบนี้มีคนนำมาถวายในปี พ.ศ. 2413 ซึ่งตรงกับช่วงต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าศาลเจ้านี้มีอายุกว่า 147 ปี

ภาพที่ 4.11: ระฆังโบราณ ที่นายหงเปียว แซ่ผู้

ได้นำมาถวายเจ้าศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์และเจ้าแม่ทับทิม ปากน้ำโพ
ที่มา: ผู้วิจัย

ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่) ที่เห็นเป็นสถาปัตยกรรมแบบเรียบง่าย และมีความเป็นสมัยใหม่ เพราะเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กผสมกับโครงสร้างไม้เดิมโดยจาก คำบอกเล่าของผู้อาวุโสซึ่งอายุ 80 ปี ที่ได้รับการบอกเล่าต่อกันมา ประกอบกับภาพถ่ายเท่าที่สามารถรวบรวมได้ ทำให้เชื่อว่าศาลเจ้าพ่อแควใหญ่ หรือศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม ในปัจจุบัน เดิมเป็นศาลไม้ตั้งอยู่ริมตลิ่งบริเวณต้นแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นแหลมยื่นออกไป เนื่องจากบริเวณที่ตั้ง ศาลเดิมนั้น เป็นน้ำวน ทำให้ตลิ่งถูกน้ำกัดเซาะพังทีละน้อย สภาพศาลก็ทรุดโทรมชาวบ้าน ผู้มีจิตศรัทธาจึงร่วมกันบริจาคสร้างศาลใหม่ จากหลักฐานป้ายไม้กลางศาลเขียนเป็นภาษาจีนไว้ว่า “โควกงเมี้ยว” บอกว่าสร้างศาลใหม่ระบปี ค.ศ.1909 (พ.ศ. 2452) ครั้งนั้นได้มีการรวมศาลเจ้าพ่อ กวนอู ที่ตั้งอยู่ทางใต้บริเวณใกล้เคียงกัน ซึ่งศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่) ได้รับภาระช่วยเหลือด้านการเงินให้กับศาลเจ้าพ่อกวนอู ปีละ 200 บาท การรวมศาลทั้งสองเข้าด้วยกันใช้งบประมาณสร้างใหม่เป็นเงิน 3,500 บาท ผู้รับเหมาเป็นชาวจุมแสง โดยใช้ไม้เก่าที่มีสภาพ ดีจากหลักฐานที่แผ่นป้ายไม้บนผนังศาลระบุรายชื่อผู้มีจิตศรัทธาและระบปีที่สร้างตรงกับ พ.ศ.1911 (พ.ศ. 2454)

ปี พ.ศ. 2512 คณะกรรมการบริหารศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่) เล็งเห็นว่าศาลเจ้าคับแคบลง จำนวนคนเดินทางมากราบไหว้เป็นจำนวนมากขึ้น จึงทำการต่อเติมด้านหน้า เป็นห้องโถงมีระเบียงยื่นพ้นชายคา ตรงกลางมีบันไดปูนทอดลงพื้นล่าง ระเบียงด้านขวามือ (ยื่นหัน หน้าเข้าศาล) มีแท่นบูชาเทวดาฟ้าดิน โดยมีน้ำเต้าไฟสูงตระหง่านได้ระดับสำหรับเผากระดาษเงิน กระดาษทองบูชา ระเบียงด้านซ้ายมือเป็นห้องโถงกว้างเสมอกับด้านขวาใช้เป็นที่ประกอบพิธีในวาระ สำคัญ เช่น พิธีทิ้งกระจาด บนหลังคาศาลเจ้าสันกลางประดับด้วยมังกรคู่ชูลูกแก้ว สันหลังคาที่หล่น ลงมาทั้งสองข้างประดับด้วยหงส์ ปลายสันหลังคาเป็นมังกรหัวหงายสวยงามตระการตา ได้ขยายศาลตรง กลางเขียนชื่อศาลเจ้า ด้านซ้ายมือเขียนเมตตาปราณี ด้านขวามือเขียนว่าสุจริตยุดิธรรม

ปี พ.ศ. 2525 คณะกรรมการได้ขออนุญาตองค์เทพเจ้าเพื่อต่อเติมอาคารด้านหลังบริเวณที่ตั้ง แท่นประทับองค์เทพเจ้า และที่ตั้งวางของเซ่นไหว้ เพื่อขยายพื้นที่ศาลให้กว้างขวางสามารถรองรับ ผู้มีจิตศรัทธาที่มากราบไหว้ โดยเชื่อมต่อกับศาลเดิมที่เป็นไม้ได้สูงอย่างกลมกลืน

ปี พ.ศ. 2553 คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่าตัวอาคารและสีสุุดโทรมไปตามกาลเวลา มังกร และหงส์ บนหลังคาศาลชำรุด จึงจัดพิธีบวงสรวงขออนุญาตองค์เทพเจ้าทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ ครั้งใหญ่ จากนั้นคณะกรรมการจะต้องจัดพิธีบวงสรวงเทพเจ้าจัดพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงและทำพิธีลุยไฟ

ศาลเจ้าหน้าผา

ศาลเจ้าหน้าผามักเรียกกันว่าศาลเจ้าแม่ หรือศาลเจ้าหน้าผา (ปึงเถ่าม่า) ตั้งอยู่ที่ถนนโกสีย์ ขึ้นไปทางเหนือตลาดปากน้ำโพ อยู่ริมแม่น้ำปิง ศาลเจ้าแห่งนี้จะก่อตั้งมาตั้งแต่เมื่อไหร่ก็ไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรได้แต่เป็นเรื่องเล่าต่อ ๆ กันมา เหตุที่เรียกว่าหน้าผาเพราะบริเวณที่ตั้งศาลเดิมนั้นอยู่ติดริมตลิ่งของแม่น้ำปิงเป็นโขดหินสูงจึงเรียกว่าหน้าผา

ภาพที่ 4.12: ศาลเจ้าหน้าผา หรือที่เรียกกันว่า ศาลเจ้าแม่หน้าผา

ที่มา: ผู้วิจัย

นางเรไร รังสิภาพรกุล นามสกุลเดิมคือ คงเมือง (พ.ศ. 2484) เป็นคนเก่าที่มีถิ่นอาศัยอยู่ที่ชุมชนบ้านหน้าผา ได้เล่าว่า “ตั้งแต่จำความได้ก็เห็นมีศาลแล้ว เมื่ออายุได้ 14 – 15 ปี ก็เคยมาวิ่งเล่นในบริเวณศาลกับเพื่อนๆ และได้เคยฟังบิดาคือ นายศิริ คงเมือง (พ.ศ. 2438–พ.ศ. 2500) นางแกลพวงหูน (พ.ศ. 2437–พ.ศ. 2539) ผู้เป็นป้าและยายยวง ซึ่งมีที่ดินและบ้านอยู่ติดกับศาลเก่าบอกว่าแต่เดิมนั้นตัวศาลทำด้วยไม้สีเสื่ออยู่ติดกับฝั่งแม่น้ำปิงใต้ต้นฉำฉา เรียกกันว่าศาลเจ้าพ่อจู้ยี้ พ่อจู้ตรงศาลเดิมตั้งอยู่ ปัจจุบันเป็นโรงสูบน้ำของเทศบาลนครสวรรคร์ อยู่ฝั่งตรงข้ามของบริเวณที่ตั้งศาลเจ้าแม่หน้าผา เมื่อเทียบกับอายุของนางแกล พออนุมานได้ว่าศาลเจ้าแม่หน้าผา ถ้านับเนื่องจากศาลเจ้าพ่อจู้ยี้ พ่อจู้ น่าจะสร้างขึ้นก่อน พ.ศ. 2444 ต่อมาได้มีการย้ายศาลมาอยู่อีกฟากหนึ่งของถนนโกสีย์คือตรงข้ามกับศาลเดิม มาสร้างเป็นอาคารไม้ครั้งแรก นางสุมนา อาชาไนย สกุลเดิม องค์กรวิศิษฐ์

(พ.ศ. 2483) เป็นลูกสาวของนายเซ่งหมง แซ่เอ็ง ร้านเอ็งง่วนเซ็ง ได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับศาลเจ้าแม่อาคารไม้หลังแรกว่า ในสมัยนั้นที่ยังเป็นเด็กพอจำความได้ เตี้ยได้มาก่อสร้างขึ้นก่อน พ.ศ. 2500 หลายปีแต่จำ พ.ศ. ไม่ได้ โดยวันหนึ่งเห็นเตี้ยตื่นแต่เช้ามีดแล้วออกจากบ้านไป หายไปนานจนสาย จึงกลับเข้าบ้านแล้วเล่าให้ทุกคนฟังว่า เมื่อคืนฝันว่าได้ขึ้นไปทางเหนือเดินไปเรื่อย ๆ พบหญิงชรา ท่านหนึ่งยืนกวาดใบไม้มารวมกองไว้มีไม้กวาดมีที่โกยวางไว้หน้าศาลเล็ก ๆ ตื่นขึ้นจึงออกเดินทางไป ตามที่ฝันนั้น ก็ได้พบเห็นทุกอย่างเหมือนในฝันทำให้เกิดความประทับใจและเข้าใจว่า เจ้าแม่ท่านคงมาเข้าฝันต้องการให้ช่วยบูรณะ เตี้ยจึงคิดจะสร้างศาลโดยเริ่มดำเนินการหาข้อมูล ทราบจากชาวบ้าน ได้อัญเชิญท่านขึ้นจากแม่น้ำบริเวณหน้าผามาตั้งไว้ที่ศาล สำหรับให้ชุมชนละแวกนั้นกราบไหว้บูชา ถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์มาก โดยเฉพาะชาวเรือที่แล่นไปมาผ่านหน้าผาจะต้องกราบไหว้ขอความเป็นสิริมงคลเดินทางโดยปลอดภัย

เตี้ยได้เริ่มต้นเริ่มต้นซื้อที่ดินชาวบ้านบริเวณที่ตั้งศาลนั้น เพื่อใช้สร้างศาลเจ้าหลังกระทัดรัด ตามกำลังทรัพย์ของตัวเองที่จะทำได้จากนั้นไม่นานศาลเจ้าก็สร้างเสร็จจากทุนทรัพย์ของเตี้ยส่วนหนึ่ง และของชาวบ้านได้มาร่วมเป็นส่วนหนึ่ง หลังจากนั้นได้อัญเชิญท่านเข้ามาประทับที่ศาลเจ้าแล้ว จึงสรรหาคนที่มาอยู่ประจำศาลเจ้าเพื่อดูแลทำความสะอาดเพราะมีคนมากราบไหว้บูชา มีชาวสวนผัก สวนผลไม้ นำของออกขายก็จะนำของไปถวายเจ้าแม่อยู่เนือง ๆ เมื่อทุกอย่างเรียบร้อยหมดภาระหน้าที่แล้วนาน ๆ เตี้ยจึงจะไปไหว้และดูแลความเรียบร้อยสักครั้ง ภายหลังศาลไม้คับแคบ จึงได้รวบรวมเงินจากผู้ศรัทธาสร้างเป็นปูนราว พ.ศ. 2500

ในงานประเพณีแห่เจ้าประจำปีสมัยก่อน ๆ นั้น จะมีแห่เพียงปิงเถ่ากงองค์เดียว แล้วตามด้วยริ้วขบวนสาว ๆ แบกธงต่อมาภายหลังจึงได้เชิญปิงเถ่ามามาร่วมด้วยต่อท้ายขบวน ในระยะ 1-2 ปี แรกจะมีคนทรงนั่งสามล้อตามมากับขบวน พอมาถึงที่ร้านคนทรงจะลงมาและประทับทรงที่ร้าน บอกว่าอยากมาหาลูกชาย จากนั้นจะกอดเตี้ยแล้วบอกว่าให้เรียกเจ้าแม่ต๋อย ชาวบ้านร้านค้าจะเล่าลือว่าเตี้ยทำมาค้าขายดีเพราะบารมีเจ้าแม่ช่วยคุ้มครอง เตี้ยเคยถูกหวยได้ตี 3 ตัวบนตรง ๆ 200 บาท ซึ่งจัดว่าได้เงินก้อนใหญ่มาก แต่ก็ต้องผิดหวังเพราะไม่ได้เงินตามจำนวนที่ควรจะได้มาเพียงบางส่วนเท่านั้น (หวยนั้นซื้อที่กรุงเทพฯ ไม่ได้ซื้อที่ปากน้ำโพ) จากเหตุการณ์นี้ทุกคนจึงเชื่อว่าเจ้าแม่ให้ลาก่อนโตกับเตี้ย จึงเกิดความเลื่อมใสและกราบไหว้ขอพรจากเจ้าแม่จำนวนมากขึ้น”

และในหนังสือที่ระลึกพิธีเปิดศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่หน้าผา เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2535 ของมูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ได้กล่าวถึงประวัติเจ้าแม่หน้าผาไว้ว่า ประมาณปี พ.ศ. 2490 สองตายายซึ่งปลูกบ้านอยู่บริเวณศาลเจ้าพ่อจ้อยพ่อจู้ ได้ฝันเห็นเจ้าแม่มา

บอกว่า ท่านอยู่ที่จังหวัดอยุธยา ลอยทวนน้ำมาถึงหน้าผาเมืองปากน้ำโพ ถ้าอยากมั่งมีศรีสุขก็ให้เชิญขึ้นมาตั้งแต่บนศาล เพื่อให้ผู้คนได้สักการบูชา พอตื่นขึ้นมาสองตายายก็พากันไปดูที่หน้าผาตามความฝัน พบแผ่นไม้จันทร์ดำสลักรูปเจ้าแม่ลอยอยู่ใกล้ริมฝั่ง จึงได้อัญเชิญขึ้นประดิษฐานบนศาลเจ้าร่วมกับเจ้าพ่อจุกเจ้าพ่อกู จากนั้นสองตายายก็เริ่มมีฐานะดี จนร่ำรวย ประกอบกิจการงานใดก็มักจะประสบความสำเร็จ ตั้งแต่ตั้งแผ่นไม้สลักรูปเจ้าแม่หน้าผาขึ้นประดิษฐานในศาล ก็มีชาวเรือชาวแพตลอดจนชาวจีนในตลาดศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่จึงทำให้มีผู้คนพากันมาราบไถบูชาจนถึงปีมะโรง พ.ศ. 2495 นายฮวงโพ้ว แซ่ไฉ่ (พ.ศ. 2426–2512) หรือที่ชาวตลาดมักเรียกว่า อั้งผี่หลงจู้ได้ศรัทธาจัดสร้าง กิมซิง เป็นไม้แกะสลักลงรักปิดทองทรงเครื่องแต่งกายอย่างจีน มือขวาถือไม้เท้า แทนแผ่นไม้จันทร์แกะสลักโดยจัดสร้างจาก วัดเล่งเน่ยยี่ (วัดมังกรกมลาวาส) และให้อั้งเต่าซังเหล่าซือ โรงเจจี้แซเป็นผู้เบิกเนตร (ไคกวง) และนำมาประดิษฐานคู่กับรูปเคารพเดิมที่เก็บจากแม่น้ำ ช่วงเวลานั้นศาลเจ้ายังเป็นไม้อยู่ ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2500 เจ้าแม่ได้ไปเข้าเฝ้าแก่เซ่งหมง ว่า ถ้าอยากร่ำรวยเงินทองก็ให้มาสร้างศาลให้ใหม่ เถ้าแก่เซ่งหมงก็รับดำเนินการสร้างศาลเจ้า โดยขอซื้อที่ดินที่ติดกันกับศาลเจ้าเดิมจากนางยวง ซึ่งต้องย้ายตามบุตรไปอยู่ที่อื่น เถ้าแก่เซ่งหมงได้รวบรวมเงินจากชาวจีนในตลาด มาสร้างศาลเจ้าเป็นอาคารศิลปะจีน ติดถนนโกสีย์ ใช้เวลาจัดการก่อสร้างประมาณปีเศษ ภายในศาลเจ้ามีเจ้าแม่หน้าผา หรือที่คนจีนเรียกว่าปึงเถ่าม่า เป็นเทพประทานเบื่องซ่ายประดิษฐาน เทพกวนเสี้ยตี้กุง (เจ้าพ่อกวนอู) เบื่องชวาประดิษฐาน เทพเทียนโหวเซี้ยบ้อ (เจ้าแม่สวรรค์) และได้เชิญรูปเคารพเจ้าพ่อจุกเจ้าพ่อกูมาประดิษฐานในศาลด้วยภายหลังได้เพิ่มเทพเจ้าแห่งโชคลาภ ไฉ่สิ่งเอี้ยคู่กับเจ้าพ่อจุกเจ้าพ่อกู ศาลเจ้าที่เห็นปัจจุบันเป็นศาลเจ้าที่สร้างขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2535 มีอาจารย์สง่า กุลกอลเกียรติเป็นผู้ให้คำแนะนำการสร้าง

นายปัญญา ตนาภิวัฒน์ อดีตผู้ดูแลด้านการแสดงการแสดงในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ และอดีตนายกสมาคมกัหนังสื่อพิมพ์นครสวรรค์ “งานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพของนครสวรรค์นั้นเกิดจากความศรัทธาร้านค้าต่าง ๆ จะหยุดค้าขายมาทำงานทั้งวันมาร่วมกันจัดงานไม่ค้าขายก็ไม่เป็นไรแต่ขอให้มีการแห่เจ้าเป็นเรื่องแปลกและมีตำรวจเคยมาไล่ด้วยถึงกับมีเหตุเกตุภัยก็มีหรือในบางปีระหว่างช่วงการปฏิบัติหรือช่วงงานสมเด็จพระพี่นางที่ทางการห้ามจัดงานรื่นเริงผมและทีมงานเถ่านั้น ต้องต่อสู้เพื่อให้มีการจัดงานขึ้นให้ได้ทางออกครั้งนั้น คือ บอกว่างานนี้ไม่ใช่งานรื่นเริงแต่เป็นงานประเพณีที่ส่งเสริมขึ้น ครั้งหนึ่งทางการห้ามจัดงานแต่กรรมการก็ให้ตำรวจจับและปรับ เขาห้ามแห่ ห้ามเชิดสิงโต ห้ามจุดประทัด ก็โดนจับแต่เจ้าคงไม่ได้ลงโทษเป็นเรื่องบังเอิญมากกว่ามีผู้กำกับท่านหนึ่งที่มาจับและปรับในงานแห่สิงโตนั้นวันหนึ่งท่านผู้กำกับและภรรยาที่ประสบอุบัติเหตุระหว่าง

เดินทางไปกรุงเทพฯ ที่เที่ยวแถวๆอำเภอพยุหะคีรี และหลังจากนั้นลูกหลานที่มาชนของกลับระหว่างทางรถชนของก็คว่ำที่เขาเขี้ยวอีก จำไม่ได้ว่าปฏิวัติปีไหนที่ห้ามให้มีการแห่เจ้าในตลาดเป็นความเชื่อของคนจีนในตลาดปากน้ำโพที่ได้สืบทอดและเล่าสู่กันมาว่า ไม่แห่เจ้าไม่ได้ การแห่เจ้าคือการที่เจ้ามาโปรดคนจีนในตลาด หรือหากไม่มีการจัดงานตรุษจีนในปีนั้นเจ้าพ่อเจ้าแม่โปรดคนจีนในตลาดแล้วจะเกิดอาเพศกับคนในตลาดปากน้ำโพแล้วใครจะรับผิดชอบ มีการตั้งคำถามขึ้นจึงต้องมานั่งคุยปรึกษาหารือกันในชมรมมูลนิธิสมาคมต่าง ๆ ในตลาด เพื่อการจัดงานก็เลยจำเป็นต้องแห่เจ้าทางตำรวกก็ต้องหาทางออกกว่าอนุญาตให้แห่แต่ ต้องขอจับปรับไว้ก่อนตามหน้าที่”

นายวิระชัย ประเสริฐทรัพย์ ที่ปรึกษามูลนิธิส่งเสริมด้านประเพณี แห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ “อาชีพของพ่อค้าที่ต้องเดินทางค้าขายและขนย้ายสินค้าระหว่างเมืองประสบกับอันตรายต่าง ๆ คือโจรตักปล้น สงคราม อุบัติเหตุ หรือสัตว์ร้าย ซึ่งถ้าเขารอดชีวิตได้เขาได้กำไร สมัยเมื่อก่อนการเดินทางหากมีสิ่งเคารพเพื่อให้เกิดความสบายใจลดความกลัวและความเสี่ยงของอันตรายต่าง ๆ เขาจะต้องแสดงความเคารพ ภาวนา ขอให้แคล้วคลาดปลอดภัย หากรอดกลับมาได้หรือมาถึงที่หมายอย่างปลอดภัยแล้วจะขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์คนจีนเริ่มเดินทางนำสินค้าออกจากกรุงเทพฯมาทางเหนือจะมีการภาวนาขอพรหรือยกมือไหว้เช่นกัน คนทางเหนือที่จะเดินทางมากรุงเทพฯ ระหว่างการเดินทางจากภาวนาขอพรเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจพอเริ่มมีคนนำหัวหมูไปถวายหรือมาจุดธูปไว้ เช่น ถูกเสือกินหรือถูกโจรปล้นสารนั้นก็จะไม่มีคนมาเช่นไหว้ศาลเจ้าแม่หน้าผาในอดีตเป็น ศาลแบบไทยอยู่บนตลิ่งที่พ่อค้าทางเหนือเดินทางขึ้นลงเกิดความกลัวโดยสร้างแบบง่าย ๆ ตามศาสนาพุทธที่จะพบเห็นในวัด และความเชื่อเดิมก่อนมีศาสนาพุทธนั้นจะเป็นศาสนาผี ศาสนาพราหมณ์ นับถือผีเจ้าป่า หรือสิ่งที่เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เขาจะไหว้และสร้างศาลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพส่วนใหญ่พ่อค้าจะเป็นผู้สร้างศาลขึ้น สำหรับศาลเจ้าแม่ผีนี้นี้ยังไม่มีพ่อค้าแม่ค้าพวกลาวเชียงใหม่ที่นำของป่ามาขายหรือพวกผักไม้ซุงตั้งแต่หน้าผามาเรื่อย ๆ มาถึงตรงหน้าผามีรูปทรงแปลก ๆ ซึ่งเป็นจุดสังเกตจึงมีการสร้างสารขึ้นมาแล้วต่อมาแก้แค้นแข่งเหมง แซ่เอ็ง (ตามประวัติหนังสือศาลเจ้าแม่หน้าผา) มีเงินรวยขึ้นมาและคิดว่าควรจะมีที่พึ่งทางใจมีที่พบปะของคนปากน้ำโพด้วยกันซึ่งแต่ละคนที่มาอยู่แล้วไม่มีพิธีทางศาสนาเพราะบ้างก็นับถือศาสนาสำหรับขงจื้อหรืออะไรต่าง ๆ เพราะคนจีนเป็นลูกผสมต่างมีความเชื่อและการนับถือในสิ่งต่าง ๆ กันไป จึงได้สร้างศาลเจ้าเป็นที่ศูนย์รวมจิตใจเพื่อพบปะสังสรรค์ทำกิจกรรมที่เริ่มต้นกันที่นี้รวมกับศาลเล็ก ๆ ที่มีอยู่เพื่อสร้างให้ใหญ่โตขึ้น มีชื่อเก่าเดิมว่า ศาลเจ้าแม่ทองสุก (ทองดำ) มีศาลไม้เก่า ๆ สร้างให้ใหญ่ขึ้น

เป็นศาลเจ้าแม่ขึ้นมา จนคนในชุมชนปากน้ำโพเรียกติดปากว่าศาลเจ้าแม่ และเรียกศาลเจ้าฝั่งแม่น้ำ
น่านว่า ศาลเจ้าพ่อ”

นายปัญญา ตนาภักดิ์ อดีตผู้ดูแลด้านการแสดงการแสดงในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
และอดีตนายกสมาคมหนังสือพิมพ์นครสวรรค์ “มีเรื่องเล่าว่าในปีหนึ่งจะมีการแห่ต่าง ๆ มีรถ
ขบวนนางฟ้าที่มีการตกแต่งสวยงามไม่มีการร่ายรำไม่มีการแสดง แต่ต่อมาให้มีการเชิดมังกรขึ้น
ตอนนั้นฮั่วเคียว ยังอยู่ผมอยู่ที่โรงเรียนสอนภาษาจีน ฮั่วเคียว แปลว่าคนต่างชาติหรือคนจีนโพ้นทะเล
หรือคำว่า หัวเฉียว คือคำเดียวกันปีนั้นเป็นปีที่มังกรและเป็นปีแรกที่มิ้นางฟ้าร่ายรำอยู่บนรถด้วย
ภรรยาของผมจะมาสอนรำสมัยก่อนเด็กสาวที่จะคัดมาฝึกการร่ายรำนี้ไม่ใช่แค่หาคนมารำ แต่ผมจะคุย
กับกรรมการว่าช่วยกันมองหาลูกหลานบ้านไหนหน้าตาดีจะไปทาบทามเชิญไว้ปีแรกนั้นสนุก
และเหนื่อยมีการคัดเลือกจากคนที่หน้าตาดีท่าทางคล่องแคล่วไม่อ้วน ต้องมาพูดคุยทดสอบกันเพราะ
ซ้อมเสร็จต้องส่งให้เขาถึงประตูบ้าน เพราะเอาลูกสาวเขามาแต่สมัยนี้ได้มหาวิทยาลัยจะหามาให้ว่า
ต้องการกี่คนจะแจ้มาแสดงสมัยก่อนคนที่ถูกคัดมาเป็นนางฟ้านั้นต่อมา 2 – 3 ปี จะถูกส่งออกไป
เป็นลูกสะใภ้หมดเป็นเรื่องเล่ากันว่าคนจีนจากจังหวัดอื่น ๆ จะมาหาจากนครสวรรค์ไปเป็นสะใภ้ที่นี้
เพราะจะเป็นลูกหลานเจ้าแม่ทั้งนั้น เมื่อก่อนเด็กที่ถูกคัดมานั้นนิสัยต้องดี หน้าตาดี ทำได้แค่ 3 – 4 ปี
ก็หยุดไป เพราะเป็นการเสียเวลางานอื่น ๆ ปีนั้น ที่จัดเพราะเป็นปีมังกรการการแสดงต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิม
เป็นการแสดงแบบเก่า ๆ คนก็เริ่มเบื่อจึงอยากจัดให้มีการเชิดมังกรแต่คนมาดูกันแน่นหมดตรงบริเวณ
ถนนโกสีย์ (อาจไปดูรูปที่แฟรี่แลนด์ได้ที่ถ่ายเก็บไว้) ในคืนชีวา (คืนวันที่ 3 ของเดือน 1) คนจะแห่กัน
มาที่นี้มากเพื่อมารอดูการแห่ต่าง ๆ ไม่มีโรงแรมนอนเข้านอนวัดบ้างก็นอนบนรถเนื่องจากเส้นทาง
ถนนหนทางไม่ดีแต่ควรออกจากอำเภอต่าง ๆ มานครสวรรค์ก็กลับไม่ได้แล้วและคืนนั้นก็จะมี
การแสดงนิ้วตั้งพื้นแบบได้รุ่งให้เจ้าดูและในวันรุ่งขึ้นก็จะมีแห่กลางวันอีกวันหนึ่ง”

ศาลเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นศาลเจ้าที่สร้างขึ้นเนื่องจากผู้คนเชื่อ
และศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ขององค์เทพเจ้า ศาลเจ้าจึงถือเป็นศาสนสถานที่สำคัญที่ไม่เพียงแต่เป็น
ที่พึ่งทางจิตใจของคนจีนโพ้นทะเลที่อยู่ไกลบ้านเกิดเมืองนอนเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ทำให้คนในชุมชน
มีความใกล้ชิดกับองค์เทพเจ้าโดยผ่านร่างทรง และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก
และความสามัคคีเป็นครอบครัวเดียวกัน ดังคำกล่าวที่ว่า “ที่ใดมีชุมชนคนจีนอาศัยอยู่ ที่แห่งนั้นจะมี
ศาลเจ้าศักดิ์สิทธิ์ และมีนาฏกรรมเป็นส่วนประกอบในพิธีการสำคัญ” เทพเจ้าของคนจีนที่ประดิษฐาน
อยู่ภายในศาลเจ้านั้นจะมีประวัติความเป็นมาและเรื่องราวแตกต่างกันตามความเชื่อของคนในแต่ละ
ชุมชน ซึ่งคนในชุมชนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีความเชื่อและความศรัทธาต่อ

องค์เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ดังนั้นการสร้างศาลเจ้าจึงเป็นเสมือนเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนจีนโพ้นทะเลที่ห่างไกลจากบ้านเกิดเมืองนอน และเป็นที่พึ่งพาทางใจ การเดินทางทางน้ำในสมัยก่อนนั้นมักจะเต็มไปด้วยอันตราย ผู้เดินทางจึงต้องหาที่ยึดเหนี่ยวทางใจ ซึ่งโดยทั่วไปก่อนจะออกเรือผู้คุมเรือต้องเตรียมของเซ่นไหว้เทพแห่งน้ำก่อน เทพองค์นี้เรียกว่า ผิงลิ่งโหว เทพผู้ทำคลื่นให้สงบ และนอกจากนั้นทางตอนท้ายของเรือจะมีแท่นเล็กๆ ตั้งสูงขึ้นมาใช้เป็นประดิษฐานเทพเทียโนโหวเซิ่งหมู่ ซึ่งชาวจีนนับถือเป็นเทพีผู้พิทักษ์มหาสมุทร สำหรับผู้โดยสารก็อาจจะนำเอารูปที่ตนเคารพนับถือที่บ้านหรือที่ตู้จากกระถางรูปในศาลที่ตนนับถือติดตัวมาด้วย เมื่อมาถึงที่หมายก็ได้มาสร้างศาลขึ้น

ศาลเจ้าจึงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตประจำวันของชาวจีนอย่างมาก นับตั้งแต่การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การจัดฉลองงานวันสารท หรืองานเทศกาลต่าง ๆ ล้วนมีจุดเริ่มต้นหรือจุดศูนย์กลางที่ศาลเจ้าทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อชาวจีนเข้ามาเป็นจำนวนมากขึ้นและมีฐานะดีขึ้นจึงร่วมกันบริจาคเงินทองเพื่อช่วยในการจัดตั้งศาลเจ้าประจำท้องถิ่นเพื่อความเป็นสิริมงคลของคนในชุมชน ศาลเจ้าประจำตระกูลเพื่อกราบเซ่นไหว้บรรพบุรุษของตน ศาลเจ้าประจำตลาดเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ธุรกิจการค้าขายให้มีความเจริญรุ่งเรือง ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันศาลเจ้าก็ยังคงเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในการดำรงชีพของคนในชุมชนทั้งในด้านธุรกิจ การงาน สุขภาพกายและใจ จึงจะเห็นได้จากผู้คนที่เข้ามากราบไหว้ขอพรและบนบานศาลกล่าวเทพเจ้าอยู่อย่างต่อเนื่อง และเมื่อสมปรารถนาแล้วก็ต้องมีการแก้บนหรือถวายสิ่งที่ตนได้ให้สัตย์สาบานไว้

นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ เป็นเครื่องมือสื่อสารในการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนโดยแสดงผ่านออกมาด้วยการเคลื่อนไหว ท่าทาง และอารมณ์ รวมทั้งสำเนียง ภาษา ดนตรี การขับร้อง และเครื่องแต่งกาย นาฏกรรมจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาของคนในชุมชนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อเจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ รวมถึงยังเป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ศิลปะและวัฒนธรรมของคนจีนในจังหวัดนครสวรรค์ด้วย

4.2.2 ประเภทของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ตามปีพุทธศักราชของนครจีนโพ้นทะเลปากน้ำโพกับนาฏกรรมที่ปรากฏขึ้นในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460–พ.ศ. 2560 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ วัฒนธรรมดั้งเดิม (ระหว่างปี พ.ศ. 2460–พ.ศ. 2480) วัฒนธรรมออกภาษา (ระหว่างปี พ.ศ. 2480–พ.ศ. 2510) และวัฒนธรรมนำเข้า (ระหว่างปี พ.ศ. 2510–พ.ศ. 2560) โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.2.1 วัฒนธรรมดั้งเดิม (ระหว่างปี พ.ศ. 2460–พ.ศ. 2480)

4.2.2.1.1 ประมาณปี พ.ศ. 2460

▪ อัญเชิญเทวรูปศักดิ์สิทธิ์

เริ่มมีการอัญเชิญเทวรูปเจ้าพ่อ–เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ทุกองค์ ได้แก่ เจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าพ่อกวนอู เจ้าแม่ทับทิม เจ้าแม่สวรรค์ เจ้าแม่หน้าผา เจ้าพ่อจุก เจ้าพ่อจู้ มาเข้าร่วมในขบวนแห่ในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ประชาชนชาวจังหวัดนครสวรรค์ และประชาชนผู้มาร่วมภายในงาน รวมถึงประชาชนที่สัญจรผ่านมาด้วย

เจ้าพ่อเทพารักษ์ (ปูนเถ่างหรือบึงเถ่าง) เป็นเทพเจ้าที่เคารพกราบไหว้ในหมู่คนจีนโพ้นทะเล โดยเฉพาะกลุ่มจีนแต้จิ๋ว มีความเคารพนับถือเทพเจ้าบึงเถ่างซึ่งเป็นชื่อตำแหน่งของเทพเจ้าผู้เป็นใหญ่ที่ให้การคุ้มครองปกป้องรักษาผู้ที่อาศัยในเขตตามที่ท่านดูแลอยู่ เปรียบเทียบได้กับพระภูมิของไทย เจ้าพ่อเทพารักษ์ (ปูนเถ่างหรือบึงเถ่าง) ปรากฏหลักฐานว่า ที่ประเทศจีนไม่พบเทพเจ้าที่เรียกเช่นนี้ในกลุ่มชุมชนไทยเชื้อสายจีนสันนิษฐานว่าคำว่าปูนเถ่าง นั้นเป็นชื่อเรียกเทพเจ้าของชาวจีนโพ้นทะเลที่มาจากอักษรปึง แปลว่า เดิม หรือดั้งเดิม ร่วมกับอักษรเถ่า น่าจะลดคำมาจากคำว่าโปวเถ่า แปลว่า ชุมชน เมื่อรวมคำแล้วจึงน่าจะหมายถึง ชุมชนดั้งเดิมปูนเถ่าง จึงน่าจะแปลว่าเทพเจ้าผู้รักษาชุมชนดั้งเดิม เพราะคนไทยเชื้อสายจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยที่มีความผูกพันกับแผ่นดินมาตุภูมิ หรือแผ่นดินแม่ในประเทศจีน รวมทั้งการกราบไหว้บูชาเทพเจ้าที่ตนเคยนับถือมาก่อนครั้งที่อยู่เมืองจีนเทพเจ้าประจำชุมชนของชาวแต้จิ๋วส่วนใหญ่มักเป็นเจ้าที่เรียกว่า แปะเอี้ยก้ง คือ เทพเจ้าที่คุ้มครองรักษาท้องถิ่นต่าง ๆ ปูนเถ่าง จึงน่าจะหมายถึง เทพเจ้าผู้คุ้มครองรักษาชุมชน ความเชื่อเรื่องการนับถือปูนเถ่างได้สืบทอดมายังชาวไทยเชื้อสายจีนรุ่นหลัง เนื่องจากมีการตั้งศาลปูนเถ่างทั้งที่บ้าน และตามชุมชนต่าง ๆ เป็นอันมาก

บั้นเถ่ากง หรือเจ้าพ่อเทพารักษ์ เป็นเทพประจำท้องถิ่นตามความเชื่อของชาวจีนเป็นเทพเจ้าปกป้องคุ้มครองชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข บันดาลให้กิจการค้าเจริญรุ่งเรือง เป็นที่นับถือของชาวจีนตั้งแต่วันขึ้น 15 ค่ำ เดือนอ้าย ของจีน จะมีงานเลี้ยงฉลองและจัดพิธีไหว้เจ้าในวันคล้ายวันเกิดของเจ้าพ่อเทพารักษ์ ที่ศาลเจ้าแห่งนี้ตามธรรมเนียมประเพณีของชาวจีนไหหลำ

เจ้าพ่อกวนอู (กวนกง) เจ้าพ่อกวนอู กวนกง หรือเทพเจ้าแห่งความกตัญญู เป็นเทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมสูง มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถขจัดภัยอันตรายและความชั่วร้าย ตลอดจนอุปสรรคต่างๆ ให้หมดสิ้นไป จึงเป็นที่เคารพของผู้รับราชการ ตั้งแต่วันที่ 13 เดือน 5 ของจีน จะมีการจัดงานเลี้ยงฉลองเพื่อระลึกถึงองค์เทพเจ้าผู้มีคุณธรรมองค์นี้ โดยมีการจัดไหว้เจ้าและจัดเลี้ยงอาหารกลางวันให้กับผู้ที่มาร่วมงานที่ศาลเจ้าแห่งนี้

เจ้าแม่ทับทิม (ตุ้ยบ้วยเต็งเหนียง) เจ้าแม่ทับทิม ตุ้ยบ้วยเต็งเหนียง หรือเจ้าแม่ทับทิมเป็นเทพเจ้าผู้มีกิตติศัพท์แห่งความเมตตาอันยิ่งใหญ่มีชื่อเสียงขจรขยายชาวจีนไหหลำให้ความนับถือสูงสุดซึ่งเมื่อขอพรอันใด แล้วย่อมได้ดังปรารถนาและช่วยให้เป็นที่รักของผู้พบเห็นทุกวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 10 ของชาวจีน จะมีงานฉลองวันคล้ายวันเกิดขององค์เจ้าแม่เป็นประจำทุกปีเพื่อรำลึกถึงคุณงามความดีของเจ้าแม่โดยมีการไหว้เจ้าและจัดเลี้ยงอาหารกลางวันให้กับผู้ที่มาร่วมงานด้วย เจ้าแม่สวรรค์เทียนโหวเต็งหม้าย หรือเจ้าแม่สวรรค์ชาวจีนนับถือว่าเป็นเทพเจ้าทางน้ำช่วยปกป้องคุ้มครองอันตรายนำมาซึ่งความสงบร่มเย็น ทุกวันที่ 23 เดือน 3 ของจีน จะมีการเลี้ยงฉลองวันคล้ายวันเกิดองค์เจ้าแม่

เจ้าพ่อสามตา หัวกวงไต่เต่ หรือเทพเจ้าแห่งแสงสว่าง (ฮั่วกวง) ฮั่วกวงไต่เต่ มีหลายชื่อเรียก ได้แก่ โหงวเฮียงไต่เต่ โหงวเฮียงหลงกวนไต่เต่ หลงกวนเบ๊หง่วนโซ้ย หลงกวนไต่เต่ ซำจั้งหลงกวง ฮั่วกวงเทียนอ่อง เบ๊เทียนกุน เป็นหนึ่งในสี่แม่ทัพเวทดาที่ปกป้องรักษาพระพุทธรูปธรรมามีชื่อเดิมว่า เบ๊หลงเอี้ยว มีการอิทธิฤทธิ์ที่โด่งดังอยู่ 3 อย่าง คือ ปราบปีศาจ อีกาไฟ ปลามังกร เจ้าสมุทรตะวันออกตั้งไฮ่เล้งอ่อง และลงไปช่วยเหลือมารดาในนรกโลกกันต์จากนั้นองค์หยกอ่องไต่เต่ได้เห็นพรสวรรค์จึงแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพบนสวรรค์ในนามว่า “โหงวเฮียงหลงกวนไต่เต่ฮั่วกวงเทียนอ่อง” ภายใต้การบังคับบัญชาของจีนบู๊ไต่เต่หรือ เอียนเทียนส่งเต่ ซึ่งเป็นหนึ่งใน 36 ขุนพลสวรรค์

ป้ายวิญญาณ 108 เป็นเทพของนักบวชผู้ทรงศีลเดินทางมาจากเมืองจีน โดยทางเรือ เพื่อมาแสวงบุญแต่ถูกโจรสลัดกลางทะเลและถูกฆ่าตายทั้ง 108 คน ด้วยความเชื่อและศรัทธาในคุณความดีและความปรารถนาดี ของท่านเหล่านี้จึงมีการทำป้ายไม้เรียกว่าป้ายวิญญาณ 108 นำมาสักการบูชาเพื่อเทิดทูนคุณความดีที่ตั้งใจปฏิบัติตลอดมาเชื่อกันว่าป้ายวิญญาณ 108 นี้สามารถช่วยขับไล่สิ่งที่เป็นอัปมงคลให้กับชาวบ้านได้ถ้ามาขอพรกับท่าน

เจ้าที่ (ตี่จูเอี้ย) ตี่จู หรือ เจ้าที่จีน เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนจีนในไทยนิยมตั้ง เพื่อให้เกียรติและแสดงความเคารพต่อเจ้าที่ การตั้งตี่จูเอี้ยศาลเจ้าที่จีนจะต้องพิจารณา 4 องค์ประกอบ ดังนี้ ชัยภูมิ-ตี่ลี่ ทิศทาง-ดาว 9 ยุค ดวงชะตา-ดวงจีน ฤกษ์กาล-ฤกษ์ยาม คนจีนถือว่าเมื่อเรามีบ้านเรือน ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ไหนจะต้องมีตี่จูเอี้ย เพราะทุกที่ทุกหนแห่งในพิภพนี้จะมีเจ้าหน้าที่ดูแลปกป้องรักษาที่อยู่อาศัยควรให้ความเคารพเจ้าที่เพื่อให้ท่านได้ดูแลบ้านและที่อยู่อาศัยให้กับเจ้าของบ้าน

ขบวนแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เป็นการอัญเชิญเทวรูปศักดิ์สิทธิ์ขององค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ได้แก่ เจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าพ่อกวนอู เจ้าแม่ทับทิม เจ้าแม่สวรรค์ เจ้าแม่หน้าผา มาประทับบนแท่นภายในเกี้ยวและเชิญองค์เจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าพ่อกวนอู และเจ้าแม่ทับทิม ประทับร่างทรง แล้วแห่แหนไปตามถนนรอบตลาดปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อขจัดปัดเป่าสิ่งอวมงคลและนำความเป็นสิริมงคลให้แก่ประชาชนทั่วไป

ภาพที่ 4.13: ขบวนอัญเชิญเทวรูปเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559

ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.14: ขบวนร่างทรงเทพเจ้ากวนอู ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ
เมื่อปี พ.ศ. 2559

ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

■ พะโหล่ว

ขบวนพะโหล่ว (ซ็อง) เป็นการแสดงการตีซ็องเพื่อบอกกล่าวนำขบวนและอำนวยการให้กับร้านค้า บ้านเรือน ของประชาชนจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้นักดนตรีเป็นผู้หึง อายุประมาณ 10-15 ปี แต่งกายด้วยชุดที่มีสีสັນเป็นมงคล เช่น สีส้ม สีแดง ในลักษณะของชุดวอร์ม คือ เสื้อคอกลม แขนสั้นหรือแขนยาว กางเกงขายาว และรองเท้าผ้าใบ ปัจจุบันจัดเป็น 2 ขบวน ๆ ละ 6 คน แยกเป็น ฝั่งซ้ายกับฝั่งขวา และตีซ็องเป็นจังหวะที่พร้อมเพรียงกันเดินวนเข้าไปภายในอาคารแล้วเดินออกมา

ภาพที่ 4.15: ขบวนพะโหล่ว พ.ศ. 2559

ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.16: ขบวนพะโหล่ว (ฮ่อง) ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เมื่อปี พ.ศ. 2560
ที่มา: ผู้วิจัย

■ โบายโบาย (สาวงามถืออาวุธเจ้า)

ขบวนโบายโบาย (อาวุธเจ้า) เป็นขบวนศาสตราวุธประกอบเครื่องอิสริยยศขององค์เทพเจ้า ในอดีตใช้ผู้หญิงเป็นคนถือแต่ปัจจุบันเนื่องจากอาวุธเทพเจ้ามีน้ำหนักมากและเส้นทางของขบวนแห่งมีระยะทางไกลขึ้นจึงทำให้ต้องเปลี่ยนมาใช้ผู้ชายเป็นคนถืออาวุธเจ้าแทน ใช้การแต่งกายแบบจีนด้วยชุดสีแดง และสวมหมวก เดินในขบวนลักษณะแถวตอนลึก 2 แถว

ภาพที่ 4.17: ขบวนโบายโบาย (สาวงามถืออาวุธเจ้า)
ที่มา: ดร.ภิญโญ นิโรจน์

ภาพที่ 4.18: ขบวนโขนโขน (สาวงามถืออาวุธเจ้า)
ที่มา: ดร.ภิญโญ นิโรจน์

ภาพที่ 4.19: ขบวนโขนโขน (อาวุธเจ้า) ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เมื่อปี พ.ศ. 2559
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.20: ขบวนโบายโบายในปัจจุบัน
ที่มา: ผู้วิจัย

▪ ไชกี้ (สาวงามถือธง)

เป็นขบวนระอวยพรขององค์เทพเจ้า โดยใช้ผู้หญิงเป็นคนถือ ลักษณะเครื่องแต่งกายแบบจีนที่มีสีสันเป็นมงคล เช่น สีเขียว สีเหลือง และสวมหมวก เดินในขบวนลักษณะแถวตอนลึก 2 แถว

ภาพที่ 4.21: ขบวนไชกี้ (สาวงามถือธง)
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.22: ขบวนไซเก้ (ธง) ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ เมื่อปี พ.ศ.2559
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

■ เขี้ยวเปี้ย (สาวงามถือป้ายผ้า)

ขบวนเขี้ยวเปี้ย (ป้ายอวยพร) เป็นสาวงามถือป้ายผ้า มีคำอวยพรเป็นภาษาจีน มี 2 รูปแบบ คือ แนวตั้ง เป็นการเขียนคำอวยพรภาษาไทหล้า และแนวนอนเป็นการเขียนคำอวยพรภาษาแต้จิ๋ว ดังนี้

ซินเจียยู่อี่ ซินนี้ฮวกใช้ คำแปล: ปีใหม่ขอให้ทุกอย่างสมหวัง ปีใหม่ขอให้ร่ำรวย

ซินเจ็งหรือ้อี้ ซินเหนียนฟาไฉ คำแปล: ปีใหม่ขอให้ทุกอย่างสมหวัง ปีใหม่ขอให้ร่ำรวย

เจาไฉจิ้นเป้า คำแปล: เงินทองไหลมาเทมา ทรัพย์สมบัติเข้าบ้าน

ฟู่ลู่ชวงฉวน คำแปล: ศิริมงคลเงินทองอำนาจวาสนา

จู้หนี่เจี้ยนคัง คำแปล: ขอให้คุณสุขภาพแข็งแรง

จู้หนี่ฉางโส่ว คำแปล: ขอให้คุณอายุยืนยาว

จู้หนี่ซุ่นลี่ คำแปล: ขอให้คุณประสบความสำเร็จ

จู้หื้อซินเหนียน คำแปล: การอวยพรปีใหม่

ซึ่งจะเห็นได้ว่าคำอวยพรดังกล่าวจะมีข้อความที่เป็นสิริมงคลเกี่ยวกับโชคลาภวาสนาเพื่อความเจริญก้าวหน้า ในการดำเนินชีวิตแทบทั้งสิ้น

ภาพที่ 4.23: ขบวนเซี่ยงเป็ย (สาวงามถือป้ายผ้า)
ที่มา: ดร.ภิญโญ นิโรจน์

ภาพที่ 4.24: ขบวนเซี่ยงเป็ย (สาวงามถือป้ายผ้า)
ที่มา: นางมณฑา คงคารวิฑูรย์

ภาพที่ 4.25: ขบวนเชียงใหม่ (สาวงามถือป้ายผ้า) พ.ศ. 2559
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

4.2.2.1.2 ประเพณีปี พ.ศ. 2475

▪ สิงโตกว้องลิว

การเชิดสิงโตในเมืองไทยนับได้ว่ามีมาเนิ่นนานจากหลักฐานที่มีการกล่าวถึงเริ่มมีมาแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ดังที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงอธิบายไว้ในตำนานรำโคมว่า “มีคำเล่าสืบกันมาว่าเมื่อองเชียงสือเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ นั้น ได้คิดฝึกหัดให้พวกญวนเล่นสิงโตอย่าง 1 ญวนหก (พะบู๊) อย่าง 1 สำหรับเล่นกลางวัน และญวนรำกระถางอย่าง 1 สิงโตไฟคาบแก้วอย่าง 1 สำหรับเล่นกลางคืน แล้วนำมาเล่นถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทอดพระเนตร เป็นการสนองพระเดชพระคุณ โปรดให้เล่นที่หน้าพลับพลาและโปรดฯ ให้ทำมังกรไฟคาบแก้วขึ้นเป็นคู่กันจึงเลยเล่นเป็นประเพณีสืบจนถึงหลังรัชกาลหลัง ๆ”

นอกจากนั้นในงานถวายพระเพลิงพระอัฐิสมเด็จพระบรมมหาชนก ในปี พ.ศ. 2339 กรมหมื่นศรีสุนทรโอรสในรัชกาลที่ 1 ได้พรรณนาเรื่องมหรสพในงานพระศพว่า

ญวนเล่นสิงโตล่อแก้ว	ผกผัน
ฉวัดเฉวียนเวียนวัล	คว้นไต้
ญวนหกอย่างกังหัน	ปากคาบ ดาบแฮ
ดูคาบปลายเสี้ยวไส้	สยดท้อใจขาม

แม้ว่าจะได้มีการกล่าวถึงญวนเล่นเต๋นสิงโต ก็ใช้ว่าจะเป็นการละเล่นของญวนแต่เดิมก็หาไม่ เนื่องด้วยญวนรับมาจากจีนอีกทีหนึ่ง ดังที่เมืองจีนนั้นในเวลางานนักชัตฤกษ์ ชายฉกรรจ์มักชวนกันไปเที่ยวเล่นประลองกำลังที่เรียกว่า “พะบู๊” โดยทำเป็นรูปสิงโตนำกระบวนไป ด้วยเหตุนี้การเชิดสิงโตจึงเป็นเครื่องหมายของผู้ที่มีวิชาประเภทหมัดมวยด้วย แต่เดิมนั้นการเชิดสิงโตจะดูว่าบ้านใดที่มีความยินดีจะให้เข้าสิงโตก็จะเข้าไปไหว้ตามประสงค์โดยจะตีกลองและมั่วล่อในจังหวะเร็ว เมื่อสิงโตเคาะพ 3 ครั้งแล้วออกจากบ้านนั้นไป จังหวะของกลองและมั่วล่อก็จะช้าลงเหมือนเดิมในวันหนึ่ง ๆ จะเล่นได้อย่างมากเพียง 3 บ้านเท่านั้น เพราะการเล่นในแต่ละที่จะต้องเล่นกันจนหมดฝีมือ คือเริ่มเล่นเรื่องคนหัวโต (หัวเขียน) ขโมยแก้วของสิงโตไปจนถึงสิงโตออกตามหาแก้วแล้วมีสิง 2 ตัวมาขโมยแก้วต่ออีกทีหนึ่งในช่วงที่ตามหาแก้วนั้นนับว่าน่าดูมากเพราะมีการกระโดดขึ้นโต๊ะ ข้ามเก้าอี้เพื่อแสดงความสามารถ

นายพนันท์ เหมชาติวิรุฬห์ ฝ่ายเลขานุการและเหรียญกษาปณ์ สมาคมวงสวิง และผู้ร่วมเป็นหนึ่งในคณะเชิดสิงโตวงสวิงทุกปีตั้งแต่อายุ 4 ปี เล่าว่า “การเล่นสิงโตในสมัยก่อนปรากฏว่ามีอยู่กันหลายคณะไม่ว่าจะเป็นสิงโตควางตุ้ง สิงโตไหหลำ สิงโตจีนแคะ หรือแม้แต่ของไทยเองก็มีการตั้งคณะสิงโตเช่นคณะนายถนอม อยู่แถวปลายสะพานยาว แต่สิงโตคณะนี้เล่นไม่กี่ปีก็หายหน้าไป ต่อมาพวกอั้งยี่สองก๊ก คือ”เม่งฮุน”อยู่แถวตรอกวัดพลับปลาไชย (วัดโคก) กับ”ซุนเอ็ง”อยู่ที่ตรอกอาเนี้ยเก็ง ถนนสำเพ็ง พระนคร ทั้งสองฝ่ายต่างก็ถือดี วันดีคืนดีก็ออกมาประลองกำลังทะเลาะวิวาทกัน ตั้งแต่นั้นมาทางกรมตำรวจนครบาลจึงไม่อนุญาตให้เล่นสิงโตอีก การเชิดสิงโตมีธรรมเนียมและความเชื่อหลายประการเป็นต้นว่าภายหลังจากที่สร้างหัวสิงโตเสร็จใหม่ ๆ จำเป็นจะต้องไปให้เจ้าประทับทรงในศาลเจิมเป็นสิริมงคลและก่อนที่จะนำออกงานจะต้องเซ่นไหว้ด้วย “โหวงแซ” หรือสัตว์ห้าชนิดที่เป็นอาหาร เช่น หมู เป็ด ไก่ ปลาและปลาหมึก โดยใช้เหล้าเป็นเครื่องต้มและเมื่อแสดงเสร็จจะต้องมีพิธีไหว้อาลาทุกครั้งของที่ใช้ไหว้ลาได้แก่ ขนหมูขย่าย เต้เลี้ยว ซึ่งเป็นขนมหวานอย่างหนึ่งของจีน เช่น ข้าวพอง ถั่วตัด งาตัด ฟักเชื่อมและถั่วเคลือบสีขาวแดง ส่วนไข่นั้นไม่นิยมใช้เป็นของไหว้เพราะจะทำให้คนเชิดล้มง่ายเหมือนไข ส่วนคนที่จะมาแสดงการเชิดสิงโตนั้นจะต้องมีพิธียกครู โดยใช้ขนมถ้วยฟูอันโต ๆ ไหว้ ยิ่งได้ขนาดเท่าถาดยิ่งดีพอไหว้เรียบร้อยแล้วผู้ที่ฝึกใหม่จะต้องกินซึ่งเชื่อกันว่าจะทำให้หน้าดำคน เวลาเชิดจะไม่อายคน ตามปกติผู้แสดงการเชิดสิงโตแต่ละคณะต้องมี 7 คน คือคนหนึ่งถือกระดาษแดงใส่พานนำหน้าสิงโต เมื่อเข้าบ้านใครก็ให้กระดาษแดงแก่บ้านนั้นหนึ่งฉบับ เสมือนเป็นการอวยพร มีคนตีล้ออีก 2 คน ตีฉาบ 1 คน ตีกลอง 1 คน หัวสิงโต 1 คน หางสิงโต 1 คน

ผู้แสดงแต่ละคนต้องแต่งกายสุขภาพเรียบร้อย ไม่สกปรกมอมแมม มีผ้าพันแข้งที่เรียกว่า“คาเกี้ยว” มัดตั้งแต่ข้อเท้าถึงหัวเข่า นอกจากนี้ยังมีผ้าคาดเอวด้วย”

ภาพที่ 4.26: การเชิดสิงโตก่วงสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2495

ที่มา: นายมานพ สุวรรณศรี

ภาพที่ 4.27: การเชิดสิงโตก่วงสิวโดยนักแสดงรุ่นเยาว์

ที่มา: สมาคมก่วงสิวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.28: การเข็ดสิงโตก๋วงสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2510
ที่มา: สมาคมก๋วงสิวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.29: ภาพหมู่คณะสิงโตก๋วงสิว สมาคมก๋วงสิว จังหวัดนครสวรรค์
ที่มา: สมาคมก๋วงสิวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.30: ภาพหมู่คณะสิงโตท้วงสิ่ว สมาคมท้วงสิ่ว จังหวัดนครสวรรค์
ที่มา: สมาคมท้วงสิ่วนครสวรรค์

ภาพที่ 4.31: ภาพหมู่คณะสิงโตท้วงสิ่ว สมาคมท้วงสิ่ว จังหวัดนครสวรรค์
ที่มา: สมาคมท้วงสิ่วนครสวรรค์

ภาพที่ 4.32: การแสดงต่อตัวของคณะสิงโตกวงสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2530
ที่มา: สมาคมกวงสิวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.33: การแสดงต่อตัวของคณะสิงโตกวงสิว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
ที่มา: สมาคมกวงสิวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.34: ขบวนนักแสดงต่อตัวของคณะสิงโตกว๋องสิ่ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
ที่มา: สมาคมกว๋องสิ่วนครสวรรค์

ภาพที่ 4.35: ขบวนนักแสดงต่อตัวของคณะสิงโตกว๋องสิ่ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
ที่มา: สมาคมกว๋องสิ่วนครสวรรค์

ภาพที่ 4.36: การแสดงเชิดสิงโตของคณะสิงโตกว้างสี่ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2560
 ที่มา: สมาคมกว้างสี่นครสวรรค์

ภาพที่ 4.37: การแสดงเชิดสิงโตของคณะสิงโตกว้างสี่ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
 ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.38: การแสดงสิงโตโตโตเสากะบอกไม้ไผ่ของคณะสิงโตกว้างสี
 ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
 ที่มา: สมาคมกว้างสีนครสวรรค์

ภาพที่ 4.39: การแสดงสิงโตโตโตเสากะบอกไม้ไผ่ของคณะสิงโตกว้างสี
 ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
 ที่มา: สมาคมกว้างสีนครสวรรค์

ภาพที่ 4.40: การแสดงสิงโตโตโตเสากระบอกร่มไผ่ของคณะสิงโตกวงสิว
 ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
 ที่มา: สมาคมกวงสิวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.41: การแสดงลีลาการเช็ดสิงโของคณะสิงโตกวงสิว
 ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
 ที่มา: สมาคมกวงสิวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.42: การแสดงการขึ้นเสาดอกเหมยของคณะสิงโตกว้างสี่
 ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
 ที่มา: สมาคมกว้างสี่นครสวรรค์

ภาพที่ 4.43: การแสดงเชิดสิงโตของคณะสิงโตกว้างสี่ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
 ที่มา: สมาคมกว้างสี่นครสวรรค์

ภาพที่ 4.44: ภาพหมู่คณะสิงโตท้วงสิ่ว สมาคมท้วงสิ่วนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
มาแสดงน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ณ โรงพยาบาลศิริราช พ.ศ. 2559
ที่มา: สมาคมท้วงสิ่วนครสวรรค์

ภาพที่ 4.45: ภาพหมู่คณะเชิดสิงโตท้วงสิ่ว สมาคมท้วงสิ่วนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
เนื่องในโอกาสแสดงถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ณ จังหวัดนครสวรรค์ พ.ศ. 2559
ที่มา: สมาคมท้วงสิ่วนครสวรรค์

4.2.2.2 วัฒนธรรมออกภาษา (ระหว่างปี พ.ศ. 2480–พ.ศ. 2510)

4.2.2.2.1 ประมาณปี พ.ศ. 2480

■ เสือไหหลำ

เสือตามความเชื่อของชาวจีนไหหลำ เป็นสัญลักษณ์ของ “เทพเจ้าบัวนเถ่ากง” หรือที่ชาวไทยรู้จักกันดีคือ “เจ้าพ่อเทพารักษ์” เสือเป็นเสมือนสัตว์ที่คอยเบิกทางก่อนที่เทพเจ้าบัวนเถ่ากงจะเสด็จคอยปกป้องภัยอันตรายสิ่งไม่ดีไม่งามมาอย่างกราย ดังนั้นชาวไหหลำซึ่งนับถือเทพเจ้าบัวนเถ่ากง รักไทยเทิดในเทศกาลและงานพิธีมงคลต่าง ๆ เพื่อให้ตนเอง และครอบครัวประสบแต่โชคดีและนำมาซึ่งความเป็นสิริมงคล สำหรับประวัติความเป็นมาของการช่วยเหลือมีตำนานสืบต่อกันมาว่าในหมู่บ้านหนึ่งของอำเภอปุนเชียง ในหมู่เกาะไหหลำ มีศาลเจ้าซึ่งเป็นผู้ประดิษฐ์รูปจำลองของ “เทพเจ้าบัวนเถ่ากง” ซึ่งเป็นที่นับถือของชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นและที่บริเวณใกล้กับศาลเจ้าเป็นที่อยู่ของเสือตัวหนึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่ “เทพเจ้าบัวนเถ่ากง” เลี้ยงไว้ซึ่งโดยปกติส่วนตัวนี้จะเป็นสัตว์ที่ไม่เคยทำอันตรายแก่ผู้ใด จนวันหนึ่งมีเด็กชายซึ่งเป็นลูกชายของหญิงในหมู่บ้านนั้นด้วยความซุกซนจึงได้แหกเสือด่านซึ่งกำลังหลับอยู่ เสือด่านจึงตื่นขึ้นขึ้นมาด้วยความโกรธจึงคำรามลั่นและมุ่งตรงเข้ามาทำร้ายเด็กและได้กลืนเด็กลงท้องไปเรื่องรู้ถึงแม่ของเด็กก็ตกใจจึงได้ออกตามผู้กล้าทั้งหลายในหมู่บ้านให้มาช่วยเหลือลูกของตนแต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ แม่ของเด็กก็เศร้าโศกเสียใจเป็นอย่างยิ่งความลวงรู้ถึงเทพเจ้าบัวนเถ่ากง โดยทิพยญาณที่เสือได้กลืนเอาเด็กลงท้องจึงบัญชาให้พระภูมิเจ้าที่ 2 องค์มาช่วยชีวิตเด็ก ดังนั้นพระภูมิเจ้าที่ทั้งสององค์จึงได้ปรากฏกายมาสยบเสือและได้ช่วยให้เสื่อยอมคลายเด็กออกมาโดยปลอดภัย ดังนั้นชาวจีนไหหลำได้นำตำนานเรื่องนี้มาเป็นการแสดงในตอนหนึ่งของการช่วยเหลือและเมื่อชาวจีนไหหลำได้อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารที่ชุมชนปากน้ำโพจังหวัดนครสวรรค์ จึงได้นำเอาวัฒนธรรมประเพณีของการช่วยเหลือเข้ามาเผยแพร่ให้ลูกหลานของชนรุ่นหลังได้สืบทอดวัฒนธรรมการเซียดเสื่อจนแพร่หลายและยังได้อัญเชิญ “เทพเจ้าบัวนเถ่ากง” หรือเจ้าพ่อเทพารักษ์ ได้ประดิษฐานร่วมกับ “เจ้าพ่อกวนอู” “เจ้าแม่ทับทิม” “เจ้าแม่สุวรรณศรี” ณ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์- เจ้าแม่ทับทิม แควใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามตลาดปากน้ำโพซึ่งเป็นจุดกำเนิดของแม่น้ำเจ้าพระยา

ภาพที่ 4.46: การเซ็ดเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2510
ที่มา: คณะเสื่อไหหลำ

ภาพที่ 4.47: การแสดงเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2532
ที่มา: คณะเสื่อไหหลำ

ภาพที่ 4.48: การแสดงเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2532
ที่มา: คณะเสื่อไหหลำ

ภาพที่ 4.49: การแสดงเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2525
ที่มา: คณะเสื่อไหหลำ

ภาพที่ 4.50: ขบวนแห่เซียดเสือไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2525
ที่มา: คณะเสือไหหลำ

ภาพที่ 4.51: การแสดงต่อตัวของคณะเซียดเสือไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2530
ที่มา: คณะเสือไหหลำ

ภาพที่ 4.52: การแสดงเชิดเสื่อของคณะเชิดเสื่อไ้หล้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2530
ที่มา: คณะเสื่อไ้หล้า

ภาพที่ 4.53: การแสดงเชิดเสื่อของคณะเชิดเสื่อไ้หล้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2532
ที่มา: คณะเสื่อไ้หล้า

ภาพที่ 4.54: การแสดงแห่เสื่อของคณะเซตเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2532
ที่มา: คณะเสื่อไหหลำ

ภาพที่ 4.55: การแสดงเซตเสื่อของคณะเซตเสื่อไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2559
ที่มา: คณะเสื่อไหหลำ

ภาพที่ 4.56: การแสดงต่อสู้กับเสือของคณะเชิดเสือไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2560
ที่มา: คณะเสือไหหลำ

ภาพที่ 4.57: การแสดงต่อสู้กับเสือของคณะเชิดเสือไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2560
ที่มา: คณะเสือไหหลำ

■ สิงโตทองฮากกา

“สิงโตทองฮากกา” หรือที่เรียกว่า “สิงโตจีนแคะ” นั้น มีประวัติอันยาวนาน เป็นศิลปะการแสดงที่นิยมอย่างแพร่หลายในหมู่ชาวฮากกาที่อยู่ในประเทศจีน ตามตำนานที่เล่าขานกันมา แต่โบราณในกาลครั้งหนึ่งในแผ่นดินจีน เกิดภัยพิบัติฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลติดต่อกันหลายปี ยังความแห้งแล้งโรคร้ายไข้เจ็บเบียดเบียนอาณาประชาราษฎร์เดือดร้อนแสนสาหัส องค์ฮ่องเต้จึงให้โหรหลวงตรวจดูโชคชะตาเมืองว่า มีเหตุเภทภัยอันใดและจะแก้ไขอย่างไร โหรหลวงจึงทูลวิธีการแก้ไขโดยให้หาคนไปจับสิงโตมาแห่รอบเมืองหลวงเพื่อจะขับไล่สิ่งชั่วร้าย และเหตุเภทภัยให้หายไป องค์ฮ่องเต้จึงให้ประกาศหาผู้ที่รับอาสาไปจับสิงโตซึ่งต้องไปจับถึงชมพูทวีป การเดินทางต้องรอนแรมไปในป่าเขาลำเนาไพร ต้องผจญกับสิ่งสสารสัตว์ ภูตผีปีศาจร้ายต่าง ๆ จึงไม่มีใครอาสาที่จะไปจับ ร้อนถึงองค์เจ๊กเซียน (ประมุขเซียน) จึงส่งซ่าเซียนลงมารับอาสาที่จะไปจับให้ โดยนำเอาหญ้าอาวฉนะ (เหล่งจือเซ่า) กับพัดของเจ้าแม่กวนอิมลงมาด้วย เมื่อเดินทางถึงชมพูทวีปแล้วพบสิงโตตัวหนึ่ง ขนสีทอง ท่วงทีองอาจ อ้วนพี ลักษณะดีมาก เห็นแล้วชอบใจจึงสยบสิงโตด้วยพัดของเจ้าแม่กวนอิม เมื่อสิงโตสงบแล้วก็ตรวจลักษณะโดยละเอียด มีลักษณะมงคล มีความยาวถึงสามวา ชอบใจเป็นอันมาก จึงหลอกล่อให้สิงโตกินหญ้าอาวฉนะซึ่งเสกมนต์กำกับไว้แล้ว เมื่อสิงโตกินหญ้าเข้าไปแล้ว จึงอยู่ในอำนาจของซ่าเซียน ยอมให้นำไปถวายองค์ฮ่องเต้แต่โดยดี องค์ฮ่องเต้จึงจัดงานเฉลิมฉลองแห่สิงโตไปทั่วเมืองหลวง เหตุเภทภัยสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ก็หมดสิ้นไป ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ข้าวปลาอาหาร ก็กลับอุดมสมบูรณ์ อาณาประชาราษฎร์ก็อยู่เย็นเป็นสุขปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บโดยทั่วหน้ากัน สิงโตทองฮากกา เป็นสิงโตจำลองมาจากสิงโตจริงไม่มีเขาจะเห็นว่าที่คอจะมีขนคอยาวเหมือนสิงโตตัวผู้ รูปหน้าที่ทำขึ้นเป็นเป็นศิลปะพื้นบ้านโบราณที่เรายังคงเอกลักษณ์ของแก่นี้เอาไว้

“ชาวฮากกา” แผ่นดินในประเทศจีน พลเมือง 1200 ล้าน ประกอบด้วยชนชาติต่าง ๆ เช่น ชาวฮั่น แมนจู อิสลาม ธิเบต แม้ว และชนเผ่าน้อยต่าง ๆ เป็นชาวฮั่น 90% ถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ภาคกลางของจีน ระหว่างแม่น้ำเหลือง (ฮวงโห) กับแม่น้ำแยงซีเกียง เป็นชนชั้นที่มีวัฒนธรรมสูง สมัยโบราณ ข้าศึกของจีนจะมาจากเหนือ และภาคตะวันตกจักรพรรดิฉินซีฮ่องเต้จึงสร้างกำแพงเมืองจีนปิดกั้นการรุกรานข้าศึก ตลอดประวัติศาสตร์ยาวนานหลายพันปีของจีน ยุคใด สมัยใดที่ประเทศอ่อนแอได้ศึกสามารถผ่านกำแพงเมืองจีน บุกรุกเข้ามาทางภาคเหนือของจีนได้จนกระทั่งแม่น้ำฮวงโห (แม่น้ำเหลือง) ประชาชนจีนที่ไม่ยอมสยบ กับกัมพูให้ศัตรู พวกเขานอพยพล่องได้มาหา

ถิ่นที่อยู่ใหม่ สร้างอนาคตใหม่ เป็นแขกที่มาจากใหม่ในสายตาของชาวพื้นเมืองคำแต่จีวที่เรียกว่า “จินแคะ” และคำทั่วไปที่เรียกว่า “ฮากกา” ก็คือ “แขก” หรือ “ผู้ที่มาเยือน” นั่นเอง

ในประวัติศาสตร์ของจีน การอพยพใหญ่ของชาวจีนแบบนี้มีถึง 5 ครั้ง เส้นสาย การเคลื่อนย้ายค่อย ๆ จากเหนือล่องใต้ และขยับขยายไปถึงตะวันตกจากมณฑลเหอหนาน เหยเป่ย์ (ปักกิ่ง) ล่องใต้มาถึงมณฑลฮกเกี้ยน, กวางสี, แยกไปตะวันตกถึงเจียงซี กุ้ยจิ่ว จนกระทั่งเสฉวน แผ่นบริเวณกว้าง ชาวจีนพวกนี้กลายเป็นชาวฮากกา เนื่องจากชาวฮากกาเป็นชนที่มาจากพื้นที่อุดมสมบูรณ์มีคนอยู่ก่อนแล้ว เช่น กวางตุ้งลุ่มแม่น้ำจูเจียงอย่างกวางเจามีชาวกวางสีอยู่ก่อนแล้ว ลุ่มแม่น้ำหนานเจียงอย่างฉวนเจียงอยู่ก่อนแล้ว ชาวฮากกาได้ไปอยู่อาศัยที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกวางตุ้ง เช่น หม้อยู่ ไท่พู เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ราบสูง เต็มไปด้วยภูเขา ผืนนามีน้อยการทำมาหากินลำบากประกอบด้วยสายตาดันไม่เป็นมิตรของชาวพื้นเมืองเพื่อความอยู่รอด ชาวฮากกาจึงมีความขยันขันแข็ง หมั่นเพียร อดทนต่อสิ่งที่เผชิญ พยายามสร้างสรรค์ โดยเฉพาะชายหญิงของฮากกาเสมอภาค เคียงคู่เคียงไหล่ร่วมกันต่อสู้เพื่อชีวิต ผู้ชายออกนอกบ้านทำมาหากิน (ถึงกับโพ้นทะเลไปต่างประเทศ) ผู้หญิงอยู่บ้านเลี้ยงลูกทำนา ไม่มีเปลี่ยนใจ กระนั้นชาวฮากกายังรักชาววัฒนธรรมสูงอย่างดั้งเดิม ชาวฮากกาได้แพร่หลายไปทั่วโลกทุกทวีป ทุกประเทศในอาเซียน โดยเฉพาะชาวจีนโพ้นทะเล ในอินโดนีเซีย 80% เป็นชาวฮากกา การสำรวจใหม่พบว่า ชาวฮากกาทั่วโลกรวมทั้งในประเทศจีน มีกว่าร้อยล้านแล้ว ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่อันดับ 3 ในชาวจีนทั้งหมด

สิงโตฮากกามาไทยมีน้อยเนื่องจากผู้ที่นำเข้าจะต้องเป็น “กังฟู” จึงนำเข้าได้ยาก สิงโตฮากกานครสวรรค์ได้ก่อตั้ง และฝึกซ้อมโดยอาจารย์บูยี่เจินปัก สานต่อโดยอาจารย์หล่อชินหมั่น (บุตรอาจารย์บู) และอาจารย์ฉินเข้าคุณ แต่ทั้ง 3 ท่านก็สิ้นบุญไปแล้ว ปัจจุบันปัญหาสังคมเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้การฝึกซ้อมทำได้ไม่เต็มที่ได้ร่วมพิธีสมโภชของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ชาวฮากกาในเมืองไทยได้อยู่เย็นเป็นสุข ลูกหลานก็เป็นชาวไทยเชื้อสายฮากกาไปหมดแล้ว สิงโตของฮากกาในเมืองไทยที่เหลืออยู่ตัวเดียวในนครสวรรค์นี้ ก็เป็นมรดกของพี่น้องชาวไทยด้วยกัน พี่น้องชาวไทยได้ร่วมกิจกรรมของคณะสิงโตของฮากการ่วมกันฝึกซ้อม ร่วมกันแสดง ร่วมกันอนุรักษ์ ให้ลูกหลานได้ชื่นชม ร่วมกันพัฒนาให้รุ่งเรืองและยั่งยืนตลอดไป

การเชิดสิงโตฮากกาให้ถูกต้องสวยงามนั้น เป็นการฝึกซ้อมที่ค่อนข้างยากเพราะเป็นการเชิดที่เลียนแบบของสิงโตเจ้าป่า ผสมกับวิชา “กังฟู” ผู้เชิดจะต้องก้าวเท้าด้วยความหนักแน่น มั่นคง ดูการก้าวอย่างของพญาราชสีห์ซึ่งต้องใช้การฝึกซ้อมอย่างหนัก ในเมืองจีน คณะสิงโตฮากกาจะเป็นคณะที่เป็น “กังฟู” ทุกคนในคณะจะเป็นมวยหรือใช้อาวุธอย่างหนึ่งอย่างใดในอาวุธ 18 ชนิด ของ

บู๊ลิ้มจินได้ สอดคล้องกับการอพยพมาต่างถิ่นที่จะต้องพร้อมต่อสู้ และเผชิญทุกอย่างเพื่อความอยู่รอด ผู้เล่นหัวสิงโตจะสามารถใช้ปากคาบหัวสิงโตกระโดดข้ามโต๊ะไหว้เจ้าสี่เหลี่ยมที่เรียงตามกัน 3 โต๊ะ 5 โต๊ะ จนกระทั่ง 7 โต๊ะได้ การแสดงสิงโตฮากกาจะเป็นชุดใหญ่ นอกจากเชิดสิงโตลีลาอัดดงงามแล้วยังแสดงสิงโตกระโดดข้ามโต๊ะ ผลัดกันแสดง “กังฟู” และเล่นอาวุธต่าง ๆ ให้ชมด้วย

ภาพที่ 4.58: บริเวณหน้าสมาคมฮากกา จังหวัดนครสวรรค์
ที่มา: สมาคมฮากกานครสวรรค์

ภาพที่ 4.59: การแสดงเชิดสิงโตทองฮากกา ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2554
ที่มา: สมาคมฮากกานครสวรรค์

ภาพที่ 4.60: การแสดงเซ็ดสิงโตทองฮากกา ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2554
 ที่มา: สมาคมฮากกานครสวรรค์

ภาพที่ 4.61: การแสดงสิงโตทองฮากกา ของสมาคมฮากกานครสวรรค์ พ.ศ.2560
 ที่มา: สมาคมฮากกานครสวรรค์

ภาพที่ 4.62: กรประชาสัมพันธ์การแสดงของสมาคมฮากกานครสวรรค์ พ.ศ.2560

ที่มา: สมาคมฮากกานครสวรรค์

ภาพที่ 4.63: สิงโตทองฮากกา ของสมาคมฮากกานครสวรรค์ พ.ศ.2560

ที่มา: สมาคมฮากกานครสวรรค์

4.2.2.2.2 ปี พ.ศ. 2490

▪ เอ็งกอ-พะบู

เมื่อแปดร้อยปีมาแล้ว ราชอาณาจักรจีนในรัชสมัยพระเจ้าซ่งยิ่นจงฮ่องเต๋ เกิดโรคระบาด พรากชีวิตผู้คนไปเป็นอันมาก พระเจ้าซ่งยิ่นจงฮ่องเต๋ทรงโปรดให้อังชินขุนนางตำแหน่งไทอวย เดินทางไปอัญเชิญนักพรตผู้วิเศษ “เตียฮี้เจ็งเซียนซือ” ณ สำนักวัดเขาเกาเล่งชัวมาช่วย หลังจากบรรลุน้ำที่แล้ว ระหว่างทางขากลับอังชินผ่านต่าหนักเก่งแห่งหนึ่งสลักชื่อไว้ว่า “ต่าหนักชังปีศาจ” ด้วยความกระหายใคร่รู้ จึงแกะยันต์ที่ติดอยู่หน้าเก่งทิ้ง และเปิดเข้าไปโดยพลการ ทันใดนั้นเอง ก็มีควีนดำพวยพุ่งออกทางประตูขึ้นลอยอยู่บนอากาศ แล้วแตกกระจายแยกย้ายกันไปทั้งแปดทิศ ที่แท้ ในเก่งชังดวงจิตดาวทหารที่ดุร้ายถึงร้อยแปดคน ชื่อดาว “เทียมกั้งแซ” สามสิบหก ชื่อดาว “ตีลัว” อีกเจ็ดสิบสอง รวมร้อยแปดดวง ถูกขังมิให้ไปเกิด เนื่องจากกลัวจะรบกวนไฟฟ้าประชาชน พลเมืองให้ได้รับความเดือดร้อน วิญญาณดุร้ายทั้งร้อยแปดดวงจึงได้โอกาสไปจุติเป็น “ผู้ยิ่งใหญ่แห่งเขาเหลียงซาน” หลังจากพระเจ้าซ่งยิ่นจงสวรรคตแล้ว การเมืองการปกครองเริ่มเสื่อมทรามลง ทุกที ในราชสำนักและวงการขุนนางมีแต่ขุนนางขี้ฉ้อ อำมาตย์มารกดขี่ข่มเหงราษฎร สังคมก็ปั่นป่วน วุ่นวายเมื่อใครยาวสาวได้สาวเอา เหล่านักบู๊ผู้เทวดาคุณธรรมยิ่งชีวิตต่างถูกบีบคั้นถูกกลั่นแกล้ง เหลืออดเหลือทนในที่สุดจึงต้องรวมตัวกัน รวบรวมเอาเหล่านักบู๊ ผู้เลิศวิทายุทธทั้ง 108 คน เป็นผู้ยิ่งใหญ่แห่งเขาเหลียงซาน ทำการก่อกบฏ ปล้นของหลวงปล้นคหบดีเศรษฐีมีทรัพย์นำมาแจกจ่ายคนจนคนทุกข์ ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนขยายตัวเป็นสงครามระหว่างกองโจรกับกองทหารหลวง

ตำนาน “ผู้ยิ่งใหญ่แห่งเขาเหลียงซาน” ใช้เค้าโครงจากวรรณคดีจีน เรื่อง “ซ่งกั้ง” ซึ่งเป็นวรรณคดีร้อยแก้วที่มีลักษณะเป็นการเล่าเรื่อง มีพื้นฐานจากการสร้างสรรค์ของบรรดาศิลปินนักเล่านิทานทั้งหลาย ต่อมา “ซือไ่อาาน” ได้เรียบเรียงขึ้นเป็นเรื่องราวยืดยาวมีรสมีชาติยิ่งนัก แต่ซือไ่อาานเขียนไว้เพียงเจ็ดสิบบท ต่อมา “หลังก้วนจง” ลูกศิษย์ของซือไ่อาานจึงเรียบเรียงเขียนต่อจนจบสมบูรณ์ หลังก้วนจงคือผู้รจนาบรรยายเรื่องสามก๊กอันลือชื่อนั่นเอง “ซ่งกั้ง” เรื่องนี้จึงถือได้ว่าเป็นฝีมือครู เป็นแบบอย่างของสามก๊กอีกทีหนึ่ง

นักรบ 108 คนจากเขาเนี่ยชัวเปาะ ตามตำนานระบุมีมาในยุคปลายสมัยซ่ง ประมาณ 600 ปีแล้ว นักรบทั้ง 108 ดำรงตนอยู่ได้ด้วยการปล้นสะดมเอาทรัพย์สินจากคนรวย ที่ร่ำรวยมาจากการคดโกงริตนาทาเร้น เอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ หลังจากที่ปล้นมาได้แล้วจะนำไปแจกให้กับคนจน โดยใช้เขาเนี่ยชัวเปาะ เป็นที่ซ่องสุมผู้คน ฝึกอาวุธ และสะสมเสบียงอาหาร นักรบต่างมีวิชา

ความสามารถเก่งกาจกันคนละอย่างสองอย่าง ทั้งการต่อสู้ด้วยมือเปล่า ไม้พลอง มีด การดำน้ำ การเดินป่าทางไกล การรักษาโรค ฯลฯ

การละเล่นเอ็งกอ เป็นตอนที่ขบวนนักรบ 108 คน ที่ต่างมีวิชาความสามารถเก่งกาจกันคนละอย่างสองอย่าง ทั้งการต่อสู้ด้วยมือเปล่า ไม้พลอง มีด การดำน้ำ การเดินป่าทางไกล การรักษาโรค ฯลฯ แต่งหน้าอำพรางตนเป็นนักแสดงซี้มาเข้าเมือง เพื่อไปช่วยซ้องกั๋ง หัวหน้าที่ของพวกเขา การเขียนหน้าเพื่อปกปิดหน้าตาและทำให้ดูน่าเกรงขามของเอ็งกอ มีการเขียนลวดลายเฉพาะคนเหมือนการสวมหน้ากาก ทั้ง 108 คน เหมือนกับการสวมหัวโขนของไทย ในการแสดงไม่ว่าขบวนแห่เอ็งกอจะผ่านไปทางไหนจะสร้างความตื่นเต้น และความประทับใจในการแสดงนี้ไปทั่ว อันเกิดจากความเร้าใจจากเสียงตีไม้คู่ของขบวนผู้แสดงที่วิ่งผ่านไปอย่างรวดเร็ว ส่วน “พะงู” เป็นการแสดงการต่อสู้ด้วยอาวุธจินโบริราณ มักจะเป็นขบวนคู่แฝดของเอ็งกอในการแห่เจ้า ขบวนเอ็งกอ – พะงูของนครสวรรค์ ริเริ่มเล่นโดยนาย คอซัว แซ่เตีย เมื่อ พ.ศ. 2490 และได้รับความนิยมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 4.64: ขบวนรถเอ็งกอ-พะงู ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2538

ที่มา: คณะเอ็งกอ เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.65: ขบวนรถเอ็งกอ-พะปู้ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพปัจจุบัน
ที่มา: คณะเอ็งกอ เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.66: ขบวนการแสดงเอ็งกอ-พะปู้ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2532
ที่มา: คณะเอ็งกอ เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.67: ขบวนการแสดงเอ็งกอ-พะบู๊ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2560
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.68: ขบวนการแสดงเอ็งกอ-พะบู๊ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2560
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

4.2.2.2.3 ปี พ.ศ. 2494

▪ องค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม

ขบวนองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม จะมีการแสดงในพิธีเปิดงานเทศกาลตรุษจีน นครสวรรค์ ซึ่งในแต่ละปีจะเป็นนำเสนอประวัติความเป็นมาของพระโพธิสัตว์กวนอิม หรือเจ้าแม่กวนอิม รวมทั้งเล่าเรื่องราวความศรัทธาที่เกิดขึ้นของชาวปากน้ำโพที่มีต่อพระโพธิสัตว์กวนอิม แล้วเมื่อถึงวันแห่งกลางคืน (ชีวซา) และวันแห่งกลางวัน (ชีวสี) ก็จะมีรถขบวนแห่งองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิมที่ตามปกติจะทำ ตกแต่งเป็นแท่งดอกบัว ประดับด้วยดอกไม้ มังกรทอง แสงสีและเสียงดนตรีบทสวดพระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิมประกอบอย่างวิจิตรงดงาม โดยมีผู้แสดงเป็นองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม 1 คน เด็กชาย (กิมทัง) 1 คน และเด็กหญิง (เง็กนึ่ง) 1 คน แห่ไปพร้อมกับขบวนอื่น ๆ รอบตลาดปากน้ำโพ ขบวนองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิมนี้จึงถือเป็นตัวแทนของพระโพธิสัตว์กวนอิมที่ลงมาประทานพรให้ประชาชนชาวจังหวัดนครสวรรค์และผู้ที่มาร่วมงานฯ ได้รับแต่ความสุขสันต์มิ่งมงคลไปตลอดปี

นางจงกล ยนต์พินิจ องค์สมมติเจ้าแม่กวนอิมคนแรก “ในสมัยแรก ๆ ยังไม่มีชุดเจ้าแม่กวนอิมใส่ชุดจีวรสีแดงเป็นเจ้าแม่กวนอิมทั้งผมปลอมด้วยเป็นของคณะจีวรทั้งหมดตอนนั้นอายุระหว่าง 13 – 14 ปีการเลือกเจ้าแม่องค์สมมตินั้นเป็นการตกลงกันระหว่างผู้อาวุโสและคณะกรรมการเถาหนึ่ง ซึ่งเห็นพ้องต้องกันว่าลูกสาวบ้านนี้มีคุณสมบัติครบตามต้องการจากนั้นนำผลสัมมงคล 4 ลูกไปเชิญที่บ้านเพื่อให้เป็นองค์สมมติ ในรุ่นแรกใช้วิธีการเลือกองค์สมมติแบบนี้ รถขบวนแห่งองค์สมมติสมัยก่อนเป็นเหมือนรถเข็น มีล้อสามล้อ มีคนเข็นอยู่ด้านหลัง ทุกอย่างตกแต่งด้วยวัสดุธรรมชาติหมดแม้กระทั่งเครื่องประดับที่เป็นรัศมีอยู่ตรงหัวเจ้าแม่ต้องใช้มือช่วยกันหมุนทุกอย่าง มีนาจาทิ้งคู่กับเจ้าแม่กวนอิม และมีลิง (ผู้ที่แต่งตัวเป็นลิง) โดยส่วนตัวอาม่าเองไม่ทานเนื้ออยู่แล้วเลยไม่ต้องเตรียมตัวอะไร และไม่ต้องเสียค่าเสื้อผ้าอะไรเลย เพราะที่โรงจีวรมีให้ก่อนหน้านั้นไม่รู้จักเจ้าแม่กวนอิมเลย ด้วยความเป็นเด็กขบวนแห่มีนาจะมีดนตรีหล่อแก้ว ประกอบในงานและมีเอ็งกอ แต่มีน้อยไม่เหมือนเดี๋ยวนี้ และการแต่งตัวไม่สวยเหมือนปัจจุบันสิ่งโตรุ่นนั้น มีไม่มากประมาณ 3 ตัว มีสิงโต กวางตุ้ง สิงโตเสือไหหลำ ตอนนั้นสิงโตปักกิ่งยังไม่มีเริ่มมา มีตอนหลังความสัมพันธ์ไทยจีนตอนนั้นมีการแห่ช่วงเช้ากว่าจะเลิกก็ประมาณช่วงบ่ายแห่รอบตลาด 1 รอบแล้วก็กลับมีการจัดงานเพียงวันเดียว สมัยก่อนการมาดูพิธีแห่เจ้าต้องค้างคืนเพราะการเดินทางลำบาก”

นายวีระชัย ประเสริฐทรัพย์ ที่ปรึกษามูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ “ต่อมาเมื่อประมาณปี 2532 ถึง 2523 เกิดความเห็นไม่ตรงกันเพราะแต่ละบ้านจะให้ลูกสาวของตนมาเป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมคณะกรรมการเถียง ที่มีหน้าที่ดูแลเรื่องนี้โดยตกลงว่าจะไปหาอาจารย์ดาร์ตันที่ 2 อยู่เทคโนโลยีวิทยาลัยนครสวรรค์ขณะที่กำลังขึ้นบนตึกมีเด็กหญิงคนหนึ่งเดินสวนลงมาลักษณะไขว่เลย ทุกคนเห็นและมีคนทักว่าคนนี้ได้ไหม ทุกคนก็ตอบเสียงเดียวกันว่าได้และก็ไปสัมภาษณ์ทราบว่า เป็นเด็กกำพร้าและเป็นนักศึกษาเทคโนโลยีวิทยาลัยด้วย ซึ่งขณะนั้นกำลังจะไปหาอาจารย์ดาร์ตันเราก็เลยไปขออาจารย์ดาร์ตันอีกที คือได้ตัวก่อนตอนเดินสวนลงมาในรถประจำทาง ซึ่งก็เป็นเรื่องแปลก” และในการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมในแต่ละปีนั้น ผู้ที่ได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมในแต่ละปีได้เล่าถึงเหตุการณ์ในวันคัดเลือก ดังนี้

การคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ปี พ.ศ. 2553 จะเล่าถึงพิธีการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปี 2553 ในวันไหว้พระจันทร์ ในการเสี่ยงทายปีนี้ได้องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม พิธีเสี่ยงก็จับสลากว่าใครจะเป็นผู้เสี่ยงทายคนที่ 1 คนที่ 2 และเรียงลำดับกันไป หลังจากนั้นก็ต้องเสี่ยงทายด้วยการโยนไม้เสี่ยงทาย ปะปวย 3 ครั้ง โดยที่ 1 และ 2 จะต้องได้ไม้เสี่ยงทายคว่ำและหงายอย่างละ 1 อัน จึงจะถือว่าผ่าน และในครั้งที่ 3 จะต้องเสี่ยงทายแล้วได้ไม้คว่ำทั้งคู่จึงจะผ่าน ปรากฏว่าสาวงามทั้ง 5 คนได้เสี่ยงทายจนครบ 3 รอบแล้วแต่ก็ยังไม่มีการประกาศงานและสาวงาม จุฑรูปเพื่อบอกเจ้าแม่กวนอิมอีกครั้งหลังจากนั้นก็เริ่มเสี่ยงทาย ครั้งที่ 4 ได้รับการคัดเลือกรอบที่ 4 คนที่ 4 ชื่อ นางสาวสรนันท วิบูลย์วัฒนกิจ (มิว) ได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปี 2553

การคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ปี พ.ศ. 2554 จะเล่าถึงพิธีการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปี 2554 ในวันไหว้พระจันทร์ จะเล่าถึงตั้งแต่การคัดเลือกรอบแรกให้เหลือ 10 คน สุดท้าย จนมาเหลือ 5 คนสุดท้าย แล้วนำไปทำพิธีการเสี่ยงทายปีนี้ได้องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม พิธีเสี่ยงก็จะจับสลากว่าใครจะเป็นผู้เสี่ยงทายคนที่ 1 คนที่ 2 และเรียงลำดับกันไปหลังจากนั้นก็จะต้องเสี่ยงทายด้วยการโยนไม้เสี่ยงทาย ปะปวย 3 ครั้ง โดยที่ 1 และ 2 ต้องได้ไม้เสี่ยงทายคว่ำและหงายอย่างละ 1 อันจึงจะถือว่าผ่านและในครั้งที่ 3 จะต้องเสี่ยงทายแล้วได้ไม้คว่ำทั้งคู่จึงจะผ่าน ปรากฏว่าสาวงามที่เสี่ยงได้รับการคัดเลือก คือ นางสาวเมวลิ จิโรจนกุล (พิงค์) ได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ปี พ.ศ. 2554

การคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ปี พ.ศ. 2556 จะเล่าถึงวิธีการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปี 2556 ในวันไหว้พระจันทร์จะเล่าถึงตั้งแต่การคัดเลือกรอบแรกให้เหลือ 10 คน สุดท้ายจนมาเหลือ 5 คนสุดท้ายแล้วนำไปทำพิธีการเสี่ยงทาย ปีนี้ได้องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมพิธีเสี่ยง

ก็จับสลากว่าใครจะเป็นผู้เสี่ยงทายคนที่ 1 และ 2 และเรียงลำดับกันไป หลังจากนั้นก็ต้องเสี่ยงทายด้วยการโยนไม้เสี่ยงทาย ปะวะปวย 3 ครั้ง โดยที่ 1 และ 2 จะต้องได้ไม้เสี่ยงทายคว่ำ และหงายอย่างละ 1 อันจึงจะถือว่าผ่านและในครั้งที่ 3 จะต้องเสี่ยงทายแล้วได้ไม้คว่ำทั้งคู่จึงจะผ่าน ปรากฏว่าได้รับการคัดเลือกรอบที่ 5 คนที่ 2 ชื่อ นางสาวนริศรา จิโรจนนุกุล (เพลง) ได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ปี พ.ศ. 2556 เป็นปีที่นานมาก

การคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปี พ.ศ. 2557 จะเล่าถึงวิธีการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปี 2557 ในวันไหว้พระจันทร์วิธีการเสี่ยงทายปีนี้ได้องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมพิธีเสี่ยงก็จับสลากว่าใครจะเป็นผู้เสี่ยงทายคนที่ 1 2 และเรียงลำดับกันไป หลังจากนั้นก็ต้องเสี่ยงทายด้วยการโยนไม้เสี่ยงทาย ปะวะปวย 3 ครั้ง โดยที่ 1 และ 2 จะต้องได้ไม้เสี่ยงทายคว่ำและหงายอย่างละ 1 อันจึงจะถือว่าผ่านและในครั้งที่ 3 จะต้องเสี่ยงทายแล้วได้ไม้คว่ำทั้งคู่จึงจะผ่านปรากฏว่าได้รับการคัดเลือกรอบที่ 8 คนที่ 3 ชื่อ นางสาวธิดา ขำศิริรัตน์ (แดงไทย) ได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปีพศ 2557 เป็นปีที่นานมาก

การคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ปี พ.ศ. 2558 จะเล่าถึงวิธีการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปี 2558 ในวันไหว้พระจันทร์วิธีการเสี่ยงทายปีนี้ได้องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม พิธีเสี่ยงก็จับสลากว่าใครจะเป็นผู้เสี่ยงทายคนที่หนึ่ง สอง และเรียงลำดับกันไป หลังจากนั้นก็ต้องเสี่ยงทายด้วยการโยนไม้เสี่ยงทาย ปะวะปวย 3 ครั้งโดยที่ 1 และ 2 จะต้องได้ไม้เสี่ยงทายคว่ำและหงายอย่างละ 1 อันจึงจะถือว่าผ่าน และในครั้งที่ 3 จะต้องเสี่ยงทายแล้วได้ไม้คว่ำทั้งคู่จึงจะผ่าน ปรากฏว่าได้รับการคัดเลือกรอบที่ 7 คนที่ 5 ชื่อ นางสาวพัชรา ทินกร ณ อยุธยา (เอฟ) ได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปี พ.ศ. 2558 เป็นปีที่นานมาก

การคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ปี พ.ศ. 2559 จะเล่าถึงวิธีการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปี 2559 ในวันไหว้พระจันทร์ตั้งแต่การเข้าสมัครคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม การอบรมเรื่องการวางตัว มารยาท ความเป็นกุลสตรี และการปฏิบัติหน้าที่องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม จนมาถึงการคัดเลือกรอบแรกให้เหลือ 10 คนสุดท้ายจนมาเหลือ 5 คนสุดท้ายแล้วนำไปวิธีการเสี่ยงทายปีนี้ได้องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม พิธีเสี่ยงก็จับสลากว่าใครจะเป็นผู้เสี่ยงทายคนที่หนึ่ง สอง และเรียงลำดับกันไป หลังจากนั้นก็ต้องเสี่ยงทายด้วยการโยนไม้เสี่ยงทาย ปะวะปวย 3 ครั้ง โดยที่ 1 และ 2 จะต้องใช้ไม้เสี่ยงทายคว่ำและหงายอย่างละ 1 อันจึงจะถือว่าผ่านและในครั้งที่ 3 จะต้องเสี่ยงทายแล้วได้ไม้คว่ำทั้งคู่จึงจะผ่าน ปรากฏว่าได้รับการคัดเลือกรอบที่ 4 คนที่ 5 ชื่อ นางสาวสุภา โฉมศรี นื่องแก้ว ได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปี 2559 เป็นปีที่นานมาก

นางสาวสุชา โฉมศรี (ลูกแก้ว) อดีตองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ ประจำปี 2558-2559 ได้เล่าถึงความภาคภูมิใจว่า “ในฐานะของลูกหลานชาวปากน้ำโพ และลูกหลานของอากงอาม่า ตั้งแต่เริ่มจำความได้เราทุกคนจะถูกหล่อหลอมและเติบโตมาพร้อม ๆ กับประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ซึ่งนับตั้งแต่วันแรกที่ได้รับคัดเลือกเป็นองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิมจนวันนี้ ก็ยังรู้สึกและสัมผัสได้ถึงความศรัทธาที่มีอยู่ในหัวใจของทุกคนที่นี่ พวกเราทุกคนทุ่มเทร่างกาย แรงใจ และยอมเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่องานส่วนรวมอยู่เสมอโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เพราะเพียงเรามุ่งหวังอย่างยิ่งให้งาน 100 ปีแห่งศรัทธาของพวกเราออกมามีที่สิ้นสุดและเป็นທີ່ประทับใจของทุกคน หนูเชื่อเสมอว่าหัวใจของลูกหลานชาวปากน้ำโพ ภูมิใจในบ้านเกิดและพร้อมที่จะบอกใครๆ ได้ว่าพลังแห่งศรัทธาและความสามัคคีของเรายิ่งใหญ่เสมอ สุดท้ายนี้..คงต้องขออ้าซ่า ๆ ว่าอยากเชิญชวนทุกคนมาเที่ยวงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่กำลังจะเกิดขึ้น และร่วมกันสืบสานประเพณีแห่งศรัทธาอันยิ่งใหญ่ให้คงอยู่กับพวกเราตลอดไป”

นางสาวฐิตามินทร์ เอกมงคลเลิศวิ (น้องนะโม) อดีตองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม ประจำปี พ.ศ. 2561 ได้เล่าว่า “ตอนที่ลงเข้าร่วมการคัดเลือกองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิมนั้น เพราะนะโมอยากสืบทอดประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาและนะโมศรัทธาในองค์พระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิมในความเมตตากรุณา ความเสียสละต่อสรรพสิ่งทั้งปวง ทำให้นะโมตั้งใจที่จะพฤติกรรมที่ดีทั้งกาย และวาจา ตั้งแต่เด็กเพื่อที่จะลงสมัครองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม ตอนวันคัดเลือกนะโมไม่คิดเลยว่าจะได้เป็นองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม นะโมดีใจมากที่ได้เข้าร่วมขบวนแห่ประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพเป็นขบวนส่วนหนึ่งที่ยิ่งใหญ่ และความศรัทธาของนะโมนี้ อยากให้คนอื่นได้มาชมในการคัดเลือกองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิมและประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ (แห่กลางคืนและแห่กลางวัน)”

การคัดเลือกองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิมจะต้องผ่านการคัดเลือกพิธีกรรมต่าง ๆ มาหลายขั้นตอนจนประหนึ่งว่าเจ้าแม่กวนอิมทรงเลือกด้วยพระองค์เอง ในแต่ละปีคณะกรรมการใหญ่จะจัดตั้งคณะกรรมการคัดเลือกองค์สมมติขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อให้ประกาศหาสาวพรหมจรรย์ลูกหลานชาวปากน้ำโพที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป มาเป็นผู้สมัคร ทั้งนี้คณะกรรมการจะไม่ดูความงามเป็นหลักดังเช่นการประกวดสาวงามหรือเทพีอื่น ๆ แต่จะดูที่คุณงามความดี กิริยามารยาทดี มีความประพฤติที่ดี และมาจากครอบครัวที่ดี เมื่อปีครบสมัครแล้วคณะกรรมการจะตรวจสอบประวัติของผู้สมัครแต่ละคนอย่างละเอียดพร้อมกัน โจทย์เงื่อนไขที่สำคัญ เช่น ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับคณะกรรมการจัดงานโดยสมัครใจไม่มีข้อต่อรองเรื่องรายได้ต้องถือศีลกินเจนับแต่วันได้รับ

ตำแหน่งองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม และที่สำคัญที่สุดระหว่างได้รับตำแหน่งจะไม่ไปทำกิจกรรมอื่นใดที่ขัดต่อความเคารพศรัทธาของผู้คนในสังคม เพื่อรับเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้แล้วบรรดาสาว ๆ ก็จะมาร่วมพิธีคัดเลือกเพื่อดำรงตำแหน่งองค์สมมุติในวันที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งจะมีสักขีพยานมาร่วมอีกมากมาย อาทิ ผู้ใหญ่จากส่วนราชการต่าง ๆ ในจังหวัด และจะต้องผ่านการเสี่ยงทายแบบที่ไม่สามารถลือคผลได้อย่างแน่นอน การเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมนี้มีมาถึง 98 ปี (สุชาติ แสงทอง, 2560)

จากการสัมภาษณ์ นางณัฐฎาวดี ประโยชน์กุลนันท์ ประธานคณะกรรมการจัดงานประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพปี พ.ศ. 2558 – พ.ศ. 2559 ท่านเล่าให้ฟังว่าการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมมีมากกว่า 80 ปีแล้ว ในเมื่ออดีตการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมจะเป็นการที่ให้คณะกรรมการจัดงานตรุษจีนปากน้ำโพนำส้มไปเชิญลูกหลานชาวปากน้ำโพ หญิงสาวที่มีความงามทั้งกายและใจ ไม่มีความเสื่อมเสีย เป็นสาวบริสุทธิ์ สาวงามผู้ที่ได้รับการเชิญก็จะมาทำการคัดเลือกเสี่ยงทายป่วยป่วย ในวันพระจันทร์ผู้ที่ทำการเสี่ยงทายผ่านก็ได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมจนมาถึง พ.ศ. 2501 ได้มีการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมในรูปแบบใหม่ คือ การเปิดรับสมัครสาวงามที่มีใจอยากลงองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม แต่ตรงตามข้อกำหนดของคณะกรรมการจัดงานตรุษจีนปากน้ำโพ พอถึงวันปิดรับสมัครผ่านไปซัก 2 วันก็จะมีมาให้สาวงามที่สมัครเข้าร่วมกิจกรรมอบรมกิริยามารยาท และฟังคำบรรยายความเป็นมาของการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมจากตัวแทนองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมปีก่อน พอถึงวันไหว้พระจันทร์ก็จะมีมีการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมโดยขั้นตอนที่ 1 จะเปิดตัวสาวงามทั้งหมดที่เข้าร่วมสมัครในชุดที่ฟ้าสีแดงและให้สาวงามนั้น แนะนำตัวเองในแต่ละเบอร์จนครบ จากนั้นก็จะเดินให้คณะกรรมการชมความงามของผู้สมัคร จากนั้นคณะกรรมการจะคัดเลือก 10 คนสุดท้ายแล้วจากนั้นเมื่อได้สาวงาม 10 คน ก็จะให้แต่ละคนเดินถือแจกันแล้วทำท่าองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมให้คณะกรรมการได้ชมความสง่างาม จากนั้นคณะกรรมการจะให้สาวงามหยิบคำถามจากคณะกรรมการขึ้นมา 1 คำถาม คำถามนั้นจะเกี่ยวข้องกับประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ และองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม เมื่อได้รับคำถามคณะกรรมการก็จะดูความคิดของสาวงาม ไหวพริบในการตอบคำถามนั้น เมื่อสาวงามได้ตอบคำถามครบ 10 ท่าน คณะกรรมการจัดงานก็จะทำการรวมคะแนนแล้วคัดเลือกเพียง 5 คนสุดท้ายที่จะไปทำการเสี่ยงทายป่วยป่วย ขึ้นอยู่กับดวงวาสนา และชาวปากน้ำโพเชื่อว่าผู้ที่เสี่ยงทายได้นั้นคือผู้ที่องค์พระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิมท่านได้เลือกแล้ว การเสี่ยงทายป่วยป่วยนั้น บางทีสาวงามคนแรกเสี่ยงทายก็ได้เลย แต่บางปีเกือบ 15 รอบกว่าจะได้ องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม และเมื่อได้องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมแล้วตอนกลางคืนก็จะมีพิธีให้องค์สมมุติ

เจ้าแม่กวนอิมทำพิธีไหว้พระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิม ไหว้พระจันทร์และแสงสว่างเปิดดวงค์สมมุติ เจ้าแม่กวนอิมอย่างเป็นทางการ ผู้ใดเป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมในระหว่างอยู่ในหน้าที่ต้องทำตามตามข้อกำหนดของคณะกรรมการที่จัดไว้จนกว่าจะหมดวาระในการเป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม คือ วันตรุษจีนนครสวรรค์วันสุดท้ายของปีนั้น

จากการสัมภาษณ์ ครูมนตรี เพื่อกจัน ครูโรงเรียนโพธิสารศึกษา ผู้ที่เป็นคนอบรม กิริยามารยาทและเป็นหนึ่งของคณะกรรมการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมในทุกปีท่านได้บอก ผู้ที่จะลงคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมนั้น จะต้องตรงตามความเหมาะสมที่คณะกรรมการจัดงานที่กำหนด สาวพรหมจรรย์ลูกหลานชาวปากน้ำโพที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ไม่เกิน 25 ปี มาเป็นผู้สมัครคณะกรรมการจะไม่ดูความงามเป็นหลักดังเช่นการประกวดสาวงามหรือที่อื่น ๆ แต่จะดูที่คุณงามความดีกิริยามารยาทที่มีความประพฤติที่ดี และมาจากครอบครัวที่ดี เมื่อปิดรับสมัครแล้ว คณะกรรมการจะตรวจสอบประวัติของผู้สมัครแต่ละคนอย่างละเอียดพร้อมกำหนดเงื่อนไขที่สำคัญ เช่น ต้องได้รับอนุญาต จากผู้ปกครองต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับคณะกรรมการจัดงาน โดยสมัครใจ ไม่มีข้อต่อรองเรื่องรายได้ต้องถือศีลกินเจนับแต่วันได้รับตำแหน่งองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม และสำคัญที่สุดระหว่างได้รับตำแหน่งจะไม่ไปทำกิจกรรมอื่นใดที่ขัดต่อความเคารพศรัทธาของผู้คนในสังคม ทำให้การคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมที่ความน่าเชื่อถือมากขึ้น จากการคัดเลือกเสี่ยงทายปัวะปวย เพราะไม่ว่าใครจะมีเส้นสายยังไงแต่ในการเสี่ยงทายปัวะปวย จะได้สาวที่คณะกรรมการตามเกณฑ์อย่างแน่นอนเพราะว่าการเสี่ยงทายนี้เป็นการเสี่ยงทายต่อหน้าเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผาและพระโพธิสัตว์ ทางปากน้ำโพเชื่อว่าท่านได้เลือกคนที่จะเป็นตัวแทนที่งามทั้งกายและใจจึงทำให้การคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ และความศรัทธาของชาวปากน้ำโพทำให้มีการจัดงานคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมนี้ขึ้นมา ตั้งแต่ในอดีตจนมาถึงปัจจุบัน

กระบวนการในการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมเป็นการคัดเลือกหญิงสาวผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นสาวพรหมจรรย์ ลูกหลานชาวปากน้ำโพ จิตใจดี ทั้งกาย วาจา ไม่มีประวัติเสียหายเพื่อคัดเลือกมาเป็นองค์พระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิม ตัวแทนของพระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิมมีการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมนี้นานมากกว่า 90 ปี และองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมนี้จะนำมาเป็นขบวนไฮไลท์สำคัญของงานตรุษจีนนครสวรรค์ โดยมีหลักการสำคัญในการศึกษาคือการหาความรู้จากหนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้อง เว็บไซต์ และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้

การคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมจะต้องผ่านการคัดเลือกพิธีกรรมต่าง ๆ มาหลายขั้นตอนจนประหนึ่งว่าเจ้าแม่กวนอิมทรงเลือกด้วยพระองค์เอง ในแต่ละปีคณะกรรมการใหญ่จะจัดตั้งคณะกรรมการคัดเลือกองค์สมมุติขึ้นคณะหนึ่ง และจะมีวิธีการหลายขั้นตอนในการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม

การคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมคนในตลาดปากน้ำโพ ส่วนใหญ่จะมีความศรัทธาและเคารพนับถือพระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิม ดังนั้นในงานตรุษจีนนครสวรรค์ของชาวปากน้ำโพในทุกปี ก็จะมีการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมในวันไหว้พระจันทร์ เพื่อที่จะนำตัวแทนองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมมาเป็นขบวนไฮไลต์สีสันของงานและนำเข้าขบวนแห่แห่งความศรัทธา และการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม เป็นหน้าที่คณะกรรมการจัดงานตรุษจีนปากน้ำโพในทุกปี ที่จะเป็นผู้ดำเนินการตามวิธีการอย่างมีระบบเป็นขั้นตอน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง เริ่มจากการทำวิดีโอบรรยายประวัติของพระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิม และความศรัทธาชาวปากน้ำโพที่มีต่อพระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิม วิดีโอนี้จะทำให้ผู้ที่สมัครและผู้ที่สนใจเกิดความเข้าใจในการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม

ขั้นตอนที่สอง เริ่มจากประกาศหาสาวพรหมจรรย์ เป็นลูกหลานชาวปากน้ำโพที่มีอายุตั้งแต่อายุ 16 ถึง 25 ปี มาสมัครโดยไม่ได้ดูความงามเป็นหลัก แต่จะดูคุณงามความดี กิริยามารยาทดี และต้องมาจากครอบครัวที่ดีไม่มีประวัติต่างพร้อย

ขั้นตอนที่สาม หลังจากปิดรับสมัครและได้ผู้สมัครแล้วคณะกรรมการจะตรวจสอบคุณสมบัติของสาวเหล่านั้นโดยมีระเบียบพื้นฐาน อาทิเช่น

1. ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง
2. สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับคณะกรรมการจัดงานได้โดยไม่มีข้อต่อรงเกี่ยวกับรายได้
3. ต้องถือศีลกินเจนับตั้งแต่วันรับตำแหน่งเจ้าแม่กวนอิม
4. ระหว่างได้รับตำแหน่งต้องไม่ไปทำหน้าที่หรือกิจกรรมอื่นใดขัดต่อความน่าเคารพศรัทธา ฯลฯ ที่ต้องถูกกติกาแบบนี้ขึ้นเพราะว่าองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมเปรียบเสมือนตัวแทนของพระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิมที่มีความเมตตากรุณาต่อทุกสรรพสิ่งในโลกจึงทำให้ต้องถือศีลกินเจและปฏิบัติตัวให้อยู่ในศีลธรรมกิริยามารยาทต้องเรียบร้อยเพราะพระโพธิสัตว์เป็นสิ่งที่ชาวปากน้ำโพเคารพศรัทธากราบไหว้

ขั้นตอนที่สี่ หญิงสาวที่มีคุณสมบัติตรงตามที่คณะกรรมการตรวจสอบทางคณะกรรมการ จะกำหนดวันทำการคัดเลือกโดยการเสี่ยงทายต่อหน้าองค์เจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา ซึ่งทางคณะกรรมการ จะเชิญกรรมการมาร่วมเป็นสักขีพยาน เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์ นายกจังหวัด และ ประชาชน

ขั้นตอนที่ห้า หญิงสาวที่ลงสมัครและผ่านจากการสมัครจะต้องมาเข้าร่วมกิจกรรมกับ คณะกรรมการจัดงานคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมในการอบรมกิริยามารยาท ในการเดิน การพูด การปฏิบัติตัว เมื่อได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนจะถึงวันคัดเลือก องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมและเข้าใจถึงการปฏิบัติตนตอนที่ได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม

ขั้นตอนที่หก เมื่อถึงวันคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมก็จะมีพิธีให้สาวงามใส่ชุดที่ฟ้า สีแดงเพราะเป็นสีมงคลของชาวจีน และเปิดตัวผู้สมัครคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมจากนั้น ก็ให้แนะนำตัวเองในแต่ละหมายเลข พอครบทุกหมายเลขจะเดินให้คณะกรรมการคัดเลือกดูให้เห็น ความสง่างามใกล้ ๆ อีกครั้งแล้วคัดเลือกให้เหลือเพียง 10 คนเพื่อตอบคำถาม

ขั้นตอนที่เจ็ด เมื่อคัดเลือกเหลือ 10 คน คณะกรรมการจัดงานจะให้ผู้เข้าคัดเลือกเดินถือ แจกันต้นกวนอิมและทำท่าองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม เพื่อดูความเหมาะสม ความสง่างามของสาวงาม ทั้ง 10 คน จากนั้นจะให้สาวงามตอบคำถามกับคณะกรรมการจากคำถามที่คณะกรรมการจัดเตรียมไว้ ด้วยคำถามเหล่านั้นจะเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับตรุษจีนนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิมจากนั้นเมื่อตอบคำถามครบ 10 คน แล้วก็คัดเลือกสาวงามเหลือ เพียง 5 คนสุดท้าย ไปทำการเสี่ยงทายต่อหน้าศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผาตอนบ่ายขั้นตอนนี้จะดูจาก หลายอย่างหลายประการอาทิพฤติกรรมความสง่างามเนี่ยคิดในการตอบคำถาม

ขั้นตอนที่แปด เมื่อคัดเลือก 5 คนสุดท้ายแล้วสาวงามทั้ง 5 คนจะเดินทางมาที่ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่หน้าผา เพื่อมาทำการเสี่ยงทายคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมก่อนจะทำการเสี่ยงทายจะให้ สาวงามนั้นได้ไหว้ขอพระองค์ทรงพระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิม และเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา เพื่อขอพร ก่อนที่จะเข้าพิธีเสี่ยงทายปีละป่วย

ขั้นตอนสุดท้าย เริ่มการเสี่ยงทายวิธีการเสี่ยงทายเพื่อการคัดเลือกโดยให้สาวงามจับสลากว่า จะได้อันดับที่เท่าใดในการเข้าเสี่ยงทาย ซึ่งสาวงามที่ผ่านเข้ามาจะเป็นผู้เสี่ยงทายเองโดยการโยนไม้ 3 ครั้ง เรียกว่า การป่วยป่วย ไม้ที่ใช้เสี่ยงทายจะต้องคว่ำอันหงายอัน (เซ่งป่วย) เป็นจำนวน 2 ครั้ง เสี่ยงทายครั้งสุดท้าย ไม้ที่ใช้เสี่ยงจะต้องคว่ำทั้ง 2 อัน (อึ้งป่วย) เป็นจำนวน 1 ครั้ง ภาษาจีนเรียกว่า “หน่อเส่งเจ็กอึ้ง” ถึงจะเป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมโดยสมบูรณ์และถูกต้อง

ถ้าคนที่หนึ่งเสียงได้เป็นอันถือว่าผู้นั้นได้รับการคัดเลือกเป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมเลยไม่มีการเสียงต่อ แต่ถ้าคนหนึ่งเสียงไม่ได้ คนที่สอง คนที่สาม คนที่สี่ จนถ้าคนที่ห้า ยังเสียงไม่ได้ ในจำนวนที่คณะกรรมการคัดมาจะต้องเสียงต่อไปใครคัดได้ก็หยุดตรงนั้น แต่ถ้าเสียงจนครบแล้วยังไม่ได้ก็เริ่มที่คนแรกใหม่ทำเช่นนี้จนกว่าจะได้ตัวแทนองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมจะใช้เวลาเท่าใดก็ต้องทำดั่งนั้นสาว ๆ ที่เข้าคัดเลือกจะรู้ตัวมาก่อนว่าปีนี้จะเข้าเลือกบางคนก็ถือศีลกินเจเป็นเดือนเพื่อให้ตัวเองบริสุทธิ์สมกับตำแหน่งองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ซึ่งเป็นผู้เปี่ยมด้วยคุณธรรมเป็นที่เคารพกราบไหว้ของผู้ศรัทธา (คณะกรรมการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ พ.ศ. 2558-2559, 2559)

จากนั้นผู้ที่ได้คัดเลือกเป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมจะต้องปฏิบัติตนให้ดี ถือศีลกินเจ จนกว่าจะถึงงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพหรือตรุษจีนปากน้ำโพ 12 วัน 12 คืน เพราะจะเป็นขบวนองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมจะเป็นแห่ไฮไลท์ที่สำคัญในงาน

ขบวนแห่องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมในพิธีเปิดงานตรุษจีนปากน้ำโพในแต่ละปี จะมีการเล่าเรื่องให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของพระโพธิสัตว์ หรือ เจ้าแม่กวนอิม และปางแต่ละปางของเจ้าแม่กวนอิม รวมทั้งเล่าเรื่องราวความศรัทธาที่เกิดขึ้นของชาวปากน้ำโพที่มีต่อพระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิม แล้วเมื่อถึงวันแห่กลางคืน (ชีวชา) และวันแห่กลางวัน (ชีวสี) ก็จะมีรถขบวนแห่องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมที่ตามปกติจะทำ ตกแต่งเป็นแห่ดอกบัว ประดับด้วยดอกไม้ มังกรทอง แสงสีและเสียงดนตรีบทสวดพระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิมประกอบอย่างวิจิตรงดงาม โดยมีผู้แสดงเป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม 1 คน เด็กชาย (กิมทัง) 1 คน และเด็กหญิง (เง็กนั้ง) 1 คนแห่รอบตลาดปากน้ำโพทั้งกลางวันและกลางคืน ขบวนแห่องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมนี้ถือเป็นตัวแทนของพระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิมที่อวยพรให้ชาวปากน้ำโพและแขกผู้มีเกียรติทุกท่านให้มีความสุข สว่างคล และจึงทำให้ขบวนองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมนี้มีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและยังคงรักษาสืบทอดกันตลอดมาในงานตรุษจีนนครสวรรค์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมเกิดจากความศรัทธาของชาวเมืองปากน้ำโพที่มีต่อเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จึงทำให้เกิดประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพหรือตรุษจีนนครสวรรค์ ทำให้เกิดขบวนแห่มากมาย อาทิเช่น ขบวนแห่ธนางฟ้า สิงโตจากคณะต่าง ๆ เอิ้งกอมังกร และขบวนสำคัญที่เป็นไฮไลท์ของงานคือขบวนองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ที่เป็นตัวแทนขององค์พระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิมที่ชาวไทยเชื้อสายจีนเคารพสักการะโดยถือว่าองค์สมมุติเจ้าแม่

กวนอิมเป็นตัวแทนที่จะอวยพรให้สาวปากน้ำโพมีความสุขร่มเย็น โดยองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมนี้ จะได้จากพิธีเสี่ยงทาย ปู่ะปวยที่ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา

ในอดีตการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมจะเป็นการให้คณะกรรมการจัดงานตรุษจีน นครสวรรค์ นำส้มไปเชิญลูกสาวบ้านตามบ้านเรือนต่าง ๆ ในเมืองปากน้ำโพ โดยจะเชิญสาวที่มี เชื้อสายจีนเป็นหญิงสาวพรหมจรรย์ มีกิริยาที่เรียบร้อย ไม่มีประวัติต่างพร้อย นำมาเข้าร่วมพิธีการ เสี่ยงทายขององค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม แต่ในปัจจุบันการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมได้เปลี่ยนจาก การนำส้มไปเชิญลูกสาวบ้านเกินต่าง ๆ มาเป็นการประกาศรับสมัครหญิงสาวที่ต้องการเข้าร่วม คัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมโดยจะมีกฎเกณฑ์ของคณะกรรมการจัดงานกำหนดไว้และ จะมีขั้นตอนต่าง ๆ ในการคัดเลือกจนถึงขั้นตอนสุดท้ายที่สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ การเข้าพิธีเสี่ยงทายขององค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ผู้ที่เสี่ยงทายผ่านก็จะได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม โดยสมบูรณ์

พิธีการเสี่ยงทายขององค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมจะเริ่มต้นจากใช้วิธีเชิญให้สาวที่ผ่านการ จากคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม จากขั้นตอนแรก และขั้นตอนที่ 2 แล้วมาจับเบอร์เพื่อให้ทราบ หมายเลขอันดับที่หรือลำดับคิวของตนเรียงไปตามเบอร์ที่จับได้เพื่อรอเสี่ยงทาย ต่อไปเสร็จแล้ว ก็จะเชิญหมายเลขที่ 1 ออกมาเสี่ยงทายก่อนและก็จะเรียงลำดับไปจนถึงหมายเลขสุดท้ายในการเสี่ยง ทายจะใช้วิธีโยนไม้ 3 ครั้งเรียกว่า “ปู่ะปวย” ไม้ที่ใช้เสี่ยงทายจะต้องคว่ำอันหางอันเป็นจำนวน 2 ครั้ง (เซ่งปู่ะ) เสี่ยงทายครั้งสุดท้ายหมายถึงใช้เสี่ยงทายจะต้องช่อมทั้ง 2 อัน (อั้งปู่ะ) ชาวจีน จะเรียกว่า “หน่อเส่งเจ๊กอั้ง” จึงจะเป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมโดยสมบูรณ์และถูกต้อง ถ้าใครคนใด คนหนึ่งเสี่ยงได้ตั้งนี้ก็จะหยุดที่คนนั้น ถือว่าได้องค์สมมุติแล้วไม่ต้องเสี่ยงต่ออีก สาว ๆ ที่เหลือจะ หมดสิทธิ์ไปโดยปริยายแต่ถ้าเสี่ยงไปจนครบผู้สมัครยังไม่มีใครทำได้ก็ต้องเริ่มต้นรอบใหม่ โดยกลับมาเสี่ยงทายเรียงลำดับกันใหม่อีกรอบเสี่ยงทายไปเรื่อย ๆ จนจะได้้องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม ในแต่ละปีการคัดเลือกเสี่ยงทายก็จะไม่เหมือนกัน อย่างเช่น ปี พ.ศ. 2552 น้องพลอยได้ทำการเสี่ยง ทายจับได้ลำดับแรกทำการเสี่ยงปู่ะปวย ก็ได้เลยจนทำให้ปีนั้นแค่รอบเดียวคนแรกก็ได้เป็นองค์สมมุติ เจ้าแม่กวนอิมโดยสาวงามคนอื่นก็ไม่ต้องเสี่ยงใดแตกต่างจาก ปี พ.ศ. 2560 วิธีการเสี่ยงไทยทั้งหมด 7 รอบกว่าจะได้้องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม โดยชาวปากน้ำโพเชื่อว่าผู้ที่ได้เป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม คือผู้ที่ผ่านการคัดเลือกจากเจ้าพ่อเจ้าแม่โดยตรง จากนั้นเลือกได้องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมแล้วหญิง สาวที่ได้เป็นตัวแทนต้องถือศีลกินเจ ปฏิบัติตนให้ชาวสะอาดทั้งกาย วาจา ใจ และให้คำสัจจะในวัน

ไหว้พระจันทร์ต่อพระโพธิสัตว์หรือเจ้าแม่กวนอิมในระยะเวลาที่ตนเองยังเป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมอยู่จะหมดวาระเมื่อตรุษจีนนครสวรรค์วันสุดท้ายจึงจะหมดวาระ

ในวันตรุษจีนนครสวรรค์ก็จะมีรถขบวนแห่งองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมที่เป็นขบวนนักท่องเที่ยวและชาวปากน้ำโพตั้งตารอเป็นจำนวนมากโดยขบวนรถองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2498 หลังจากเกิดประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพได้ 12 ปีแล้ว ขบวนแห่งองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมการแสดงจะใช้รถขบวนแห่งที่ตามปกติจะทำการตกแต่งเป็นแท่นดอกบัวประดับด้วยดอกไม้แสงสี และเสียงดนตรีประกอบอย่างวิจิตรงดงาม โดยมีผู้แสดงเป็นองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม 1 คน เด็กชาย (ซึ่งทั้ง) 1 คนและเด็กหญิง (เง็กนึ่ง) 1 คน แห่รอบเมืองทั้งวันแต่กลางคืนและวันแห่งกลางวัน และขบวนนี้ยังมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดย ณ ตอนนี้ได้มีองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมมาถึง 90 คน โดยเกิดจากพลังแห่งศรัทธายังคงไม่สิ้นสุดเท่านั้นและยังคงสืบต่อกันไปในการคัดเลือกองค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม

ภาพที่ 4.69: นางสาวจกกล ยนต์พินิจ

องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม คนที่ 1 ในขบวนแห่เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2494

ที่มา: นายณัฐกานต์ ผิวผ่อง

ภาพที่ 4.70: องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม คนที่ 2 ในขบวนแห่เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2511
ที่มา: นางมณฑา คงคารวิฑูรย์

ภาพที่ 4.71: การแสดงละคร เรื่อง เจ้าแม่กวนอิม ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2511
ที่มา: นางมณฑา คงคารวิฑูรย์

ภาพที่ 4.72: องค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม ในขบวนแห่เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ในปีต่าง ๆ
ที่มา: นายณัฐกานต์ ผิวผ่อง

ตารางที่ 4.1 รายนามองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม ในขบวนแห่เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
(เรียงตามลำดับ พ.ศ.)

ประจำปี พ.ศ.	ชื่อ-สกุล	รูปภาพ
2494 – 2495 (องค์ที่ 1)	คุณจงกล ยนต์พิณีจ (อาม่า)	
2511 – 2512 (องค์ที่ 2)	คุณมณฑา จีโรจนกุล (หงษ์) สกุลใหม่ คงคาวิฑูรย์	
2522 – 2523	คุณกนกวรรณ เรืองไทย (แฉ้ว)	
2525 – 2526	คุณรัตนา ลดาภรณ์วิทยา (มี้ว)	
2527 – 2528	คุณจวีรัตน์ ตูลาพันธุ์ (รี)	

ประจำปี พ.ศ.	ชื่อ-สกุล	รูปภาพ
2530 – 2531	คุณลินจง ทองสุจริตกุล (ก๊วง)	
2531 – 2532	คุณวันวิสา กอศรีพร (สา)	
2535 – 2536	คุณมัทนา จิตสุทธิภากร (ขวด)	
2536 – 2537	คุณมณีนมัย จันอุไร (น้ำผึ้ง)	
2537 – 2538	คุณกนกทิพย์ เพชรพิสิฐโชติ (ก้อย)	

ประจำปี พ.ศ.	ชื่อ-สกุล	รูปภาพ
2541 – 2542	นางสาวลลิตา บัวเทศ (ป๋ม)	
2542 – 2543	นางสาวกัญญาณี ศรีสุวรรณ (น้ำหวาน)	
2544 – 2545	นางสาวปาริชาติ ฉิมกรด (จี้ด)	
2545 – 2546	คุณอริสสา นาคสุข (ฟลุ๊ก)	
2546 – 2547	นางสาวทิพย์สุนันท์ ยั่งยีน (เพียร์)	

ประจำปี พ.ศ.	ชื่อ-สกุล	รูปภาพ
2547 – 2548	นางสาวทัตพร จิกิตศิลป์ (หลิน)	
2548 – 2549	นางสาวกรรณกวี นิติธรรม (เกี้ยว)	
2549 – 2550	นางสาวพิชญภา มกราพันธุ์ (ปุ๋ย)	
2550 – 2551	คุณร่มฉัตร สัมภาวะผล (ก๊ก)	
2551 – 2552	นางสวานารากร บุญอาษาทอง (น้ำพลอย)	

ประจำปี พ.ศ.	ชื่อ-สกุล	รูปภาพ
2552 – 2553	นางสาวสรนันท์ วิบูลย์วัฒนกิจ (มีลค์)	
2553 – 2554	คุณแมวลี จิโรจนนุกุล (พิงค์)	
2554 – 2555	คุณกฤษณา มีสินทรัพย์ (สา)	
2555 – 2556	คุณนริศรา จิโรจนนุกุล (เพลง)	
2556 – 2557	คุณจิตา ขำศิริรัตน์ (แตงไทย)	

ประจำปี พ.ศ.	ชื่อ-สกุล	รูปภาพ
2557 – 2558	คุณพัชรา ทินกร ณ อยุธยา (เอฟ)	
2558 – 2559	คุณสุชา โฉมศรี (แก้ว)	
2559 – 2560	คุณธัญญาภรณ์ วงศ์ศักดิ์ศิริกุล (มีมี)	

ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

4.2.2.2.4 ปี พ.ศ. 2506

■ มังกรทอง

มังกร ซึ่งเราเรียกว่า เล้ง หรือ หลง นั้น ก็ปรากฏขึ้นในสมัยกษัตริย์อั้งตี้ (จักรพรรดิเหลือง) สันนิษฐานว่าสัตว์ในนิยาย อันไม่ปรากฏในโลกนี้นั้น กษัตริย์อั้งตี้ทรงสร้างขึ้นโดยให้ถือว่าเป็น เครื่องหมายประจำชาติจีน ซึ่งสถาปนาขึ้นใหม่ เพราะในสมัยโบราณ มนุษย์นิยมใช้สัตว์ หรือดอกไม้ เป็นเครื่องหมายประจำชนเผ่าของตนเอง ชาติจีนจึงรวมตัวกันขึ้นเป็นชาติใหม่ ก็ควรมีเครื่องหมาย ประจำชาติใหม่ด้วย และเพื่อความเป็นธรรมแก่เผ่าต่าง ๆ ที่เข้าร่วมกัน กษัตริย์อั้งตี้จึงนำเอาส่วนต่าง ๆ ของสัญลักษณ์ในแต่ละเผ่ามารวมกัน โดยเอาส่วนหัวของสัญลักษณ์ของชนเผ่าม้า ลำตัวของชนเผ่างู เกล็ดและหางของเผ่าปลา เขาของเผ่ากวาง และเท้าของเผ่านก มารวมเป็นสัตว์สมมติชนิดหนึ่ง แล้วใช้ชื่อว่า เล้ง และกำหนดให้มีอิทธิฤทธิ์มากมาย เป็นจ้าวแห่งสัตว์ทั้งหลาย การสันนิษฐานนี้

ถ้าตรงกับความจริงก็ควรจะนับว่ากษัตริย์องค์นี้ เป็นกษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวอย่างยิ่ง

มังกร “เล้ง” ต่อมาได้ถูกยกย่องให้เป็นสัญลักษณ์ของกษัตริย์ที่ทรงคุณความดี มักจะถือว่าเป็นมังกรลงมาจุติ ในการใช้ราชาศัพท์ ก็ใช้คำว่ามังกรนำหน้า เช่น พระพักตร์ ก็ใช้คำว่า มังกรพักตร์ เป็นต้น สมันพระพุทธศาสนาเข้าสู่จีน ได้ใช้คำว่ามังกร “เล้ง” แปลคำว่านาครของพระสูตร ทำให้มังกรมีค่าสูงขึ้น และมีบุคลิกภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

มังกร เกิดจากสัตว์ 12 ชนิด คือ หัวเป็นม้า เขากวาง เกี๊ยว-คريبและหางปลา ตาเสื้อจมูกสิงโต ลำตัวงู ขานกเหยี่ยว คางแพะ หนวดกุ้ง หูหนู ลิ้นวัว ฟันสุนัข มังกรจะไม่มีการผสมพันธุ์ เพราะความสำเร็จจอร์หันต์ เหาะเหินเดินดินลงน้ำได้ และเป็นสัตว์รับใช้องค์พระมหาโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรกวณโิม

และในการเชิดมังกรทองตามความเชื่อที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ก็จะมีวิธีเชิดที่แตกต่างกันไป ลักษณะและรูปแบบการแสดงในประเพณีตรุษจีนทุก ๆ ปี จะมีการจัดให้มีกระบวนแห่อย่างยิ่งใหญ่ มีโห่ฟาร สวยงาม และวิจิตรตระการตา เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเทศกาลตรุษจีนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ซึ่งขบวนแห่ที่สำคัญ ๆ จะประกอบไปด้วย ขบวนธงมิตรภาพไทย-จีน ขบวนวงโยทวาทิต ขบวนแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ขบวนเอ็งกอ-พะบู๊ ขบวนล่อแก้ว ขบวนสิงโต กวางตุ้ง (กวงงิ้ว) ขบวนสิงโตฮากกา ขบวนเสือไหลล่า ขบวนเด็กรำถั่วฝักยาว ขบวนมังกรทอง ขบวนสิงโตปักกิ่ง ขบวนเจ้าแม่กวณโิม และขบวนรณางฟ้า เป็นต้น เนื่องจากการเชิดมังกรทองในประเพณีตรุษจีน จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยลีลาการเชิดที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นจุดเด่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากอาจารย์ท่านหนึ่งที่เคยแสดงมาในประเทศจีน และได้พลิกแพลงลีลาการเชิดให้แตกต่างไปจาก การเชิดมังกรทองในประเทศจีน และในประเทศญี่ปุ่น จึงทำให้การเชิดมังกรทองในประเพณีตรุษจีน จังหวัดนครสวรรค์นี้ เป็นที่เลื่องลือและทำให้เป็นที่สนใจของประชาชนทั่วโลก

นายสุรชัย วิสุทธากุล (แปะค่าย) เล่าว่า “จากขบวนแห่เจ้าวรรณดาสัยก่อน เช่น การเชิดสิงโต เอ็งกอ ล่อแก้ว สวยงามถือธง คณะกรรมการจัดงาน ได้พัฒนาขบวนแห่เพิ่มขึ้น มาถึงปี พ.ศ. 2506-2507 ประธานกรรมการจัดงานแห่เจ้าวประจำปี คือ นายหม่งแจ แซ่เล้า มีความคิดริเริ่มที่จะจัดขบวนแห่เจ้าว ให้ยิ่งใหญ่กว่าเดิม เพื่อจะเรียกความสนใจจากประชาชน ให้มาเที่ยวงานมากขึ้น และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งได้ปรึกษารื้อกับ นายเป็งฮั๊ แซ่ตั้ง นายตั้งลิ้ม แซ่เอ็ง ทั้ง 2 ท่านได้เสนอให้มีการแสดงเชิดมังกรซึ่งชาวจีนถือว่ามังกรเป็นสิ่งสิริมงคล นำโชคลาภและความผาสุกมาสู่ปวงชน ทั้งยังเป็น สัญลักษณ์ชั้นสูงขององค์จักรพรรดิจีนในอดีต

เมื่อคบตีทั้ง 3 ท่านปรึกษากันแล้วจึงได้ตกลงให้มีการเชิดมังกรเพื่อขึ้น อีกหนึ่งขบวนตั้งแต่ พ.ศ. 2507 เป็นต้นมาจากนั้นนายเป้งไฮ้ ได้อาสาไปติดต่อทำตัวมังกร โดยร้านบงการพานิช เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการสร้างมังกรตัวแรก ตัวมังกรทำด้วยโครงไม้ไผ่และผ้าหนังเทียมยาว 56 เมตร น้ำหนัก รวมทั้งหมดประมาณ 70 กิโลกรัม ส่วนหัวหนัก 25 ก.ก. ใช้ผู้เชิดผลัดเปลี่ยนกันตลอด และได้เชิญ อาจารย์เล็งจ๊วย แซ่ลิ้ม มาช่วยฝึกสอน ตัวอาจารย์เคยเชิดมังกรที่เมืองจีนมาก่อน อาจารย์จึงตกลงมาช่วยฝึกสอนด้วยความยินดี ท่านมาช่วยสอนอยู่ 3 ปี (ปีละครั้ง ครั้งละ 1 เดือน) เมื่อเห็นศิษย์ทุกคน มีมาตรฐานการแสดงเป็นที่พอใจแล้ว ท่านก็ด้วางมือมอบให้ นางเป้งไฮ้ แซ่ตั้ง เป็นผู้ดำเนินการต่อ แต่เนื่องด้วยนายเป้งไฮ้ มีกิจการค้ารัดตัว ไม่มีเวลามาดูแลได้เต็มที่ จึงได้มอบหมายหน้าที่ให้นายมนต์ชัย อุฬารักษ์ (แกละ) ควบคุมการฝึกสอนต่อ (ปัจจุบันท่านเสียชีวิตแล้ว) หลังจากนั้นทีมงานผู้เชิดมังกรได้ร่วมกันปรึกษาปรับปรุง ประยุกต์การแสดงให้ดีขึ้น โดยเน้นหนักในท่าแสดงที่ สวยงาม ลีลาการเชิดที่เฉียบขาด หวาดเสียว ตื่นเต้น เป็นที่เลื่องลือกล่าวขานกันทั่วประเทศ และทั่วภาคพื้น เอเชียอาคเนย์ คณะมังกรทอง เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ จึงถือกำเนิดเป็นคณะแรกของประเทศไทย มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 ถือเป็นสัญลักษณ์ของชาวนครสวรรค์ ดังคำพังเพยที่ว่า เทียวงานสงกรานต์ ต้องไปเชียงใหม่ เทียวงานประเพณีแห่จ้าว ดูเชิดมังกรที่ประทับใจต้องไปที่เมืองปากน้ำโพ จังหวัด นครสวรรค์”

มังกรเป็นสัตว์ที่ประชาชนชาวจีนนับถือกันเป็นอย่างมาก เพราะมังกรถือได้ว่าเป็นเทพผู้กำหนดให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล และสามารถนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ต่อพืชพันธุ์ธัญญาหารได้ ทั้งยังเป็นสัตว์นำโชคและมีสิริมงคล ในการเชิดมังกรนี้ไม่สามารถกำหนดได้ว่าจะให้เริ่มเมื่อใด แต่เนื่องจากมังกรเป็นเทพแห่งลมและฝน สามารถเปลี่ยนลมให้กลายเป็นฝน และกลับก้อนเมฆ ทำให้ฝนตกได้ และในประเพณีขอฝนนั้นจึงขาดการเซ่นไหว้มังกรไปเสียไม่ได้ จากพิธีกรรมทางศาสนา ในการเซ่นไหว้นี้เองจึงได้กลายมาเป็นการละเล่นพื้นบ้าน ในเวลาต่อมาหิมิงตงจึงเป็งหวาลู่ซึ่งเขียนขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่งเรื่องการละเล่นของชาวจีนในเทศกาลหยวนเซียว ได้กล่าวไว้ว่า “มีประตูซ่ายขวา 2 ข้าง จะใช้หญ้าผูกมัดให้ดูเป็นรูปมังกร และที่หญ้าจะติดดวงไฟไว้เป็นหมื่นดวงแล้วคลุมด้วยผ้า สีเขียวข้างบนอีกครั้ง ดูไกล ๆ จะเหมือนว่าตัวมังกรมีลักษณะคดเคี้ยวไปมาราวกับว่ามังกรตัวนั้น กำลังจะเหินขึ้นฟ้าอย่างสวยงาม” จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่าในสมัยราชวงศ์ซ่งนั้น การแสดงโคมไฟ ที่ประดับประดาอยู่ที่ตัวมังกรนั้นเป็นที่นิยมเป็นอย่างมากตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

การเชิดมังกรเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปทั้งในทางเหนือและทางใต้ของประเทศจีน และการเชิดมังกรนี้มีความนิยมมากกว่าการแสดงการเชิดสิงโต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชิดมังกรในวันตรุษจีนนั้นเป็นการแสดงที่ยิ่งใหญ่หรือแม้แต่ในงานแห่เจ้านั้นก็จะเว้นการเชิดมังกรทองไปเสียไม่ได้เช่นกัน การเชิดมังกรจะเชิดได้ทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน แต่ถ้าเชิดในเวลากลางวันก็ไม่ต้องมีโคมไฟหรือดวงไฟและถ้าเกิดเชิดในเวลากลางคืนแล้วนั้นก็จำเป็นจะต้องมีดวงไฟต่าง ๆ ประดับประดาเพราะดวงไฟนั้นจะทำให้ตัวมังกรเห็นเด่นชัดและมีความสวยงามยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสามารถให้ความสว่างไสวไปตลอดเส้นทางของการแสดงในเทศกาลนี้อีกด้วย

มังกรเป็นสัตว์ที่มีมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์เมื่อครั้งก่อนพุทธกาลในยุคก่อนก่อตั้งประเทศจีนขึ้นดินแดนแถบนี้จะมีการแบ่งเป็นเผ่าต่าง ๆ และดำเนินการปกครองตนเอง โดยมีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ต่างกัน แต่แต่ละเผ่าจะมีการใช้สัญลักษณ์ประจำเผ่าที่เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น นก ปลา วัว หมู กวาง และอื่น ๆ

จวบจนกระทั่งต่อมา ได้มีนักรบผู้เก่งกาจผู้หนึ่งเป็นหัวหน้าเผ่าซึ่งมีสัญลักษณ์ประจำเผ่าเป็นรูปหมู ชื่อ กงซุนชว่น หยวน ได้รับชนะเผ่าต่าง ๆ และรวบรวมดินแดนบริเวณแห่งนี้ขึ้นเป็นปึกแผ่นจัดการปกครองให้อยู่ภายใต้อาณาจักรปกครองของเขาได้สำเร็จ การรบพุ่งกินดินแดนตั้งแต่บริเวณลุ่มแม่น้ำฮวงโหและบริเวณใกล้เคียง ถึงบริเวณลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง “นักประวัติศาสตร์ถือว่าเป็นการก่อตั้งประเทศจีนขึ้นเป็นครั้งแรก และยกย่องให้ กงซุนชว่นหยวน เป็นบรมปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จีน ขนานนามว่า “พระเจ้าอั้งตี้หรือหวงตี้” ซึ่งแปลว่า “จักรพรรดิเหลือง” ตามประวัติของจักรพรรดิของประเทศจีนนั้นกล่าวว่า พระเจ้าอั้งตี้มีลักษณะหน้าตาคล้ายกับมังกรเหมือนกัน และได้อยู่ในราชสมบัติครบ 120 ปี แล้วได้กลายมาเป็นเซียนและมีมังกรมารับพร้อมกับวงสุยของเขาแล้วเหาะขึ้นสวรรค์หายไป

ในการปกครองเผ่าต่าง ๆ ทั้งหลาย เพื่อให้ทุกเผ่าเกิดความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาณาจักรใหม่แห่งนี้ อั้งตี้จึงจักรพรรดิจึงดำริให้มีการคิดสัญลักษณ์ประจำอาณาจักรใหม่แห่งนี้ขึ้น เป็นลายมังกรเพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ของประเทศ โดยการนำสัญลักษณ์ประจำเผ่าต่าง ๆ หลาย ๆ เผ่ามารวมกัน เป็นการใช้จิตวิทยาให้ทุกเผ่ารู้สึกมีส่วนร่วม และเกิดความรู้สึกใหม่ ๆ ว่าบัดนี้เราเป็นอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกันที่ยิ่งใหญ่ขึ้น และเพื่อความเป็นธรรมแก่เผ่าต่าง ๆ ที่เข้าร่วมกันพระเจ้าอั้งตี้จึงนำเอาส่วนต่าง ๆ ของสัญลักษณ์ในแต่ละเผ่ามารวมกัน โดยเอาส่วนหัวของสัญลักษณ์ของชนเผ่าวัว ลำตัวของเผ่างู เกล็ดและหางของเผ่าปลา เขาของเผ่ากวาง และเท้าของเผ่านก มารวมเป็นสัตว์สมมุติชนิดหนึ่งแล้วได้รับการขนานนามว่า “เล้งหรือมังกร” และกำหนดให้มีอิทธิฤทธิ์มากมาย

และยังได้ยกย่องให้เป็นจ้าวแห่งสัตว์ทั้งหลาย หลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงและพัฒนาลายกันไปเรื่อย ๆ จนเป็นลายที่สวยงามและลงตัวอย่างในปัจจุบันนี้

นอกจากนั้น สัญลักษณ์มังกรยังมีความหมายแตกต่างกันไปในรายละเอียดบางจุด ซึ่งจะยกตัวอย่างได้ดังนี้

1. ถ้าเป็นมังกร 4 เล็บ แสดงว่าเป็นมังกรธรรมดา เป็นเครื่องหมายประกอบยศของพวกเจ้าชั้นที่สาม ชั้นที่สี่หรือขุนนางเท่านั้น

2. ถ้าเป็นมังกร 5 เล็บ แสดงว่าเป็นมังกรจักรพรรดิ ใช้เป็นเครื่องหมายของพระราชวงศ์ที่เป็นเจ้าชั้นสูงสุดเท่านั้น แต่มังกร 5 เล็บนั้นโดยทั่วไปกล่าวกันว่า เล็บที่ 5 ไม่ได้เรียงกันแบบธรรมดา เล็บที่ 5 จะวางอยู่ตรงกลางบริเวณฝ่าเท้า ส่วนการประดับประดาตกแต่งมักใช้มังกรชนิด 3 เล็บ และทางญี่ปุ่นนิยมใช้มังกรชนิดที่มี 3 เล็บมากกว่าอย่างอื่น

อาจสันนิษฐานได้ว่า มังกรจะอาศัยอยู่กลางทะเลลึกซึ่งอุดมไปด้วยไข่มุกและพลอย มังกรจะชอบเล่นน้ำมาก เวลาหายใจมักจะพ่นไฟออกมาด้วย หรืออีกนัยหนึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่า มังกรเป็นเทพเคียงข้างพระโพธิสัตว์ มีอิทธิฤทธิ์ เหาะเหิน ลุยน้ำ ลุยไฟได้ และเป็นอัมตะด้วยอิทธิฤทธิ์แห่งลูกแก้วที่คาบไว้ จนวันหนึ่งลูกแก้วได้หลุดจากปากมังกรไป มังกรจึงต้องตามหาลูกแก้วกลับคืนมาเพื่อรักษาความเป็นอัมตะไว้ ซึ่งเป็นที่มาของการแสดงเชิดมังกร พร้อมการล่อแก้วในทุกวันนี้

มังกรของจีนนอกจากจะมีเขาแล้ว ตัวผู้ยังมีหนวดเคราอีกด้วย เขาของมังกรมากต้องใช้เวลาถึง 500 ปี เขาจึงจะงอกและเมื่องอกแล้วก็เชื่อว่าจะยาวเกะกะเหมือนเขากวางหรือเมื่องอกเป็นชายาวยื่นออกมาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และถ้ามีอายุเจริญมากขึ้นอีก 500 ปี เป็น 1,000 ปี ก็จะมีปีกเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีตำนานเล่ากันต่อมาว่า มังกรมีการแบ่งหน้าที่การทำงานเป็น 4 พวกด้วยกัน (บางตำราจะเพิ่มมังกรกษัตริย์อีกอย่างหนึ่งรวมเป็น 5 พวก)

1. พวกแรก เป็นพวกมังกรที่อยู่บนฟ้าบนสวรรค์ เรียกว่า “มังกรกลางหา (The Celestial Dragon)” มีหน้าที่รักษาวิมานเทวดา และค้ำจุนหนุณวิมานเหล่านั้นไว้ไม่ให้พังหล่นลงมา

2. พวกที่สอง เรียกว่า “มังกรเทพหรือมังกรเจ้า (The Divine Dragon)” มีหน้าที่ให้ลมและให้ฝน เพื่อประโยชน์แก่มวลมนุษย์

3. พวกที่สาม เรียกว่า “มังกรพิภพ (โลกบาล) หรือมังกรดิน (The Earth-Dragon)” มีหน้าที่กำหนดเส้นทาง และคอยดูแลปกป้องรักษาแม่น้ำ ลำธาร

4. พวกที่สี่ เรียกว่า “มังกรเฝ้าทรัพย์หรือมังกรเฝ้าทรัพย์ของแผ่นดิน (The Hidden Treasures)” มีหน้าที่ปกป้องรักษาและเฝ้าชุมทรัพย์ของแผ่นดิน

มังกรทองของชาวจีน เป็นสัญลักษณ์แห่งโชคลาภ แสดงถึงความมีอำนาจ ความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรือง ความมีภูมิปัญญา และความดีงาม ดังนั้นจึงถือเป็นสัตว์ที่เป็นมงคล ถ้าผู้ใดได้พบเห็น หรือมังกรทองนั้นได้ผ่านบ้านใคร ถือได้ว่าเหมือนได้รับพรจากมังกร ต่อมาจัดให้มีการแห่แห่นางมังกรในวันขึ้นปีใหม่ของจีน (วันตรุษจีน) ถ้ามองอีกแง่หนึ่งมังกรเป็นผู้ให้น้ำแก่โลกมนุษย์ (ตามตำนาน) ซึ่งน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ จึงถือได้ว่าเป็นมังกรผู้ที่นำความอุดมสมบูรณ์มาให้ก็ได้ และในปีมังกรทองปี พ.ศ. 2543 – 2544 ที่นับตามปฏิทินจีนแล้วนับว่าเป็นปีมังกรทองที่แท้จริง (จะเป็นปีมังกรธาตุทอง ทุกรอบหกสิบปี) ซึ่งถือว่าเป็นปีมหามงคลอย่างยิ่ง

การแห่มังกร ของชาวปากน้ำโพได้เริ่มขึ้นในสมัย นายหม่งแจ้ แซ่เล่าเป็นประธานจัดงานในปี พ.ศ. 2406 – 2507 ได้มีความคิดที่จะจัดขบวนแห่ที่ยิ่งใหญ่กว่าเดิมโดยได้ปรึกษา นายเป็งไฮ้ แซ่ตั้ง และนายตั้งลิ้ม แซ่เอ็ง ไปติดต่อให้อาจารย์ เล่ง จ้อย แซ่ลิ้ม เป็นครูสอน และมีนาย ตงฮั้ง แซ่ตั้ง เป็นผู้ทำหัวมังกรตัวแรก ซึ่งได้ใช้จนถึงปี พ.ศ. 2535 ปัจจุบันได้จำลองแบบออกมาเป็นหัวมังกรที่มีความงดงามมาก จึงได้จัดตั้งคณะมังกรทองเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2506 และคณะมังกรทองเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ก็เป็นคณะมังกรทองคณะแรกที่มีในประเทศไทย

จากขบวนแห่เจ้าธรรมดาในสมัยก่อน เช่น การแสดงสิงโต เอ็งกอ ล่อแก้ว สาวงามถือธง คณะกรรมการการจัดงานได้พัฒนาขบวนแห่เพิ่มมากขึ้น มาจนถึงปี พ.ศ. 2506-2507 กรรมการการจัดงานแห่เจ้าประจำปี คือ นายหม่งแจ้ แซ่เล่า มีความคิดริเริ่มที่จะจัดขบวนแห่เจ้าให้ยิ่งใหญ่มากกว่าเดิม เพื่อจากเรียกความในจากประชาชนให้มาเที่ยวในงานมากขึ้น และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครสวรรค์ จึงได้ปรึกษากันระหว่างนายเป็งไฮ้ แซ่ตั้ง และนายตั้งลิ้ม แซ่เอ็ง ได้เสนอให้มีการแสดงการขิดมังกรทอง ซึ่งชาวจีนถือว่ามังกรเป็นสัตว์ที่ให้สิริมงคล และนำโชคลาภ พร้อมทั้งความผาสุมาให้กับประชาชนที่พบเห็น อีกทั้งยังถือเป็นสัญลักษณ์ชั้นสูงขององค์จักรพรรดิจีนในอดีต เมื่อทั้ง 3 ท่าน ได้ปรึกษากันเรียบร้อยแล้วจึงได้ตกลงให้มีการขิดมังกรทองเพิ่มอีกหนึ่งขบวนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 เป็นต้นมาจากนั้นนายเป็งไฮ้ ได้อาสาไปติดต่อทำหัวมังกร โดยได้รับการสนับสนุนจากร้านบงการพานิชในการสร้างหัวมังกรตัวแรกของจังหวัดนครสวรรค์ และได้เชิญ อาจารย์เล่งจ้อย แซ่ลิ้ม มาช่วยฝึกสอน (เป็นผู้มีความชำนาญในการขิดมังกรในประเทศจีน) อาจารย์ตอบรับด้วยความยินดี และท่านได้มาอยู่ช่วยฝึกสอนได้เป็นระยะเวลาจนถึง 3 ปี (ปีละครั้ง ๆ ละ 1 เดือน) และเมื่ออาจารย์ท่านได้เห็นศิษย์ทุกคนมีมาตรฐานในการฝึกเป็นที่น่าพอใจแล้ว ท่านก็ได้มอบหมายให้นายเป็งไฮ้ แซ่ตั้ง เป็นผู้ดำเนินการฝึกซ้อมต่อและเนื่องด้วยระยะเวลาในตอนนั้น

นายเป็งไฮ้ แซ่ตั้ง มีกิจการการค้ารถตัว ไม่ค่อยมีเวลามาดูการฝึกซ้อมได้อย่างเต็มที่ จึงมอบหมายให้นายมนต์ชัย อุฬารักษ์ (เกาะ) ควบคุมการฝึกซ้อมต่อ แต่ในปัจจุบันท่านผู้นี้ได้เสียชีวิตไปแล้ว หลังจากนั้นทีมงานผู้เข็ดมังกงได้ร่วมกันปรึกษาปรับปรุง ประยุกต์การแสดงให้ดีขึ้น โดยจะเน้นหนักในท่าทางและลีลาในการแสดงให้ประณีตและสวยงามมากกว่าในอดีต และด้วยลีลาที่เฉียบขาด หวาดเสียว และสนุกสนานน่าตื่นตึ่งนึ่งเอง ทำให้เป็นที่เลื่องลือกล่าวขานกันทั่วประเทศ และทั่วภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ คณะมังกงทองเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ จึงถือกำเนิดเป็นคณะแรกของประเทศไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 และได้ถือเป็นสัญลักษณ์ของประชาชนชาวจังหวัดนครสวรรค์ ดังคำพังเพยที่ว่า “เที่ยวงานสงกรานต์ต้องไปเชียงใหม่ เที่ยวงานแห่เทียนพรรษาต้องไปอุบล แต่ถ้าเที่ยวงานประเพณีแห่เจ้าและประเพณีตรุษจีน รวมถึงการแสดงการเข็ดมังกงทองที่ยิ่งใหญ่และสวยงามเป็นที่น่าประทับใจต้องไปที่ปากน้ำโพ (จังหวัดนครสวรรค์)”

คณะมังกงทอง (เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ) ถือได้ว่าเป็นสมบัติส่วนรวมของชาวปากน้ำโพทุกคนไม่ใช่เป็นของคนใดคนหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการการจัดงานประเพณีแห่เจ้าประจำปีนั้นเป็นผู้ดำเนินการและได้มอบหมายตำแหน่งให้ นายสุรชัย วิสุทธากุล (ค่าย) เป็นผู้ควบคุมมาจนถึงปัจจุบันพร้อมด้วยทีมงานผู้ช่วยผู้ฝึกสอนดังรายชื่อต่อไปนี้

1. นายเล็ก ขจรกสิรัตน์
2. นายอภิสิทธิ์ ชุนอภัย
3. นายมานิตย์ อินทวงค์
4. นายวิโรจน์ หงษ์คำภา
5. นายสมทิพย์ มงคลธรรักษ์
6. นายกอบชัย ฉัตรมานพ
7. นายมานิตย์ แพงสุภาพ
8. นายสมพร เผือกแดง
9. นายสุรินทร์ เชาวลันรัตน์

พร้อมทั้งผู้ร่วมเข็ดทั้งคณะจำนวน 170 คน ทุกคนที่มาร่วมแสดงนั้นเป็นนักแสดงสมัครเล่นและเต็มใจจะมาแสดง อีกทั้งยังเป็นลูกหลานของชาวตลาดปากน้ำโพ (จังหวัดนครสวรรค์) อีกด้วย และทุกคนได้เสียสละเวลาอันมีค่าจากกิจการงานและหน้าที่ของตนเองมาทำการฝึกซ้อมเพื่อให้การแสดงดำเนินผ่านไปได้อย่างดี เพื่อชื่อเสียงและบ้านเกิดของตนเอง คณะมังกงทองนั้นจะแสดง

เฉพาะในงานประเพณีแห่เจ้าประจำปีฉลองเนื่องในประเพณีตรุษจีนของชาวจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อรักษาประเพณีวัฒนธรรมและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย-จีน ให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น และมังกรทองของคณะนี้จะไม่รับจ้างแสดงในงานทั่วไป เช่น งานสวนสนุก เป็นต้น นอกจากกรณีพิเศษที่รับเชิญไปแสดงในงานของส่วนรวม งานการกุศลเป็นครั้งคราวเท่านั้น หรืองานพระราชพิธีที่สำคัญ ๑ รวมถึงงานพิธีต่าง ๆ ของส่วนราชการ เป็นต้น

ผลงานที่คณะมังกรทองได้รับเชิญไปแสดงในงานการกุศล เพื่อส่วนรวมมีดังต่อไปนี้

1. แสดงถวายหน้าพระที่นั่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อทรงเสด็จทอดกฐินพระราชทาน ที่หน้าศาลากลางจังหวัดนครสวรรค์ เมื่อปี พ.ศ. 2509

2. งานมูลนิธิโรงพยาบาลคุ้มเกล้า

3. งานเทอดพระเกียรติ 5 ธันวาคม มหาราช

4. งานต้อนรับ ฯพณฯ เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีน(ประจำประเทศไทย)

5. งานฉลอง 30 ปี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยโดย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

6. งานประกวดรถบุปผชาติและงานสีลมมาติการ์ส

7. แสดงถวายหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี บริเวณสะพานพระราม 9 (สะพานแขวน) ปี พ.ศ. 2530

8. แสดงถวายหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาฯ ณ พระตำหนักบริเวณศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี พ.ศ. 2531- พ.ศ. 2532

9. งานเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรสมเด็จพระเจ้า 90 พรรษา ณ พระตำหนัก “ดอยตุง” จังหวัดเชียงราย

10. พิธีเปิดงานปีการท่องเที่ยวอะเมซิ่งไทยแลนด์ ก.ท.ม.

11. แสดงถวายหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารฯ พร้อมพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา และมจ.หญิงสิริวัณวรี มหิดล และนายธานินทร์ กรัยวิเชียร องคมนตรี ณ บริเวณศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

12. แสดงเปิดงานอะเมซิ่งภาคกลาง เมืองพัทธยา โดยนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี

13. และในงานแห่เจ้าต่าง ๆ

การแสดงมังกรทอง เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ มีลีลาการเชิดที่เข้มแข็ง สง่างาม มีความสมดุล ในสัดส่วน และ ความงดงาม โดยเฉพาะในเวลากลางคืนที่มีไฟประดับประดาแพรวพราวไปทั้งตัว ด้วยลำตัวที่ยาว 52 เมตร และผู้เล่น 170 คนรูปแบบการแสดงนอกจากจะมีการเชิดมังกรในท่าต่าง ๆ แล้ว ยังมีการแสดงมังกรขึ้นเสา มังกรพ่นไฟ มังกรพ่นน้ำ และการแสดงมังกรเล่นน้ำที่แม่น้ำเจ้าพระยา เป็นพิเศษอีกด้วย ทำให้ผู้ชมสามารถสัมผัสพลังแห่งอำนาจแห่งพญามังกรได้อย่างประทับใจไม่รู้ลืมน ลีลาการเชิดมังกรทองนี้ เป็นลีลาเฉพาะตัวที่แตกต่างจากที่มีการเชิดมังกรในจีน และประเทศญี่ปุ่น และถือได้ว่าเป็นเจ้าตำรับการเชิดมังกรในประเทศไทยที่เป็นชนิดสุดของความเร้าใจเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว เอเชีย จนมีการลอกแบบทั้งลักษณะมังกร และรูปแบบการแสดง โดยไปตั้งเป็นคณะแสดงมังกรขึ้น หลายคณะทั้งที่มีอยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ

เนื่องจากมังกรเป็นเทพผู้กำหนดฝนและทำให้คลื่นน้ำแรง การเชิดมังกรทองในสมัยอดีต ชาวจีนมีความเชื่อว่าความเชื่อในการเชิดมังกรมีอยู่ 2 แบบ ด้วยกัน คือ

1. ความเชื่อในการเชิดมังกรแล้วจะได้บุตร
2. ความเชื่อในการเชิดมังกรแล้วจะได้สิริมงคล

โดยความเชื่อในการเชิดมังกรทองนี้วิธีการเชิดก็จะแตกต่างกันออกไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก ความเชื่อและความศรัทธาของแต่ละบุคคล

วิธีการเชิดมังกรทองของ คณะมังกรทองเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ในปัจจุบันมีการเชิด หลายรูปแบบ และในแต่ละแบบก็จะสื่อให้เห็นถึงความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามชื่อท่าที่ใช้เรียก นั้น ๆ โดยคนเชิดจะต้องมีความเคารพในตัวมังกร และจะต้องไม่ข้ามตัวมังกร เพราะถือว่ามังกร เป็นสัตว์สิริมงคล ท่าที่ใช้ในการแสดงจะมีท่าเฉพาะอยู่ทั้งหมด 7 ท่า ดังนี้

ท่าที่ 1 ท่าไหว้

เป็นการไหว้ 3 ครั้ง หรือ คำนับ 3 ครั้ง โดยผู้แสดงจะต้องเชิดมังกรทองให้ขดตัว เป็นวงกลมแล้วไหว้หรือคำนับ เหมือนกับว่าเป็นการทำความเคารพ

ท่าที่ 2 ท่าสะบัดน้ำ

เป็นท่าที่มีความยากลำบากในการเชิดเป็นอย่างมากเนื่องจากตัวมังกรนั้น มีความหนักตรงส่วนหัวและหาง ดังนั้นผู้ที่ทำการเชิดตรงส่วนที่กล่าวมานี้จะต้องเป็นคนที่มีความแข็งแรงและมีการฝึกฝนมาอย่างชำนาญจึงจะสามารถทำการเชิดได้ โดยในท่านี้จะเชิด โดยพลิกตัวมังกรไปด้านซ้ายและด้านขวาสลับกัน เหมือนกับว่ามังกรกำลังเล่นอยู่ในน้ำ

ท่าที่ 3 ท่าหัวลอดหาง

เป็นท่าที่มีความสวยงามมาก โดยคนเชิดตรงส่วนหัวจะนำส่วนหัวมาลอดตรงส่วนหางแล้วบิดลำตัว เหมือนกับว่าเป็นการดูแลความสะอาด

ท่าที่ 4 ท่าหางลอดหัว

ท่านี้ก็คล้ายกับในท่าที่ 3 แต่จะกลับกันโดยในท่านี้จะนำตรงส่วนหางไปลอดตรงส่วนหัวแต่ไม่นิยมเล่นเนื่องจากกลัวว่าเขามังกรที่ท่าจะหัก และตรงส่วนหัวก็หนักและลำบากในตอนพลิกกลับ

ท่าที่ 5 ท่านอน

ทำเป็นครึ่งวงกลมแล้วนั่งลง เหมือนกับว่ามังกรกำลังนอนอยู่

ท่าที่ 6 ท่าวงกลม

เชิดมังกรแล้ววิ่งเป็นวงกลมแล้วนั่งไล่ระดับจากหัวไปหาง ผู้แสดงจะมีการกระโดดข้ามลำตัวโดยการกระโดดข้ามลำตัวในท่านี้เป็นกรณียกเว้นเพราะถือว่าเป็นการแสดง

ท่าที่ 7 ท่ามังกรเหินเวหา

เป็นท่าหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในการแสดงในเทศกาลตรุษจีนของจังหวัดนครสวรรค์ และไม่นิยมไปแสดงที่ต่างจังหวัดหรือที่อื่น เนื่องจากต้องใช้อุปกรณ์มากและขนย้ายลำบากในท่านี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ท่ามังกรล่าลูกแก้ว” เป็นการขึ้นเสาโดยมังกรจะขึ้นหนึ่งเสา เสาที่ตัวมังกรนี้ จะมีความแข็งแรงและมีฐานที่แน่นหนา คนเชิดจะเป็นคนละชุดกับที่เชิดบนพื้นเนื่องจากต้องใช้คนที่ฝึกฝนมาโดยตลอด และคนเชิดลูกแก้วจะขึ้นอีกหนึ่งเสา เสาที่คนเชิดลูกแก้วขึ้นนั้นจะเป็นเสาที่สามารถเอนไปมาได้และจะมีคนคอยดูตรงช่วงเสาด้านล่าง และพอลูกแก้วไปอยู่ที่ปากมังกรแล้ว มังกรจะพ่นไฟ (ช่วงกลางคืน) หรือ พ่นน้ำ (ช่วงกลางวัน) แล้วเสาของคนเชิดลูกแก้วจะถูกเหวี่ยงเอนลงมาแต่มีคนรับอยู่ด้านล่างแล้วส่งให้คนเชิดลูกแก้วขึ้นไปอีกครั้ง เหมือนว่ามังกรเริ่มโกรธจึงพ่นไฟหรือพ่นน้ำออกมานั่นเอง ท่านี้มีความสวยงามและหวาดเสียวอยู่ในตัว จึงเป็นที่นิยมที่ทุกคนรอชมในช่วงเทศกาลตรุษจีน

องค์ประกอบที่สำคัญในการเชิดมังกร

องค์ประกอบที่สำคัญ ๆ มีอยู่ 3 อย่าง คือ

1. มังกรทองและลูกแก้ว

หัวมังกรทอง ทำมาจาก โคลงไม้ไผ่สานกัน โดยดูจากบล็อกรหัสแล้วใช้กระดาษแปะ (ทำลักษณะเดียวกับการทำ Paper matcher) แล้วจะใช้สีสเปรย์ Paint ลวดลายต่าง ๆ คลือบข้างแก้มจะติดลูกกระพรวนเพื่อความสนุกสนาน ในปีนี้จะพิเศษกว่าทุกปีโดยเขาจะใช้ทองคำแท้ 100%

และมีโบว์สีชมพูผูกทั้ง 2 ข้าง ส่วนในปีที่ผ่านมาจะใช้หนังเทียมหรือ Sticker ที่สีทองมัน ตรงปากก็ทำแบบเดียวกันใช้นี้อัดขึ้นซึ่กับเหล็กบนหัวมังกร คนแรกที่ทำหัวมังกรคือ นายฮกฮั้ง แซ่ตั้ง แต่ในปัจจุบันคนในคณะมังกรทองทำกันเอง

ตามังกรทอง ทำมาจาก หลอดไฟธรรมดา (หลอดกลม) แล้วทาสีแดงแล้วทาสีดำตรงกลางตาเป็นลูกตา สีที่ใช้เป็นสีน้ำมัน

หนวดมังกรทอง ทำมาจาก เชือกไนลอน สีเหลือง แดง เขียว ชมพู ขาว ฟ้ำ เนื่องจากสีเหล่านี้เป็นสีมงคล แต่ห้ามใช้สีดำเนื่องจากชาวจีนถือว่าเป็นสีที่ให้ความโชคร้าย และความสูญเสีย จึงไม่นำมาทำเป็นหนวดมังกรทอง หนวดมังกรทองจะมีความยาวประมาณ 1.50 ฟุต

ตัวมังกรทอง ทำมาจาก โคลงไม้ไผ่ขัดเป็นวงกลมแล้วมัดด้วยเชือกไนลอน ลำตัวมังกรทองจากหัวมังกรทองไปหางมังกรทองจะไม่เท่ากัน ลำตัวท่อนบนจะมีเส้นผ่านศูนย์กลางยาวประมาณ 50 – 60 เซนติเมตร ส่วนลำตัวท่อนล่างจะมีเส้นผ่านศูนย์กลางยาวประมาณ 40 – 50 เซนติเมตร แล้วใช้ผ้าดิบพันก่อนแล้วใช้ผ้าหนังเทียมของประศกญี่ปุ่นลงสีเอง ส่วนท้องใช้ผ้าดิบแล้วทาด้วยสีแดงแล้วมีลายคาด ลำตัวจะทำแยกกัน 5 ท่อน ๆ ละ 10 เมตร แล้วจึงนำมาต่อกันด้วยเชือก รวมแล้วลำตัวจะมีความยาวประมาณ 52 เมตร แล้วจะมีท่อนเหล็กยาวประมาณ 1 ฟุต อยู่ด้านในแล้วยื่นออกมาจากท้องประมาณ 0.50 ฟุต เพื่อต่อกับไม้ที่ใช้ขีด

โดยส่วนใหญ่ทุกปีจะทำตัวมังกรทองขึ้นใหม่ มังกรที่ใช้ในงานตรุษจีนจะมี 2 ตัว คือ ตัวใหม่และตัวเก่า ซึ่งตัวใหม่จะใช้แสดงเวลากลางวัน เนื่องจากมีความสวยงามและยังไม่มีอาการชำรุด ส่วนตัวเก่าจะนำมาซ่อมแซมแล้วประดับไฟสีสันต่าง ๆ ให้สวยงาม เพื่อใช้แสดงในเวลากลางคืน

หางมังกรทอง ทำมาจาก ผ้ายางพองน้ำแปะด้วยกับดาซกับผ้า แล้วแปะด้วยผ้าดิบหุ้มด้วยหนังเทียม แล้ววาดลวดลายให้สวยงาม มีความยาวประมาณ 1.50 เมตร

ขามังกรทอง ทำมาจากคล้ายตัวมังกรทองแล้วทาสี มังกรทองมีทั้งหมด 4 ขา และขาต้องเรียวยาวและอูม

นิ้วมังกรทอง ทำมาจาก ผ้าเย็บแล้วใส่ปูนข้างในอัดให้แน่น แล้ววาดลวดลายด้วยสีดำแล้วนำมามัดรวมกันแล้วนำมาต่อกับขาใน 1 ขาจะมีนิ้วทั้งหมด 5 นิ้ว

ไม้ที่ใช้สำหรับขีดมังกรทอง ทำมาจาก เหล็กแล้วพ่นสีแดง ยาวประมาณ 1.50 – 1.70 เมตร เมื่อสมัยอดีตมีทั้งหมด 26 ไม้ แต่ในปัจจุบันมี 24 ไม้ (ไม่รวมไม้ตรงส่วนหัวและหางอีกส่วนละ 1 ไม้)

ลูกแก้ว ทำมาจาก โคลงหวายขุดให้เป็นวงกลมเล็ก ๆ ประมาณ 9 วงแล้วพันด้วย Sticker สีทองหรือสีแดง แล้วจึงนำมาต่อกัน และใส่ลูกบอลไว้ข้างในพันด้วยสีทอง (สีสเปรย์) เขียนคำอวยพรที่เป็นภาษาจีนที่มีความหมายเกี่ยวกับการอวยพรปีใหม่ ซึ่งลูกแก้วกับโคลงหวายด้วยลวดและบนลูกแก้วจะมีกระดิ่งสีทอง เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว แล้วใส่ด้ามเหล็กพันสีแดงเป็นด้ามจับ ขนาดเท่ากับด้ามเหล็กที่ใช้เซ็ด และผูกโบว์สีชมพู 5 ดอก เพื่อความสิริมงคลและถือว่าเป็นของเจ้า

โดยส่วนมากลวดลายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนหัวและหางมังกรทองจะเกิดจากจินตนาการของผู้ทำ หรือผู้ทำบางคนอาจจะลอกลายมาจากหัวมังกรตัวเก่าบางส่วน ในการวาดลายตรงส่วนหัวและหางมังกรนั้นต้องใช้คนที่ฝีมือและต้องมีความประณีตเป็นอย่างมาก และในการทำมังกรทอง 1 ตัวนั้นจะใช้เวลาทำประมาณ 3 – 5 เดือน เพราะเนื่องจากทุกคนที่ทำมังกรทองนั้นมีภาระหน้าที่การงานของตัวเองอยู่แล้ว และสละเวลามาทำด้วยใจจริงจึงทำให้ในการทำมังกรทองนั้นต้องใช้ระยะเวลาานาน

2. คนเซ็ดมังกรทอง

ในการเซ็ดมังกรทองนั้นถือกันว่าจะเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองและครอบครัว จึงทำให้คนเซ็ดมังกรส่วนใหญ่ขึ้นมาจากความสมัครใจและโดยส่วนมากจะเป็นคนอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยอายุประมาณ 14 – 25 ปี ในการเซ็ดมังกรทองนั้นจะต้องมีการฝึกซ้อมและเตรียมความพร้อมก่อนการแสดงจริง ดังนั้นการซ้อมจึงซ้อมวันจันทร์ - วันพฤหัสบดี เวลาประมาณ 20.00–22.00 น. เป็นระยะเวลาประมาณ 1 – 2 เดือน โดยคนเซ็ดมังกร ส่วนหัว จะใช้คนเซ็ดสับเปลี่ยนกันประมาณ 20 คน ส่วนหาง จะใช้คนเซ็ดสับเปลี่ยนกันประมาณ 6 คน ส่วนลำตัว จะใช้คนเซ็ดสับเปลี่ยนกันประมาณ 100 คน คนล่อลูกแก้ว จะใช้คนเซ็ดสับเปลี่ยนกันประมาณ 6 คน คนเล่นดนตรี จะใช้คนเซ็ดสับเปลี่ยนกันประมาณ 20 คน (รวมทุกเครื่องดนตรี) และจะมีผู้ควบคุมดูแลการฝึกซ้อมประมาณ 10 คน ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการเซ็ดมังกรมีระเบียบและสิ่งที่จะต้องปฏิบัติดังนี้

1. นับตั้งแต่วันที่เริ่มทำการฝึกซ้อม จนถึงวันที่สิ้นสุดการแสดง ขอให้ผู้เซ็ดมังกรทุกคนงดรับประทานเนื้อสัตว์ เช่น เนื้อวัว – ควาย , เนื้อเต่า – กบ – ตะพาบ และเนื้อปลาไหล โดยทุกคนต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองและชาวคณะ

2. ขอให้ทุกคนขยันฝึกซ้อม มีระเบียบ และวินัยที่ดี

ในสมัยอดีตคนเซ็ดมังกรทองจะใส่ผ้าตัวนขาพองและใส่สนับแข้ง ใส่เสื้อยืดแขนสั้น และมีผ้าโพกศีรษะ ใช้สีเขียวยหรือสีชมพู แล้วแต่ตามความเหมาะสม ดุน่าเกรงขาม ทะมัดตะแมง และเพื่อความเป็นที่มหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผ้าพันเอว จะใช้เกี่ยวเวลาเซ็ดมังกรทองขึ้นเสา แต่ใน

ปัจจุบันคนเชิดจะใส่เสื้อยืดแขนยาวหรือแขนสั้นก็ได้ กางเกงวอล์ม และผ้าพันเอว ใช้สีตามผู้สนับสนุน และตามความเหมาะสม จะมี 2 ชุด เนื่องจากแสดง 2 วัน

3. เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบจังหวะในการเชิดม้งกรทอง

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบจังหวะในการเชิดม้งกรทอง เป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงดังกังวาน มีอยู่ 3 ชนิด คือ

1. ล้อ (ในภาษาจีน) หรือ ช้องเล็ก (ในภาษาไทย)

2. แฉ (ในภาษาจีน) หรือ ฉาบ (ในภาษาไทย)

3. กลองเชิด เป็นกลองที่หน้ากลองทำด้วยหนังหน้ากลองจะเขียนคำอวยพรเป็นภาษาจีน แล้วใส่ในรถเข็นแล้วคนตีกลองก็จะยืนบนนั้นแล้วมีคนเข็น

สำหรับทำนองของดนตรีที่ใช้ประกอบจังหวะการเชิดม้งกรทองนั้น จะเป็นทำนองที่มีความสนุกสนาน ง่ายๆ เสียงดัง และมีจังหวะเร็วรวมถึงมีการรวกลองเป็นจังหวะ โดยนักดนตรีจะเล่นไปเรื่อยๆ ง่ายๆ ซ้ำกันหลาย ๆ รอบ ตั้งแต่เริ่มก่อนที่จะการแสดงจนสิ้นสุดการแสดง ไม่ว่าจะเชิดในท่าไหน ทำนองและจังหวะดนตรีก็จะเล่นไปเรื่อยๆ และคนเชิดก็จะกระโดดตามจังหวะกลอง

ผู้เล่นดนตรีจะมีการเตรียมตัวก่อนวันแสดงและซ้อมพร้อมกับคนเชิดม้งกรทอง เพื่อความพร้อมเพรียงและให้คนเชิดได้รู้จังหวะทำนองในการเชิดม้งกรทอง และในวันแสดงผู้เล่นดนตรีก็จะใส่ชุดเหมือนกับคนเชิดม้งกรทองเพื่อเป็นทีม หลังจากที่ทำม้งกรทองเสร็จแล้วนั้นจะต้องนำม้งกรไปทำพิธีเพื่อความเป็นสิริมงคลกับชาวคณะและยังมีความเชื่อว่าคนเชิดม้งกร และชาวคณะทุกคนจะปลอดภัยทั้งในการแสดงและชีวิตจริงและยังเหมือนกับว่าได้ให้ชีวิตแก่ม้งกรทองด้วย ซึ่งในพิธีนี้เรียกว่า “พิธีเบิกเนตร หรือ พิธีเปิดตาม้งกร” โดยเตี้ยเทียนช็อกง (เจ้าพ่อปากคลอง) จะเป็นผู้ทำพิธีเบิกเนตรให้แก่ม้งกรทองโดยอาศัยร่างทรง

วันที่ทำพิธีเบิกเนตรนั้นจะต้องเป็นวันหยีสี่* ถ้าเปรียบเทียบกับวันของไทยจะตรงกับแรม 3 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งในปี 2547 นี้จะตรงกับวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2547 ก่อนที่จะไปทำพิธีที่ศาลเตี้ยเทียนช็อกง (ศาลเจ้าพ่อปากคลอง) นั้น จะเริ่มด้วยการตีกลอง ล้อ และฉาบ เป็นจังหวะสนุกสนานและมีการจุดประทัด หลังจากนั้นนำม้งกรทองตัวใหม่ที่ทำเสร็จแล้วที่จะนำไปทำพิธีนั้นมาเชิดวนในศาลเจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ แล้วไปค่านับ 3 ครั้ง ถือเป็นการทำความเคารพ โดยเริ่ม

---

* วันหยีสี่ ถือว่าเป็นวันที่เริ่มต้นประเพณีตรุษจีน และเป็นวันที่เทพทุกองค์จะต้องขึ้นไปบนสวรรค์เพื่อเข้าเฝ้าเง็กเซียนฮ่องเต้ (กษัตริย์สวรรค์) เพื่ออวยพรปีใหม่และรายงานหน้าที่การงานที่ได้ปฏิบัติมาภายในระยะเวลา 1 ปี และจะขึ้นไปบนสวรรค์ก่อนเที่ยงวัน (12.00 น.)

จากเจ้าที่ เสาหลักเมือง พระสังขจาย เจ้าแม่กวนอิม และศาลเจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ แล้วหลังจากนั้นหัวหน้าคณะมังกรทองจะไปไหว้เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพในศาลแล้วขอน้ำมนต์มาพรมให้แก่ทุกคนในคณะเพื่อความศิริมงคล แล้วจึงนำมังกรขึ้นรถบรรทุก เพื่อเดินทางไปทำพิธีเกเนตร ณ ศาลเจ้าพ่อปากคลอง ระหว่างทางไม่ว่ามังกรจะไปทำพิธีหรือทำการแสดงนั้น จะตีกลอง ล้อ แฉ ไปตลอดทาง ยกเว้นแต่ถ้าเดินทางที่มีระยะทางไกลก็จะไม่ตีกลอง ล้อ แฉ และระหว่างทางประชาชนที่มังกรทองแห่ผ่านหน้าบ้านใครนั้น เจ้าของบ้านก็จะออกไปจุดธูปรอไหว้มังกรทองทำความเคารพ และขอพรเพื่อความศิริมงคลของตนเองและครอบครัว หรือบางคนก็ขอให้ทำธุรกิจร่ำรวย และขอให้ได้กำไรดีหลังจากนั้นถ้าขบวนมังกรทองที่จะไปทำพิธีเดินทางผ่านสี่แยกหรือสามแยกใด คนในคณะจะไปจุดประทัด เหมือนกับว่าเป็นการเบิกทางให้กับมังกรทอง พอถึงศาลเจ้าพ่อปากคลองแล้วก็จะนำมังกรลง แล้วหยุดพักสักครู่ รอให้คนทรงเตรียมพิธีด้านในก่อนแล้วหลังจากนั้นหัวหน้าคณะมังกรทองจะออกมาเรียกและให้เริ่มเซ็ดมังกรทอง 1 รอบ แล้วจึงจะเข้าไปในศาลแล้วให้คนทรงร่ายคาถาเพื่อความศิริมงคลและลงยันต์จากหัวมังกรทอง ตัวมังกรทองมาจนถึงหางมังกรทอง เรื่องดนตรีที่ใช้ทั้งหมด คือ กลอง ล้อ แฉ ตามลำดับ แล้วจะเซ็ดมังกรวนในศาล 1 รอบเพื่อรดน้ำมนต์ หลังจากนั้นทุกคนในคณะจะนำสิ่งของหรือเชือกมาลงเลือดและให้คนทรงเสกคาถาหรือบางคนก็จะขอยันต์จากคนทรงไปบูชา มีข้อยกเว้นว่า “ถ้าใครนำยันต์ไปบูชาแล้วต้องห้ามกินเนื้อสัตว์ เช่น เนื้อเต่า เนื้อวัว เนื้อควาย เนื้อปลาไหล เนื้อกบ” หลังจากนั้นคนทรงจะพรมน้ำมนต์ให้กับทุกคนแล้วจึงเสร็จพิธี

คนทรงเตี้ยเตียนชื่อกง ชื่อว่า นายบู๊ แซ่ลิ้ม เป็นคนทรงมาตั้งแต่อายุ 20 ปี และเชื่อว่าตนคือ เตี้ยเตียนชื่อกง (ศาลเจ้าพ่อปากคลอง) ที่ลงมาเข้าทรงตน เพราะสมัยก่อนตนเคยไม่สบายมากที่ไหน ๆ ก็รักษาไม่หายจนเกือบเสียชีวิต มีคนแนะนำให้มาหา เตี้ยเตียนชื่อกง ที่มาเข้าหลวงพ่อพาสีแล้วขอให้ท่านช่วย และท่านบอกว่า ต้องรับปากว่าจะต้องมาเป็นคนทรงเพื่อช่วยชีวิตคนก่อนแล้วจะหาย หลังจากนั้นจึงตัดสินใจรับปากแล้วก็หาย ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาตนจึงเป็นคนทรงมาโดยตลอดและทำพิธีเปิดตาให้กับมังกร และลงอวยพรให้ความศิริมงคลแก่คนบนโลกมนุษย์ และก่อนที่จะทำพิธีต้องจะท่องคาถาก่อนทุกครั้ง

วิธีการเซตมังกรทองที่มีความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องนั้นมีอยู่ 2 แบบ คือ

1. การเซตมังกรทองแบบเซตเพื่อให้อายุยืน

ผู้แสดงจะนำมังกรมาเซตแล้ววิ่งวนรอบตัวผู้หญิงที่อยากได้อายุยืนแล้วทำตัวมังกรให้หดสั้นลงดูเหมือนตัวกิเลน แล้วนำเด็กชายหรือเด็กหญิงมานั่งบนตัวมังกรนั้น และในพิธีนี้จะเรียกว่า “กิเลนส่งบุตร” (ซึ่งตัวกิเลนก็เปรียบเป็นเหมือนมังกรเนื้อมาจากเป็นสัตว์มงคลเช่นเดียวกันกับมังกร)

2. การเซตมังกรทองแบบเซตเพื่อความสิริมงคล

ผู้เซตมังกรทองจะเซตวิ่งไป-มาก่อนแล้วหลังจากนั้น คนเซตมังกรตรงส่วนหัวมังกรจะเซตไปค้ำ 3 ครั้ง ตรงโต๊ะไหว้เจ้าที่ตั้งอยู่หน้าบ้านของบุคคลนั้น เพื่อทำความเคารพต่อเจ้าที่ผู้ปกป้องรักษาบ้านหลังนั้น และผู้แสดงเองก็ขอตั้งคามาก่อนที่จะเข้าไปเพื่อมีอะไรล่วงเกินโดยที่ผู้แสดงนั้นไม่ทราบ แล้วมังกรก็จะวิ่งเข้าไปในบ้านตั้งแต่หัวมังกรตามมาด้วยลำตัวมังกรจนสิ้นสุดที่หางมังกรแล้วตรงส่วนหางนั้นพอเข้าไปถึงในบ้านแล้วจะหยุดอยู่ตรงกลางบ้านแล้วผู้เซตตรงส่วนหางนั้นก็จะโบกหางไปมา 3 ครั้ง เช่นกัน เหมือนกับว่าได้รับทั้งความเป็นสิริมงคลในปีใหม่ แล้วยังได้ขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีให้หมดไปพร้อม ๆ กับปีเก่า และถ้าเกิดบุคคลใดในบ้านมีเคราะห์หรือมีอาการเจ็บป่วยอยู่ก็จะได้หมดเคราะห์และหายจากอาการเจ็บป่วยนั้นได้เร็วขึ้น

ความเชื่อของมนุษย์นั้นจะได้รับการสืบทอดจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยความเชื่อของแต่ละบุคคลนั้นก็เชื่อแตกต่างกันไป ตามแต่ประสบการณ์ และไม่สามารถมีใครบังคับว่าต้องให้เชื่อแบบนั้น ๆ การเซตมังกรทองก็มีความเชื่อเช่นเดียวกัน เนื่องจากมังกรเป็นสัตว์สิริมงคลและเป็นสัตว์นำโชค จึงทำให้มีความเชื่อเกี่ยวกับความเชื่อในการเซตมังกรทองที่สืบทอดกันต่อ ๆ มาจากสมัยอดีตมาจนถึงในปัจจุบันอยู่ 2 แบบ คือ

1. ความเชื่อในการเซตมังกรทองแบบเซตเพื่อให้อายุยืน โดยเมื่อสมัยอดีตผู้หญิงในภาคกลางของประเทศจีนทุกคนเชื่อว่า ถ้าผู้หญิงคนใดอยากได้อายุยืนก็จะมาขอบุตรจากมังกรในช่วงเทศกาลตรุษจีน เมื่อสมัยอดีตเคยมีผู้หญิงที่ไปขอบุตรจากมังกรแล้วหลังจากนั้นก็ตั้งครุฑแล้ว และต่อจากนั้นก็เป็นการเชื่อที่สืบทอดกันต่อมาจึงทำให้ชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครสวรรค์ก็นำความเชื่อนั้นเข้ามาด้วย โดยความเชื่อในการเซตมังกรทองแบบเซตเพื่อให้อายุยืนนี้ ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีบทบาทลดน้อยลงสืบเนื่องมาจาก ในสมัยอดีตกับสมัยปัจจุบันนี้มีความเป็นอยู่และวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนไป ทำให้ปัจจุบันนี้ความเชื่อในเรื่องนี้ไม่มีใครสนใจเท่าไรนัก จึงไม่นิยมแสดงให้พบเห็นแล้ว จะมีก็แต่เพียงคำบอกเล่าของคนชราที่เคยพบเห็นเมื่อสมัยตนเองยังสาว และที่ยังคงเหลือเป็นลายลักษณ์อักษรก็จะเป็นหนังสือที่ผู้เขียนชาวจีนได้เขียนรวบรวมไว้เท่านั้น

2. ความเชื่อในการเซตม้งกรทองแบบเซตเพื่อความสิริมงคล ความเชื่อในการเซตม้งกรทองแบบเซตเพื่อความสิริมงคลนี้ก็เป็นการเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาในลักษณะเดียวกันกับความเชื่อในข้อที่ 1 เพียงแต่ว่าในปัจจุบันประชาชนยังเชื่อในเรื่องนี้อยู่เป็นจำนวนมากและเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ การเซตม้งกรในความเชื่อข้อนี้จึงได้รับบทบาทและได้รับความสำคัญในช่วงเทศกาลตรุษจีนนี้เป็นอย่างมาก และความเชื่อในเรื่องนี้ยังสามารถพบเห็นได้ในเทศกาลตรุษจีนปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นความเชื่อที่ได้รับความนิยมมานานหลายศตวรรษ เพราะทุกคนยังคงถือว่าม้งกรเป็นสัตว์สิริมงคลอยู่ จึงทำให้ความเชื่อในเรื่องนี้เป็นบทบาทที่สำคัญในปัจจุบันเป็นอย่างมาก

ความเชื่อโดยส่วนมากจะเป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อจิตใจ แม้ว่าความเชื่อในข้อแรกนั้นก็มีบทบาทลดน้อยลงก็ตาม เพราะเนื่องจากปัจจุบันในการมีบุตรหรือการตั้งครรภ์ก็ทำได้ไม่ยาก และคนส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การทำ Gift เป็นต้น และโดยส่วนมากที่คนในปัจจุบันไม่นิยมมาขอบุตรจากม้งกรทองนั้นก็เพราะว่าเป็นวิธีการที่ยุ่งยากและจะต้องรอถึง 1 ปี จึงจะได้ขอทำให้คนที่อยากมีบุตรรอไม่ได้จึงหันไปพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อื่น ๆ เช่น เจ้าแม่กวนอิม ศาลเจ้าต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนในเรื่องความเชื่อข้อที่สองนั้น ที่ยังบทบาทจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันก็คือ ทุกคนยังถือว่าม้งกรเป็นสัตว์สิริมงคลและเป็นสัตว์นำโชค และนำมาซึ่งความร่ำรวย คนที่มีเชื้อสายจีนก็ยังคงถือว่าถ้าม้งกรได้เข้าบ้านใคร หรือถ้าบุคคลใดมีม้งกรอยู่กับตัว ก็จะทำนำโชคลาภ ความร่ำรวย ความเป็นสิริมงคลมาให้ และม้งกรยังเป็นสัตว์ที่รวบรวมเอาสิ่งต่าง ๆ ของสัตว์หลายประเภทมาไว้รวมกันจึงถือว่าเป็นสัตว์ที่วิเศษและไม่ควรที่จะลบหลู่ จึงทำให้ความเชื่อในข้อนี้ยังคงอยู่และมีบทบาทมาจนถึงปัจจุบัน

การเซตม้งกรทองในประเพณีตรุษจีน จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยลีลาการเซตที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นจุดเด่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากอาจารย์ท่านหนึ่งที่เคยแสดงมาในประเทศจีน และได้พลิกแพลงลีลาการเซตให้แตกต่างไปจาก การเซตม้งกรทองในประเทศจีน และในประเทศญี่ปุ่น จึงทำให้การเซตม้งกรในประเพณีตรุษจีน จังหวัดนครสวรรค์นี้ เป็นที่เลื่องลือและทำให้เป็นที่สนใจของประชาชนทั่วโลก

ภาพที่ 4.73: ภาพหมู่คณะมังกรทอง จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ
ที่มา: คณะมังกรทอง จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.74: ขบวนแห่มังกรทอง ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2495
ที่มา: นายมานพ สุวรรณศรี

ภาพที่ 4.75: การแสดงมังกรทองปิ่นเส้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
ที่มา: คณะมังกรทอง จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.76: ขบวนแห่เซียมังกรทอง ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
ที่มา: คณะมังกรทอง จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.77: ขบวนแห่เซ็ดมังกรทองและมังกรเงิน ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
ที่มา: คณะมังกรทอง จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.78: ขบวนแห่เซ็ดมังกรทองคู่ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
ที่มา: คณะมังกรทอง จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.79: การแสดงแสงสีเสียง การเซตมังกรทอง 9 ตัว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2532
 ที่มา: คณะมังกรทอง จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.80: การแสดงเซตมังกรทองหล่อแก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2532
 ที่มา: คณะมังกรทอง จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.81: การแสดงมังกรทองล่อแก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
 ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

ภาพที่ 4.82: การแสดงมังกรทองเล่นน้ำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพในอดีต
 ที่มา: คณะมังกรทอง จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.83: การแสดงมังกรทองเล่นน้ำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559

ที่มา: คณะมังกรทอง จ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ

4.2.2.3 วัฒนธรรมนำเข้า (ระหว่างปี พ.ศ. 2510-พ.ศ. 2560)

4.2.2.3.1 ปี พ.ศ. 2510

■ ขบวนนางฟ้า

เมื่อเริ่มมีหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดนครสวรรค์เข้ามามีส่วนร่วมในงานเทศกาลตรุษจีนเพิ่มมากขึ้นจนทำให้ในปี พ.ศ.2510 โรงเรียน สถานศึกษา และองค์กรต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ อาทิ โรงเรียนโพธิสารศึกษา โรงเรียนสตรีนครสวรรค์ โรงเรียนลาซาลโซติกรีนนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ธนาคารออมสิน ได้สร้างสรรค์การแสดงเป็นระบำของเหล่านางฟ้า เพื่ออวยพรให้กับประชาชนที่มาร่วมงาน ขบวนนางฟ้านี้ได้ช่วยเพิ่มสีสันและความสวยงามให้กับขบวนแห่ในเทศกาลตรุษจีนมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.84: รถขบวนนางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2510

ที่มา: นางมณฑา คงคาวิฑูรย์

ภาพที่ 4.85: ขบวนนางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2520
ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.86: รถขบวนนางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2520
ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.87: ขบวนนางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2532
ที่มา: คณะมังกรทองจ้าวพ่อ-จ้าวแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.88: การแสดงของเหล่านางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2538
ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.89: การแสดงของเหล่านางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
ที่มา: มุลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.90: รถแห่ขบวนนางฟ้าแบบไทยประเพณี ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2540
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.91: รถขบวนนางฟ้า ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพในปัจจุบัน
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

4.2.2.3.2 ปี พ.ศ. 2511

4.2.3 ล้อโก้ว (ดนตรีจีนโบราณ)

หลังจากนั้นเมื่อมีการจัดตั้งสมาคมส่งเสริมดนตรีเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ ก็ได้้นำการแสดงดนตรีจีน ซึ่งเป็นการแสดงบรรเลงทำนองเพลงจีนและความพร้อมเพรียงการตีฆ้อง คือ ขบวนล้อโก้ว เข้ามาร่วมขบวนแห่ ในงานเทศกาลตรุษจีนนครสวรรค์ ในปี พ.ศ.2511 ขบวนล้อโก้ว เป็นขบวนหนึ่งที่ใช้สำหรับการบรรเลงในงานมงคลต่าง ๆ ของคนจีน ต่อมามูลนิธิปากน้ำโพประชาชนุเคราะห์ก็ได้นำขบวนล้อโก้วมาร่วมแสดงในงานนี้ด้วย ขบวนล้อโก้วทั้ง 2 ชุดนี้ ใช้ผู้หญิงทั้งหมดในการบรรเลงและแต่งกายแบบจีน

ภาพที่ 4.92: ขบวนวงดนตรีล้อโก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพในอดีต
ที่มา: สมาคมไต้หวันนครสวรรค์

ภาพที่ 4.93: ขบวนวงดนตรีล่อไคว่ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2511
ที่มา: ดร.ภิญโญ นิโรจน์

ภาพที่ 4.94: ขบวนแห่วงดนตรีจีน ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
ที่มา: สมาคมส่งเสริมดนตรีจีน

ภาพที่ 4.95: ขบวนแห่วงดนตรีและล่อโก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
ที่มา: สมาคมส่งเสริมดนตรีจีน

ภาพที่ 4.96: ขบวนแห่วงดนตรีและล่อโก้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2554
ที่มา: สมาคมส่งเสริมดนตรีจีน

ภาพที่ 4.97: ขบวนแห่วงดนตรีลือไก่อ้ว ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

4.2.3.1.1 ปี พ.ศ. 2512

▪ รำถ้วยเงินไหหลำ

รำถ้วยเงิน เรียกตามภาษาไหหลำว่า “เจียงบัว” เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวจีนไหหลำ ใช้แสดงในงานเทศกาลรื่นเริงต่าง ๆ โดยเป็นการรำรำประกอบดนตรี ซึ่งทำรำประดิษฐ์โดยใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ในชีวิตประจำวันมาเป็นส่วนประกอบ เช่น ถ้วยตะไล จาน ตะเกียบ และล้าไม้ไผ่ เป็นอุปกรณ์ประกอบจังหวะ โดยได้นำเข้ามาเผยแพร่ในขบวนแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ในเทศกาลตรุษจีน เมื่อปี พ.ศ. 2512 และการรำถ้วยเงินจะใช้ผู้แสดงที่เป็นเด็กหญิง อายุตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป แบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 คน แต่งกายด้วยชุดจีนสวยงามพร้อมปักช่อดอกไม้ติดผม โดยจะเกล้าเป็นมวย 2 ข้าง ดังนี้

เด็กคนแรกจะถือไม้ไผ่ หรือในปัจจุบันอุปกรณ์ที่ได้นำมาทำเป็นไม้แทนไม้ไผ่ คือท่อ PVC ขนาด 4 หลุ มีความยาวประมาณ 60–80 เซนติเมตร เจาะคว้านรูตามแนวนอนท่อขนาดประมาณ 1.5 นิ้ว ถึง 2 นิ้ว ข้างละ 3 รู ความห่างระหว่างรูไม่เกิน 2 นิ้ว สอดด้วยฉิ่งเล็ก ๆ รูละ 2 อันประกบกัน และจะต้องเว้นที่ไว้ให้เด็กจับตรงกลางท่อ มีพื้นที่ไม่เกิน 30 ซม. การรำรำจะเขย่าให้ไม้กระทบฝ่ามือและไหล่ทั้ง 2 ข้าง ย่างก้าวไปตามจังหวะเสียงเพลง

เด็กคนที่สองจะรำรำโดยใช้ถ้วยตะไล 2 ใบ ที่วางซ้อนกันอยู่ทั้งมือซ้ายและขวา โดยการจับจะใช้นิ้วหัวแม่มือรองถ้วยใบล่าง นิ้วชี้และนิ้วนางหนีถ้วยใบบน มีนิ้วกลางวางพาดอยู่บนถ้วยใบบน รำรำให้ถ้วยตะไลกระทบกันไปตามจังหวะเสียงเพลง

เด็กคนที่สามร่ายรำโดยใช้จานและตะเกียบ 1 คู่ โดยมือซ้ายจะถือจานและตะเกียบ 1 ช้าง มือขวาถือตะเกียบอีก 1 ช้าง ลักษณะงานที่ใช้จะเหมือนจานรองถ้วยกาแฟแต่จะมีขนาดเล็กกว่า การร่ายรำจะนำตะเกียบมาเคาะที่จานให้เข้ากับจังหวะเสียงเพลง

โดยบทเพลงที่ใช้ประกอบการร่ายรำคือเพลง “อู๋ลิวกง และยิวโห่” ซึ่งในอดีตจะบรรเลงโดยเหล่าบรรพชนที่ได้อบรมตัวกันฝึกซ้อม อาทิเช่น เดจิวเซ่งหยวน เดอวังลี้กบู้ต เดห่านเด็กเซง จวบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2525 คณะกรรมการในขณะนั้นได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและควรที่จะมีผู้สืบทอดมรดกอีกชิ้นหนึ่งเพื่อไม่ให้สูญหายไป จึงได้ว่าจ้าง “เดเซียม” ซึ่งเป็นผู้บรรเลงดนตรีให้กับจิวคณะยี่หน่ามาเป็นผู้ฝึกสอน โดยได้รวมตัวลูกหลานที่เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขชาวไหหน่ามาฝึกสอน โดยใช้ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าแม่ทับทิมเป็นสถานที่ฝึกซ้อม และได้ออกแสดงครั้งแรกในงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ในเทศกาลตรุษจีน วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 จนถึงปัจจุบันศิลปะวัฒนธรรมนี้มีการสืบทอดโดยเหล่าลูกหลานชาวไหหน่าที่ได้รับการฝึกสอนเมื่อครั้ง ปี พ.ศ. 2525

ภาพที่ 4.98: นักแสดงรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2512

ที่มา: สมาคมไหหลำนครสวรรค์

ภาพที่ 4.99: ขบวนนักแสดงรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2520
 ที่มา: สมาคมไหหลำนครสวรรค์

ภาพที่ 4.100: รถแห่นักแสดงรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2535
 ที่มา: สมาคมไหหลำนครสวรรค์

ภาพที่ 4.101: ขบวนนักแสดงรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
 ที่มา: สมาคมไหหลำนครสวรรค์

ภาพที่ 4.102: ขบวนนักแสดงรำถ้วยเงินไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2559
 ที่มา: สมาคมไหหลำนครสวรรค์

ภาพที่ 4.103: รถขบวนรำถวายไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพในปัจจุบัน
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.104: นักแสดงรำถวายจีนไหหลำ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2560
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

4.2.3.1.2 ปี พ.ศ. 2519

▪ สิงโตปักกิ่ง

สิงโตปักกิ่งของนครสวรรค์ได้เกิดขึ้นมาในปี พ.ศ. 2519 ในสมัย มรว.ศีกฤทธิ์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีโดยคณะกรรมการจัดงานแห่งชาติฯ ปี พ.ศ. 2519 ได้ชมการแสดงสิงโตปักกิ่ง ของคณะกายกรรมกวางเจาที่มาจัดแสดงในประเทศไทย จึงคิดนำมาร่วมขบวนแห่งชาติด้วย จึงได้จัดหาอาจารย์มาฝึกสอนโดยเชิญอาจารย์ที่มีความชำนาญการแสดงศิลปะการแสดงต่าง ๆ จากฮ่องกงชื่ออาจารย์ลิ้ม อู่จิว มาฝึกสอนเป็นเวลา 3 ปี ปัจจุบันคณะสิงโตปักกิ่งนครสวรรค์ มีแสดง 60 คน

สิงโตปักกิ่ง เป็นศิลปะการเล่นสิงโตของจีนภาคเหนือ เป็นสิงโตพ่อ แม่ ลูก 4 ตัว เต็มหยอกล้อลูกแก้ว มีลีลาสวยงามน่ารัก ท่าที่แสดงออกเป็นไปอย่างสนุกสนาน และร่าเริง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของสิงโตปักกิ่ง ผู้ที่ชมการแสดงอย่างใกล้ชิดอาจได้ร่วมกันรับความรู้สึกจากการแสดง โดยตรงเมื่อสิงโตปักกิ่งมาคลอเคลียด้วย ผู้ชมจึงได้รับความหลากหลายที่แตกต่างจากสิงโตอื่น ๆ ที่ส่วนใหญ่จะแสดงออกในแบบแข็งแรงดุเดือด ในการแสดงจะมีการแสดงของกายกรรมเช่น กระโดดสูง ตีลังกาลอดบ่วง ตีธงผืนใหญ่ ควบคู่กับการแสดงสิงโตด้วย

ภาพที่ 4.105: การแสดงเชิดสิงโตปักกิ่ง ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2535

ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่งชาติพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.106: การแสดงเชิดสิงโตปักกิ่ง ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2558
ที่มา: มุลินธิสังเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.107: การแสดงเชิดสิงโตปักกิ่งบนเวทีในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ
ที่มา: มุลินธิสังเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ : ขบวนสิงโตปักกิ่ง ในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ เมื่อปี พ.ศ. 2559
ที่มา: ทีมถ่ายภาพจิตอาสา ลูกหลานชาวนครสวรรค์

4.2.3.1.3 ปี พ.ศ. 2521

■ ขบวนพระถังซำจั๋ง

ขบวนพระถังซำจั๋ง เริ่มเข้ามาแสดงในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2521 (ค.ศ. 1978) จากการสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ในขณะที่ท่านได้ไปลงพื้นที่ในการทำวิจัยเรื่องลิเกในจังหวัดนครสวรรค์ และเนื่องจากวรรณกรรม เรื่อง ไซอิ๋ว ได้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย วรรณกรรมเรื่อง “ไซอิ๋ว” นั้นเริ่มได้รับความนิยมและเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์มีการแปลและตีพิมพ์ครั้งแรกที่โรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2417 โดยพระยาโสภณพิภพอักษร (เล็ก สมิตศิริ) มีความชื่นชอบในวรรณกรรมเรื่องนี้ จึงได้ว่าจ้างให้นายตัน เป็นผู้แปลจากต้นฉบับภาษาจีนมาเป็นฉบับภาษาไทย มีความยาวทั้งหมด 17 เล่ม ส่วนงานการแปลของนายตันนั้น ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นสำนวนที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย วรรณกรรม เรื่อง ไซอิ๋ว พระโสภณอักษรภิก (เล็ก สมิตศิริ) ให้นายตันแปล และนายเทียน วรรณภา หรือเทียนวรรณ เรียบเรียง โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากรพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2449 ต่อมาเมื่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์เจริญขึ้น จึงทำให้มีการสร้างวรรณกรรมเรื่องไซอิ๋วและได้เข้ามาฉายในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2518 จึงทำให้คณะกรรมการกลาง (เถ่าฉ่าง) เกิดความสนใจที่จะ

นำมาผนวกเข้าไปในขบวนด้วย ในอดีตขบวนพระถังซัมจั๋งนั้นมีตัวละครที่แสดง ทั้งหมด 5 ตัว คือ พระถังซัมจั๋ง หังเจีย ตือโป๊ยก่าย ชั่วเจ๋ง และม้ามังกรขาว เริ่มแรกในการแสดงนั้น ขบวนพระถังซัมจั๋ง แต่งกายเลียนแบบภาพยนตร์

ภาพที่ 4.108: ขบวนแห่พระถังซัมจั๋ง ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ.2559

ที่มา: ผู้วิจัย

ระฆังละคร

คอน มังกรนครสวรรค์

มังกรักษ์ยาวกว่า 200 เมตร โดดเด่นเด่นเด่นดื้อแก้อยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์ 27 และ 29 น.ค. นี้ ก็เป็นมหรสพสำคัญในงานนครจีน ที่นครสวรรค์

ทุกปี ทุกๆ ปี บรรดาชาวนครสวรรค์จะจัดดูกลานออกแสดงเป็นกระบวนแห่ ยาวเหยียดนับพันคนเป็นวีระกระบวนหลายกิโลเมตร กระบวนเหล่านั้น ประกอบไปด้วย กระบวนนางฟ้า อีตผลท้อบ้าง คอกไม้บ้าง และยังมี กระบวนพิศพ กระบวนทพร มาเป็นลำดับ ตัวสำคัญๆ ที่อยู่ในกระบวนคือ พระดังซิมจิ้ง เหิงเจียซัวเจ็ง และคือไปยถ่าย ตามตัวหลังก็เป็นศิษย์ติดตามพระดังซิมจิ้งไปอยู่เฉยๆ พระโคโรปิฎกที่ประเทศอินเดีย ซึ่งผู้เลยเทียบชาน หรือดูเขาสูงเสียดฟ้า คือ นิมิตต์ยี่น้อเง เวียงกรของพระดังซิมจิ้ง เป็น

พระระฆังโบริบาลที่ยึดถือกันมาเนิ่น

บางอย่างคนรุ่นไทยก็ไม่เข้าใจถึงความหมาย

เรื่องจริงในสมัยราชวงศ์ถัง จึงเรียกอีกนัยหนึ่งว่าดังซิมจิ้ง ผมได้ไปกราบพระเจดีย์ของท่านที่เมืองซีอาน เมืองหลวงของจีนสมัยราชวงศ์ถังมาแล้ว

การที่ชาวนครสวรรค์เชื้อสายจีน จัดกระบวนพระดังซิมจิ้งไปอยู่เฉยๆพระโคโรปิฎก จึงเป็นการแสดงละครแทนเทพไปตามถนน เป็นการแสดงคุณในพุทธศาสนาความเชื่อของชน

นำเสียดายที่คนรุ่นใหม่นำมาไม่มีอย่างขาดความเข้าใจในคติอันดีของคนโบราณ จึงคิดการขยายรูปแบบออกไปจากแนวคิดเดิม เช่น ไปเล่นเน้นมังกรักษ์ ยาวหลายร้อยเมตร เน้นกระบวนนางฟ้าให้ลดทอนไป

ผมว่าลองกลับมาพิจารณาปรับปรุงเนื้อหา คือ องค์พระดังซิมจิ้ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของงานเสียดใหม่จะดีไหมอย่าปล่อยให้ท่านเหล่านั้นทำเหวี่ยง ย่าง ไปอย่างไร้จุดหมาย ไร้คุณค่า หาก

ไปเพื่อสัญลักษณ์แห่งพรหมจรรย์

กระบวนแห่ในงานนครจีน นครสวรรค์ ควรหันความสนใจมาบูชาพระดังซิมจิ้ง บูชาความเพียรสูงสูดอันนบุนนภัยที่มีในอันที่จะเดินทางทรมันการไปให้ถึงจุดหมายแห่งชีวิตที่คนตั้งใจไว้ เดินทางฝ่าอันตรายไปยังค้ำแดนเพื่อหาความหมายและความสุขสูงสุด

บรรพบุรุษจีนในนครสวรรค์คงจัดงานแห่เพื่อบูชาพระดังซิมจิ้ง สัญลักษณ์แห่งความเพียร และเพื่อเตือนสติตนว่าจะพากเพียรตามรอยพระท่านไปสู่ความสำเร็จสุขในชีวิตอยู่เสมอ

เราจะบูชาความเพียร หรือ บูชามังกร

สวัสดิ์ศรีทวี

สุรพล วิรุฬห์รักษ์

ภาพที่ 4.109: ภาพตัดคอลัมน์บทความประจำชาวบ้านเทิง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ “ระฆังละคร ตอน มังกรนครสวรรค์” วิพากษ์เรื่องขบวนแห่พระดังซิมจิ้ง

ที่มา: สุรพล วิรุฬห์รักษ์

4.2.3.1.4 ปี พ.ศ. 2560

▪ สิงโตฮกเกี้ยน

คณะกรรมการมูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ได้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์คนจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์มีด้วยกัน 5 กลุ่ม แต่นาฏกรรมยังมีเพียง 4 กลุ่มเท่านั้น ทางมูลนิธิจึงได้มีแนวความคิดในการจัดสร้างสิงโตฮกเกี้ยนขึ้นเพื่อมาร่วมขบวนแห่ในงานเทศกาลตรุษจีนนครสวรรค์ เมื่อปี พ.ศ. 2560 เพื่อสะท้อนความเป็นชุมชนคนจีน 5 ภาษา ที่เรียกว่า “ปากน้ำโพหงวซก”

ภาพที่ 4.110: หน้ากากสิงโตฮกเกี้ยน

ที่มา: คณะสิงโตฮกเกี้ยน เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.111: การแสดงเชิดสิงโตฮกเกี้ยน ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ พ.ศ. 2560

ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

4.2.4 ขบวนแห่ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

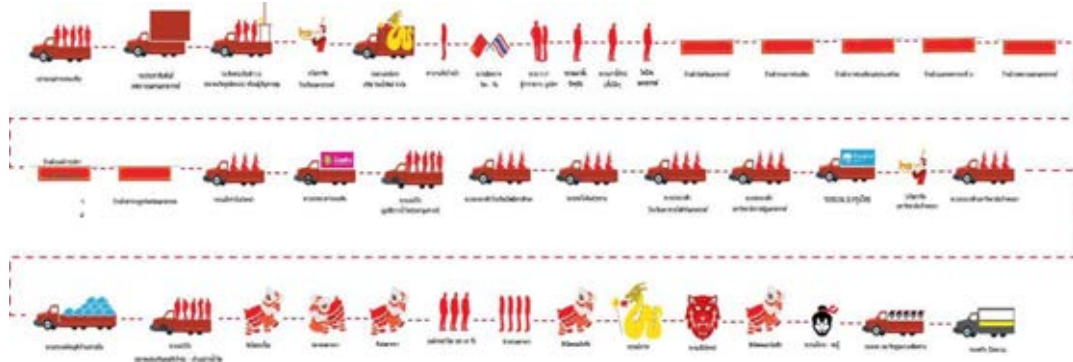
ขบวนแห่ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ เป็นการเดินขบวนพาเหรด โดยมีนาฏกรรมของคนจีนปากน้ำโพ ทั้ง 5 กลุ่มภาษา คือ ไทหล่า กวางตุ้ง ฮากกา (จีนแคะ) แต่จิ๋ว และฮกเกี้ยน รวมถึงนาฏกรรมของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้นำมาแสดงร่วมกันและแห่เป็นขบวนไปตามท้องถนน ประกอบกับการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ เป็นประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยปัจจุบันมีการจัดมายาวนานอย่างต่อเนื่องกว่า 100 ปี เพื่อความเป็นสิริมงคล ขบวนแห่นี้เริ่มมีมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2460 และได้ปฏิบัติสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชาวนครสวรรค์ โดยในพิธีแห่จะมี 2 รอบ คือ

วันแรก คือ วันชีวา (วันที่ 3 เดือน 1 ตามปฏิทินของจีน) จะเป็นการแสดงมหรสพสมโภช ในรูปแบบขบวนพาเหรดช่วงเวลากลางคืน โดยเริ่มตั้งขบวนแห่ตั้งเวลาประมาณ 17.00 น. และเริ่มเคลื่อนขบวนแห่เวลาประมาณ 18.00 น. ไปจนถึงเวลาประมาณ 22.00 – 24.00 น. เริ่มตั้งแต่ศาลหลักเมืองนครสวรรค์ ที่ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาบก จนไปถึงบริเวณศาลเจ้าชั่วคราว ที่ตั้งอยู่ตรงสี่แยกตลาดปากน้ำโพ ถนนโกสีย์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนนาฏกรรมและผู้แสดงในขบวนแห่ รวมถึงจำนวนประชาชนที่เข้าร่วมชมขบวนในแต่ละปี สำหรับรอบกลางวัน

วันที่สอง คือ วันชีวี (วันที่ 4 เดือน 1 ตามปฏิทินของจีน) เป็นการแสดงที่มุ่งนำเสนอและสื่อถึงเรื่องราว ความเชื่อ เทพเจ้า ความศรัทธา และวิถีชีวิตของคนจีนปากน้ำโพในรูปแบบขบวนแห่กลางวัน จะเป็นแห่องค์เจ้าพ่อ เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ตามธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ โดยจัดเป็นรูปแบบขบวนแห่ไปตามถนนในตลาดปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ ช่วงเวลาประมาณ 05.00 – 18.00 น. โดยเริ่มตั้งสี่แยกสะพานเดชาติวงศ์ แห่ไปตามเส้นทางรอบตลาดปากน้ำโพ จนไปถึงบริเวณศาลเจ้าชั่วคราว ที่ตั้งอยู่ตรงสี่แยกตลาดปากน้ำโพ ถนนโกสีย์ ออกหน้าขบวนโดยรถที่อัญเชิญวัตถุมงคลสำคัญ ขบวนแห่เทวรูปเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ จากภายในศาลเจ้าทั้ง 2 ศาล ตามด้วยขบวนนาฏกรรมต่าง ๆ อาทิ ขบวนสัตว์มงคล ขบวนองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม ขบวนละครเชิงศาสนา ขบวนป้ายอำนวยพร รวมถึงขบวนแห่ของนาฏศิลป์และดนตรีด้วย

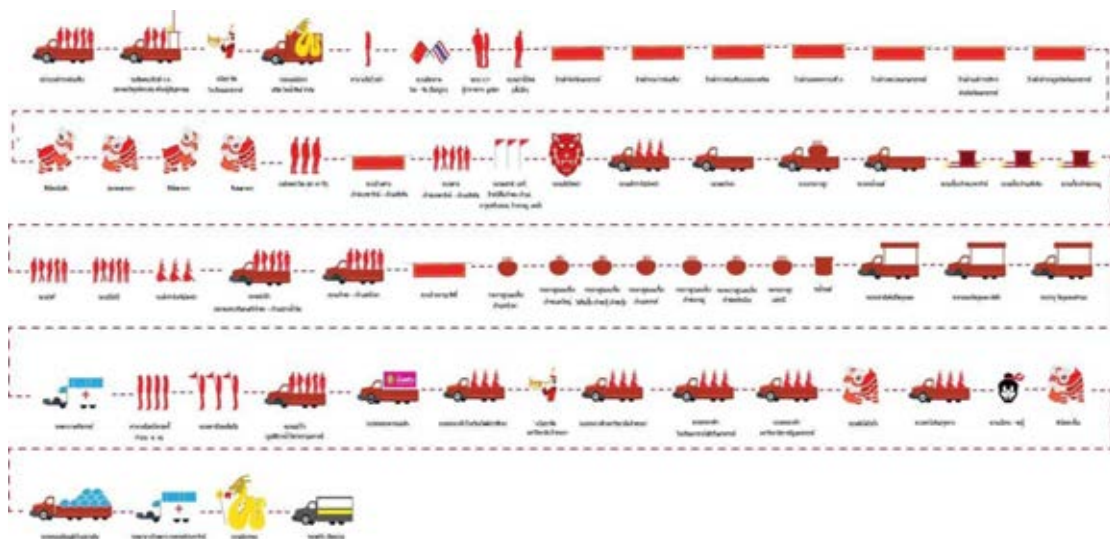
การแห่ทั้ง 2 วัน จะมีรูปแบบเป็นขบวนพาเหรดในลักษณะเป็นแถวทอดยาวต่อ ๆ กันไป บนท้องถนนรอบตลาดปากน้ำโพ ตามลำดับของการแสดงต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมแสดง จึงถือได้ว่าเป็นงานประเพณีอันยิ่งใหญ่และมีการสืบทอดกันมายาวนาน เพื่อแสดงความกตัญญู ความเป็นสิริมงคล ของประชาชนทั้งภายในและภายนอกจังหวัดนครสวรรค์ที่มีส่วนร่วมในงานฯ

ขบวนแห่ขบวนแห่กลางคืน (งานเฉลิมฉลองสมโภช)

ภาพที่ 4.112: แผนผังขบวนแห่กลางคืน (งานเฉลิมฉลองสมโภช)
ที่มา: ผู้วิจัย

ขบวนแห่กลางวัน (งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ)

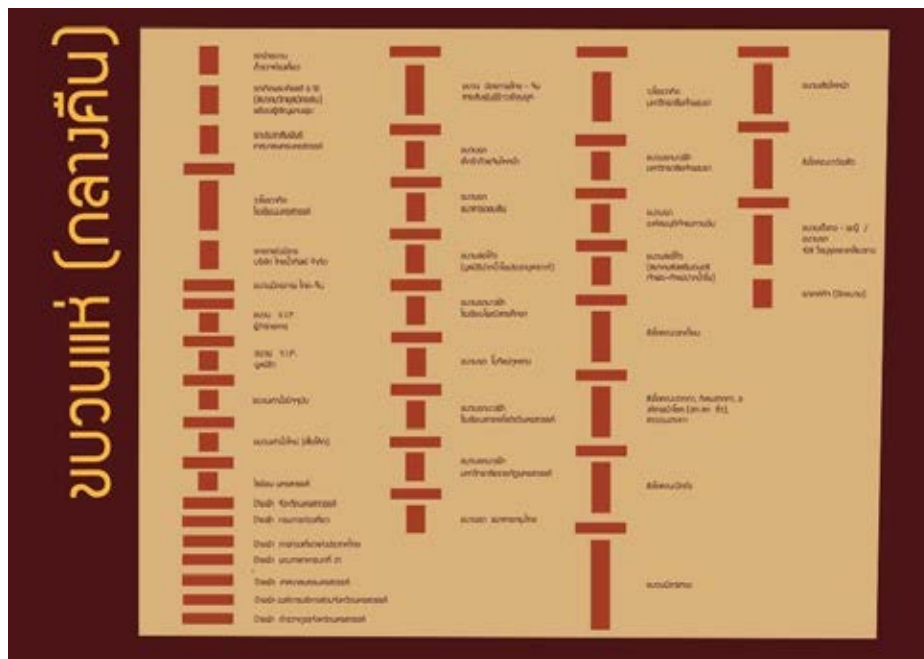
ภาพที่ 4.113: แผนผังขบวนแห่กลางวัน (งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ)
ที่มา: ผู้วิจัย

เส้นทางขบวนแห่กลางคืน

ภาพที่ 4.114: แผนที่แสดงเส้นทางขบวนแห่กลางคืน (งานเฉลิมฉลองสมโภช)
ที่มา: ผู้วิจัย

ลำดับขบวนแห่กลางคืน

ภาพที่ 4.115: แสดงลำดับขบวนแห่กลางคืน (งานเฉลิมฉลองสมโภช)
ที่มา: ผู้วิจัย

เส้นทางขบวนแห่กลางวัน

ภาพที่ 4.116: แผนที่แสดงเส้นทางขบวนแห่กลางวัน (งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ)
ที่มา: ผู้วิจัย

ลำดับขบวนแห่กลางวัน

ภาพที่ 4.117: แสดงลำดับขบวนแห่กลางวัน (งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ)
ที่มา: ผู้วิจัย

ขบวนแห่

ภาพที่ 4.118: ขบวนแห่กลางวัน (งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพ)
ที่มา: สมาคมไทห่อล้านนครสวรรค์

ภาพที่ 4.119: ขบวนแห่กลางวัน (งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ–เจ้าแม่ ปากน้ำโพ)
ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ–เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ภาพที่ 4.120: ขบวนแห่กลางคืน (งานเฉลิมฉลองสมโภช)
ที่มา: มุลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

4.2.5 บทบาทและคุณค่าของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

นครสวรรค์ เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชาวจีนเดินทางเข้ามาตั้งรกรากอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าชาวจีนเริ่มอพยพเข้ามาในนครสวรรค์ตั้งแต่เมื่อใดทั้งนี้ในกลุ่มคนจีนทั้งหมดที่อพยพเข้ามาอยู่ในนครสวรรค์นั้น คนจีนไหหลำได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอเก้าเลี้ยว และตำบลบ้านมะเกลือ อำเภอเมืองนครสวรรค์ ก่อนกลุ่มอื่น ต่อมาชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนฮากกา (แคะ) และชาวจีนกวางตุ้ง จึงเริ่มอพยพตามมา ศาสตราจารย์ G. William Skinner กล่าวถึงชาวจีนในนครสวรรค์ว่ามีจำนวน 6,300 คน ใน พ.ศ. 2447 ซึ่งอยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากจำนวนชาวจีนทั้งหมดในมณฑลภาคกลางที่มีจำนวน 10,900 คน และจากจำนวนชาวจีนทั่วประเทศในปีเดียวกันที่มี 397,100 คน พ่อค้าชาวจีนในนครสวรรค์ไม่ว่าจะเป็นชาวจีนฮกเกี้ยน ชาวจีนไหหลำ ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนแคะหรือชาวจีนกวางตุ้ง ต่างมีความชำนาญในด้านการค้าแทบทั้งสิ้น เนื่องจากชาวจีนเหล่านี้อพยพมาจากเมืองทางใต้ของจีนที่ติดทะเล จึงมีโอกาสติดต่อกับชาวต่างชาติได้สะดวก เมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในนครสวรรค์ ชาวจีนเหล่านี้จึงยังคงประกอบอาชีพทางการค้าตามความเชี่ยวชาญเดิมของตนและมีอิสระในการค้าขายมากกว่าคนไทย

เนื่องจากคนไทยถูกควบคุมอยู่ภายใต้ระบบไพร่ และระบบศักดินาในขณะที่ชาวจีนในนครสวรรค์เป็นอิสระชน ไม่ถูกควบคุมแรงงานภายใต้ระบบดังกล่าวดังเช่นคนไทย เพียงแต่ต้องเสียเงินชำระค่าแรงงานให้แก่ทางการไทยที่เรียกว่า “เงินค่าผูกปี้ข้อมือเงิน”

ในอดีตชาวจีนที่เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานและค้าขายอยู่ในไทยรวมทั้งนครสวรรค์ได้รับการยกเว้นจากการเกณฑ์แรงงานในขณะที่คนไทยที่เป็นไพร่ถูกควบคุมในระบบไพร่โดยถูกสักข้อมือเพื่อขึ้นสังกัดกับมูลนาย (เจ้านายและขุนนาง) เรียกว่า “การสักเลก” (การสักหมายหมู่) เป็นการสักตัวอักษรที่บอกชื่อเมืองชื่อมูลนายที่สังกัดสักที่ข้อมือด้านหน้าหรือด้านหลังมือผู้ผ่านการสักแล้วถูกเรียกว่า “เลก” หรือ “ไพร่” ไพร่ที่เป็นคนไทยเหล่านี้ต้องทำงานให้แก่พระมหากษัตริย์และมูลนาย ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2: พ.ศ. 2352 – พ.ศ. 2367) มีชาวจีนเดินทางเข้ามาในไทยมากขึ้น พระองค์ต้องการให้เกิดความเป็นธรรมแก่คนกลุ่มอื่นที่อยู่ในไทย ทั้ง ลาว มอญ เขมร พม่า ญวน ซึ่งถูกควบคุมในระบบไพร่ดังเช่นคนไทย จึงโปรดให้หาวิธีการให้ชาวจีนที่เข้ามาทำมาหากินอยู่ในแผ่นดินไทยได้ตอบแทนไทยบ้างด้วยการเก็บเงินชำระค่าแรงงานจากชาวจีนที่เรียกว่า “เงินค่าผูกปี้ข้อมือเงิน” เป็นการเรียกเก็บแผนการเกณฑ์แรงงานจากชาวจีนอพยพโดยเก็บ 1 บาท 50 สตางค์ต่อ 3 ปี ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2367 – พ.ศ. 2394) เก็บเพิ่มขึ้นเป็น 4 บาท 6 บาท และ 8 บาทตามเวลาที่ถูกเกณฑ์แต่ละครั้ง หากชาวจีนคนใดไม่มีเงินจ่ายต้องทำงานโยธาให้ทางการคนละ 1 เดือน ชาวจีนในนครสวรรค์ที่ได้รับการผูกปี้หรือมาเสียค่าแรงงานแล้ว จะได้รับใบฎีกาพร้อมได้รับการผูกปี้ข้อมือโดยมี “ข้าหลวงผูกปี้” เป็นผู้ผูกปี้ให้สายพื้ทำด้วยเชือกป่านถักเป็นสายแถบสีแดงถูกที่ข้อมือข้างซ้าย และขมวดเป็นโพงกลมติดตั้งป้องกันป้อมเชือกคลายแล้วประทับตราด้วยครั่งซึ่งเป็นตราประจำเมืองของทางราชการอีกทับหนึ่งเพื่อเป็นหลักฐานว่าจ่ายภาษีแล้วเท่ากับเป็นการขึ้นทะเบียนคนจีนและเทียบได้กับการสักเลกของไพร่ที่เป็นคนไทย ต่อมาเมื่อถึงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) จึงมีพระราชบัญญัติลักษณะการผูกปี้ข้อมือเงิน พ.ศ. 2443 ออกใช้บังคับทั่วทุกมณฑลจนกระทั่งถูกยกเลิกไปในตอนปลายรัชกาลเมื่อ พ.ศ. 2451

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3 ปี พ.ศ. 2367 – พ.ศ. 2394) รายจ่ายของประเทศเพิ่มมากขึ้นทำให้รัฐบาลต้องหาทางเพิ่มรายได้ทั้งด้านการค้าสำเภากับต่างประเทศและการประมูลผูกขาดการเก็บภาษีอากรเพื่อให้มีรายได้พอเพียงกับรายจ่ายส่งผลให้มีพ่อค้าชาวจีนในนครสวรรค์ที่ทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางอยู่แล้วสามารถมีโอกาสนสะสมทุนเพื่อสร้าง

ฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองมากขึ้น ด้วยการเข้ามาเก็บผลประโยชน์ทางภาษีในลักษณะผูกขาดให้รัฐในระบบที่เรียกว่า “เจ้าภาษีนายอากร” เป็นผู้ทำหน้าที่แทนรัฐในการเก็บภาษีโดยรัฐประกาศรายการเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ ให้เอกชนมาประมูลเก็บภาษีโดยเสนอว่าจะจ่ายเงินให้รัฐปีละเท่าใด เอกชนรายใดเสนอรายได้ให้รัฐเป็นจำนวนสูงที่สุดจะเป็นผู้มีสิทธิขาดในการเก็บภาษีจากราษฎร เมื่อดำเนินการเก็บภาษีแล้วจึงนำพาสิ่งที่เก็บได้มามอบให้อธิบายตามที่กำหนดส่วนที่เหลือเป็นผลกำไรของนายอากร และบทบาทต่อผู้ประมูลได้มาเป็นชาวจีน สำหรับพ่อค้าชาวจีนในนครสวรรค์ที่เข้ามาประมูลเก็บภาษีในสมัยนั้น คือ คุณประจักษ์จีนิก ขุนกำจรกิจ และขุนเรืองไทย เป็นต้น อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีชาวจีนในนครสวรรค์บางคนเขาไปดำเนินการผูกขาดเก็บภาษีให้รัฐ แต่ด้วยความที่นครสวรรค์เป็นจังหวัดที่ติดแม่น้ำ ทำให้การค้าขายสินค้าในอดีตของนครสวรรค์จึงอาศัยทางน้ำเป็นหลัก พ่อค้าชาวจีนส่วนใหญ่จึงยังคงมีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นคนกลางด้วย การรับซื้อสินค้าที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร ของป่า และของพื้นเมืองจากชาวไร่ชาวนาในนครสวรรค์ ล่องแม่น้ำเจ้าพระยาไปขายกรุงเทพฯ และนำสินค้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นสินค้าจากกรุงเทพฯ สินค้าสำเร็จรูปจากต่างประเทศมาขายในนครสวรรค์ และอำเภอต่าง ๆ พ่อค้าชาวจีนเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในเรือของตนซึ่งจอดอยู่ในลำน้ำเจ้าพระยาทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการติดต่อทำการค้าและขนส่งสินค้าลงมากรุงเทพฯ

ศูนย์กลางในการค้าขายสินค้าของนครสวรรค์ระหว่างอำเภอและจังหวัดที่อยู่โดยรอบเกาะนครสวรรค์มีอยู่ 3 แห่งด้วยกัน คือ 1) ตลาดลาว เป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างนครสวรรค์กับหัวเมืองทางเหนือขึ้นไป 2) ตลาดสะพานดำ เป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างอำเภอต่าง ๆ ของนครสวรรค์และ 3) ตลาดท่าซุด เป็นศูนย์กลางการค้าข้าวของนครสวรรค์กับจังหวัดที่อยู่โดยรอบ (ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น) ศูนย์กลางทางการค้าของนครสวรรค์ดังกล่าวส่งผลให้นครสวรรค์เป็นชุมทางการค้าโดยมีชาวจีนทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง และทำหน้าที่ดึงผลผลิตจากชุมชนเข้าสู่ตลาดการค้า ลักษณะดังกล่าวทำให้ชาวจีนมีโอกาสสะสมทุนเพื่อสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของตนมากกว่าคนไทยในช่วงเวลานั้น การขยายตัวทางการค้าทำให้ชาวจีนหลั่งไหลเข้ามาขายแรงงานและประกอบการค้าต่าง ๆ ในนครสวรรค์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่ภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4 ปี พ.ศ. 2394 – พ.ศ. 2411) โครงสร้างการผลิตของไทยเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อการยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ข้าวกลายเป็นเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง นครสวรรค์จึงกลายเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งรวบรวมสินค้าที่สำคัญ (สุภรณ์ โอเจริญ, 2535: 19) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ข้าว และไม้สัก ที่มาจากภาคเหนือ เพื่อส่งต่อไป

ยังกรุงเทพฯ โดยข้าวส่งมาทางแม่น้ำน่านด้วยการขนส่งทางเรือยนต์เป็นหลัก ดังนั้นจึงมีพ่อค้าต่างพากันเดินทางมาซื้อข้าวซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่นครสวรรค์กันมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีโรงสีเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากทั้งโรงสีเหนือ โรงสีกลาง โรงสีใต้ รวมทั้งมีตลาดบริษัทค้าไม้ โรงเลื่อย โรงน้ำแข็ง และโกดังสินค้าต่าง ๆ มากมาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวทางการค้าของนครสวรรค์ที่เริ่มคึกคักและขยายตัวมากขึ้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์ภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงดังกล่าวทำให้มีชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีนเดินทางล่องไหลกันเข้ามาประกอบการค้าและตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์มากขึ้น ชาวจีนเหล่านี้กลายเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของนครสวรรค์เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งกิจการการค้ารายย่อยหรือการค้ารายใหญ่

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5 ปี พ.ศ. 2411 – พ.ศ. 2453) เป็นสมัยที่ประเทศไทยมีการปฏิรูปประเทศทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในช่วงเวลานี้ชาวจีนสามารถปรับตัวด้วยการสร้างความมั่งคั่งให้แก่ตนเองจากธุรกิจใหม่ โดยเฉพาะการค้าข้าวอีกทั้งผลจากการปฏิรูปประเทศทำให้มีการสร้างทางรถไฟสายเหนือ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยแรงงานชาวจีนเป็นผู้สร้างทางรถไฟ เมื่อสร้างเสร็จชาวจีนเหล่านี้มาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามเส้นทางที่รถไฟผ่าน เช่น จังหวัดนนทบุรี จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดลำปาง และจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจไทยที่มีการขยายตัวมากขึ้นส่งผลให้เกิดการแสวงหาสินค้าหรือการแลกเปลี่ยนสินค้าจากแหล่งหนึ่งไปสู่อีกแหล่งหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงพระนิพนธ์ถึงเรื่องนี้ไว้ในหนังสือ “เที่ยวตามทางรถไฟ” มีความว่า “... ต่อมาที่ริมตลิ่งปากน้ำโพเกิดขึ้นที่ประชุมชนด้วยพวกพ่อค้าที่ปากน้ำโพรับสินค้าที่กรุงเทพฯ ขึ้นไปจำหน่ายแก่พวกที่ล่องเรือสินค้าลงมาจากเมืองเชียงใหม่อุตรดิตถ์และพิษณุโลกและรับซื้อสินค้าฝ่ายเหนือส่งมาจำหน่ายทางใต้...” (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2557, น. 68-69) ซึ่งบริเวณปากน้ำโพมีสภาพเป็นชุมทางการค้า เป็นแหล่งชุมนุมเรือค้าข้าวที่ใหญ่ที่สุดรองลงมาจากกรุงเทพฯ ไม่ชุงจากภาคเหนือนับแสนท่อน ถูกล่องลงมาตามลำน้ำที่เป็นสาขาของแม่น้ำเจ้าพระยามารวมกันที่ปากน้ำโพก่อนที่จะแยกเพื่อส่งไปยังที่ต่าง ๆ ลักษณะดังกล่าวทำให้บรรดาพ่อค้าจากกรุงเทพฯ จึงมาชุมนุมกันที่ปากน้ำโพเพื่อเลือกซื้อสินค้า

นอกจากนี้เมื่อนครสวรรค์ได้ย้ายศูนย์กลางการค้าจากฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา คือ ฝั่งแม่น้ำน่าน มายังฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา หรือที่รู้จักกันในปัจจุบันว่า “ตลาดปากน้ำโพ” นั้นบริเวณดังกล่าวได้กลายเป็นบริเวณที่คนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่กันเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามภายหลังจากการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษใน พ.ศ. 2398 พ่อค้าจากชาติตะวันตกเข้ามา มีบทบาทเป็นพ่อค้าคนกลาง โดยการนำเข้าและส่งออกสินค้าบริเวณท่าเรือแทนพ่อค้าชาวจีนสภาพดังกล่าว กระทบต่อผลประโยชน์ทางการค้าของชาวจีนชาวจีนจึงต้องเปลี่ยนบทบาทของตน โดยเข้าไปยึดอาชีพค้าขายแทน ส่งผลให้ชาวจีนในนครสวรรค์มีโอกาสทำการค้าขายมากขึ้น

ประวัติศาสตร์การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในนครสวรรค์นั้นเป็นเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้และวิถีชีวิตของชุมชนชาวจีนทุกกลุ่มภาษา ทั้งชาวจีนอพยพและชาวจีนที่เกิดในนครสวรรค์ ชาวจีนเหล่านี้มีความขยันขันแข็ง มัธยัสถ์ และมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมของไทยเป็นอย่างดี จึงสามารถเข้ามา มีบทบาททางเศรษฐกิจของนครสวรรค์ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เมื่อชาวจีนเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในนครสวรรค์มากขึ้นจนกลายเป็นชุมชนชาวจีนนั้น ก็มักจะมีการสร้างศาลเจ้าขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้แก่ชาวจีนในชุมชนของตน เนื่องจากศาลเจ้าเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวจีน เป็นแหล่งพบปะของชาวจีนในช่วงวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันตรุษสารท และวันเทศกาลกินเจ เป็นต้น รวมทั้งยังเป็นที่พักทางใจในการดำรงชีวิตและการประกอบธุรกิจการค้า ความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวจีนที่เข้ามาในนครสวรรค์และดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง กลายเป็นการผสมกลมกลืนกันทางวัฒนธรรมระหว่างไทยและจีนที่มีมานานหลายทศวรรษ ส่งผลให้ชุมชนชาวจีนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนครสวรรค์ไปในที่สุด

การสัมภาษณ์ผู้อาวุโสคนจีนโพ้นทะเล และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนจีนโพ้นทะเลในนครสวรรค์ พบว่า สาเหตุการเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำมาหากินของกลุ่มชาวจีนในนครสวรรค์มีปัจจัยสำคัญ ดังนี้

- 1) นครสวรรค์มีท่าเลหรือสภาพพื้นที่ที่เหมาะสม เนื่องจากมีแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านทำให้สะดวกต่อการเดินทางสัญจรโดยเรือ หรือการบรรทุกสินค้าต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นเส้นทางการติดต่อเชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือและจังหวัดที่อยู่ด้านใต้ นครสวรรค์ลงไป
- 2) นครสวรรค์มีเส้นทางที่สัญจรได้ทั้งทางรถไฟและทางรถยนต์จึงสะดวกในการเดินทางเชื่อมต่อไปยังภาคเหนือได้อย่างสะดวกและปลอดภัย
- 3) นครสวรรค์เป็นจุดศูนย์กลางในการติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าจากกรุงเทพฯ กระจายสู่ภาคเหนือ รวมทั้งยังเป็นแหล่งผลิตผลทางการเกษตรทั้งข้าว อ้อย น้ำตาล และพืชไร่ต่าง ๆ รวมทั้งสินค้าอื่น ๆ

บรรพบุรุษของคนจีนโพ้นทะเลในปากน้ำโพได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากมณฑลกว่างตุง มณฑลฮกเกี้ยน และมณฑลไต้หวัน ประเทศจีน คนจีนกลุ่มภาษาต่าง ๆ ที่มาอยู่นครสวรรค์ มีวิถีการดำเนินชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมอยู่บนพื้นฐานความเป็นจีนดั้งเดิมที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ประเทศจีน ได้แก่ การนับถือเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษการยึดมั่นในความกตัญญูรู้คุณบุพพการี การยึดมั่นในคำสอนตามหลักปรัชญาในลัทธิขงจื้อ และสำหรับรวมทั้งศาสนาพุทธมหายานหรืออาจมีลักษณะเฉพาะหรือความแตกต่างกันบางประการของแต่ละกลุ่มภาษา เช่น การมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และการนับถือองค์เทพเจ้าหรือเซียนเพื่อเป็นกำลังใจในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต ได้แก่ คนจีนไหหลำ เลื่อมใสศรัทธาต่อองค์เจ้าแม่ทับทิมในขณะที่ชาวจีนฮากกา (แคะ) เลื่อมใสในองค์เทพเจ้ากวนอู ส่วนคนจีนแต้จิ๋วเลื่อมใสศรัทธาต่อเจ้าพ่อปู่เกล้ากง (ปึงเกล้ากง) เป็นต้น

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ อาณาเขตทางด้านทิศเหนือ ติดอำเภอบรรพตพิสัยอำเภอเก้าเลี้ยวและอำเภอชุมแสง ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอชุมแสงและอำเภอท่าตะโก ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอพยุหะคีรีและอำเภอโกรกพระ และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอลาดยาว พื้นที่อำเภอเมืองนครสวรรค์ อยู่ในการปกครองของเทศบาลนครสวรรค์มีพื้นที่ประมาณ 28.87 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน 243,170 คน (เมื่อพ. ศ. 2557) มีลักษณะของความเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่มีความหนาแน่นของประชากรที่มาอาศัยอยู่ในตลาดปากน้ำโพที่ประกอบไปด้วยการรวมกลุ่มของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติทั้งไทยจีนมอญยวนลาวและมุสลิม มีการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจทางด้านอุตสาหกรรมการค้า หรือการบริการเป็นหลักและมีการตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่มหรือแบบกระจุกตัว (cluster settlement) เป็นการรวมกลุ่มของบ้านเรือนและชุมชนริมฝั่งแม่น้ำ ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำน่าน และบริเวณต้นแม่น้ำเจ้าพระยาที่เรียกว่า “ตลาดปากน้ำโพ” ซึ่งเป็นบริเวณที่แม่น้ำปิงและแม่น้ำน่านไหลมาบรรจบกัน รวมทั้งลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะตั้งอยู่รวมกันเป็นกลุ่มกระจุกตัวหนาแน่น มีศูนย์กลางของชุมชนอยู่ไม่ไกลจากที่ตั้งของบ้านเรือน เช่น โรงเรียน ตลาด วัด มัสยิด และศาลเจ้า ในอดีตมีประชากรอาศัยอยู่ไม่มากนักและยังคงมีพื้นที่การเกษตรอยู่โดยรอบชุมชน ต่อมาเมื่อชุมชนมีความเจริญและเติบโตมากขึ้น จึงมีการขยายตัวของชุมชนและประชากรที่เพิ่มมากขึ้นจึงกลายเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่และมีประชากรอยู่อาศัยหลายช่วงอายุคนตามประวัติความเป็นมาของชุมชน ที่สามารถสืบค้นได้จากทั้งหลักฐานเอกสารทางราชการและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านคำบอเกล้าของผู้อาวุโสในตลาดปากน้ำโพ

จากเอกสารทางวิชาการของจี วิลเลียม สกินเนอร์ นำเสนอข้อมูลทางสถิติว่าเมื่อประมาณ พ.ศ. 2460 มีคนจีนในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนแต้จิ๋ว และชาวจีนฮกเกี้ยน รองลงมาคือชาวจีนไหหลำ ชาวจีนกวางตุ้ง และชาวจีนแคะ เป็นลำดับสุดท้ายในจำนวนชาวจีนดังกล่าว นอกจากนี้จะอาศัยอยู่ที่กรุงเทพฯ แล้ว บางส่วนยังอยู่ที่บริเวณอื่น ๆ ของไทยด้วยโดยเฉพาะในจังหวัดนครสวรรค์ ดังนั้นจึงทำให้เห็นว่า จังหวัดนครสวรรค์มีคนจีนโพ้นทะเล 5 กลุ่ม ที่อพยพมาอยู่รวมกันในปากน้ำโพ ชุมชนชาวจีนที่เกิดขึ้นในนครสวรรค์มีการรวมตัวตามกลุ่มภาษาพูดของตนเอง และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันกลุ่มภาษาหรือตระกูลแม่ที่มาจากท้องถิ่นเดียวกัน ทั้งนี้สามารถจำแนกคนจีนโพ้นทะเลตามกลุ่มภาษาพูดได้ 5 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ แต้จิ๋ว กวางตุ้ง ไทหลำ ฮากกา (แคะ) และฮกเกี้ยน

กลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วเป็นกลุ่มคนจีนที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทยการเข้ามายังดินแดนไทยของชาวจีนเหล่านี้มีสาเหตุมาจากปัญหาความอดอยากและปัญหาทางการเมืองภายในของประเทศจีน อีกทั้งการเดินทางมายังประเทศไทยก็เต็มไปด้วยความยากลำบากเนื่องจากต้องเดินทางทางเรือซึ่งใช้เวลานานและแออัดไปด้วยชาวจีนจำนวนมาก และชาวจีนกวางตุ้งอพยพมาจากมณฑลกวางตุ้งซึ่งติดกับทะเลจีนใต้ใช้เส้นทางเดินเรือ เช่นเดียวกับชาวจีนแต้จิ๋วแยกย้ายกันอาศัยอยู่ในบริเวณภาคกลางของไทย ชาวจีนกวางตุ้งดังกล่าวส่วนหนึ่งเลือกที่จะเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในนครสวรรค์ ส่วนชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพมาจากตอนใต้ของมณฑลฮกเกี้ยน ส่วนใหญ่เมื่อเข้าสู่ประเทศไทยแล้วมักเลือกตั้งรกรากอยู่บริเวณภาคใต้ของไทยโดยประกอบอาชีพเกี่ยวกับสวนยางพาราและการทำเหมืองแร่ดีบุกแต่ชาวจีนฮกเกี้ยนบางส่วนเรื่องเรื่องอพยพเข้ามายังนครสวรรค์ และชาวไหหลำส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะไหหลำ นิยมไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณหัวเมืองเล็กๆ เช่น จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร และจังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น รวมถึงชาวจีนฮากกา (จีนแคะ) ที่อพยพมายังประเทศไทยมาจากมณฑลฮกเกี้ยนมณฑลกวางตุ้งและรอบเมืองแต้จิ๋ว เป็นต้น ส่วนหนึ่งเลือกที่จะเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในนครสวรรค์ เนื่องจาก “ตลาดปากน้ำโพ” ของนครสวรรค์เป็นแหล่งสินค้าที่สำคัญ (สุพร โอเจริญ, 2535: 19) มีการขนส่งสินค้าได้สะดวกด้วยเส้นทางทางน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำเจ้าพระยาดังจะเห็นความเจริญได้จากบ้านเมืองฝั่งตะวันออก คือ ฝั่งแม่น้ำแควใหญ่เจริญรุ่งเรืองขึ้นมีโรงสีเหนือ โรงสีกลาง โรงสีใต้ มีตลาดบริษัทค้าไม้อีสต์เอเชียติก บริษัทแม่เงาห้างไม่มีสหหลุยส์ โรงเลื่อย โรงน้ำแข็ง และโกดังสินค้าต่าง ๆ มากมายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญ คือ ข้าวซึ่งถูกส่งและลำเลียงมาลงที่แม่น้ำน่านโดยอาศัยการขนส่งทางเรือยนต์และรถไฟ บริเวณตลาดปากน้ำโพเป็นจุดบรรจบกัน

ของแม่น้ำซึ่งเกิดจากแควแม่น้ำ 2 สาย คือ สายแควปิงและสายแควน่านกลายเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลลงสู่กรุงเทพฯ บริเวณนี้จึงถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางการค้าที่สำคัญในอดีตและเต็มไปด้วยผู้คนที่มาจับจ่ายซื้อขายสินค้าพ่อค้าหรือค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันเป็นจำนวนมากถือได้ว่ามีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก สภาพทั่วไปของบริเวณตลาดปากน้ำโพในอดีตทำให้เข้าใจถึงภาพของชุมชนริมแม่น้ำในอดีตที่มีพ่อค้าขายจำนวนมากเป็นตลาดที่มีสินค้ามากมายมีท่าเรือรับส่งสินค้าโดยเฉพาะข้าวและไม้สักที่มาจากภาคเหนือเพื่อส่งต่อไปยังกรุงเทพฯ ซึ่งพบว่าในพื้นที่บริเวณปากแม่น้ำน่านชาวบ้านมักเรียกว่า “ฝั่งแควใหญ่” เป็นที่ตั้งของชุมชนเรือนแพ โรงสีเหนือ โรงสีกลาง และโรงสีใต้ บริษัทค้าไม้ฮีสต์เอเชียติก บริษัทแม่เงา ห้างไม้มีสหลุยส์ รวมทั้งยังมีโรงเลื่อย โรงน้ำแข็ง และโกดังเก็บสินค้าจากกรุงเทพฯก่อนส่งไปขายต่อยังที่อื่น ๆ และเนื่องจากอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาจึงมีท่าเรือโดยสารซึ่งสะดวกต่อการเดินทางที่ใช้เรือในการบรรทุกสินค้าหรือส่งต่อไปยังภาคเหนือโดยมีเรือโดยสารทั้งในแควปิงไปยังอำเภอแก่งเลี้ยว บรรพตพิสัย และกำแพงเพชร และแควน่าน ไปยังอำเภอชุมแสง บางมูลนาก โพทะเล และพิจิตร เมื่อเศรษฐกิจของไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เมืองปากน้ำโพนครสวรรค์ได้พัฒนาพร้อมกับมีการขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสนิยมซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของชาวนครสวรรค์ที่เปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพและการค้าขนาดเล็กไปสู่เศรษฐกิจแบบการค้าและอุตสาหกรรมภายในตัวเมืองและชุมชน ตลาดปากน้ำโพในฐานะชุมทางการค้าของหัวเมืองที่สำคัญจึงเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้ชาวจีนเร่งเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำมาหากินอยู่ในอำเภอเมืองนครสวรรค์หรือตลาดปากน้ำโพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปากน้ำโพจากเดิมในอดีตที่เคยเป็นชุมทางการค้าทางน้ำโดยใช้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นสายหลักเพื่อเชื่อมต่อไปยังแม่น้ำสายต่าง ๆ สู่ภาคเหนือ เช่น แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน แม่น้ำปิง และแม่น้ำวัง แล้วต่อมาได้มีการพัฒนาเส้นทางเพื่อเชื่อมต่อจากภาคกลางสู่ภาคเหนือมีการสร้างสะพานเดชาติวงศ์และถนนพหลโยธิน การคมนาคมทางบกกลายมาเป็นเส้นทางหลักในการเดินทางติดต่อค้าขายระหว่างจังหวัดนครสวรรค์ ต่อมาจึงกลายเป็นเมืองที่มีความสำคัญมีความเจริญทางการค้าและเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมเพื่อเชื่อมต่อจากภาคกลางสู่ภาคเหนือและเส้นทาง ผ่านไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกด้วย

คนจีนโพ้นทะเลได้อาศัยรวมกลุ่มกันจนเกิดเป็นชุมชนจีนปากน้ำโพเป็นชุมชนคนจีนโพ้นทะเลที่อพยพมาจากเมืองซัวเถา อพยพมาจากมณฑลกวางตุ้ง โดยมาอาศัยอยู่รวมกลุ่มกันกับคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาก่อนด้วยวัฒนธรรมของคนจีนที่ติดตัวมา คนจีนโพ้นทะเลที่ใช้แซ่เดียวกันหรือมาจากหมู่บ้านเดียวกัน อำเภอเดียวกัน หรือพูดภาษาจีนสำเนียงเดียวกัน ย่อมมีความรู้สึกเป็นพี่เป็นน้องพวกเดียวกันมีความสนใจร่วมกันในการสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมจีน ทั้งในเรื่องของภาษา และประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม ดังนั้นเมื่ออพยพมาอยู่ต่างถิ่นการรวมกลุ่มเพื่อให้ความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันรวมทั้งการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมตามแบบฉบับจีนยังคงมีอยู่และสืบทอดต่อกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน การรวมกลุ่มทางสังคมเป็นสมาคมหรือมูลนิธิของคนจีนในนครสวรรค์ที่มีการจัดตั้งขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของชุมชนจีนนครสวรรค์มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มซึ่งมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกัน ร่วมทางยังคงยึดมั่นในหลักการของความเป็นพวกพ้องเดียวกันส่งเสริมความรักความสามัคคีในหมู่คนจีนช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันสงเคราะห์ด้านสวัสดิการต่าง ๆ รวมทั้งการให้ความร่วมมือกับทางราชการเพื่อการกุศลและสาธารณประโยชน์ ที่สำคัญคือเพื่อการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมตลอดจนประเพณีอันดีงามของสังคมสิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนภาพความสนใจและความสัมพันธ์ของสมาชิกในภาพรวมใหญ่ระดับอำเภอ แล้วยังสะท้อนภาพความสนใจและความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือสมาชิกในแต่ละกลุ่มภาษาในระดับบุคคลอีกด้วย การประสานความร่วมมือของกลุ่มสมาคมและองค์กรจีนต่าง ๆ ในนครสวรรค์เข้าด้วยกันนอกจากนี้ชุมชนจีนอำเภอเมืองนครสวรรค์ ยังมีความเชื่อขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและวัฒนธรรมจีนที่ชาวจีนนำติดตัวมาจากเมืองจีนด้วยและยึดถือปฏิบัติเป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมาซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญในการหลอมรวมความเป็นชุมชนของจีนขึ้นในนครสวรรค์ และคนจีนพลัดถิ่นในปากน้ำโพในอดีตที่ได้จัดตั้งองค์กรสำคัญ เพื่อการช่วยเหลือสงเคราะห์คนจีนโพ้นทะเลหรือกลุ่มคนจีนที่อพยพเข้ามาทำมาหากินและตั้งถิ่นฐานในนครสวรรค์การรวมกลุ่มในหมู่คนจีนแต่ละกลุ่มภาษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ได้แก่ สมาคมฮากกานนครสวรรค์ สมาคมไหหนำนครสวรรค์ สมาคมกว๋องสิวนครสวรรค์ มูลนิธิปากน้ำโพ ประชาชนุเคราะห์ มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแม่เจ้าแม่ปากน้ำโพ และสมาคมดนตรีจีน ฯลฯ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ส่งผลให้การรวมกลุ่มของคนหรือสมาคมองค์กรจีนต่าง ๆ ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทวัตถุประสงค์และรูปแบบไปจากเดิมตามยุคสมัยและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนแต่ยังมีความพยายามของสมาชิกในรุ่นลูกหลานที่

ต้องการสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนของแต่ละกลุ่มภาษาผ่านกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มองค์กรที่แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่ในสังคม ดังเช่น

สมาคมไหหนานนครสวรรค์เกิดจากแนวคิดของอดีตคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการบริหารศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม แควใหญ่ และบรรพชนของชาวไหหนานนครสวรรค์ ที่ต้องการก่อตั้งสมาคมเพื่อให้ชาวไหหนานนครสวรรค์ได้มีสถานที่ติดต่อพบปะสังสรรค์ และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้กับอนุชนรุ่นหลัง แต่ก็ไม่สามารถที่จะก่อตั้งได้ในเวลานั้น ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ แต่ก็ไม่เคยที่จะทิ้งแนวคิดที่จะก่อตั้งสมาคม จะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2529 คณะกรรมการและชาวไหหนานนครสวรรค์ ได้รวมตัวกันก่อตั้งเป็นชมรม โดยใช้ชื่อว่า “ชมรมไหหนานนครสวรรค์” แต่ทั้งก็ยังไม่มีการเป็นหลักแหล่ง จะจัดการประชุมครั้งใดมักจะเข้าสถานที่ต่าง ๆ จัดการประชุมอยู่เสมอ โดยค่าเช่าก็จะเรียไ้จากคณะกรรมการชมรมหรือเงินที่ได้รับบริจาคจากชาวไหหนานในการออกไปช่วยงานของชาวไหหนาน จนกระทั่งต่อมา ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม แควใหญ่ ได้มีสำนักงานศาลเจ้าฯ ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 529/58 ถ.โกสีย์ อ.เมือง จ.นครสวรรค์ ทางชมรมจึงใช้เป็นสถานที่จัดการประชุมเรื่อยมา ในปี พ.ศ. 2550 คณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการบริหารศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม แควใหญ่ ได้ทำให้แนวคิดของบรรพชนชาวไหหนานเป็นจริงขึ้นมาได้ โดยได้ดำเนินการยื่นขอจดทะเบียนก่อตั้งเป็นสมาคมไหหนานนครสวรรค์ และได้รับใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนสมาคมเลขที่ 3/2550 และใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ เลขที่อนุญาต ที่ ต.นว. 3/2550 ลงวันที่อนุญาต 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 ออกโดยคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ลงนามโดย นายวิลาศ ภูศิลป์ ปลัดจังหวัดนครสวรรค์ ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเป็นศูนย์รวมชนชาวจีนไหหนานและชาวไทยเชื้อสายจีนไหหนาน จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อให้ความช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันในหมู่มวลสมาชิก
3. เพื่อส่งเสริมการศึกษา การกีฬา และดนตรี ต่อบุตรหลานในครอบครัวสมาชิก
4. เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมและอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามในหมู่มวลสมาชิก
5. เพื่อให้การสงเคราะห์งานฌาปนกิจ และฌาปนสถานในหมู่มวลสมาชิก
6. เพื่อให้การสนับสนุน และร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณประโยชน์
7. สมาคมนี้นี้ไม่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง หรือการเมืองใดๆทั้งสิ้น

โดยสำนักงานที่ใช้ในการยื่นขอจดทะเบียน เป็นสำนักงานชั่วคราวในเบื้องต้น เพื่อรอหาสถานที่ที่เหมาะสมก่อตั้งเป็นอาคารสมาคมต่อไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 คณะกรรมการสมาคม ได้มีมติให้ดำเนินการขอซื้ออาคารบริเวณถนนริมเขื่อนต้นน้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม แควใหญ่ ซึ่งเป็นอาคารที่ก่อสร้างไม่แล้วเสร็จจำนวน 4 คูหา เพื่อใช้ปรับปรุงและก่อสร้างเพิ่มเติมใช้เป็นที่ทำกรสมาคมไชนีสนครสวรรค์อย่างถาวร ซึ่งการขอซื้ออาคารดังกล่าว ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากอีกทั้งจำเป็นที่จะต้องต่อเติมเพื่อให้สมกับเป็นที่ทำการสมาคม และทำให้ชาวไชนีสนครสวรรค์ได้ภาคภูมิใจ โดยได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการและชาวไชนีส ในจังหวัดนครสวรรค์ ร่วมกันบริจาคเงิน ทำให้มีอาคารที่ทำการสมาคมไชนีสนครสวรรค์ ซึ่งจะเป็น ศูนย์กลางการติดต่อของชาวไชนีสนครสวรรค์สืบต่อไป ดังคำขวัญของสมาคมที่ว่า “สืบสาน สร้างสรรค์ สามัคคี” ชาวไชนีสนครสวรรค์ทุกคนภูมิใจ ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ได้ช่วยกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่กับชาวนครสวรรค์ สืบต่อไปชั่วกาลนาน

สมาคมกวางสีนครสวรรค์ เป็นสมาคมที่รวบรวมชาวกวางตุ้งและผู้ที่มีเชื้อสายกวางตุ้งใน นครสวรรค์ ที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ช่างไม้ ช่างกลึง จนกระทั่งเก็บหอมรอมริบได้มากพอสมควรและสามารถ เปิดกิจการ ค้าขาย ทำโรงกลึง ทำโรงสีข้าว การรวมตัวดังกล่าวมีประวัติ ยาวนานกว่าร้อยปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2438 จากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมาของผู้อาวุโส นายเช็ก แซ่เหลียง (ร้านเซี่ยล้ง) ขณะที่ท่านเล่าให้ฟังนั้นท่านมีอายุ 90 ปี (ปี 2539) ท่านมาอยู่ประเทศไทยตอนอายุ 10 กว่าขวบ รู้ว่าชาวกวางตุ้งในนครสวรรค์มีการรวมตัวกันและเล่นสิงโตกันมาก่อนท่านมา 30 ปีแล้ว แสดงว่าชาวกวางตุ้งในนครสวรรค์มีความผูกพันกัน พบปะสังสรรค์และให้ความช่วยเหลือกันและกัน เป็นอย่างดี การรวมตัวกันมีกิจกรรมร่วมกันอย่างหนึ่งคือการเชิดสิงโตที่มีมานานกว่า 100 ปี อดีตเมื่อยามว่างชาวกวางตุ้งที่มาจากเมืองจีนและมีความสามารถในการเชิดสิงโตจะฝึกหัดสอนการเชิดให้กับ ลูกหลาน การเชิดสิงโตในช่วงเทศกาลตรุษจีนจะใช้เวลาในการแห่ถึง 2 วันเต็ม ด้วยกัน ทิศเหนือแห่ จากตลาดปากน้ำโพไปถึงวัดไพรเหนือ ทางทิศตะวันออกแห่ไปถึงแควใหญ่ ทางทิศตะวันตกแห่ไปถึง ตลาดหนองเบน ทางทิศใต้แห่ไปถึงตลาดได้ เราจะแห่ไปอวยพรปีใหม่กับชาวกวางตุ้งด้วยกันและชาว ปากน้ำโพ ทั้งนี้จะอวยพรเป็นภาษากวางตุ้งว่า “โต่กั๊ต โต่หลี่ พัดฉ่อย สุ่นหลี่” แปลว่า “ขอให้ท่าน ร่ำรวยทำมาค้าขึ้น” ต่อมาเมื่อ 80 กว่าปีที่ผ่านมามีเกิดโรคระบาดจึงมีการเชิญเจ้าพ่อเทพารักษ์ โดย คณะสิงโตกวางสี นครสวรรค์ เป็นสิงโตคณะแรก อัญเชิญเจ้าพ่อเทพารักษ์แห่รอบตลาดปากน้ำโพ เพื่อเป็นการปิดเป่าโรคภัยให้หมดไปต่อมาจึงค่อยมีขบวนแห่อื่น ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยจนถึงทุกวันนี้ การ

บริหารสมาคมกวางสิว นครสวรรค์เป็นเอกเทศไม่ได้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ แต่ประการใดงบประมาณที่ใช้จ่ายในการแต่งตั้งเดิมได้จากการเรียกรายจากชาวกวางตุ้งด้วยกัน ต่อมาเมื่อ ประมาณ ปี 2535 จึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากคณะกรรมการจัดงานเจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพมากขึ้น กิจกรรมหลักของเรานอกจากช่วยเหลือกันในหมู่ชาวกวางตุ้งแล้วเรามีกิจกรรม อย่างหนึ่งที่เป็นความภาคภูมิใจของเราชาวกวางตุ้งคือการเชิดสิงโตนำขบวนแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ ปากน้ำโพทุกปี เรานำหัวสิงโตร่วมขบวนแห่ปีละ 4 – 5 หัวทุกปี

อนึ่งก่อนที่จะมีการนำสิงโตออกแห่นั้นเราจะมีพิธีไหว้ครู (เปิดตา) ในวันซ้อสาม (ชีวซา) เราจะจัดให้มีเครื่องเช่นไหว้ซ้ามเสียง (ซาแซ) และไก่เป็น ๆ 1 ตัวเพื่อบูชาครูอาจารย์ผู้ถ่ายทอด วิชาการเต้นสิงโตให้ ในวันนั้นผู้เป็นประธานในพิธีจะเป็นชาวกวางตุ้งที่อาวุโสที่สุด ผู้เล่นทุกคนจะ จุดธูปคนละ 3 ดอก เพื่อบอกกล่าวกับครูบาอาจารย์ทุกท่าน อาทิ เจ้าพ่อกวนอู อาจารย์เม้า อาจารย์ กุหลู เป็นต้น หัวสิงโตทุกหัวจะถูกนำมาเรียงไว้หน้าโต๊ะบูชา เมื่อธูปที่จุดมอดไปกว่าครึ่งก็จะเริ่มตี กลองโหมโรงสักพักหนึ่ง ผู้เต้นจะเข้าไปในหัวทุกหัวโดยมีหัวที่ใหม่สุดจะทำหน้าที่คาบไก่เป็น ๆ นำมา มอบให้กับประธานในพิธีโดยประธานจะนำเลือดจากหงอนไก่มาผสมกับสีแดงและเหล้าขาวหลังจาก นั้นประธานในพิธีก็จะอธิษฐานขอให้การเล่นในปีนั้นแคล้วคลาดปลอดภัยและประสบความสำเร็จ จึงนำเลือดไก่ที่ผสมมาเจิมตา 2 ข้าง หู 2 ข้าง จมูก 2 ข้าง ปาก หน้าผาก ไปถึงหางสิงโตจะตาดังนี้ จนครบทุกหัวหลังจากเสร็จพิธีเจิมแล้วผู้เล่นทุกคนจะต้องเชิดหัว-หาง ในวันนั้นถือว่าเป็นการซ้อมใหญ่ ก่อนที่จะแสดงจริงในวัน ซ้อเซ(ชีวสี่) การแสดงทุกชนิดที่ฝึกซ้อมเช่น การต่อตัว เล่นอุปกรณ์โต๊ะ ดอกเหมย ผู้เล่นทุกคนจะได้แสดงในวันนั้น เมื่อเล่นเสร็จครบทุกอย่างถือเป็นอันเสร็จพิธี ต่อมาสมาคม กวองสิวได้รับเชิญไปแสดงในสถานที่ต่าง ๆ ทำให้การทำพิธีเปิดตาหัวใหม่ไม่สะดวกที่จะรอทำ พิธีเปิดตาในวันซ้อสาม(ชีวซา) จึงมีการทำพิธีเปิดตาตามความจำเป็น แต่อย่างไรก็ตามเรายังคงพิธีไหว้ ครูทุกปีตามปกติในวัน ซ้อสาม

ชาวกวางตุ้งในนครสวรรค์ที่ทำประโยชน์ให้กับสังคม จากคำบอกเล่าของ นายปุ่น แซ่ลี (นิติธรรม) เข้ามาอยู่ในนครสวรรค์ ตั้งแต่อายุ 6 ขวบ และอาศัยกับหลวงพ่ที่วัดนครสวรรค์ ประกอบอาชีพรับจ้าง เป็นช่างไม้ ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ได้เปิดร้านขายของชำชื่อ “อี่ฮั่ว” ที่ตรอก ท่าเรือจ้าง ถนนโกสีย์ เมื่อมีฐานะดีขึ้นบริจาคเงินสร้างโบสถ์วัดนครสวรรค์ (ขณะนั้นวัดยังไม่มีโบสถ์) ท่านได้สร้างสาธารณประโยชน์มากมายให้กับสังคม เช่นจัดซื้อปืนกลหนักบริจาคให้ทางราชการ

บริจาคที่ดินสร้างถนนและทางราชการใช้ชื่อถนนว่า “นิติธรรม” จากความเสียสละของท่านได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานศักดิ์เป็น “ขุนสุนิธิธรรม”

นายเสียง แซ่ลี (นิติธรรม) น้องชายขุนสุนิธิธรรม ประกอบอาชีพขายของชำและทำโรงสีที่ตำบลแควใหญ่ เป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนตงฮั่ว ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนประชาชนเคราะห์ และเป็นผู้สร้างสุสานหลังเขากบ ต่อมาทั้งโรงเรียนและสุสานได้รวมกันและจดทะเบียนก่อตั้งเป็น “มูลนิธิปากน้ำโพประชาชนุเคราะห์” ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 กว๋องสิว นครสวรรค์ ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็น สมาคมกว๋องสิว นครสวรรค์ ได้ ตาม เลขอนุญาตที่ ต. 254/2547 ณ วันที่ 28 กรกฎาคม 2547 เนื่องในวาระที่สมาคมกว๋องสิว นครสวรรค์ ได้รับอนุญาตจัดตั้งเป็นสมาคม กอรัปกกับ กว๋องสิว นครสวรรค์ จะมีอายุครบ 110 ปี ใน ปี 2547 คุณน้อย-คุณวันดี เหมชาติวิรุฬห์ ได้บริจาคที่ดินจำนวน 1 ไร่ ให้สมาคมกว๋องสิว นครสวรรค์ เพื่อทำเป็นที่ฝังขอมสิงโต นายชวลิต ธาราวิกรัยรัตน์ นายกสมาคมและคณะกรรมการ ปี 2547-2548 ได้ทำโครงการก่อสร้างอาคารสำนักงานและอาคารอเนกประสงค์ “อาคาร 110 ปี กว๋องสิว นครสวรรค์ ” ขณะนี้คงเหลือในส่วนของครุภัณฑ์ประจำห้องทำงานและห้องประชุมใหญ่ และในปี 2549 สมาคมกว๋องสิว นครสวรรค์ ได้รับความไว้วางใจจาก ชาวกว๋องสิว ทั่วประเทศให้เป็นเจ้าภาพจัดงาน “กว๋องสิวสัมพันธ์ ครั้งที่ 6” ระหว่างวันที่ 18-19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 กว๋องสิว นครสวรรค์ เกิดจากการรวมตัวของชาวกวางตุ้งและผู้มีเชื้อสายกวางตุ้งในนครสวรรค์ ราว พ.ศ. 2438 โดยมีกิจกรรมหลักร่วมกันคือ การเชิดสิงโตในเทศกาลสำคัญๆ โดยเฉพาะเทศกาลตรุษจีน โดยใช้ชื่อว่า “กว๋องสิว ส่วยซื่อ” และได้มีการพัฒนาการเชิดสิงโตมาโดยตลอด ในปี 2547 นายน้อย นางวันดี เหมชาติวิรุฬห์ ได้บริจาคที่ดิน จำนวน 1 ไร่ ในปี 2548 นายชวลิต ธาราวิกรัยรัตน์ นายกสมาคมและคณะกรรมการ ฯ ได้จัดทำโครงการก่อสร้าง”อาคาร 110 ปี สมาคมกว๋องสิว นครสวรรค์” เริ่มก่อสร้างเดือน ตุลาคม 2547 โดยได้รับบริจาคก่อสร้างจาก สมาชิก และสมาคม ,ชมรมกว๋องสิว ทุกแห่งทั่วประเทศ โดยใช้งบประมาณมากกว่า 2 ล้านบาท

นายนำชัย อังสุธาร (อาเหล่าแปะ) เจ้าของกิจการกิจการโรงงานเต้าเจี้ยวจีแซ นครสวรรค์ เล่าว่า

“พ.ศ. 2490 เดินทางมาเมืองไทยขึ้นเรือที่ท่าเรือคลองเตยเหตุผลที่ต้องมาเมืองไทยเพราะต้องการหางานทำและส่งเงินกลับไปเลี้ยงครอบครัวที่เมืองจีน แต่เดิมไม่ต้องการจะมาอยู่นานหรือคิดจะปักหลักอยู่เมืองไทยเลยแต่ก็อยู่มานานอยู่เมืองไทย 68 ปีแล้ว ผมอพยพจากเมืองจีนมาอยู่นครสวรรค์มาอยู่ตามที่ญาติชวนมาครอบครัวของผมมาอยู่กับลุง (พี่ชายของพ่อ) มาทำโรงงานเต้าเจี้ยว และ

ต่อมาสี่บทและขยายกิจการต่อถึงปัจจุบันนี้เป็นโรงงานเต้าเจี้ยวจีแซ จำได้ว่า การเดินทางสมัยนั้นจากก๊กเอี้ย นั่งเรือไปชั่วเวลาคนในเรือประมาณ 400 คนจาก หมู่บ้านต้องเดินทางโดยเรือที่ชั่วเวลาประมาณ 50 กม. เรือเดินทางมาถึงเมืองไทย จะจอดที่เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี เพื่อจอดพักเรือ และอาหารในเรือก็หมดคนใน เรือประมาณ 4,000 คน จากนั้นมาขึ้นที่ท่าเรือคลองเตยจำได้แม่นยำที่นั่นมีปอ เต็กตั้งมาหุงข้าวต้มเลี้ยงคนในเรือมาจอดข้างๆ เรือ ต่อมาเมื่อได้เดินทางมาอยู่ นครสวรรค์สภาพบ้านเมืองในสมัยนั้นตั้งแต่บริเวณเกาะยมถึงสถานีรถไฟปากน้ำ โปเต็มไปด้วยแพเป็นร้อยๆ แพ ยังมีโรงงานน้ำปลา โรงงาน ส่วนบนเกาะยมนั้นก็มีโรงเรียนจีนตงฮั่ว ซึ่งแต่เดิมอยู่บนเกาะยม ก่อนนั้นก็ประกอบอาชีพมาหลาย อย่างตั้งแต่เริ่มต้นรับซื้อหัวไซเท้าและผักกาดเพื่อส่งเข้ากรุงเทพฯ ซึ่งชาวจีนส่วนใหญ่ที่มาเมืองไทยก็จะเริ่มต้นชีวิตจากการรับจ้าง เป็นจับกัง โดยต้องเสียภาษี แรงงานจีนให้ราชการและต่อมาในปี 2492 ก็ย้ายไปอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมาไป อยู่ได้ประมาณ 5-6 ปีเนื่องจากเคยไปทำโรงงานน้ำอัดลมใส่ขวด 14 ออนชื่อยี่ห้อ “ฮั่วหง” แปลว่ายี่ห้อดีเป็นมงคลเนื่องจากมีญาติที่กรุงเทพฯทำกิจการมาก่อนและ ไซเครื่องจักรเก่าให้จึงได้มาทำกิจการที่โคราช”

(นำชัย อังสุธาร, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2560)

นายปัญญา ตนาภิวัฒน์ อดีตนายกสมาคมนักหนังสือพิมพ์จังหวัดนครสวรรค์ เล่าว่า

“ผมเดินทางมาเมืองไทยใน พ.ศ. 2492 ถ้าชั่วโมงนั้นไม่มามีสิทธิ์อดตาย แต่คนอื่น ๆ ที่มาคราวเดียวกันนั้นบ้านยังมีข้าวให้กินแม้ว่าจะต้องกินข้าวกับมัน เส้น แต่บ้านผมไม่มีกินมีการพูดคุยกันแต่ละคนว่าทำไมต้องหนี และถ้าไม่หนีก็จะ อดตาย หรือถ้าไม่อดตายก็ต้องถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร ก่อนออกจากประเทศ จีนนั้นต้องเดินออกจากหมู่บ้านที่มาชั่วเวลา โดยเดินเท้ามาสมัยก่อนถนนหนทางก็ ไม่ได้สะดวกสบายเหมือนสมัยนี้มีถนนใหญ่ให้เดินต้องเดินเลาะตามไหล่เขาบ้าง เข้ามาในเมืองชั่วเวลาเรือเรือที่ผมมานั้นเป็นเรือบรรทุกสินค้ามาดัดแปลง เป็นเรือโดยสารมาทั้งหมด 2,000 กว่าคนยึดมาเหมือนกับ ปลากระป๋องจะหาปูที่ ปูเสื่อได้ที่ไหนพื้นเรือก็จะแฉะๆเหมือนกับตลาดสดเปื้อนดิน ใครมีเสื่อก็ปู บ้างก็ ใช้กระดาษปูหรือใครมีอะไรที่พอจะปูรองพื้นเพื่อให้นอนได้ก็นอนไปบางคนก็ไม่มี

โอกาสได้นอน ต้องนั่งหลับเอาไม่ได้นอนเพราะไม่มีที่จะนอนเหมือนกับหมูที่ต้องเบียดกันอาจเรียกว่าเรือบรรทุกหมูก็ได้ใช้เวลาประมาณ 1 อาทิตย์ขึ้นเรือจากชวเกามาที่เมืองไทยเมื่อตอนอายุ 9 ขวบหรือถ้านับแบบจีนจะเป็นอายุ 10 ขวบเดินทางมาพร้อมกับแม่และเตี้ยมีลูกชาย 4 คน และลูกสาว 1 คน ซึ่งพึ่งเกิดได้ 29 วัน ก็หอบหิ้วกันทั้งครอบครัวเพื่อเข้ามาเมืองไทยขึ้นจากเรือลำหนึ่งได้ข่าวต้มถั่วแรกของปอเต็กตึ้งที่ได้จัดข่าวต้มวางเรียงไว้รู้สึกคิดว่าข่าวถั่วนี้ร่อยเหลือเกินครั้งแรกที่เป็นบุญคุณของปอเต็กตึ้งกับพวกเราคงเติบโตและใช้ชีวิตอยู่ที่เพชรบุรี และเร่ร่อนไปหลายๆที่ที่เคยไปอยู่ที่ลำปางและต่อมาจึงได้มาอาศัยอยู่ที่นครสวรรค์เป็นเวลา 52 ปีแล้ว”

(ปัญญา ตนาภิวัฒน์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2560)

นายสมบุรณ์ เรื่องเทพรัตน์ นายกสมาคมก๋วงสืวนครสวรรค์ เล่าว่า

“ผมมีเตี้ยและอาม่าเป็นชาวกวางตุ้ง มาจากมณฑลกวางตุ้งเปลี่ยนชื่อนายเซ็ก แซ่เหลียง เสียชีวิตตอนอายุ 95 ปีเป็นรุ่นที่ 2 ที่อพยพมาโดยเรือกลไฟมาถึงประเทศไทยเมื่อประมาณ พ.ศ. 2474 โดยเตี้ยเล่าว่า 1 ปีต่อมาในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองปลายรัชกาลที่ 7 ตอนที่ท่านมาเมืองไทยตอนนี้อายุประมาณ 10 กว่าขวบโดยมีอากง (พ่อของเตี้ยมาอยู่ก่อน) แต่มาอยู่ไปๆมาๆ ในช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประมาณ 4-5 ปีท่านได้ติดตามข่าวสารจากสื่อมวลชนต่าง ๆ และประเมินสถานการณ์ว่าจะต้องเกิดสงครามจึงรีบเดินทางกลับไปปรับแม่ที่อยู่เมืองจินตวนนั้นก็มีป้า (พี่สาวของแม่) และลูกสาว (พี่สาวคนโต) มาอยู่ที่เมืองไทยและอยู่จนกระทั่งเสียชีวิตผมมีพี่น้อง 4 คนผู้หญิง 1 คนผู้ชาย 3 คนเตี้ยกับมาเดินทางมาถึงเมืองไทยและมาทำงานอยู่กับญาติ คือ ชุนสุชนิติธรรม โดยขึ้นจากเรือที่แควบางรักโรงภาชีและเดินทางจากกรุงเทพฯก็มาอยู่ที่นครสวรรค์เพราะว่ามีญาติอยู่ที่นครสวรรค์อยู่ก่อนแล้วจากการเดินทางมาถึงเมืองไทยเมื่อขึ้นจากท่าเรือจะต้องผ่านแดนกับต้นจะต้องมีการเสียภาษีเข้าเมืองใบต่างด้าวและจะมีคนจากตระกูลนิติธรรมที่มาปรับหลักทำการค้าอยู่ก่อนหน้าี่นครสวรรค์มารับเพื่อพามาอยู่และทำงานที่นครสวรรค์”

(สมบุรณ์ เรื่องเทพรัตน์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2560)

นายสิทธิพันธ์ ศรีสุวรรณ เจ้าของราคนเมขลา เล่าว่า

“ผมเคยฟังเตี้ยเล่าให้ฟังว่าเสียมาเกิดที่เมืองไทยแต่ที่บ้านเดิมอยู่ฮกเกี้ยน ในมณฑลฮกเกี้ยน เกิดที่เมืองไทยอยู่ปากลัด จังหวัดสมุทรปราการ แถวอำเภอ พระประแดงและก็กลับไปประเทศจีนสักพักเหตุที่กลับไปเมืองจีน เพราะกลัว เรื่องหนีทหารแล้วกลับมาไทยอีกครั้งหนึ่งกลับมาเริ่มมาทำงานสารพัดทำงานทุกอย่างอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ โดยคิดจะตั้งหลักปักฐานอยู่ที่นั่นแล้วไปอยู่กับกง กัง เกิดเมื่อ พ.ศ. 2453 รุ่นสมัยปลายรัชกาลที่ 5 ต่อมาย้ายมาอยู่นครสวรรค์ ประมาณ พ.ศ. 2483 เขาเล่าว่ามาอยู่ได้ประมาณปีกว่าๆ ก็เกิดน้ำท่วมใหญ่เมื่อ พ.ศ. 2485 สมัยมาอยู่ที่นี้ก็ทำงานสารพัดทำทุกอย่างต่อมาขายน้ำแข็งใสตอนนั้น เขามาแบบไม่มีญาติที่นี่เลยและหนีสงครามมาด้วยเดินทางมาตามทางรถไฟจาก กรุงเทพฯ มาจนถึงปากน้ำโพเพื่อนคนจีนที่เดินทางมาด้วยกันบางชุด เขาก็แยกไป อยู่ที่บ้านหมี่ลพบุรีเพื่อนที่เขามาด้วยกันเขาก็เล่าให้ฟังพอมมาถึงปากน้ำโพก็ ปักหลักฐานอยู่ที่นี้โดยเลือกที่จะค้าขายพอตอนหลังก็ มาทำน้ำแข็งใสไอดิมตรง แถวหน้าโรงหนังเฉลิมสวรรค์ แล้วก็ตอนหลังเปลี่ยนมาเป็นริวนครสวรรค์มาทำ อยู่หลายสิบปี สุดท้ายโรงหนังเก่าหรือใหม่เพราะว่ามีพื้นที่ขนาดเล็ก ตอนนั้นตึก เขาสร้างเสร็จพอดีเมื่อประมาณ พ.ศ. 2507 ก็เลยสร้างหลักปักฐานเปิดร้านขาย อาหารอยู่ที่นี้และขายมาต่อเนื่องตั้งแต่เมื่อประมาณพ.ศ 2537 - 2540”

(สิทธิพันธ์ ศรีสุวรรณ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2560)

นายอลงกรณ์ ลิ้มศิริชัยกุล ประธานอำนวยการศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์- เจ้าแม่ทับทิม เล่าว่า

“ผมชื่อจิวว่า ชังควน แซ่หู่้น ผมย้ายมาอยู่เมืองไทยโดยนั่งเรือจากเมือง จีนมาเมืองไทยประมาณ 7 วันมาจากเกาะไหหลำตอนอายุประมาณ 4 ขวบ ระหว่างเดินทางมีลมมรสุมแต่เราเป็นเด็กก็ไม่รู้เรื่องอะไรและเห็นผู้ใหญ่บางคนมี อาการมาเรือมากอาหารการกินบนเรือจะเป็นอาหารแห้งไม่ได้แย่งกัน มีการจ่าย ค่าเรือโดยสารเพื่อเดินทาง ตอนมาถึงเมืองไทยขึ้นจากเรือที่ท่าเรือที่กรุงเทพตอน นั้นมีเตี้ยกับแม่มารับผมที่ทางเดินมาทับป่า เตี้ยกับแม่อพยพมาอยู่เมืองไทยก่อน เมื่อออกจากกรุงเทพก็เดินทางต่อมายังที่ปากน้ำโพโดยนั่งเรือเมย์ เรือเขียว เรือ

แดง ซึ่งเป็นเรือ 2 ชั้น คิดว่าน่าจะจุคนได้ประมาณ 50 คนจำได้ว่าเจ้าของเรือแดงนครสวรรค์ มีชาววางตุ้งเป็นช่างเครื่องเรือ พ่อมาถึงปากน้ำโพได้มาพักที่บ้านญาติซึ่งที่เป็นร้านซักผ้าอยู่ตรงถนนไทรหน้าโกย มาพักอยู่ 2-3 วันก็ขึ้นไปทางเหนือไปอยู่ที่อำเภอชาลวาลักษณ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร พ่อกับแม่มาอยู่ที่ตลาดอำเภอชาลวาลักษณ์บุรี ซึ่งท่านทั้งสองมาอยู่ก่อนแล้วจึงแนะนำและชวนลุงมาอยู่ด้วยกันและประกอบอาชีพค้าขายของชำ ซึ่งชีวิตในเมืองไทยนั้นเดียวกับแม่เริ่มจะมีอาชีพเลี้ยงหมู เย็บแหขาย หลังจากนั้นพอมิทุนรอนจึงทำเปิดร้านขายของชำ ต่อมาย้ายจากอำเภอชาลวาลักษณ์บุรีมาอยู่ที่ตลาดบางแก้ว ตำบลบางแก้ว อำเภอบรรพตพิสัย ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในเมืองไทย”

(อลงกรณ์ ติมศิริชัยกุล, 27 มกราคม 2560)

นายสุรพงษ์ เผ่าธัญลักษณ์ อดีตนายกสมาคมฮากกานนครสวรรค์ เล่าว่า

“แต่(แม่?)ผมเคยเล่าให้ฟังว่าเสียของผมเป็นชาวไร่ชาวนาเมื่อนั่งเรือมาถึงเมืองไทยจะมีรถมารับแล้วพาไปส่งที่ปากแพรก ตำบลปากแพรก ที่เมืองกาญจน์ โดยไปทำงานปลูกยาสูบคนแคะส่วนใหญ่จะไปปลูกยาสูบและทำโรงงานฟอกหนัง ส่วนคนแต่จีวมาจะคู้มเรื่องเศรษฐกิจทำการค้าขายอย่างเดียว คนไหหลำมาจะขายข้าวมันไก่ ขายกาแฟ หรือทำโรงแรม และคนกวางตุ้งมาก็จะทำโรงงานที่มีเครื่องจักรหรือออกไปอยู่ยุโรปกันมาก ในเอเชียไม่ค่อยมีมากนัก คนแคะมักจะทำงานเกี่ยวกับการตัดเย็บเสื้อผ้าและเครื่องหนัง”

(สุรพงษ์ เผ่าธัญลักษณ์, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2560)

นายสุรพงษ์ หล่อเลิศธรรม สมาคมฮากกานนครสวรรค์ เล่าว่า

“ซินเหม่ง แซ่หล่อ (ชื่อของเตี่ยคุณสุรพงษ์ หล่อเลิศธรรม) เคยมีบ้านและอาศัยอยู่หน้าวัดโพธิ์แถวบริเวณรายนบุญศิริ หลังไฟไหม้ก็ย้ายไปอยู่ตลาดบ่อนไก่สมัยก่อนเดียวกับแม่จะขายเสื้อผ้าที่ตีแดงที่เคยเล่าให้ฟังว่าตัวมาเมืองไทยเมื่อสมัยสงครามญี่ปุ่นบุกจีนในยุทธการนานกินอากงหรือปู เป็นส่วนหนึ่งในสงครามจีนญี่ปุ่นครั้งที่ 2 อากุง (อากงหรือปู) ส่งจดหมายไปบอกให้เตี่ยมาอยู่เมืองไทยปี

2490 ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่เดิมอาจมาเปิดร้านตัดผมหลังจากวิ่งเต้นจนได้ใบประกอบโรคศิลป์จึงได้เปิดเป็นรอกน รักษาด้วยการฝังเข็ม (แพทย์แผนจีน) ต่อมาภายหลังย้ายมาอยู่ที่ตลาดบ่อนไก่โดยเปิดเป็นร้าน รักษาโรคเกี่ยวกับเหน็บชาปวดหัวเรื้อรังโดยใช้เข็มเจาะตามนิ้วให้เลือดออกมาหรือมารักษาต่อกระดูกส่วนมากคนที่มารักษาจะเป็นคนจีนที่มีความเชื่อถือต่อมาแต่ได้รับถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านการรักษาต่อจากอากงแต่รักษาโรคต่อได้ไม่นานก็เสียชีวิต”

(สุรพงษ์ หล่อเลิศธรรม, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2560)

นายวิระชัย ประเสริฐทรัพย์ ที่ปรึกษามูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ
เล่าว่า

“เฉพาะครอบครัวผมมีความหลากหลายของกลุ่มภาษา ซึ่งทางฝ่ายพ่อ ปู่ของผมเป็นคนจีนแคะมาจากเมืองจีน แต่ย่าผมเป็นลูกครึ่งไทยกับจีนไหหลำ โดยมีพื้นเพอยู่บ้านคู้วารีตรงข้ามวัดหาดทรายงาม คุณย่าเป็นไหหลำ-ไทย ทางฝ่ายแม่ของผมอากง (ตา) เป็นแต่จิวเพราะฉะนั้นก็จะมีเชื้อสายแต่จิวจึงมีทั้ง 3 กลุ่มภาษา คือ จีนแต่จิว จีนไหหลำ และจีนแคะ ส่วนทางฝ่ายภรรยาเป็นไทยฮกเกี้ยนมาจากจังหวัดสงขลา”

(วิระชัย ประเสริฐทรัพย์, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2560)

นายปัญญา ตนาภิวัฒน์ อดีตนายกสมาคมนักท่องเที่ยวเรือพายจังหวัดนครสวรรค์ ที่ปรึกษามูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ เล่าว่า

“เนื่องจากสถานที่นี้มีทำเล เป็นพื้นที่ต้นน้ำเจ้าพระยาซึ่งคนจีนถือว่าเป็นทำเลที่ดีสำหรับการตั้งบ้านเรือนหรือทำมาค้าขายมีการคมนาคมทางน้ำที่สะดวก เพราะเรืออาศัยน้ำเป็นหลักสังเกตได้ว่าเมืองที่เจริญในอดีตนั้นมักจะติดน้ำหรือแม้แต่อำเภอต่าง ๆ ร้านค้าขายของต่าง ๆ จะติดกับแม่น้ำ โดยจะเลือกพื้นที่ที่มีแม่น้ำหรือติดแม่น้ำเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยหรือค้าขายคนจีนสมัยก่อนนั้นจะทำการค้าแบบมีการบรรทุกสินค้าจากกรุงเทพฯและลงเรือขายไปตามแม่น้ำต่าง ๆ

ที่มีท่าน้ำท่าเรือจ้าง เช่น บริเวณตลาดลาวป้อม 1 ตลาดบ่อนไถนี้ก็เป็นตลาดที่อยู่ติดกับแม่น้ำเพราะจะต้องมีน้ำเมืองไหนที่ไม่มีน้ำแล้วอยู่ไปก็จะเป็นไม่มีความสุข”

(ปัญญา ตนาภวัฒน์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2560)

นายสมบุรณ์ เรื่องเทพริชต์ นายกสมาคมก้องสิวนครสวรรค์

“เตี้ยและมีอายุนครสวรรค์ จนกระทั่งเสียชีวิตอยู่ที่นี้ประมาณ 70 ถึง 80 ปีได้ยรักประเทศไทยมากเพราะคนไทยใจดีท่านพูดว่าในชีวิตท่านคิดถูกอยู่ 3 อย่างคือคิดถูกที่มาอยู่ประเทศไทย “ประเทศดี” “คนดี” ประชาชนใจดีไม่มีใครข่มเหงและ “ท้องถิ่นดี” คิดถูกที่มาอยู่ปากน้ำโพท่านบอกว่าที่นี่ดีมีน้ำใช้ตลอดปีเพราะที่อื่นจะขาดแคลนน้ำในหน้าแล้ง ซึ่งงานสงเคราะห์ประชาชนของมูลนิธิปากน้ำโพคือมักจะต้อนำน้ำใส่รถออกไปให้ประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ ในช่วงหน้าแล้งเป็นประจำ”

(สมบุรณ์ เรื่องเทพริชต์, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2560)

นางจกกล ยนต์พิณีจ (อาม่า) องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิมคนแรก เล่าว่า

“สมัยก่อนชุมชนจีนคึกคักต้องบริเวณตึกแดงตึกเหลืองตึกขาวซึ่งเป็นตลาดชุมชนคนจีนบริเวณตลาดวัดโพธิ์จะมีย่านร้านอาหารในสมัยก่อนมีการจัดงานตรุษจีน 12 วันโดยมีโรงจิวและมหรสพอยู่ที่บริเวณชายหาด คนจะมาแย่งที่จองที่บนเสื่อเพื่อรอนั่งดูจิว สมัยเด็กจำได้ว่าต้องมีการกักน้ำไว้บริเวณริมชายหาดสำหรับดื่มกิน ซึ่งหน้าจะใสมาก ครอบครัวและบ้านของอาม่าแต่เดิมเปิดเป็นร้านขายของอยู่ที่ตึกแดงเป็นร้านขายข้าวและกับข้าวจำพวกจับเกี่ยม ซึ่งบริเวณตึกเหลืองจะเป็นตลาดขายผ้า ขายผ้าถุง เสื้อผ้าคนแก่ ผ้าห่มต่าง ๆ บริเวณตึกขาวจะเป็นที่ตั้งโรงแรม และตึกแดงทางใต้ตรงตลาดชุมชนหงส์ จะเป็นโรงแรมตึกเรียงในอดีตที่ด้านล่างเปิดเป็นตลาดด้านบนเป็นโรงแรมมีดาตฟ้านั่งชมวิวแม่น้ำเป็นสถานที่จัดงานได้ตึกเจ้าพระยาไฟแนนซ์เดิมเป็นโรงแรมตึกขาว”

(จกกล ยนต์พิณีจ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2560)

นายสมบุรณ์ เรื่องเทพริชต์ นายกสมาคมกวงสรวงสวรรค์

“ชาวกวางตุ้งที่มาอยู่ส่วนมากจะมีฝีมือทางช่างแต่ตัวผมไม่เป็นช่างสมัยนั้นมาอยู่กับร้านโชห่วยมาขายของอยู่ที่ร้านเซี่ยะลั้ง อยู่ที่ตรอกท่าเรือจ้าง (ชอยสุจิตราในปัจจุบัน) ต่อมาจึงเปิดร้านโชห่วยค้าขาย ขายทุกอย่างตั้งแต่ข้าวสาร ซีอิ้วพริกกระเทียมมีทุกอย่างขายทุกอย่างเป็นซูปเปอร์มาร์เก็ตในสมัยนี้เปิดตั้งแต่ 6 โมงเช้าปิด 2 ทุ่ม คนที่มารุ่งรราวคราวเดียวกันจากหมู่บ้านเดียวกันกับเตี้ยจะเป็นช่างทั้งหมดแต่ก็อาจเรียกได้ว่า “เป็นช่างใหญ่” เมื่อสมัยช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ญี่ปุ่นเข้ามาและมีการก่อสร้างบริเวณสนามบินนครสวรรค์ในปัจจุบันซึ่งเป็นที่ตั้งของกรมทหารแต่เดิมสมัยนั้นเป็นที่ตั้งกองกำลังของทหารญี่ปุ่นเกี่ยวกับแม่สมัยเคยอยู่เมืองจีนได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนของคาทอลิกที่มีความรู้หนังสือจีนอ่านออกเขียนได้เมื่อมาเมืองไทยจึงเลือกทำการค้าขายและมาช่วยทำบัญชีตามที่ท่านมีความรู้ติดตัวมาเพราะว่าสมัยก่อนที่ช่างจะไปทำงานกับทหารญี่ปุ่นนั้นไม่มีการศึกษาทำเพียงรับคำสั่งจากญี่ปุ่นแม้ว่าเตี้ยไม่รู้ภาษาญี่ปุ่นแต่คนญี่ปุ่นสมัยนั้นเรียนหนังสือแม้กระทั่งปัจจุบันที่รู้ภาษา จีนก็เป็นภาษาหนังสือ (ภาษาเขียน) โดยเตี้ยมีเพื่อนที่เป็นชาวกวางตุ้งซึ่งไปทำงานกับทหารญี่ปุ่นเพื่อสร้างอาคารสร้างโรงอาหารจึงได้มาชวนให้ไปทำงานกับญี่ปุ่นแต่ไม่มีความรู้เรื่องช่างเป็นช่างกำมะลอมีค้อนคาดเอาไปพร้อมกับสมุด 1 เล่มมาถึงที่กองทัพญี่ปุ่นก็เขียนหนังสือถามญี่ปุ่นญี่ปุ่นก็เขียนหนังสือตอบและสั่งว่าให้สร้างอาคารนี้กว้างเท่าไหนสูงเท่าไหนใช้ไม้ทำเสาก็ตัน ก็จะจดบันทึก และมาแปลให้ช่างฟังช่างที่มีความรู้ เรื่องช่างก็เข้าใจก็สร้างได้ตามที่ญี่ปุ่นต้องการเตี้ยจึงเป็นช่างใหญ่แม่จะตอกตะปูไม่เป็นหลักตัวแต่ใช้ตัวหนังสือในการเป็นล่าม”

(สมบุรณ์ เรื่องเทพริชต์, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2560)

คุณนำชัย อังสุธาร เจ้าของธุรกิจโรงงานเต้าเจี้ยวซีแฉ นครสวรรค์ เล่าว่า

“มีการรวมกลุ่ม ตามตำบลอำเภอบ้านเกิดเช่น ณ โผวเล้ง หมี่ไอ้ว เตี้ยอัน เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในแต่ละชมรมหรือสมาคมเป็นวิธีการในการจัดตั้งหรือรวบรวมคนจีนในต่างแดนหลังจากที่ทุกคนตั้งหลักปักฐาน

ได้ จึงมีความต้องการที่จะหาสมัครพรรคพวกและสังสรรค์รวมทั้งระดมทุนในการช่วยเหลือเกื้อหนุนกันมีกิจกรรมเพื่อพบปะพูดคุยกันร่วมกลุ่มทำกิจกรรมกันมีการเล่นแชร์และทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน”

(นำชัย อังสุธาร, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2560)

นายพิศาล พรหมสวัสดิ์ ผู้จัดการทั่วไปสมาคมจีนเตี้ยอันนครสวรรค์ที่ปรึกษานายกสมาคมส่งเสริมดนตรีเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ และที่ปรึกษาฝ่ายพิธีการมูลนิธิปากน้ำโพประชาชนุเคราะห์ เล่าว่า

“การอพยพของคนจีนมีคนจีนเขาเคยเล่าให้ฟังให้เหมือนกันว่า คนจีนกลุ่มนี้เขาเดินทางมาด้วยกันโดยทางเรือประสบปัญหาระหว่างการเดินทาง บางคนก็รอดบางคนก็ไม่รอดถึงกับต้องนำศพทิ้งลงทะเลไป มาอยู่ที่เมืองไทยเขาก็ดีใจแล้วก็มารวมกันเหมือนที่เราไปอยู่เมืองนอกกัน เราก็ไปรวมกัน แต่ละอำเภอขึ้นมา เช่น ทางภาคใต้เกิดชมรมเตี้ยอันทักษิณ อย่างนครสวรรค์ก็เป็นหนึ่งในสาขาใหญ่ที่กรุงเทพฯ ตั้งขึ้นมาประมาณ 90 กว่าปีแล้ว ชื่อสมาคมเตี้ยอันประเทศไทยแล้วก็แยกสาขาออกมาต่างคนต่างไปอยู่รวมกันตามจังหวัดต่าง ๆ เตี้ยอันเป็นชื่อของอำเภอเหมือนกับอำเภอโผล่แสง อำเภอเตี้ยอัน อำเภอหมีโอ แต่จิวเป็นจังหวัด คือจังหวัดแต่จิว อยู่ในมณฑลของกวางตุ้ง ในอดีตเป็นการรวมกลุ่มของคนจีนที่อยู่ในตลาดปากน้ำโพที่มาจากหมู่บ้านเดียวกันแต่ปัจจุบันคนเรานั้น (สมาชิก) เสียชีวิตไปหมดแล้วบทบาทและจุดประสงค์การก่อตั้งของสมาคมจึงเปลี่ยนไปปัจจุบันนี้ยังทำงานให้กับมูลนิธิปากน้ำโพประชาชนุเคราะห์ เป็นที่ปรึกษาฝ่ายพิธีการพิธีการฝ่ายเงินเป็นงานสังคมที่มูลนิธิยังคงมีการสืบทอดวัฒนธรรมจีนด้านภาษาและวัฒนธรรมประเพณี โดยผ่านการเขียนอักษรจีนในงานต่าง ๆ ที่มีคนมาให้เขียน เช่น คำอวยพรในงานแต่งงานคำไว้อาลัยในงานศพ “เลี้ยงดูฉันมา ฉันยังไม่ได้ตอบแทน ขอให้คุณพ่ออยู่อย่างสงบ” การจัดพิธีกรรมแบบจีน เช่น พิธีงูเต็กในงานศพ การส่งเคราะห์ศพ และจัดงานตามประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเช่นงานทิ้งกระจาด”

(พิศาล พรหมสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2560)

ปัจจุบันสภาพสังคมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปประกอบกับการขยายตัวทางสังคมเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่มากขึ้นและมีประชากรหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานหรือย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยในจังหวัดนครสวรรค์เพิ่มมากขึ้นด้วย ดังนั้นจึงส่งผลทำให้บทบาทของสมาคมองค์กรจีนในชุมชนปากน้ำโพได้ปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะการณ์ปัจจุบัน เช่น บทบาทสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงการสืบทอดและอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมจีนให้ยังคงสืบเนื่องต่อไป ซึ่งแสดงถึงนัยยะสำคัญของความพยายามสร้างอัตลักษณ์ (Identity) ของคนจีนรูปปัจจุบัน เช่น การรวมกลุ่มองค์กรในการทำงานสืบสานประเพณีแก่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพร่วมกันเป็นประจำทุกปี การจัดเทศกาลเทศกาลหรือทิ้งกระจายเพื่อสังเคราะห์ผู้ยากไร้หรือการจัดงานสืบสานประเพณีตรุษจีนของคณะกรรมการถ่านนั้ง กล่าวคือชุมชนจีนอำเภอเมืองนครสวรรค์มีความรู้สึกผูกพันร่วมกันและมีสิ่งที่ยึดเหนี่ยว (Community Sentiment) ที่สำคัญคือทำให้ความเคารพนับถือและศรัทธาต่อเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพซึ่งอิทธิพลจากความเชื่อและศรัทธาดังกล่าวทำให้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมประสานความร่วมมือกันระดับปัจเจกหรือกลุ่มคนในระดับกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ เช่น การรวมตัวผ่านสมาคมฮากกานนครสวรรค์ สมาคมไต้หวันนครสวรรค์ สมาคมกวางสีนครสวรรค์ สมาคมส่งเสริมดนตรีปากน้ำโพ อีกทั้งชุมชนจีนอำเภอเมืองนครสวรรค์มีการยึดถือแบบแผนสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม ผ่านการจัดงานตรุษจีน ปากน้ำโพร่วมกันมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระหว่างสมาชิกของแต่ละกลุ่มองค์กรและยังมีการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกับผู้ยากไร้ในสังคมอีกด้วยซึ่งถือได้ว่าการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลกลุ่มคนและสถาบันอื่น ๆ ตลอดจนสภาพการศึกษาภาคราชการ เป็นต้น

นาฏกรรมถือเป็นเครื่องมือสื่อสารสำคัญในการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนได้อย่างเป็นรูปธรรม คนจีนโพ้นทะเลจึงได้นำนาฏกรรมมาเป็นสื่อสัญลักษณ์ในการถ่ายทอดเรื่องราว วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ศาสนา ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของคนจีน เพื่อสืบทอดและสานต่อเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษตนไว้ เมื่อบริบทสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลานาฏกรรมจึงมีการพัฒนาปรับเปลี่ยน และสร้างสรรค์นาฏกรรมขึ้นเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยนั้น จังหวัดนครสวรรค์เป็นชุมชนที่มีคนจีนโพ้นทะเลอยู่ร่วมกันทั้ง 5 กลุ่มภาษา ได้แก่ จีนไหหลำ จีนกวางตุ้ง จีนฮากกา (จีนแคะ) จีนแต้จิ๋ว และจีนฮกเกี้ยน เทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพเกิดจากความเชื่อและความศรัทธาของคนในชุมชนที่มีต่อบรรพบุรุษและเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ มีพัฒนาการ 3 ช่วง ได้แก่ 1. วัฒนธรรมดั้งเดิม (ระหว่างปี พ.ศ. 2460-2480) เป็นการแสดงขบวนแห่ทางน้ำของคนจีน 2 กลุ่ม คือ ไหลำ

กวางตุ้ง 2. วัฒนธรรมออกภาษา (ระหว่างปี พ.ศ. 2480–2490) เป็นการแสดงขบวนแห่ทางน้ำและทางบกของคนจีน 3 กลุ่ม คือ ไหหลำ กวางตุ้ง ฮากกา 3. วัฒนธรรมนำเข้า (ระหว่างปี พ.ศ. 2490–2560) เป็นการแสดงขบวนแห่ทางบกของคนจีน 5 กลุ่ม คือ ไหหลำ กวางตุ้ง ฮากกา (จีนแคะ) แต่จิว และฮกเกี้ยน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็ตารางตามลำดับการแสดงดังนี้

ตารางที่ 4.2: นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460–พ.ศ. 2560

(รวมระยะเวลา 100 ปี)

ลำดับ	ปี พ.ศ. (โดยประมาณ)	รายการขบวน	ผู้ควบคุมดูแล
1	พ.ศ. 2460	อัญเชิญรูปจำลองของเจ้าพ่อ–เจ้าแม่ปากน้ำโพ	สมาคมไหหลำ นครสวรรค์ ที่ชาวจีนไหหลำเรียกว่า “ขบวนโหวงฮกกี”
2		พะโหล่ว (ฮ่อง)	
3		โบายั๊ (ถืออาวุธเจ้า)	
4		ไซกี (ถือธง)	
5		เขี่ยเปีย (ถือป้ายผ้า)	
6	พ.ศ. 2475	สิงโตทวงสิ่ว	สมาคมทวงสิ่ว นครสวรรค์
7		เสื่อไหหลำ	คณะเสื่อไหหลำ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ และเจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่)
8	พ.ศ. 2480	สิงโตทองฮากกา	สมาคมฮากกา (จีนแคะ) นครสวรรค์
9	พ.ศ. 2490	เอ็งกอ–พะบู๊	คณะเอ็งกอ เจ้าพ่อ–เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

ลำดับ	ปี พ.ศ. (โดยประมาณ)	รายการขบวน	ผู้ควบคุมดูแล
10	พ.ศ. 2494	องค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม องค์ที่ 1 และมืองค์ที่ 2 เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2511	มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณี แห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ
11	พ.ศ. 2506	มังกรทอง	คณะมังกรทอง เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ
12	พ.ศ. 2510	ขบวนนางฟ้า	สถาบันการศึกษา หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ในจังหวัด
13	พ.ศ. 2511	ล่อแก้ว มี 2 ขบวน คือ 1. สมาคมส่งเสริมดนตรี เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ 2. มูลนิธิปากน้ำโพประชานุเคราะห์	สมาคมส่งเสริมดนตรี เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ และมูลนิธิปากน้ำโพประชา นุเคราะห์
14	พ.ศ. 2512	รำถวายเงินไหลล่า	สมาคมไหลล่า นครสวรรค์
15	พ.ศ. 2519	สิงโตปักกิ่ง	คณะสิงโตปักกิ่ง เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ
16	พ.ศ. 2521	ขบวนพระถังซัมจั๋ง	มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณี แห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ
17	พ.ศ. 2560	สิงโตฮกเกี้ยน	คณะสิงโตฮกเกี้ยน เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ

นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ การสร้างนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนนครสวรรค์ มีรูปแบบแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. การแสดงกายกรรม มีจำนวน 6 ขบวน ได้แก่ การเชิดมังกรทอง การเชิดเสื่อ และการเชิดสิงโตของคนจีนทั้ง 4 กลุ่มภาษา ได้แก่ สิงโตกว้างสี่ สิงโตฮากกา สิงโตปักกิ่ง สิงโตฮกเกี้ยน 2. การแสดงบทบาทสมมติ มีจำนวน 9 ขบวน ได้แก่ ขบวนแห่องค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ขบวนพะโล้ว (ฮ่อง) ไบ๊ไบ้ (อาวูเจ้า) ไชกี (ถือนง) เขียวเปีย (ป้ายอวยพร) ขบวนองค์

สมมติเจ้าแม่กวนอิม ขบวนพระถังซำจั๋ง ขบวนเอ็งกอ-พะบู๊ ขบวนนางฟ้า และ 3. การแสดงวิถีชีวิต มีจำนวน 2 ขบวน ได้แก่ ขบวนรำถั่วไหหลำ และขบวนล้อโก้ว อีกทั้งนาฏกรรมยังมีสัญลักษณ์ร่วมกันอยู่ ดังนี้คือ เนื้อหาของนาฏกรรมที่มีพื้นฐานเรื่องราวของความเชื่อเป็นหลัก นักแสดงเป็นบุคคลที่แสดงแทนเทพเจ้า เป็นสัญลักษณ์แทนบารมีของเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมี ความศรัทธาเป็นส่วนสำคัญในการให้คนแต่ละกลุ่มนำนาฏกรรมเข้ามาร่วมแสดงในงาน และจะเกิดความเป็นมงคลแก่การดำเนินชีวิตตน อีกทั้งนาฏกรรมเป็นการแสดงของแต่ละกลุ่มภาษาที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม จัดในรูปแบบขบวนแท้เป็นพาเหรดแสดงบนท้องถนน ซึ่งมีดนตรีที่นำมาใช้บรรเลงประกอบการแสดง ก็มีสกุลเดียวกันเป็นดนตรีจีนเหมือนกัน และเครื่องแต่งกายที่ใช้สวมใส่ในการแสดงก็มีสกุลเดียวกันเป็นเครื่องแต่งกายแนวจีนเหมือนกัน อย่างไรก็ตามนาฏกรรมยังมีบทบาทเพื่อพิธีกรรมซึ่งเกิดขึ้นจากความเชื่อและความศรัทธาของชุมชน เพื่อเป็นการเช่นสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงขอพรให้ตนสมปรารถนาและขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีออกไป รวมถึงเพื่อใช้ในการสื่อสาร ซึ่งเป็นการแสดงอัตลักษณ์ของคนจีนปากน้ำโพที่แสดงผ่านออกมาทางเครื่องแต่งกาย ทำนองดนตรี ภาษา ท่าทางการแสดง ทั้งนี้ นาฏกรรมยังใช้ในพิธีการสำคัญ ๆ ของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเกิดอาจขึ้นจากวัตถุประสงค์ใดประสงค์หนึ่ง หรือเพื่อเป็นการต้อนรับแขกคนสำคัญอีกด้วย

นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพเกิดขึ้นจากความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ด้วยพลังแห่งความเชื่อ ความศรัทธา ของคนในจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อองค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ทำให้นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนนี้ยังคงมีการอนุรักษ์และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และปัจจุบันการมีส่วนร่วมจากองค์กรทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และบริษัทห้างร้านต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการผลักดันและขับเคลื่อนให้นาฏกรรมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งรูปแบบและรูปลักษณ์ ให้มีความทันสมัยตลอดเวลา นาฏกรรมในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ถือเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดและนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีนในจังหวัดนครสวรรค์ในทุกมิติ และนาฏกรรมยังเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถแสดงให้เห็นศักยภาพความสามัคคีกลมเกลียว และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชาวจังหวัดนครสวรรค์ รวมถึงมิตรภาพความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวไทย ชาวจีน และชาวมุสลิม ที่อยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนและสงบสุข

อีกทั้งตำบลปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนที่ใหญ่ที่มีคนจีนโพ้นทะเลทั้ง 5 กลุ่ม ภาษาอาศัยอยู่ร่วมกันและมีศรัทธาร่วมกัน ประกอบกับแรงผลักดันในการสนับสนุนจากองค์กรทุกภาคส่วนของจังหวัดนครสวรรค์ ตลอดจนงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการร่วมมือศูนย์

วัฒนธรรมจีนแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นแรงผลักดันทำให้นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพยั้งยืนมาถึงหนึ่งศตวรรษที่ทำให้เห็นปรากฏการณ์ความเข้มแข็งของชุมชน อีกทั้งยังสะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของคนจีนปากน้ำโพ รวมถึงความภาคภูมิใจในรากเหง้าวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์ที่ทรงคุณค่าสืบทอดมาจวบจนปัจจุบัน หรือเรียกได้ว่า “นาฏกรรมในวิถีนิเวศวัฒนธรรม” ซึ่งตรงกับศัพท์ทางวิชาการที่เรียกว่า “การแสดงในวิถีนิเวศวัฒนธรรม” ของท่านศาสตราจารย์พรรัตน์ คำรณ เมธีวิจัยอาวุโส (สกว.) ได้กล่าวไว้ในคำนำในหนังสือเรื่อง “ข้ามศาสตร์-ข้ามเวลา : วิจัยการแสดงในวิถีนิเวศวัฒนธรรม” ด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน เรื่อง “นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ (PERFORMANCES IN CHINESE NEW YEAR FESTIVAL AT PAK NAM PHO)” โดยใช้รูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผ่านกระบวนการเก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตการณ์ และประสบการณ์ตรงของผู้วิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานาฏกรรมของคนจีนโพ้นทะเล และพัฒนาการนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ โดยเน้นศึกษาเฉพาะนาฏกรรมในงานเทศกาลตรุษจีน ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2460 จนถึงปี พ.ศ.2560 รวมระยะเวลา 100 ปี ประกอบด้วยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์ และประสบการณ์ตรงของผู้วิจัย โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบข้อมูลด้วยการจัดสนทนากลุ่มย่อยและการจัดสัมมนากลุ่ม ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคนจีนโพ้นทะเลในฐานะที่มีคุณูปการต่อการพัฒนานาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ อีกทั้งนาฏกรรมยังสะท้อนเรื่องราวสังคมและความยิ่งใหญ่ของชุมชนคนจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย โดยผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

คนจีนในประวัติศาสตร์โลกมีการอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะในแถบทวีปเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ และมีการเรียกคนจีนกลุ่มนั้นว่า “คนจีนโพ้นทะเล” แล้วเมื่ออพยพไปยังดินแดนใด ก็จะนำศิลปวัฒนธรรมของตนไปเพื่อเป็นเครื่องจรรโลงใจ จรรโลงเอกลักษณ์ จรรโลงอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ทั่วโลกที่ต้องมีอัตลักษณ์ของตนทั้งภาษา ดนตรี นาฏศิลป์ ความเชื่อ พิธีกรรม วัฒนธรรม และประเพณี ตามไปพร้อมกัน ดังนั้นเมื่อบริบทสังคมแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา อัตลักษณ์ของตนก็จะมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาไปตามยุคสมัยนั้น ๆ ด้วย คนจีน มีลักษณะนิสัยส่วนตัวคือ มีความขยัน เชื้อมั่น ศรัทธาในประเพณี และเชื่อในบรรพบุรุษตามหลักคำสอนของลัทธิขงจื้อที่สอนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกหลาน ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องหรือผู้ใหญ่กับเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และเน้นในเรื่อง

ของความกตัญญูทวดที่ต่อพ่อแม่และบรรพบุรุษ คนจีนโพ้นทะเลจึงยึดมั่นแนวทางในการดำรงชีวิต และธรรมเนียมปฏิบัติตามอย่างบรรพบุรุษ รวมถึงยึดถือคติความเชื่ออย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะในเรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า ผี เทวดา และวิญญาณบรรพบุรุษ ถือเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติเพื่อความเป็นสิริมงคลของตนและครอบครัว ฉะนั้น ขนบธรรมเนียม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใดก็ตามที่บรรพบุรุษเคยประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาในฐานะลูกหลาน ก็จะต้องรักษา สืบทอด และปฏิบัติตามอย่างบรรพบุรุษที่เคยทำไว้ การกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นบุญกุศลอย่างหนึ่ง

คนจีนโพ้นทะเลในช่วงแรกนั้นมีการเดินทางเข้ามาโดยใช้เส้นทางเดินเรือสำเภามุ่งเข้าสู่จังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย แล้วล่องต่อมาตามเส้นทางของแม่น้ำเจ้าพระยา คนจีนโพ้นทะเลจึงได้กระจายไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณจังหวัดต่าง ๆ ตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของประเทศไทย แล้วมาอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มชุมชน เนื่องจากในอดีตใช้การสัญจรทางน้ำเป็นหลักดังนั้นการเดินทางด้วยเส้นทางทางน้ำจึงมีความสะดวก ในการติดต่อค้าขาย ต่อมาได้คนจีนก็ได้ขยายพื้นที่ออกจากริมน้ำและกระจายไปยังชุมชนหรือจังหวัดใกล้เคียง การประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะยังคงดำรงชีพด้วยการค้าขายเป็นหลัก ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะตั้งร้านอยู่ในบริเวณเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกัน โดยมีการนำวัฒนธรรมประเพณีมาเผยแพร่สู่ชุมชนเป็นการยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน และสามารถอาศัยอยู่รวมกันโดยไม่เกิดความขัดแย้ง คนจีนโพ้นทะเลมีการอพยพย้ายถิ่นฐานออกนอกผืนแผ่นดินจีนนั้นมีจุดประสงค์เพื่อต้องการไปแสวงหาอาชีพและความมั่นคงในการดำรงชีวิตโดยตั้งรกรากยังถิ่นฐานใหม่เป็นการถาวร ซึ่งคนจีนโพ้นทะเลนั้นจะยังคงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของตนเอาไว้อย่างเหนียวแน่น เมื่อไปตั้งถิ่นฐานใหม่จึงได้มีการสร้างศาลเจ้าแล้วอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปเป็นที่เคารพบูชาและเป็นศูนย์รวมจิตใจ ต่อมาเมื่อมีการเฉลิมฉลองหรือเกิดวิกฤตการณ์ใดก็ตามจะมีการนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ออกมาแห่แหนเพื่อเป็นสิริมงคลหรือเพื่อขจัดปัดเป่าเพศภัยต่าง ๆ และเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2492 คนจีนโพ้นทะเลเป็นจำนวนมากได้อพยพจากเมืองจีนมาจังหวัดนครสวรรค์ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดนครสวรรค์ล้วนเป็นกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์จีน

ชุมชนคนจีนในตำบลปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ มีความพิเศษกว่าชุมชนอื่น นั่นก็คือเป็นชุมชนแห่งเดียวที่มีคนจีนโพ้นทะเลอยู่รวมกันทั้ง 5 กลุ่มภาษา คือ จีนไหลล่า จีนแต้จิ๋ว จีนกวางตุ้ง จีนฮากกา (จีนแคะ) จีนฮกเกี้ยน และอาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก เนื่องจากจังหวัดนครสวรรค์เป็นเมืองศูนย์กลางที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจ การค้าขาย ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และถือได้ว่า

เป็นรัฐกึ่งกลางที่เชื่อมระหว่างโลกตะวันตกและโลกตะวันออก ด้วยเหตุนี้ทำให้ชุมชนปากน้ำโพ จึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และนาฏกรรม อย่างไรก็ตามคนจีน ยึดเรื่องพวกพ้องเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ติดตัวมาแต่เดิม หากเมื่อใดพบคนที่ใช่แค่เดียวกันหรือ มาจากหมู่บ้านเดียวกัน อำเภอเดียวกัน หรือพูดภาษาจีนสำเนียงเดียวกันก็จะถือว่าเป็นพี่น้องพวก เดียวกัน และเสมือนเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน ดังนั้น คนจีนในชุมชนปากน้ำโพจึงมีการรวมกลุ่มกัน และจัดตั้งเป็นชมรม สมาคม และมูลนิธิของคนจีนในจังหวัดนครสวรรค์ขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือ ฟังพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกันรวมถึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึง ความพยายามในการผสมผสานความร่วมมือร่วมใจของกลุ่มสมาคมและองค์กรจีนต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็น ส่วนสำคัญในการหลอมรวมความเป็นสังคมจีนในจังหวัดนครสวรรค์เข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นปึกแผ่น นอกจากนี้ความเป็นคนจีนในปากน้ำโพยังแฝงไว้ด้วยเรื่องของความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีแบบจีนที่ยึดถือปฏิบัติ อีกทั้งยังคงร่วมกันอนุรักษ์และสืบทอด ภาษา ความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม รวมถึงนาฏกรรมของบรรพบุรุษสืบมา ดังจะเห็นได้จาก การจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ของจังหวัดนครสวรรค์ที่มาสืบทอดกันมา อย่างยาวนานกว่าหนึ่งศตวรรษ ทั้งนี้จากการรวมตัวของกลุ่มสมาคมจีนภาษาในจังหวัดนครสวรรค์ อันได้แก่ คณะกรรมการศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์และเจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่) คณะกรรมการศาลเจ้า แม่หน้าผา สมาคมไทหนานนครสวรรค์ สมาคมกวางสีนครสวรรค์ สมาคมฮากกานนครสวรรค์ สมาคม ส่งเสริมดนตรีเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ มูลนิธิปากน้ำโพประชาชนุเคราะห์ จนในปัจจุบันมีการจัดตั้งขึ้น เป็น “มูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ” มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เพื่อให้มี คณะกรรมการในการบริหารและจัดการงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ซึ่งสมาคมและ มูลนิธิดังกล่าวข้างต้น เป็นตัวจักรสำคัญที่ทำให้นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ยั่งยืนมากกว่า 100 ปี

ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์และเจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่) และศาลเจ้าแม่หน้าผา ที่จังหวัด นครสวรรค์นั้น ถือเป็นศาสนสถานที่สำคัญที่คนจีนใช้ในการประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ รวมถึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ขององค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ได้แก่ เจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าแม่ทับทิม เจ้าแม่สวรรค์ เจ้าแม่หน้าผา เทพไฉ่ซิงเอี้ย เจ้าพ่อกวนอู และเจ้าพ่อสามตา ที่สถิตอยู่ประจำศาล อีกทั้งศาลเจ้าทั้ง 2 แห่งนี้ เปรียบเสมือนเป็นศูนย์รวมจิตใจ ความเชื่อ และความศรัทธาของคนจีนใน ชุมชนปากน้ำโพเข้าไว้ด้วยกันอย่างเหนียวแน่นมาจนถึงทุกวันนี้ อีกทั้งเป็นต้นกำเนิดของงานประเพณี

แห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ และจุดเริ่มต้นของนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ อีกด้วย

ในอดีตเมื่อร้อยปีที่ผ่านมา เมื่อประมาณปี พ.ศ.2460 – พ.ศ.2462 เมืองปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ได้เกิด “โรคห่า” หรือเรียก อีกอย่างว่า “โรคอหิวาตกโรค” ระบาดไปทั่วเมืองปากน้ำโพ จนเป็นเหตุทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนและล้มตายเป็นจำนวนมาก และด้วยเหตุที่การแพทย์และการสาธารณสุขในสมัยนั้นยังไม่เจริญเท่าที่ควร ประชาชนกลุ่มหนึ่งจึงต้องพากันพืงหมอบชาวบ้านหรือซินแสจีนแต่ก็ไม่สามารถยับยั้งโรคระบาดนี้ได้ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่หันไปพืงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในครั้งนั้น “เจ้าพ่อแควใหญ่” หรือ “เจ้าพ่อเทพารักษ์” ได้ประทับร่างทรงและทำพิธีรักษาโรคห่าด้วยการเขียน “ยันต์กระดาษ” หรือ ที่ชาวจีนเรียกว่า “ฮู่” ให้ติดตัวหรือปิดไว้หน้าบ้าน และได้นำฮู่เผาไฟเพื่อทำน้ำมนต์ให้ประชาชนได้ดื่มกินและประพรมรอบตลาด บริเวณใดที่ได้ทาพิธีแล้วก็จะใช้ผ้าแดงกันไว้ให้ประชาชนผ่านไปผ่านมาเส้นนี้ได้ เป็นผลให้การระบาดของโรคห่านี้หมดไป จากการบอกเล่าปากต่อปากของคนในชุมชนที่เล่าขานถึงความศักดิ์สิทธิ์ขององค์เจ้าพ่อเทพารักษ์ ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ในครั้งนั้น ทำให้ประชาชนจำนวนมากที่ได้ยินกิตติศัพท์ในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์เกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์เจ้าพ่อเทพารักษ์ และพากันเดินทางมากราบไหว้ขอพรและบนบานศาลกล่าวเพิ่มขึ้นทุกปี

“งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ” หรือ “งานเทศกาลตรุษจีนนครสวรรค์” เป็นประเพณีที่จัดขึ้นมายาวนานถึง 100 ปี ทำให้ปัจจุบันได้กลายมาเป็นงานประจำปี และวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งจัดขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 1 หรือ วันขึ้นปีใหม่ตามปฏิทินจีน ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นประจำทุกปี ในประเพณีนี้จะเกี่ยวข้องกับการไหว้เจ้าไหว้บรรพบุรุษของคนจีนโพ้นทะเลและคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีกิจกรรมและการแสดงหลายอย่าง ขบวนแห่นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ในปี พ.ศ. 2560 พบว่ามีทั้งหมด 62 ขบวน โดยมีรูปแบบเป็นการแสดงกลางแจ้งที่แสดงเป็นชุด ๆ ของแต่ละกลุ่มภาษา และทอดยาวต่อเนื่องกันไปตามท้องถนนในตลาดปากน้ำโพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1. ขบวนแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ คือ เจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าพ่อสามตา เจ้าแม่ทับทิม เจ้าแม่หน้าผา เจ้าแม่สวรรค์ เจ้าพ่อกวนอู เฉพาะในขบวนแห่กลางวัน รวมถึงขบวนองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิมที่แห่ในช่วงกลางวันและกลางคืน 2. ขบวนแห่สัตว์มงคลของชาติพันธุ์จีน คือ ขบวนมังกรทอง ขบวนเสือไหหลำ และขบวนสิงโต 4 ภาษา ทั้งสิงโตแก้วร้องสิ่ว สิงโตทองฮากกา สิงโตปักกิ่ง และสิงโตฮกเกี้ยน 3. ขบวนพาเหรดของเหล่านางฟ้า ขบวนธงและป้ายอำนวยการ และขบวนรำถ้วยไหหลำ

ที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนจีน 4. ขบวนวงดนตรี คือ ขบวนพะโหล่ว ขบวนล่อไก่อ้ว และวงดนตรี ประกอบการแสดงในขบวนต่าง ๆ รวมถึงขบวนวงโยธวาทิตของสถาบันการศึกษา 5. ขบวน ผู้สนับสนุน อาทิเช่น ขบวนบริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด ขบวนมูลนิธิส่งเสริมงานฯ และแขกผู้มีเกียรติ ขบวนคณะกรรมการกลางปีปัจจุบัน ขบวนคณะกรรมการกลางปีใหม่ สโมสรไลออนนครสวรรค์ ขบวน จังหวัดนครสวรรค์ ขบวนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ขบวนมณฑลทหารบก 31 ขบวนเทศบาลนคร นครสวรรค์ ขบวนองค์การบริหารส่วนตำบล ขบวนกองบังคับการตำรวจภูธร ขบวนแขวงกาหน นครสวรรค์ที่ 1 และขบวนรถเครื่องเสียงจากบริษัทต่าง ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์

ดังนั้น ชุมชนชาวจีนปากน้ำโพได้แสดงตัวตนผ่านนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ นาฏกรรมในเทศกาลนี้ จึงถือเป็นตัวแปรสำคัญในการบ่งบอกความเป็นตัวตนของชุมชนชาวจีน ปากน้ำโพได้อย่างชัดเจน และประกาศศักดานุภาพความยิ่งใหญ่ของชุมชนคนจีนโพ้นทะเลที่กระจาย อยู่ทั่วโลก เฉกเช่นที่ปรากฏในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งปัจจุบันจะแสดงร่วมกันของคนจีนทั้ง 5 กลุ่ม และใช้ระยะเวลาในการแสดง 2 วัน คือ วันที่ 1 เป็นมหรสพสมโภชในรูปแบบขบวนแห่กลางคืน ช่วงเวลาประมาณ 18.00-24.00 น. โดยเริ่มขบวนแห่จากบริเวณศาลหลักเมืองนครสวรรค์ที่ตั้งอยู่ บริเวณเชิงเขาภก จนไปถึงบริเวณศาลเจ้าชั้วคราว ที่ตั้งอยู่ตรงสี่แยกตลาดปากน้ำโพ ถนนโกสีย์ ส่วนในวันที่ 2 จะเป็นการแสดงสื่อถึงเรื่องราวความเชื่อ เทพเจ้า และวิถีชีวิต ของคนจีน ในรูปแบบ ขบวนแห่กลางวัน ช่วงเวลาประมาณ 05.00-18.00 น. โดยเริ่มขบวนแห่จากสี่แยกสะพานเดชาติวงศ์ ไปตามเส้นทางบนถนนรอบตลาดปากน้ำโพ จนไปถึงบริเวณศาลเจ้าชั้วคราวที่ตั้งอยู่ตรงสี่แยก ตลาดปากน้ำโพ ถนนโกสีย์ ซึ่งขบวนแห่ของทั้ง 2 วันนี้จะเป็นการแสดงบนท้องถนนที่มีลักษณะ เป็นแถวทอดยาวต่อ ๆ กันไป ตามลำดับขบวน

นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง และมีรูปแบบปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมตามกาลเวลา ประกอบกับการมีส่วนร่วมจากองค์กร และหน่วยงานทุกภาคส่วนในจังหวัดนครสวรรค์ทั้งภาครัฐที่เป็นฝ่ายสนับสนุนในการติดต่อ ประสานงานองค์กรภายนอก และการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เช่น เทศบาลนครนครสวรรค์ เป็นผู้ดูแลเรื่องความสะอาดภายในงานฯ และความปลอดภัยบริเวณรอบ ๆ งานฯ เป็นต้น ภาคเอกชน ที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนและสนับสนุนงานประมาณในการจัดงานฯ ตลอดจนภาคประชาชน ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันและสนับสนุนให้งานฯ มีความยิ่งใหญ่มากขึ้นทุกปี นาฏกรรม ในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ถือเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดและนำเสนอ เรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีนในจังหวัดนครสวรรค์ในทุกมิติ รวมถึงนาฏกรรมยังเป็น

ส่วนหนึ่งที่สามารถแสดงให้เห็นศักยภาพความสามัคคีกลมเกลียวและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชาวจังหวัดนครสวรรค์ รวมถึงมิตรภาพความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวไทย ชาวจีน และชาวมุสลิมที่อยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนและสงบสุข อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและอัตลักษณ์ของคนจีนในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อประกาศความยิ่งใหญ่ของชาวไทยเชื้อสายจีนให้เป็นที่ประจักษ์

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ มีบทบาทในการส่งเสริมและการยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกันในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสามัคคี ความเข้มแข็งของชุมชน รวมถึงเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ทั้งในระดับจังหวัด และระดับประเทศ ที่ทรงคุณค่าและควรค่าในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีแก่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบกับการแสดงในรูปแบบขบวนแห่ต่อเนื่องกันทอดยาวออกไปตามท้องถนนในตลาดปากน้ำโพและมีความยิ่งใหญ่ตระการตา จึงทำให้สืบทอดกันมาได้อย่างยาวนานกว่า 100 ปี

นาฏกรรมถือเป็นบุญกิริยาในการรวมพลังความเชื่อของคนที่ต้องการจะขับไล่ และขจัดปัดเป่าความชั่วร้ายทั้งหลายให้พ้นออกไปจากชุมชน ดังนั้น คนในชุมชนจึงได้อัญเชิญเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ อันศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือและศรัทธาออกมาแห่แห่นจนเป็นกลายขบวนที่ยิ่งใหญ่ รวมถึงทำให้ประชาชนจังหวัดนครสวรรค์และประชาชนที่มาร่วมงานฯ ได้มีส่วนร่วมตลอดสองข้างทางแทนที่จะไปรวมกันอยู่ในที่แห่งเดียว ซึ่งทำให้เห็นว่าจังหวัดนครสวรรค์นั้นเป็นเมืองใหญ่ และแม้ว่านาฏกรรมจะมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ก็ตาม แต่นาฏกรรมก็ยังคงแสดงความเป็นจีนเหมือนกัน ซึ่งความเหมือนของการแสดงเหล่านี้คือ “สัญลักษณ์ของคุณธรรม” ที่เป็นเครื่องจรรโลงให้สังคมจีนในจังหวัดนครสวรรค์รุ่งเรืองมาตราบนานทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่านาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนนครสวรรค์จะยังคงอยู่ต่อไป แต่อาจจะมีการสร้างสรรค์ พัฒนา และปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ดังที่ปรากฏมาแล้วในประวัติศาสตร์ 100 ปี ในแบบค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป

และก่อนที่งานวิจัยฉบับนี้จะสำเร็จลงนั้น ในปี พ.ศ. 2561 กรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้ประกาศขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “งานประเพณีการแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ” ในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 22) ประจำปีพุทธศักราช 2561 ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ครั้งที่ 2/2561 พิจารณาและเห็นชอบประกาศขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปี 2561 เพื่อเป็นหลักฐานสำคัญของชาติ รวมทั้ง

ปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ ซึ่งงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ จัดอยู่ในประเภทที่ 3 คือ ลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเพณี ซึ่งถือเป็นแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล

ด้วยความเคารพรักของคนจีนในชุมชนที่มีต่อบรรพบุรุษ ผสานกับพลังความเชื่อ พลังความศรัทธา และพลังความสามัคคีของคนในชุมชน ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสิ่งสำคัญที่สุด คือ “พลังความเป็นจีน” ที่ประกอบกับความเชื่อและความศรัทธาในองค์เทพเจ้า จะทำให้ยังยืนต่อไปในอนาคต

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษานาฏกรรมของชุมชนพลัดถิ่น เพื่อสะท้อนให้เห็นบริบททางสังคม และต้นทุนมรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน
2. ควรมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลประวัติศาสตร์นาฏกรรมของจีน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในวางแผนการจัดงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ และนำไปพัฒนารูปแบบนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาวิจัยถึงแนวโน้มและการพัฒนารูปแบบการจัดงานในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาในการจัดงานเทศกาลตรุษจีนให้แก่คณะกรรมการการจัดงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

The Office of Chinese Language Council International. (2549). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเทศจีน*. กรุงเทพมหานคร: อุดมศึกษา.

กมลทิพย์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ ปรียวรรณ บุณนาค. (2556). *ไกรฤกษ์ (Krairiksh) 100 ปี*.

นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (ม.ป.ป.). *จดหมายเหตุลาลูแบร์ เล่ม 1*.

กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.

นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (ม.ป.ป.). *จดหมายเหตุลาลูแบร์ เล่ม 2*.

กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2553). *ปกิณกะพระนิพนธ์ เล่ม 3: ย้อนรอยประเพณีวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: ไทยร่มเกล้า.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2557). *เที่ยวตามทางรถไฟ*.

กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2561). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประจำปีพุทธศักราช 2561*.

กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

กระทรวงพาณิชย์. (2543). *เส้นทางการค้าไทย*. กรุงเทพมหานคร: อุดมศึกษา.

กระทรวงวัฒนธรรม, กรมศิลปากร, สำนักโบราณคดี. (2550). *คัมภานุกรมโบราณคดี*.

กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

กองบรรณาธิการ สมาคมไทรลักษณ์นครสวรรค์. (2552). *สมาคมไทรลักษณ์นครสวรรค์*. นครสวรรค์:

[ม.ป.พ.].

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร. (2521). *เรื่องกฎหมายตราสามดวง*.

กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

กัลยาณวิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์, สมเด็จพระนางเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า. (2537). *จีน ตะวันออก ขึ้นเขา ลงทะเลสาบ เข้าวัด*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

กัลยาณวิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์, สมเด็จพระนางเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า. (2540). *จีน อีสานและเสฉวน จากแดนแมนจูสู่ทุ่งอู๋เป่*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

กิตติ โล่ห์เพชรรัตน์. (2554). *ต้นตำรานลูกหลานจีนในสยาม*. กรุงเทพมหานคร: ก้าวแรก.

กุลศิริ อรุณภาคย์. (2553). *ศาลเจ้า ศาลจีน ในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: มิวเซียมเพรส.

เกริกภพ ฤทธิสุริยะ. (2555). *อั้งยี่-ตัวเหี้ย จีนอันธพาลบนแผ่นดินสยาม*. กรุงเทพมหานคร: ไพลิน บุ๊คเน็ต.

เกริกฤทธิ ไทคุณธนภพ. (2553). *พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ เจ้าลั้วสยาม ทรงพัฒนาประเทศ ท่ามกลางไฟสงคราม*. กรุงเทพมหานคร: แอล.ที เพรส.

เกรียงศักดิ์ ชัยตระกูล. (2555). *ตามรอยเสด็จพายุพ*. พะเยา: นครนิเวศการพิมพ์.

โกห์ ไป กิ. (2551). *ต้นกำเนิดเทศกาลจีน*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. (2532). *มองพม่า แลลาว ข้าเลี้ยงจีน*. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.

เขียน ธีระวิทย์, สมเกียรติ วันทะนะ, จุลชีพ ชินวรรณ และคนอื่น ๆ. (2542). *จีน-ไทย ในศตวรรษ ที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการการจัดงานเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ ปี พ.ศ. 2549-2550. [ม.ป.ป.]. *สืบสานประเพณี ต่รูชจีนเมืองปากน้ำโพ*. นครสวรรค์: อินทนนท์ การพิมพ์ นครสวรรค์.

คณะกรรมการการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ. 2558-2559.

[ม.ป.ป.]. *ศตวรรษแห่งศรัทธา ต่รูชจีน 100 ปี สืบสานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ*. นครสวรรค์: วิสุทธิ์การพิมพ์.

คณะกรรมการจัดงานเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ ประจำปี 2532-2533. (2533). *ประสบการณ์ คณะกรรมการเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ปี 2532-33*. นครสวรรค์: เรือใบการพิมพ์.

รายงานการประชุม-คณะกรรมการศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่) ปากน้ำโพ

นครสวรรค์. (ม.ป.ป.). เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่. จังหวัดนครสวรรค์.

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2533). *อารยธรรม สมัยโบราณ-สมัยกลาง*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *วัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553).

สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

คัลเซอร์ มอลเทจ. (2551). *ประตูสู่วัฒนธรรมจีน*. กรุงเทพมหานคร: ตาตา พับลิเคชั่น จำกัด.

เค่งเจียว แซ่ติม (แซ่หวัง). (ม.ป.ป.). *บันทึกการเดินทางจากไหหลำสู่ปากน้ำโพ*. ต้นฉบับ

ตัวเขียน. จังหวัดนครสวรรค์.

เครก เจ. เรย์โนลด์ส. (2556). *เจ้าลัว่ ขุนศึก คักคินา ปัญญาชน และคนสามัญชน*. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

จ่านงค์ ทองประเสริฐ. (2510). *บ่อเกิดลัทธิประเพณีจีน ภาค 2 ยุคจักรพรรดิ*. กรุงเทพมหานคร:

ราชบัณฑิตยสถาน.

จี. วิลเลียม สกินเนอร์. (2548). *สังคมจีนในไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปล

โดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์ และคนอื่น ๆ. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราสังคมศาสตร์และ

มนุษยศาสตร์.

เจริญ ต้นมหาพราน. (2542). *อั้งยี่เมืองสยาม*. กรุงเทพมหานคร: ไพลินบุ๊คเน็ต.

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2536). *การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรง

พิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. (2561). *บนเส้นทางสายไหม*. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.

- ชนิดา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์. [ม.ป.ป.]. *หน้าต่างสู่โลกกว้างประเทศจีน*. กรุงเทพมหานคร: หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- ชนินทร์ ผ่องสวัสดิ์. (2559). ลัทธิบูชาเจ้าแม่กวนอิมในสังคมไทย. *วารสารไทยคดีศึกษา* 13 (มกราคม-มิถุนายน 2559): 162-191.
- ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์. (2560). *ลวดลายมังกร เส้นทางสายไหม แห่งศตวรรษที่ 21 โครงการเปลี่ยนโลก*. ปทุมธานี: ส เจริญ การพิมพ์.
- ชาญ ศรีเจริญ. (2555). *พระเจ้าองค์เดียวกัน ที่มาของคำว่า “สยาม”*. กรุงเทพมหานคร: สยามความรู้.
- ชาญ อังศ์โชติ, บรรณาธิการ. (2540). *จอมพล ป. พิบูลสงคราม ครบรอบศตวรรษ 14 กรกฎาคม 2540*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ชาญวิทย์ เกษตร และ องค์ บรรจุน, บรรณาธิการ. (2551). *มอญในสยามประเทศ (ไทย): ชนชาติ บทบาท และบทเรียน*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2551). *สยามหรือไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2555). *กาลานุกรมสยามประเทศไทย 2485 – 2554*. กรุงเทพมหานคร. *ชุมนุมพระบรมราชาธิบายในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับ พ.ศ. 2457*. (2554). นนทบุรี: เตือนตุลา.
- ฐิติขวัญ เหลี่ยมศิริวัฒนา. (2560). *อัจฉริยะ 100 หน้า ศิลปะ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ฐิติขวัญ เหลี่ยมศิริวัฒนา. (2561). *อัจฉริยะ 100 หน้า พระพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทิภากร บารเมษฐ์. (2542ก). *กรุงธนบุรีราชธานีศรีอยุธยา*. กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพรส .

- ทิภากร บารเมษฐ์. (2542ข). *খনอบางกอกหน้าด้านกรุงศรีอยุธยา*. กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพรส.
- ทิภากร บารเมษฐ์. (2542ค). *บทเพลงเจ้าพระยา*. กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพรส.
- ณัฐนันท์ สอนพรินทร์. (2550). *เบนด์งฝรั่งตะวันตก KING CHULALONGKORN I*.
กรุงเทพมหานคร: PENTHOUSE.
- ไดอานา เรลดัน. (ม.ป.ป.). *เปิดโลกลึกลับ อารยธรรมจีนโบราณ*. เรียบเรียงโดย จักรพงษ์.
กรุงเทพมหานคร: สนวนพลู.
- เต็มสิริ บุญยสิงห์ และ เจือ สตะเวทิน. (2526). *การละครเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร:
องค์การค้าของคุรุสภา.
- ถาวร สิกขโกศล, ผู้แปล. (2557ก). *ต้นกำเนิดจิวจิน*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- ถาวร สิกขโกศล. (2557ข). *เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ทวีป วรติลก. (2538). *ประวัติศาสตร์จีน*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา. (2549). *ปกิณกะแดนสยาม*. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ 1991
จำกัด.
- ทองใบ แดงน้อย. (2530). *แผนที่-ภูมิศาสตร์ ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย*. พิมพ์ครั้งที่ 25. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทักษิณ อินทโยธา. (2534). *ใครคือเจ้าถิ่นลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและด้ามขวานทองเมื่อ 2,000-3,000
ปีก่อน*. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ทัศนาศ ทศนมิตร. (2554ก). *เกร็ดบางกอก*. กรุงเทพมหานคร: แพลนพริ้นท์ติ้ง.
- ทัศนาศ ทศนมิตร. (2554ข). *จากจิววังหน้า...ถึงโชน ละครไทย*. กรุงเทพมหานคร: แพลนพริ้นท์ติ้ง.
- เทพรัตน์ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (2555). *ศิลปะจีน*. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

ธงชัย วินิจจะกุล. (2556). *กำเนิดสยามจากแผนที่: ประวัติศาสตร์ภูมิกายาของชาติ*.

กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

ธนิก เลิศชาญฤทธ์. (2559). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ธนิก เลิศชาญฤทธ์. (2560). *ภาชนะดินเผายุคก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย*. นนทบุรี:

อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ธิดา สาระยา. (2552). *อารยธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.

ธิดา สาระยา. (2553). *กว่าจะเป็นคนไทย*. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.

ธิดา สาระยา. (2554). *ประวัติศาสตร์มหาสมุทรอินเดีย*. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.

ธีรยุทธ บุญมี. (2547). *ความหลากหลายของชีวิต ความหลากหลายทางวัฒนธรรม*.

กรุงเทพมหานคร: สายธาร.

นงนุช สิงหเดชะ. ผู้แปล. (2557). *พลิกประวัติศาสตร์เส้นทางสายไหม*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

นริศ วศินานนท์. (2551). *ศาสตร์ศิลป์วัฒนธรรมจีน*. กรุงเทพมหานคร: ตาตา พับลิเคชั่น .

นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2557). *ชาติพันธุ์กับเสรีนิยมใหม่*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

(องค์การมหาชน).

นัทธนัย ประสานนาม. (2561). *หลวงวิจิตวาทการกับนิยายโรมานซ์แนวจักรวรรดินิยม*. พิมพ์ครั้งที่

1. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิเทศ ดินณะกุล. (2546). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: แอ็คทีฟ

พริ้นท์.

นิยพรรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ. (2550). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: ธนา

เพลส จำกัด.

บ.บวรรังษี. (2555). *บันทึกลับ “พระเจ้าตาก” เรื่องจริงนอกพงศาวดาร*. กรุงเทพมหานคร:

บางกอกบุ๊ค.

- บรรณาธิการ สุภรณ์ โอเจริญ. (2527). *นครสวรรค์: รัฐกึ่งกลาง, รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.
- บริษัท บ้าน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์จำกัด. (2550). *คึกฤทธิ์ ที่สุดของความเป็นไทย*. กรุงเทพมหานคร: ที-กรุ๊ป มีเดีย จำกัด.
- บังอร ปิยะพันธุ์. (2537). *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรีเมียม ดิง เฮ้าส์.
- บุญเกิด อระตัน, บรรณาธิการ. (2526). *เส้นทางเศรษฐกิจ ฉบับพิเศษ คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศิริชัยการพิมพ์.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2557). *ผี วิถีคน*. มหาสารคาม: กากะเย็บสำนักพิมพ์.
- บุญเย็น วอทอง. (2550). *เทพเจ้า ความเชื่อเรื่องศาสนาพระเจ้าหลายองค์ในชมพูทวีป และอิทธิพลสืบเนื่องมายังดินแดนสุวรรณภูมิ*. กรุงเทพมหานคร: ออฟเซ็ท.
- ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ. (2554). *60 ปีโพ้นทะเล*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โปสท์พลัสบลิตซิง จำกัด.
- ปภาณิน เกษตรทัต. (2558). *เบื้องหลังรูปเคารพ คติความเชื่อรูปแทนบุคคลในสยาม*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ประคอง นิมมานเหมินท์, ยรรยง จิระนคร, ศิราพร ณ ถลาง และคนอื่น ๆ. (2560). *คติชนคนไทยในวัฒนธรรมข้าว*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพิณ มโนมัยวิบูลย์. (2554). *ชุมชนจีนในไทยหลากหลายสำเนียง*. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*. 36 (4): 539-552.
- ประยงค์ อนันท์ทวงศ. (2525). *แลหลังจีน*. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- ประยุทธ์ สิทธิพันธ์. (2551). *ศาลไทยในอดีต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- ประสิทธิ์ สันติวัฒนา. (2528). *ภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: O.S. Printing Co., Ltd.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2543). *สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์*. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปิยะพร กัญชนะ. (2549). *อารยสัมพันธ์ วัฒนธรรมสัญจร*. กรุงเทพมหานคร: ปาเจรา.

- ปิติกร เทียนเงิน, ภัทระ กัมฉัยง และ ชำนาญ แก้วสว่าง. (2558). *จีนกับไทย ในเรื่องเพลงและนาฏกรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: ไฮสปีด เลเซอร์ พรินท์.
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2543). *การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พจนานถ เกสจินดา. (2526). *ศีกฤทธิ ปราโมช*. กรุงเทพมหานคร: กิจสยามการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2552). *กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: เพ็ทแอนด์โฮม.
- พิเชษฐ สายพันธ์ และ สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์. (2558). *ชาติพันธุ์ได้อำนาจ: เสียงแห่งชาติพันธุ์ในโลกเสรีนิยมใหม่*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร. (2555). *นายแม่*. กรุงเทพมหานคร: พิจิตรการพิมพ์.
- พิเศศ บูรณะสมบัติ. (2547). *ประวัติศาสตร์การปกครองของไทย*. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- พิรพงศ์ เสนไสย. (2551). *Performing Arts "Professional Procreation Production"*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิรพงศ์ เสนไสย. [ม.ป.ป.]. *นาฏศิลป์ตะวันออก*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิรพงศ์ เสนไสย. [ม.ป.ป.]. *ศิลปะการแสดงตะวันออก*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พีน ดอกบัว. (2542). *ปวงปรัชญาจีน*. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- ภาควิชาศิลปการละคร. (2553). *ปริทัศน์ศิลปการละคร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาควิชาสังคมศาสตร์. (2541). *รายงานผลการปฏิบัติงานโครงการท้องถิ่นศึกษา ประจำปี พ.ศ. 2541 จังหวัดนครสวรรค์*. พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภารดี มหาขันธุ์. (2553). *ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี: วิถีและพลัง*. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ภาสกร วงศ์ดาวัน. (2556). *นานาชาติเหนือแผ่นดินสยาม*. กรุงเทพมหานคร: ยิปซี กรุ๊ป จำกัด.
- ภาสกร วงศ์ดาวัน. (2558). *ประวัติศาสตร์ไทย จากคนไทยทั้งแผ่นดินถึงยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: วิชั่น พีรเพรส.
- ภิญโญ นิโรจน์. (2558). *ภาพเก่าเล่าอดีตเมืองปากน้ำโพ*. นครสวรรค์: ริมปิงการพิมพ์.
- มณีขจิต. (2554). *เพชรพลอย อัญมณีแห่งความงาม*. นนทบุรี: มติชนปากเกร็ด.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2559). *100 ปีวิถีปากน้ำโพ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ซีดีเอ็กซ์เพิร์ทจำกัด.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2561). *กินผัก ภูเก็ต-นครสวรรค์: หลากหลายมิติทางวัฒนธรรมไทย-จีน*. ภูเก็ต: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะอักษรศาสตร์, ภาควิชาประวัติศาสตร์. (2560). *รวมบทความย่อ วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ประวัติศาสตร์ พ.ศ. 2520-2557 ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2533). *เอกสารการสอนชุดวิชา ศิลปะกับสังคมไทย*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มาตยา อิงคนารถ. (2534). *ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มานพ สุวรรณศรี. (2553). *ภาพเก่าเล่าขานตำนานเมืองปากน้ำโพ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดตั้งวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มาลินี ดิลกวนิช. (2543). *ระบำและละครในเอเชีย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธิการศึกษาและวัฒนธรรมไทหล้าแห่งประเทศไทย. (2557). *ประวัติการอพยพของชนชาวจีนไทหล้า เล่มที่ 2*. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.

- เมเรดิท ซูซาน. (2558). *ศาสนาของโลก*. กรุงเทพมหานคร: ที เอส อินเตอร์พริ้นท์.
- แมนเฟรด คราเมส. (2556). *ความลับของพระพุทธเจ้า*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- ไมเคิล ไรท. (2550). *ฝรั่งคลั่งผี*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ยรรยง จิระนคร. (2554). *จีน กับสังคม วัฒนธรรม หลากหลายชาติพันธุ์*. เชียงใหม่: ลือคอินดีไซน์เวิร์ด.
- ยิ่งยง เรืองทอง. (2542). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. อุบลราชธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.
- รานี ชัยสงคราม. (2562). *นาฏศิลป์อินโดนีเซีย*. กรุงเทพมหานคร: ดอทคอม.
- รุ่งตะวัน อ่วมอินทร์. (2554). *7 มหัศจรรย์จากแผ่นดินสุวรรณภูมิ*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เรณู โกศินานนท์. (2535ก). *การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- เรณู โกศินานนท์. (2535ข). *นาฏดุริยางคสังคีตกับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- เรณู หอมหวาน. (2537) ภูมิศาสตร์มนุษย์. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เรืองรอง รุ่งรัศมี. (2537). *กิ่งไม้และดวงโคม ชีวิตเปลี่ยนบนสามแผ่นดิน*. กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์.
- โรม บุนนาค. (2553). *บันทึกแผ่นดิน ชุด วันนี้ในอดีต ตอน มิถุนาสู่อารยะ*. กรุงเทพมหานคร: กีเลนการพิมพ์.
- โรม บุนนาค. (2554). *100 แรกมิในสยาม*. กรุงเทพมหานคร: กีเลนการพิมพ์.
- โรม บุนนาค. (2555). *บันทึกแผ่นดิน ชุด หลายชีวิตในประวัติศาสตร์ เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: กีเลนการพิมพ์.

- ล. เสถียรสุด. (2548). *หลายชีวิตในพงศาวดารจีน*. กรุงเทพมหานคร: ปิรามิด.
- ล. เสถียรสุด. (2554). *ประวัติวัฒนธรรมจีน*. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็กจัดพิมพ์.
- ลิขิต ฮุนตระกูล. (2512). *ประวัติศาสตร์สัมพันธ์ระหว่างชาติไทยกับชาติจีน*. พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพมหานคร: ร.พ. ไทยสว่าง.
- ว. พลกุล. (2551). *จีน: สังคมนิยมหรือทุนนิยม*. กรุงเทพมหานคร: ออฟเซ็ท.
- วรทัศน์ วัชรวิลี. (2560). *ราชวงศ์กษัตริย์กรุงสยาม: ราชสกุลวงศ์และนามสกุลประธานระดับชาติ*.
กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- วลัยลักษณ์ ทรงศิริ และ ศรีศักร วัลลิโภคม. (2560). “*ลุ่มเจ้าพระยา*” รากเหง้าแห่งสยามประเทศ.
กรุงเทพมหานคร: มุลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- วศิน ปัญญาวุฒตระกูล. (2556). *ภูมิปริทัศน์ภาคเหนือตอนล่าง สายธารอารยธรรมโขง-สาละวิน*.
พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- วัชรพงษ์ สูงปานเขา. (2562). *ภาษาอังกฤษเพื่อการสอนนาฏศิลป์พื้นฐานให้แก่ชาวต่างชาติ*
(*English for Instructing Foreign Learners in Basic Thai Dance*). กรุงเทพมหานคร:
โอ. เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- วัฒน์ระวี. (2552). *แผ่นดินพระพุทธเจ้าหลวง กับความทรงจำแห่งรัชสมัย*. กรุงเทพมหานคร: แปล
นพรินต์ติ้ง.
- วันทิพย์ สิ้นสูงสุด. (ม.ป.ป.). *นิทานล้านวนจีน*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งแสงการพิมพ์.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2549). *หนึ่งมณฑล หนึ่งประเทศ เศรษฐกิจจีน 11 มณฑล*.
กรุงเทพมหานคร: ผู้จัดการ.
- วาเลเลอรี แชนเซ็น. (2557). *พลิกประวัติศาสตร์เส้นทางสายใหม่*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- วาสนา วงศ์สุรวัฒน์, พิพาตา ยังเจริญ, สาวิตรี เจริญพงศ์ และคนอื่น ๆ. (2558). *อารยธรรม
ตะวันออก*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภา จริยะเดชะ. (ม.ป.ป.). *รอบรู้ประเพณีจีน*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งแสงการพิมพ์.

- วิภา ลูโรจน์เรือง, ผู้แปล. (2559). *ต้นกำเนิดอักษรจีน*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- วิมลศรี อูปรมย์. (2553). *นาฏกรรมและการละคร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และ นิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ. (2533). *การเข้าทรงและร่างทรง ความเชื่อ พิธีกรรมและบทบาทที่มีต่อสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2552). *วิสัยทัศน์ศิลปวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สันติศิริการพิมพ์.
- วิลาสวงศ์ พงศะบุตร, บรรณาธิการ. (2548). *จากฮวงโหสู่เจ้าพระยา*. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกสิกรไทย. (เทอดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้ทรงมีคุณูปการต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน ในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ 50 พรรษา 2 เมษายน 2548).
- วิณา ศรีธัญรัตน์. (2548). *อารยธรรมตะวันออกและตะวันตก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ.
- วีระ อัมพันสุข. (2551). *ดำรงสยาม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- วีระชัย โชคมุกดา. (2554). *150 ปี ประวัติศาสตร์จีนยุค “ป่วยไข้” จากสงครามฝิ่นสู่มหาอำนาจโลก*. กรุงเทพมหานคร: ยิปซี กรู๊ป จำกัด.
- วีระชัย โชคมุกดา. (2558). *ประวัติศาสตร์จีน มหาอำนาจผู้กุมชะตาโลกจากโบราณถึงปัจจุบัน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ยิปซี กรู๊ป จำกัด.
- วีระชัย โชคมุกดา. (2559). *7 มหาจักรพรรดิจีน ประวัติศาสตร์ปฐมบุรุษผู้สร้างจักรวรรดิ*. กรุงเทพมหานคร: วิชั่น พรีเมส .
- เวนนิสา เสนีวงศ์. (2546). *ภาพเก่าเจ้านาย สมัย ร.5*. กรุงเทพมหานคร: มิตรสัมพันธ์กราฟฟิก.
- ศรีศักร วัลลิโภดม, สุจิตต์ วงษ์เทศ, พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ และคนอื่น ๆ. (2535). *ดนตรีและนาฏศิลป์กับเศรษฐกิจและสังคมสยาม*. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2545). *อารยธรรมฝั่งทะเลตะวันออก*. กรุงเทพมหานคร: พิฆเนศ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์.

- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2547). *สยามประเทศ: ภูมิหลังของประเทศไทยตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาราชอาณาจักรสยาม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ครั้งที่ 4. เซ็นเตอร์.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2548). *กรุงศรีอยุธยาของเรา*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2552). *เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย*. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2554). *พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2552). *ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพรส.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2556). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : ประวัติศาสตร์ของสังคมที่หายไป. ใน ปฏิบัติการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น*. สมุทรปราการ: เมืองโบราณ.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2560ก). *“ประเพณีสร้างสรรค์” ในสังคมไทยร่วมสมัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศิริพร ณ ถลาง. (2560ข). *เรื่องเล่าพื้นบ้านไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศิริพร ณ ถลาง. (2562). *“คติชนสร้างสรรค์”: บทสังเคราะห์และทฤษฎี*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศิลปากร, กรม. (2556). *พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชวิจารณ์เทียบลัทธิพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยานกับมหายาน และเรื่องสร้างพระพุทธรูปหลวง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์.
- ศิวพล ละอองสกุล และ เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2556). *จีนมุ่งลงใต้ อินเดียมุ่งตะวันออก อาเซียนตอนบนในยุคบูรพาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร: มาตา การพิมพ์.
- ศีกฤทธิ์ ปราโมช. (2554). *นักหนังสือพิมพ์ชื่อ ศีกฤทธิ์*. นนทบุรี: ดอกหญ้า 2000.
- ศุภวุฒิ จันทสาโร. (2559). *ทำเนียบศาสตราจารย์*. กรุงเทพมหานคร: วิชั่น พรีเมส .

- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2547). *ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์*.
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2557). *อาเซียน: ประชาคมในมิติวัฒนธรรม ความ
ขัดแย้ง และความหวัง*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ส. พลายน้อย. (2538). *โป๊ยเซียน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: เยลโล่การพิมพ์.
- ส. พลายน้อย. (2539). *เกร็ดโบราณคดีประเพณีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น
(1977) จำกัด.
- ส. พลายน้อย. (2553ก). *พระเจ้าตากสิน มหาราชแห่งชาติไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
พิมพ์คำ.
- ส. พลายน้อย. (2553ข). *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- ส. พลายน้อย. (2559). *เรื่องช่างสำรับ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- ส. พลายน้อย. (2560ก). *เกิดในเรือ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี .
- ส. พลายน้อย. (2560ข). *ชีวิตตามคลอง*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สกี้อต ดี เซลิกแมน. (2533). *การเจรจาธุรกิจกับชาวจีน*. กรุงเทพมหานคร: แม่น้ำ.
- สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2559). *สังคมพหุลักษณะ การผสมผสานอัตลักษณ์
และความเชื่อ*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาปัตย์ สหเทวกาล. (2558). *ทูตฝรั่งเศสกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการ
พิมพ์.
- สมโชติ อ่องสกุล. (2560). *จากรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 9: อีกร่างก้าวของพระบรมเดชาอนุภาพ*.
เชียงใหม่: ศูนย์ล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สร้อยดี อ่องสกุล. (2561). *ประวัติศาสตร์ล้านนา ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง.

- คณะกรรมการจัดงานเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพประจำปี 2532 – 2533. (2533). *สรุปผลการดำเนินงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ประจำปี พ.ศ.2532 – 2533*. เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่. จังหวัดนครสวรรค์.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2556). *พระยาอนุমানราชชน ปราชญ์สามัญชนผู้เนรมิต "ความเป็นไทย"*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สายชล สัตยานุรักษ์. [ม.ป.ป.]. *โครงการ “การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่: ประวัติศาสตร์สังคมไทย”*. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สารนาถ. (2555). *เยี่ยมไทยอาหมสายเลือดของเรา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.
- สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. (2557). *วัฒนธรรมของประเทศสมาชิกอาเซียน ตามโครงการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน*. กรุงเทพมหานคร.
- สิวิณี เตรียมชาญ, ผู้แปล. (2553). *ต้นกำเนิดชื่อแซ่จีน*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- สิวีสีเอทา. (2553). *ต้นกำเนิดอาหารจีน*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- สุกัญญา มกรารุช. (2560). *อัจฉริยะ 100 หน้า เทพเจ้า*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุกัญญา วชิรานนท์, ผู้แปล. (2554). *ต้นกำเนิดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจีน*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- สุกัญญา สุตบรรทัด. (2547). *หมอบรัดเลย์กับการหนังสือพิมพ์แห่งกรุงสยาม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์เนศ พริ้นท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- สุจิริต บัวพิมพ์. (2538). *มรดกไทย*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2546). *ประวัติศาสตร์สังคม-วัฒนธรรมของภาษาและวรรณคดีในสยามประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์เนศ พริ้นท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2550). *แผนที่ประวัติศาสตร์ และแผนที่วัฒนธรรม ของ (สยาม) ประเทศไทย*. นนทบุรี: มติชน ปากเกร็ด.

- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2551). *ร้องรำทำเพลง: คนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2559). *วัฒนธรรมร่วมอุษาคเนย์ในอาเซียน*. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุชาติ แสงทอง, บรรณาธิการ. (2558). *แนวคิดการวิจัยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มน้ำเจ้าพระยา*. นครสวรรค์: ริมปิงการพิมพ์.
- สุชาติ แสงทอง, บรรณาธิการ. (2559). “100 ปี วิถีปากน้ำโพ”: *ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ในนครสวรรค์*. กรุงเทพมหานคร: ซีดีเอ็กซ์เพิร์ท.
- สุชาติ แสงทอง, บรรณาธิการ. (2559). “100 ปี วิถีปากน้ำโพ”: *ประเพณีและพิธีกรรมแท้เจ้าปากน้ำโพ*. กรุงเทพมหานคร: ซีดีเอ็กซ์.
- สุชาติ แสงทอง, บรรณาธิการ. (2559). “100 ปี วิถีปากน้ำโพ”: *ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของจังหวัดนครสวรรค์*. กรุงเทพมหานคร: ซีดีเอ็กซ์เพิร์ท.
- สุชาติ แสงทอง, บรรณาธิการ. (2560ก). *นครสวรรค์ศึกษา: บันทึกเรื่องราวคนจีนปากน้ำโพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครสวรรค์: ริมปิงการพิมพ์.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุดสวาท ดิศโรจน์. (2552). *ประชากรและการตั้งถิ่นฐานบนผืนแผ่นดินไทย ยุคดึกดำบรรพ์ถึงยุคประวัติศาสตร์: ส่วนเลี้ยวหนึ่งของประวัติศาสตร์มนุษยชาติ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนันทา ฟาเบร. (2543). *อารยธรรมจีนสมัยราชอาณาจักร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์และผลิตเอกสารมหาวิทยาลัยเซนต์จอร์น.
- สุพรรณณี. (2554). *ตามรอยประวัติศาสตร์เกาะรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2559). *สำเพ็ง: ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพมหานคร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543). *นาฏยศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *วิวัฒนาการนาฏยศิลป์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2477*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2549). *นาฏยศิลป์รัชกาลที่ 9*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2554). *นาฏยศิลป์รัชกาลที่ 5*. กรุงเทพมหานคร: สกสค. ลาดพร้าว.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. [ม.ป.ป.]. *แนวคิดทฤษฎีนาฏยศิลป์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสถบุตร และ เศรษฐบุตร โปษยะจินดา ประณีษ ภิรมย์ภักดี. (2556). *ล่องลำภาเข้าสยาม*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2550). *วิถีจีน-ไทยในสังคมสยาม*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- หลี่ เสี่ยวเซียง. (2551). *ต้นกำเนิดชนชาติและประเพณี*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- หวังหลง. (2559). *ราชสำนักจีนหันซ้าย โลกหันขวา*. กรุงเทพมหานคร: มติชน จำกัด.
- อคิน รพีพัฒน์. (2551). *วัฒนธรรมคือความหมาย ทฤษฎีและวิธีการของคลีฟฟอร์ด เกียร์ซ*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์ จำกัด.
- อคิน รพีพัฒน์. (2560). *พระมหากษัตริย์-ขุนนาง: นาย-ไพร่ ในโครงสร้างสังคมไทยยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนาโครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- อคิน รพีพัฒน์. (2561). *สรุปรายงานภาพรวมโครงการศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย พ.ศ. 2500-2550: ศึกษาผ่านประวัติของหลายชีวิตในชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: มิซซัน อินเตอร์พริ้นท์ .
- อนุমানราชธน, พระยา. (2533). *เรื่องของชาติไทย*. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.

อนุสรณ์ ธรรมใจ. (2554). *ย้อนอดีตสู่อนาคต ว่าด้วยการอภิวัฒน์ สงครามกลางเมืองและสันติภาพ.*

กรุงเทพมหานคร: ตาตา พับลิเคชั่น .

อภิโชค แซ่ไคว้. (2542). *จี๊ว*. กรุงเทพมหานคร: คอมแพคท์พรีนธ์ .

อมรา กล้าเจริญ. (2561). *เอกสารคำสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยและนักแสดงเอก.*

สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนคร.

อรจิรา อัญริยไพบูลย์. (2560). *อรจิราวิชาการ: ศิลปะการอ่านวิจารณ์วรรณกรรม*. พิษณุโลก:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อรรรณ ขมวัฒนา. (2530). *รำไทยในศตวรรษที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์*.

อรัญญา ศิริผล. (2556). *ผู้ค้าเงินในชายแดนลุ่มน้ำโขง*. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.

อเล็กซ์นตรา มีเขยลินสภา. (2560). *แผนที่ภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ฉบับปรับปรุงใหม่*.

กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.

อัครเดช แซ่ตัน. (2551). *คนจีนสอนลูกกรวย*. กรุงเทพมหานคร: แซทโพร่ พรีนติ้ง .

อำนวย วีรวรรณ. (2555). *พระมหากษัตริย์ไทยกับพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พ

รีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

อำนาง เจริญศิลป์. (2535). *ท่องเมืองจีน*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งแสงการพิมพ์.

อิงอร สุพันธ์ุณี. (2554). *ผู้หญิงกับสังคม: ภาพสะท้อนจากวรรณกรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรง

พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดม เขยกีวงศ์. (2553). *ประวัติศาสตร์ชาติไทย*. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว จำกัด.

อุ๊จี้เยียะ. (2553). *60 ปีโพ้นทะเล*. กรุงเทพมหานคร: โปสต์บุ๊ค.

อุ๋ทอง นครรัฐเมืองท่าสมัยฟูนัน. (2559). *นนทบุรี: เมืองโบราณ*.

เอนก นาวิกมูล. (2550). *พ่อค้าชาวสยาม*. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว .

เอนก นาวิกมูล. (2551ก). *คนเก่าของไทย*. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว .

- เอนก นาวิกมูล. (2551ข). *ภาษา-ประเพณี-บันเทิง*. กรุงเทพมหานคร: แพลนพรีนติ้ง.
- เอนก นาวิกมูล. (2552). *หลัก-ฐาน-บ้าน-เมือง*. กรุงเทพมหานคร: พงษ์วารินการพิมพ์ .
- เอนก นาวิกมูล. (2559). *พ่อค้าไทย ยุค 2480-2490*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- เอนก นาวิกมูล. (2560). *ศัพท์เก่า หนังสือเก่า*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี .
- เอนก มากอนันต์. (2561). *จักรพรรดิราช คติชนอำนาจเบื้องหลังชนชั้นนำไทย*. นนทบุรี: มติชนปากเกร็ด.
- เอิร์นส์ เอช. โกมบริช. (2561). *ประวัติศาสตร์โลกเล่มเล็ก*. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรีนติ้งเฮ้าส์.

วิทยานิพนธ์ / งานวิจัย

- กอแก้ว ศิริกุล. (2551). *การตั้งถิ่นฐานและการปรับปรนทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อสร้างสังคมเข้มแข็งในจังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชนาภา เมธิเกรียงไกร. (2559). *กระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนชุมชนตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฐปณี รัตนถาวร. (2555). *การเปลี่ยนแปลงเชิงสัณฐานของตลาดชุมชนริมน้ำ บริเวณลุ่มน้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- นพพล ริวเจริญฤทธิ์กุล. (2555). *บทบาทชาวจีนในตำบลโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์*. สารนิพนธ์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์
- นินา พันยาง.(2558). *การตั้งถิ่นฐานและการปรับตัวของชาวมุสลิมในเขตเทศบาลนครจังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์ สาขาภูมิศาสตร์ ภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- เนตรนภา เกตุเทียน. (2559). *การตั้งถิ่นฐานของคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์*. ปรินญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บัณฑิต ศรีบัว. (2555). *หล่อโก้ว: คนตรีในพิธีแห่เจ้า อำเภอมือง จังหวัดสุโขทัย*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิทยาการดนตรีและนาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปาลิตา แป้นไม้. (2550). *การศึกษาวีเคราะห้การแสดงในพิธีไหว้เจ้าแม่ทองคำและเจ้าแม่ทับทิม กรณีศึกษาการละเล่นเอ็งกอ ในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปิยชาติ สิงตี และ สิริธร ธารรวงศา. (2553). *ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาวจีนฮกจิ๋วในภาคใต้ของประเทศไทย: กรณีศึกษาชุมชนชาวจีนฮกจิ๋ว อาเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช*. โครงการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- พระมณฑล ชูโตศรี. (2549). *ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน อาเภอมือง จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง. (2553). *พลวัตทางวัฒนธรรมของชาวจีนยูนนานในประเทศไทย: การทบทวนองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์*. ปรินญาดุขฎิบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- พีรพงศ์ เสนไสย. (2556). *พลวัตนาฏยศิลป์อีสานในมุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- มุกฉลินทร์ เพ็ชรรุ่ง. (2553). *การศึกษาบทบาทของชาวจีนใน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ในสมัยรัตนโกสินทร์*. ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, รองศาสตราจารย์. (2554). *การศึกษาสืบทอดความเป็นจีนผ่านการทางความเข้าใจในความหมายและสัญลักษณ์ทางศาสนา ของชาวจีนสู่ลูกหลานในสังคมไทย*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- วิทยาลัยครุนครสวรรค์. (2528). รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์. ใน สุภรณ์ โอเจริญ (บรรณาธิการ), *นครสวรรค์: รัฐกึ่งกลาง*, หน้า 167-213. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.
- ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์. (2540). *บทบาทของชาวจีนในไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2172 – 2394*. อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนธิ สมัครการ. (2542). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ.
- หฤทัย นัยโมกษ์. (2556). *ศิลปกรรมงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์กับความเป็นลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ ปรีด, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์. (2550). *แนวคิดทฤษฎีการพ้อนล้านนาแบบเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ ศศด, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- อัญชลลา โภชนสมบูรณ์. (2536). *นาฏกรรมจารีตในสังคมไทยปัจจุบัน: การศึกษาเปรียบเทียบวิถีชีวิตและผลงานผู้ผลิตงานสองกลุ่ม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต (มานุษยวิทยา) คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หนังสือภาษาต่างประเทศ

- Brubaker R. (2005). *The 'diaspora' diaspora*. *Ethnic and Racial Studies*. Google Scholar Cross Ref.
- Chan, Brenda (2006). Virtual Communities and Chinese National Identity. *Journal of Chinese Overseas* 2, (1), 1-32.

- Franz Boas. (1858). *Franz Boas and the Discovery of Culture*. Senior Honors Thesis by Tal Liron for the Department of Anthropology and Sociology at Amherst College.
- Goodman, J. E. (2010). *A Dragon Still Ascending: 1000 Years of Hanoi*. Hanoi: The Gioi.
- Hae-kyung Um. (2005). Community, identity and performing arts: the Korean diaspora in the former Soviet Union and China. In Hae-kyung Um (ed.), *Diasporas and Interculturalism in Asian Performing Arts*, pp. 43-60. New York: RoutledgeCurzon.
- Hudson. (1969). *Diffusion in a Central Place System*: University of Wisconsin, Madison.
- Jones, E. (1964). *Human Geography: An Introduction to Man and His World*. New York: Frederick A. Praeger.
- Juyin Helen Wong. (2016). *The Chinese diaspora: The current distribution of the overseas Chinese population*. Dudley L Poston.
- Kuhn, Philip A. (2008). *Chinese among Others: Emigration in Modern Times*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Lau, F. (2005). Morphing Chineseness: the changing image of Chinese music clubs in Singapore. In Hae-kyung Um (ed.), *Diasporas and Interculturalism in Asian Performing Arts*, pp. 30-42. New York: RoutledgeCurzon.
- Lew, Allan A. and Alan Wong (2002). Tourism and the Chinese Diaspora. In C.M. Hall and A. M. Williams, eds. *Tourism and Migration: New Relationships between Production and Consumption*, 205-219, Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic.
- Liu, Hong, ed. (2006). *The Chinese Overseas*. 4 vols. London: Routledge,

- Paul Thompson. (1978). *The Voice of the Past Oral History*. Oxford; Oxford University Press.
- Ma, Lawrence J. C., and Carolyn Cartier, Eds. (2003). *The Chinese Diaspora: Space, Place, Mobility, and Identity*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield,
- Mackerras, C. (2005). Identity, modernity and power in the performing arts among the Chinese diasporas. In Hae-kyung Um (ed.), *Diasporas and Interculturalism in Asian Performing Arts*, pp. 17-29. New York: RoutledgeCurzon.
- Ong, Aihwa, and Donald M. Nonini, eds. (1997). *Ungrounded Empires: The Cultural Politics of Modern Chinese Transnationalism*. New York: Routledge.
- Rapoport. (1977). *Human Aspects of Urban Form*. Professor of Architecture and Anthropology, University of Wisconsin, USA.
- Reginald G. Golledge and Robert J. Stimson. (1997). *Spatial Behavior a Geographic Perspective*. University of California, Santa Barbara: Environment and Engineering Queensland University of Technology.
- Shi, Xueqin (2010) *Women, International Migration and Development: Chinese Women's Migration to Southeast Asia since 1978*. International Journal of China Studies, 1(1), 216-229.
- Sinn, Elizabeth, ed. (1998). *The Last Half Century of Chinese Overseas*. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Sternstein, Larry. (1965). "Settlement Patterns in Thailand," *The Journal of Tropical Geography*. Vol. 21, pp. 30-43.
- UN Department of Economic and Social Affairs. (1972). *Human Settlements: The Environmental Challenge*. Paris: A Compendium of UN Papers for the Stockholm Conference on the Human Settlement.

Wang, Gungwu. (2000). *The Chinese Overseas: From Earthbound China to the Quest for Autonomy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

CRI online. (1 กรกฎาคม 2557). *จีน-ไทยมีความผูกพันนับพันปี (1)*. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2559, จาก <http://thai.cri.cn/247/2014/07/01/121s222538.htm>

MGR Online. (11 ตุลาคม 2553). *ย้อนรอย สืบรากๆ จีน-สยาม 5 ภาษา*. สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.manager.co.th/China>

ชุมพล ศรีสมบัติ.(27 กันยายน 2551). *ประวัติความเป็นมาของชุมชนมุสลิมจีนฮ่อ*. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2559, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/212158>

ณัฐร อันปัญญา. (24 กุมภาพันธ์ 2554). *การย้ายถิ่น*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2559, จาก http://cdmsu52.blogspot.com/2011/02/blog-post_24.html

สุภางค์ จันทวานิช. *ถิ่นกำเนิดของชาวจีนแต่จิวในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2559, จาก <http://www.angelfire.com/mi4/hainan thai/taijuy.html>

สัมภาษณ์

จنگล ยนต์พิณีจ, องค์กรสมมุติเจ้าแม่กวนอิมคนแรก งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์. (28 มกราคม 2560). สัมภาษณ์.

นำชัย อังสุธาร, เจ้าของกิจการธุรกิจโรงงานเต้าเจี้ยวจีแซ จังหวัดนครสวรรค์. (25 มกราคม 2560). สัมภาษณ์.

ปัญญา ตนาภิวัดน์, อดีตนายกสมาคมนักหนังสือพิมพ์จังหวัดนครสวรรค์ และปรึกษามูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ. (27 มกราคม 2560). สัมภาษณ์.

พิศาล พรหมสวัสดิ์, ผู้จัดการทั่วไปสมาคมจีนเตี้ยอันนครสวรรค์. (1 กุมภาพันธ์ 2560). สัมภาษณ์.

วีระชัย ประเสริฐทรัพย์, ที่ปรึกษามูลนิธิส่งเสริมงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้า-แม่ปากน้ำโพ.

(25 มกราคม 2560). สัมภาษณ์.

สมบูรณ์ เรืองเทพรัตน์, นายกสมาคมก๋อ่งสวีนครสวรรค์. (28 มกราคม 2560). สัมภาษณ์.

สิทธิพันธ์ ศรีสวรรค์, เจ้าของร้านเมขลา จังหวัดนครสวรรค์. (28 มกราคม 2560). สัมภาษณ์.

สุรพงษ์ เผ่าธัญลักษณ์, อดีตนายกสมาคมฮากกานครสวรรค์. (29 มกราคม 2560). สัมภาษณ์.

สุรพงษ์ หล่อเลิศธรรม, นายกสมาคมฮากกานครสวรรค์. (29 มกราคม 2560). สัมภาษณ์.

อลงกรณ์ ลิ้มศิริชัยกุล, ประธานอำนวยการศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์- เจ้าแม่ทับทิม.

(27 มกราคม 2560). สัมภาษณ์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

โครงการสัมมนาภาควิชานาฏศิลป์

เรื่อง “การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา
ของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
เพื่อพัฒนาการวิจัยทางด้านนาฏศิลป์”

ในวันที่ 14-15 มกราคม พ.ศ. 2560 ณ โรงแรมเอเชียพญา จัหวักชลบุรี
จัดโดย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

“สืบสานศรัทธาและประเพณีตรุษจีน-ไหว้เจ้า นครสวรรค์-ภูเก็ท”

ในวันที่ 17-19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

ณ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม (แควใหญ่) จังหวัดนครสวรรค์

จัดโดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ร่วมกับ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ภาคผนวก ค

โครงการนำเสนอผลงานระดับบัณฑิตศึกษาและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในการประชุมวิชาการ

Chulalongkorn University - Yunnan University

"Symposium of Traditional Performing Arts and Cultural Development"

ในวันที่ 3-7 เมษายน พ.ศ. 2561

ณ สถาบันวัฒนธรรมและพัฒนาศิลปะ มหาวิทยาลัยยูนนาน

จัดโดย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ร่วมกับ มหาวิทยาลัยยูนนาน นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

ภาคผนวก ง
นำเสนอความวิถยานิพนธ์
ในโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การวิจัยวัฒนธรรมสยามศึกษา (ศิลปะการแสดง)
ในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2561
ณ ห้องศรีสุริยวงศ์ A ชั้น 11 โรงแรมตะวันนา กรุงเทพมหานคร
จัดโดย ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ร่วมกับ สาขาปรัชญา สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสภา

ภาคผนวก จ

งานเสวนา เรื่อง “กลืนอายุละคริ้ว ปี 2018 วัฒนธรรมเทียนจิน”

ในวันที่ 24-25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561

ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ฉ

นำเสนอวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อตรวจสอบและวิพากษ์ข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ในวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2562
ณ ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตรวจสอบและวิพากษ์ข้อมูลวิทยานิพนธ์หัวข้อ “นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ”
กับผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริดา มโนมัยพิบูลย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
ภัทรรา โต๊ะบุรินทร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรพงศ์ แสนไสย
วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2562 ณ ภาควิชานาฏยศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ช

ใบประจำตัวต่างด้าว ของ นางเลียมตี แซ่ลิ้ม

ชื่อ นาง น้อย น้อย

ตงช้อ หรือพิมพ์ ดาญน้อ

แบบ ง

ชาติ สยาม ไททง
 เกิด พ.ศ. ๒๔๕๖
 ที่เกิด บ้านน้อย
 ช่าง ตัวเล็ก
 เข้ามาประเทศไทย โดย เรือ
มหาสมุทร
 วันที่ ๙ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๐
 บัญชีคนเข้าเมืองที่ ๕๗๗
 ใบอนุญาต ชกครวท ๕๕๖๗
 สูง ๑๕๕ เซนติเมตร
 เครื่องหมาย ตำนัน

นาง น้อย น้อย พ.ศ. ๒๔๖๐
 วันที่ ๑๑ เดือน ๑๑ พ.ศ. ๒๔๖๐

นาง น้อย น้อย

ภาคผนวก ซ

หนังสือประจำตัวต่างด้าว ของ นายเชิงเจียว แซ่ติม (เดิม แซ่หวัง)

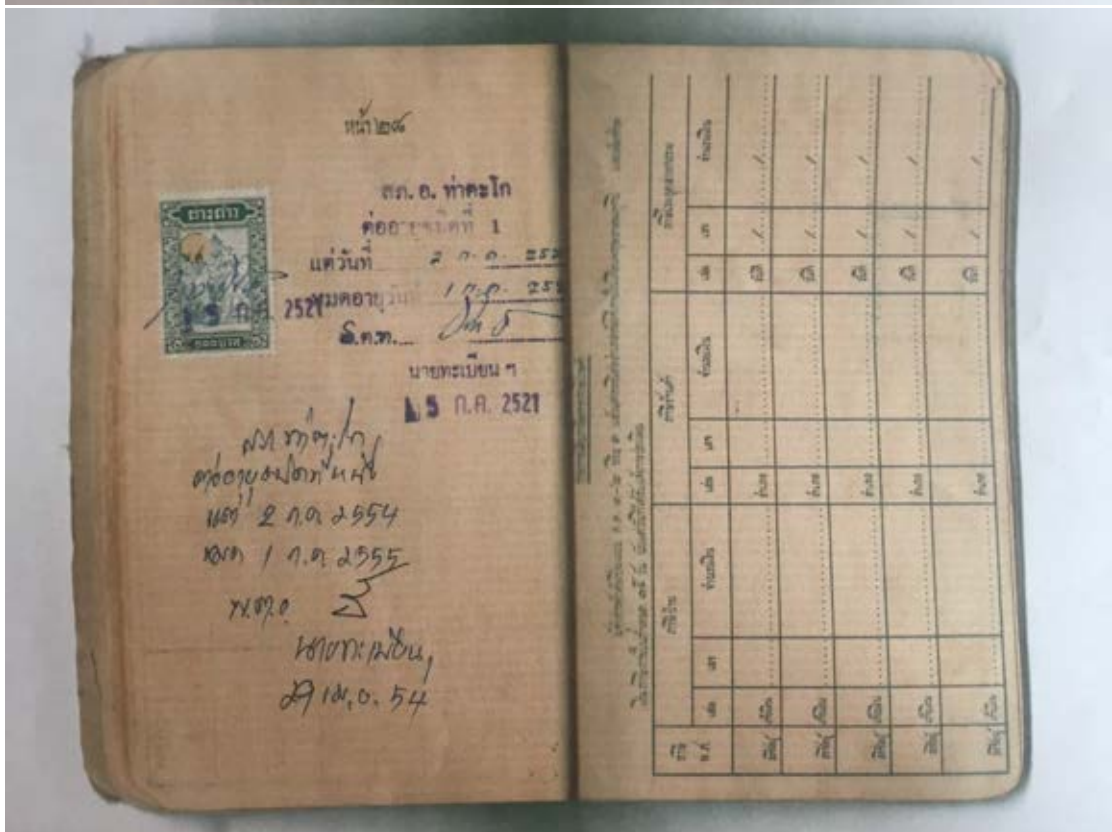

ภาคผนวก ญ

หนังสือราชการจากกระทรวงมหาดไทย ถึง ผู้ว่าราชการ ทุกจังหวัด
เรื่อง การสร้างรูปเคารพพระอวโลติเกศวร โพธิสัตว์กวนอิม ถวายเป็นพระราชากุศล
และเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2555

ภาคผนวก ญ

ด่วนที่สุด

ที่ มท ๐๒๐๑.๑ / ว ๑๐๑พ

กระทรวงมหาดไทย
ถนนรัชฎาภิเศก กทม. ๑๐๒๐๐

๕ มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง การสร้างรูปเคารพพระอวโลกิเตศวร โพธิสัตว์กวนอิม ถวายเป็นพระราชกุศลและเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการสร้างรูปเคารพพระอวโลกิเตศวร โพธิสัตว์กวนอิม
๒. ตารางการจัดงานพิธีเททองหล่อพระโพธิสัตว์กวนอิม

ด้วยมูลนิธิมิราเคิล ออฟไลฟ์ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดีและสมาคมวัฒนธรรมวิถีพุทธไทยจีน ๒๐๐๘ ได้จัดโครงการสร้างรูปเคารพพระอวโลกิเตศวร โพธิสัตว์กวนอิม (เจ้าแม่กวนอิม) องค์ใหญ่ที่สุดในโลก ขนาดความสูง ๘๔ เมตร (เริ่มจากการปั้นและหล่อองค์ต้นแบบขนาดความสูง ๒.๑๐ เมตร และขยายใหญ่ ๔๐ เท่า) ลักษณะประทับยืนบนก้อนเมฆ มีความโดดเด่นงดงาม ผสมผสานศิลปะของไทยและจีนอย่างกลมกลืน นับเป็นองค์เจ้าแม่กวนอิมที่งดงามที่สุดและใหญ่ที่สุดเท่าที่มีการสร้างมาในประวัติศาสตร์ของศาสนาพุทธ ซึ่งจะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ของโลก เป็นถาวรวัตถุและศิลปวัตถุที่ทรงคุณค่าในพระบวรพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๗ รอบ ๘๔ พรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔ และในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๗ รอบ ๘๔ พรรษา วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ ประดิษฐาน ณ บ้านหินสี ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยกำหนดแนวทางดำเนินการ ดังนี้

๑. จัดพิธีเททองหล่อชิ้นส่วนขององค์พระอวโลกิเตศวร โพธิสัตว์กวนอิม ในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๕ เวลา ๑๘.๐๐ น. โดยทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ทรงรับเชิญเสด็จเป็นองค์ประธานประกอบพิธีเททองฯ ณ หน้าวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. กำหนดประกอบพิธีเททอง ณ จังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านอีก ๗ ประเทศ ประกอบด้วยประเทศจีน เมียนมาร์ ลาว เวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย และสิงคโปร์ โดยอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ขนาดความสูง ๒.๑๐ เมตร มาให้ประชาชนสักการะ และเปิดโอกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาปิดทองพระหัตถ์ (ขนาดวัดจากปลายนิ้วมือกลางถึงข้อมือยาว ๔ เมตร) ซึ่งจะเคลื่อนย้ายโดยรถพ่วง รวมทั้งลงนามในสมุดลงนามถวายพระพร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในโอกาสสมทวงคลเพื่อรวบรวมนำขึ้นทูลเกล้าฯ ต่อไป

๓. ขอความร่วมมือจังหวัดให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการฯ ดังนี้

๓.๑ ขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานในพิธีเปิดงานสักการะองค์ต้นแบบพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์กวนอิม และปิดทองพระหัตถ์ทั้ง ๒ ข้าง ในพื้นที่จังหวัดเป็นปฐมฤกษ์ รวมทั้งเป็นผู้นำราษฎรร่วมลงนามถวายพระพร

๓.๒ จัดเตรียมสถานที่ประกอบพิธีให้สมเด็จพระเกียรติ โดยขอความร่วมมือนิมนต์พระสงฆ์สมณศักดิ์เจริญพุทธมนต์ในพิธีเปิดงานฯ และเจริญชัยมงคลคาถา ในวันประกอบพิธีเททอง ซึ่งมูลนิธิมิราเคิล ออฟไลฟ์ฯ และสมาคมฯ จะได้ร่วมกันพิจารณาเชิญบุคคลที่เหมาะสมเป็นประธานประกอบพิธีดังกล่าว

- ๒ -

๓.๓ ขอความร่วมมือประสานสื่อแขนงต่าง ๆ ภายในจังหวัด ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดงานดังกล่าวให้ประชาชนได้รับทราบอย่างแพร่หลาย รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และ ๒ (สามารถดูได้ที่เว็บไซต์ กองกลาง หัวข้อ “งานสำคัญ”)

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินโครงการสร้างรูปเคารพพระอวโลกิเตศวร โพธิสัตว์กวนอิม เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาและเปิดโอกาสให้พสกนิกรชาวไทยในทุกหมู่เหล่า ได้ร่วมแสดงความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเนื่องในโอกาสมหามงคลดังกล่าว จึงขอความร่วมมือจังหวัด

๑. พิจารณาให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการฯ ตามที่สมาคมฯ ร้องขอ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเหมาะสม โดยประสานให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ร่วมดำเนินการ ซึ่งกระทรวงมหาดไทย ได้แจ้งขอให้สมาคมฯ ประสานขอความร่วมมือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกระทรวงวัฒนธรรม สั่งการให้หน่วยงานในสังกัดในพื้นที่จังหวัด ร่วมดำเนินโครงการดังกล่าวด้วยแล้ว

๒. ในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนเข้าร่วมและบริจาคสมทบในโครงการฯ ขอให้เป็นไปตามกำลังศรัทธาและความสมัครใจด้วย

ทั้งนี้ สมาคมฯ ได้มอบหมายร้อยตำรวจโทเชาวรินทร์ ลัทธศักดิ์ศิริ โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๑๒ ๑๓๘๔ และ นายเบาหวิว มณีแจ่ม โทรศัพท์ ๐๘ ๑๑๓๖ ๗๑๖๗ เป็นผู้ประสานการดำเนินการและเป็นส่วนล่วงหน้าในการประสานงานกับจังหวัดโดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายพระนาย สุวรรณรัฐ)

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

สำนักงานปลัดกระทรวง

กองกลาง

โทร. ๐-๒๒๒๑-๐๑๔๒ (มท) ๕๐๓๐๒

โครงการสร้างรูปเคารพพระอวโลกิเตศวร โพธิสัตว์กวนอิม

ความเป็นมา

ด้วยมูลนิธิมีวาเคลออปโลที ในพุทธระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี และสมาคมวัฒนธรรมวิถีพุทธไทยจีน 2008 ได้จัดโครงการสร้างรูปเคารพพระอวโลกิเตศวร โพธิสัตว์กวนอิม ที่ประชาชนโดยทั่วไปนิยมเรียกว่า "เจ้าแม่กวนอิม" องค์ใหญ่ที่สุดในโลก ด้วยขนาดความสูง 84 เมตร ลักษณะประทับยืนบนก้อนเมฆ มีความโดดเด่นงดงามด้วยการผสมผสานศิลปะของไทยและจีนอย่างกลมกลืน นับเป็นองค์เจ้าแม่กวนอิมที่งดงามที่สุดและใหญ่โตที่สุดเท่าที่มีการสร้างมาในประวัติศาสตร์ของศาสนาพุทธทั้งฝ่ายเถรวาทของไทยและฝ่ายมหายานของจีน

เจ้าแม่กวนอิมซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์ที่ได้ชื่อว่ามีเมตตาบารมีสูง ผู้ใดสักการะบูชาแล้วจะได้รับการปกป้องรักษาคุ้มครองให้ปลอดภัยแคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งภัยจากน้ำ ภัยจากลม และภัยจากไฟ นอกจากนี้หากผู้สักการะบูชาขอพรให้บังเกิดโชคลาภทำมาค้าขึ้น กิจการงานมีความเจริญก้าวหน้า ก็มักประสบความสำเร็จ รวมไปถึงผู้ปรารถนาจะได้บุตรก็มักไปสักการะขอพรจากเจ้าแม่กวนอิม

เจ้าแม่กวนอิมองค์นี้ จะเป็นถาวรวัตถุและศิลปะวัตถุที่ทรงคุณค่าในพระบวรพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 7 รอบ 84 พรรษาในวันที่ 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2554 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุครบ 7 รอบ 84 พรรษาในวันที่ 12 สิงหาคม พุทธศักราช 2559 ซึ่งโครงการจะแล้วเสร็จสมบูรณ์

การดำเนินงาน

สมาคมวัฒนธรรมวิถีพุทธไทยจีน 2008 ได้ศึกษาประวัติของเจ้าแม่กวนอิม จัดส่งคณะผู้แทนสมาคมเดินทางไปศึกษาและเก็บข้อมูลในประเทศจีนมากกว่า 30 ครั้ง ตามหัวเมืองต่างๆ ๓๐ โรงงานที่เคยก่อสร้างมีผลงานเป็นที่ประจักษ์หลายแห่ง

สุดท้ายจากการแนะนำของ พลตำรวจเอก สว่าง บุญนาค ให้หาช่างและโรงงานในประเทศไทย และด้วยคำปรารภว่า "ให้งานสร้างเจ้าแม่กวนอิมองค์นี้ เป็นความภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ" จึงมีการติดต่อกับ นายถวัลย์ เมืองช้าง บริษัท เอเชีย ไฟน์ อาร์ท จำกัด และได้เสนอศิลปินผู้ออกแบบคือ นายพยัคฆ์ ชื่นเย็น ผู้มีความรู้ความสามารถ มีการศึกษาประวัติเจ้าแม่กวนอิมอย่างแตกฉาน ทั้งมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์เจ้าแม่กวนอิม เป็นแรงบันดาลใจให้รังสรรค์ชิ้นงานที่มีคุณค่าทางศิลปะ อีกทั้งได้รวบรวมปฏิมากรที่มีฝีมือเชิงช่าง มาทำการปั้นเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบประกอบด้วยนายภราดร เชิดชู ,นายสมควร ชุ่มตระกูล ,นายธนาพร นาดวานิชยกุล และทีมงาน โดยการกำกับดูแลของศิลปินนายพยัคฆ์ ชื่นเย็น อย่างใกล้ชิดและด้วยความทุ่มเท จึงได้ผลงานองค์ต้นแบบขนาดความสูง 2.10 เมตร และได้มอบให้โรงหล่อของ บริษัท เอเชีย ไฟน์ อาร์ท โดยนายถวัลย์ เมืองช้าง ดำเนินการขยายใหญ่ 40 เท่า เป็นองค์เจ้าแม่กวนอิมขนาดความสูง 84 เมตร ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และหล่อด้วยวัสดุที่ดีที่สุดเป็นเนื้อสำริด ที่สั่งตรงจากประเทศอังกฤษ

ขบวนการหล่อเจ้าองค์แม่กวนอิม

การหล่อองค์ดินแบบขนาดความสูง 2.10 เมตร ได้ประกอบพิธีหล่อที่มณฑลพิธีหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เชียงแสนกันจันทน์ ถนนเพชรเกษม อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยมี พระเดชพระคุณ พระธรรมสิทธินายก ผู้แทนเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธมาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และนายสุเทพ โกมลภมร ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี เป็นประธานฝ่ายฆราวาส ทำการเททองเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พุทธศักราช 2554 จากองค์ดินแบบได้ถูกนำไปขยายใหญ่ 40 เท่า ซึ่งจะเริ่มทำการเททองหล่อส่วนต่างๆเป็นชิ้นและนำไปประกอบเป็นองค์เจ้าแม่กวนอิม โดยเริ่มต้นที่หน้าวิหารหลวงพ่อบรมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกราบทูลเชิญ ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี พระธิดาองค์โตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงประกอบพิธี เป็นปฐมฤกษ์ วันที่ 10 มีนาคม พุทธศักราช 2555 เวลา 17.30 น. และเคลื่อนย้ายไปประกอบพิธีเททองหล่อในจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ ไทย นคร 77 จังหวัด และประเทศเพื่อนบ้านอีก 7 ประเทศ อันได้แก่ ประเทศจีน ,ประเทศพม่า ,ประเทศลาว ,ประเทศเวียดนาม ,ประเทศกัมพูชา ,ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ ซึ่งจะเป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่มีการประกอบพิธีเททองหล่อเจ้าแม่กวนอิมทั่วประเทศไทย 77 จังหวัด และประเทศเพื่อนบ้าน 7 ประเทศ

สถานที่ประดิษฐาน

เมื่อการเททองหล่อส่วนต่างๆขององค์เจ้าแม่กวนอิมแล้ว จะจัดส่งมาประกอบ ณ สถานที่อันเรียกว่า "ตำหนักเจ้าแม่กวนอิม" Guan Yin Palace ตั้งอยู่ที่ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีเหตุผลสำคัญสนับสนุน 4 ประการคือ

1. จุดที่ตั้งโครงการหันหน้าไปทางทิศตะวันออก จะถึงทะเลอ่าวไทย เชื่อมต่อมหาสมุทรแปซิฟิก ด้านหลังหันไปทางทิศตะวันตกจะถึงทะเลอันดามัน เชื่อมต่อถึงมหาสมุทรอินเดีย แผ่นดินอัศจรรย์เช่นนี้ เมื่อเจ้าแม่กวนอิมมาประดิษฐาน นักปราชญ์ผู้รู้ลักษณะภูมิประเทศ (ฮวงจุ้ย) และคณะสงฆ์มหานิกายจากประเทศจีน ต่างแสดงความคิดว่า หลังจากน้ำ พลังจากลม ซึ่งมาจากมหาสมุทรทั้งสองฟากฝั่ง จะส่งให้เจ้าแม่กวนอิมองค์นี้มีความศักดิ์สิทธิ์เปี่ยมด้วยพละทานภาพมหากาล จะส่งผลให้ประเทศไทยสงบร่มเย็น มีสันติสุขมั่นคง และเจริญใหญ่ล้นตลอดกาลนาน
2. พิจารณาที่ตั้งของจังหวัดราชบุรี หากวัดระยะทางในแนวตรงขึ้นไปทางทิศเหนือถึงจังหวัดเชียงราย ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือถึงจังหวัดนครพนม และลงไปทางทิศใต้ถึงจังหวัดนครราชสีมา จะมีระยะใกล้เคียงจนเกือบจะเท่ากัน ซึ่งสามารถพิสูจน์ทราบได้จากแผนที่ประเทศไทยทุกฉบับ จังหวัดราชบุรีจึงเป็นเสมือนศูนย์กลางของประเทศไทย
3. ในประวัติศาสตร์ เมืองราชบุรียังเป็นถิ่นพำนักของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช องค์ปฐมบรมกษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรี เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี ระหว่างปีพุทธศักราช 2301 ถึง 2310 ต่อมาได้เถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ทรงสร้างกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงทรงสถาปนาพระราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่ 6 เมษายน พุทธศักราช 2325 กิลกิตสถาพรและเจริญใหญ่ล้นมาถึงปัจจุบัน มีพระมหากษัตริย์สืบราชสันตติวงศ์ต่อเนื่องมาถึง 9 รัชกาล ราชบุรีจึงมีความหมายตรงกับชื่อคือเมืองของพระราชา

4. สืบค้นประวัติของศาสนาพุทธย้อนหลังไปถึงยุคสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ผู้เลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาได้ส่งพระธรรมทูตชุดหนึ่งซึ่งประกอบด้วยพระอูตตระเถระและพระโสณเถระ ได้เดินทางจากอินเดียผ่านศรีลังกา ผ่านแหลมมลายู ผ่านอาณาจักรศรีวิชัยมาถึงดินแดนอันเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน ได้เลือกลงหลักปักฐานที่บ้านคูบัว เมืองราชบุรีเป็นจุดเริ่มต้นการเผยแผ่ศาสนาพุทธ กระทบประเทศไทยในภูมิภาคนี้ล้วนมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ

ด้วยคุณลักษณะที่สำคัญทั้ง 4 ประการดังกล่าวราชบุรีจึงเป็นดินแดนที่เหมาะสมในการประดิษฐานรูปเคารพองค์เจ้าแม่กวนอิมที่ใหญ่ที่สุดในโลกและงดงามที่สุดในโลก ทั้งยังมีศักยภาพที่โดดเด่นสามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่หลักธรรมตามแนวพระโพธิสัตว์ ให้กระจายไปทั่วทุกทิศานุทิศ

การมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยที่เจ้าแม่กวนอิม เป็นพระโพธิสัตว์ที่มีบารมีสูงส่งเปี่ยมด้วยความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์และมวลมนุษยชาติ จึงมีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาอยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานที่ใดก็จะอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมไปสักการะบูชาภายในบ้านที่อยู่อาศัย อีกทั้งสร้างเป็นองค์รวมสำหรับสาธารณะชนได้กราบไหว้บูชา จึงไม่เป็นการยากที่จะระดมทุนสร้างรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม องค์ใหญ่ที่สุดในโลกด้วยขนาดความสูง 84 เมตร

ในโอกาสสำคัญนี้จึงขอเรียนเชิญท่านผู้มีความเคารพนับถือในเจ้าแม่กวนอิมเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าภาพบริจาคสมทบได้ตามกำลังทุนทรัพย์และความเลื่อมใสศรัทธา สามารถโอนเงินเข้าบัญชี

"สมาคมวัฒนธรรมวิถีพุทธไทยจีน 2008"

ธนาคารกรุงไทย	สาขารัฐสภา	เลขบัญชี 089-0-11111-1
ธนาคารกรุงเทพ	สาขาศรีสุริยวงศ์	เลขบัญชี 530-0-41515-4
ธนาคารไทยพาณิชย์	สาขาสุริยวงศ์	เลขบัญชี 774-221850-5
ธนาคารออมสิน	สาขาราชบุรี	เลขบัญชี 0-22222-33333-2

สำหรับผู้บริจาคจำนวน 100,000 บาทขึ้นไปจะได้รับสมนาคุณเจ้าแม่กวนอิมองค์ขนาดบูชาประจำบ้าน ขนาดสูง 54 เซนติเมตร และจารึกชื่อในอาคารประดิษฐานเพื่อประกาศนามตลอดไปชั่วกาลนาน ด้วยจำนวนจำกัดเพียงเท่าที่พื้นที่ผนังอาคารประดิษฐานสามารถจารึกชื่อได้ ซึ่งไม่เกิน 20,000 รายเท่านั้น

เมื่อโอนเงินเข้าบัญชีของสมาคมแล้ว จัดส่งหลักฐานการโอนเงินพร้อมชื่อที่อยู่มาที่ 297/2-4 ถนนเพชรเกษม อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 70000 เพื่อนำชื่อเข้าทำเนียบและจัดส่งใบเสร็จรับเงินตอบรับมายังผู้บริจาคต่อไป

ตารางการจัดงานพิธีเททองหล่อเจ้าแม่กวนอิม องค์ใหญ่ที่สุดในโลก สูง 84 เมตร

พฤษภาคมที่ 1 มีนาคม 2555	ขบวนอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมเคลื่อนไปจัดตั้งที่ด้านหน้าวิหาร พระมงคลบพิตร พระนครศรีอยุธยา
ศุกร์ที่ 2 มีนาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 12 มีนาคม 2555	เวลา 17.30 น. – 18.30 น. ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ทรงประกอบพิธีเททอง
อังคารที่ 13 มีนาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสุพรรณบุรี ขบวนตั้งที่หน้าวิหารวัดป่าเลไลยก์
พุธที่ 14 มีนาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 21 มีนาคม 2555	เวลา 17.30 น. ฯพณฯ นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี 21 ประกอบพิธีเททอง
พฤษภาคมที่ 22 มีนาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดอ่างทอง
ศุกร์ที่ 23 มีนาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทองเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อังคารที่ 27 มีนาคม 2555	เททอง
พุธที่ 28 มีนาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสิงห์บุรี ระยะทาง 40 กม.
พฤษภาคมที่ 29 มีนาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 2 เมษายน 2555	เททอง
อังคารที่ 3 เมษายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดชัยนาท ระยะทาง 53 กม.
พุธที่ 4 เมษายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยนาทเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อาทิตย์ที่ 8 เมษายน 2555	ฯพณฯพรทิวา นาคาศัย เป็นประธานเททอง
จันทร์ที่ 9 เมษายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดอุทัยธานี ระยะทาง 42 กม.
อังคารที่ 10 เมษายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 14 เมษายน 2555	เททอง

อาทิตย์ที่ 15 เมษายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดนครสวรรค์ ระยะทาง 50 กม.
จันทร์ที่ 16 เมษายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อังคารที่ 24 เมษายน 2555	เททอง
พุธที่ 25 เมษายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดกำแพงเพชร ระยะทาง 117 กม.
พฤหัสบดีที่ 26 เมษายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชรเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พฤหัสบดีที่ 3 พฤษภาคม 2555	เททอง
ศุกร์ที่ 4 พฤษภาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดตาก ระยะทาง 68 กม.
เสาร์ที่ 5 พฤษภาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดตากเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 9 พฤษภาคม 2555	เททอง
พฤหัสบดีที่ 10 พฤษภาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดลำปาง ระยะทาง 174 กม.
ศุกร์ที่ 11 พฤษภาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปางเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 12 พฤษภาคม 2555	เททอง
อาทิตย์ที่ 20 พฤษภาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดลำพูน ระยะทาง 71 กม.
จันทร์ที่ 21 พฤษภาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
ศุกร์ที่ 25 พฤษภาคม 2555	เททอง
เสาร์ที่ 26 พฤษภาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดเชียงใหม่ ระยะทาง 21 กม.
อาทิตย์ที่ 27 พฤษภาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 4 มิถุนายน 2555	เททอง
อังคารที่ 5 มิถุนายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดแม่ฮ่องสอน ระยะทาง 349 กม.
พุธที่ 6 มิถุนายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อาทิตย์ที่ 10 มิถุนายน 2555	เททอง

จันทร์ที่ 11 มิถุนายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดเชียงราย ระยะทาง 182 กม.
อังคารที่ 12 มิถุนายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงรายเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 20 มิถุนายน 2555	เททอง
พฤหัสบดีที่ 21 มิถุนายน 2555	เคลื่อนขบวนไปแม่สาย ผ่านพิธีการเข้าเมืองไปท่าซี้เหล็ก ประเทศพม่า ไปเชียงตุง แล้วต่อไปเชียงรุ่ง
ศุกร์ที่ 22 มิถุนายน 2555	ผู้ว่าราชการมณฑลยูนนานผู้ว่าเมืองเชียงรุ่ง เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ และปิดทองพระหัตถ์
พฤหัสบดีที่ 28 มิถุนายน 2555	เททอง
ศุกร์ที่ 29 มิถุนายน 2555	เคลื่อนขบวนมาที่เมืองเชียงตุง
เสาร์ที่ 30 มิถุนายน 2555	เปิดงาน
พุธที่ 4 กรกฎาคม 2555	เททอง
พฤหัสบดีที่ 5 กรกฎาคม 2555	เคลื่อนขบวนผ่านแม่สาย ค้างแรมที่แม่สาย
ศุกร์ที่ 6 กรกฎาคม 2555	เคลื่อนขบวนต่อไปจังหวัดพะเยา ระยะทาง 154 กม.
เสาร์ที่ 7 กรกฎาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยาเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พฤหัสบดีที่ 12 กรกฎาคม 2555	เททอง
ศุกร์ที่ 13 กรกฎาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดน่าน ระยะทาง 176 กม.
เสาร์ที่ 14 กรกฎาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดน่านเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
ศุกร์ที่ 20 กรกฎาคม 2555	เททอง
เสาร์ที่ 21 กรกฎาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดแพร่ ระยะทาง 118 กม.
อาทิตย์ที่ 22 กรกฎาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
ศุกร์ที่ 27 กรกฎาคม 2555	เททอง

เสาร์ที่ 28 กรกฎาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดอุดรดิคค์ ระยะทาง 74 กม.
อาทิตย์ที่ 29 กรกฎาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิคค์เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 4 สิงหาคม 2555	เททอง
อาทิตย์ที่ 5 สิงหาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสุโขทัย ระยะทาง 100 กม.
จันทร์ที่ 6 สิงหาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัยเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 13 สิงหาคม 2555	เททอง
อังคารที่ 14 สิงหาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดพิษณุโลก ระยะทาง 118 กม.
พุธที่ 15 สิงหาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลกเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 22 สิงหาคม 2555	เททอง
พฤหัสบดีที่ 23 สิงหาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดพิจิตร ระยะทาง 73 กม.
ศุกร์ที่ 24 สิงหาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตรเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
ศุกร์ที่ 30 สิงหาคม 2555	เททอง
เสาร์ที่ 31 สิงหาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดเพชรบูรณ์ ระยะทาง 229 กม.
อาทิตย์ที่ 1 กันยายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 8 กันยายน 2555	เททอง
อาทิตย์ที่ 9 กันยายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดลพบุรี ระยะทาง 170 กม.
จันทร์ที่ 10 กันยายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อาทิตย์ที่ 16 กันยายน 2555	เททอง
จันทร์ที่ 17 กันยายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสระบุรี ระยะทาง 46 กม.
อังคารที่ 18 กันยายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ดินแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 24 กันยายน 2555	เททอง

อังคารที่ 25 กันยายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดนครราชสีมา ระยะทาง 152 กม.
พุธที่ 26 กันยายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมาเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 6 ตุลาคม 2555	เททอง
อาทิตย์ที่ 7 ตุลาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดชัยภูมิ ระยะทาง 119 กม.
จันทร์ที่ 8 ตุลาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อาทิตย์ที่ 14 ตุลาคม 2555	เททอง
จันทร์ที่ 15 ตุลาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดมหาสารคาม ระยะทาง 176 กม.
อังคารที่ 16 ตุลาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคามเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อังคารที่ 24 ตุลาคม 2555	เททอง
พุธที่ 25 ตุลาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดร้อยเอ็ด ระยะทาง 40 กม.
พฤหัสบดีที่ 26 ตุลาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พฤหัสบดีที่ 1 พฤศจิกายน 2555	เททอง
ศุกร์ที่ 2 พฤศจิกายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะทาง 47 กม.
เสาร์ที่ 3 พฤศจิกายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
ศุกร์ที่ 9 พฤศจิกายน 2555	เททอง
เสาร์ที่ 10 พฤศจิกายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดขอนแก่น ระยะทาง 77 กม.
อาทิตย์ที่ 11 พฤศจิกายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 19 พฤศจิกายน 2555	เททอง
อังคารที่ 20 พฤศจิกายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดหนองบัวลำภู ระยะทาง 231 กม.
พุธที่ 21 พฤศจิกายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภูเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 26 พฤศจิกายน 2555	เททอง

อังคารที่ 27 พฤศจิกายน 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดเลย ระยะทาง 106 กม.
พุธที่ 28 พฤศจิกายน 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดเลยเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อังคารที่ 4 ธันวาคม 2555	เททอง
พุธที่ 5 ธันวาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดอุดรธานี ระยะทาง 152 กม.
พฤหัสบดีที่ 6 ธันวาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 15 ธันวาคม 2555	เททอง
อาทิตย์ที่ 16 ธันวาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดหนองคาย ระยะทาง 51 กม.
จันทร์ที่ 17 ธันวาคม 2555	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคายเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อาทิตย์ที่ 23 ธันวาคม 2555	เททอง
จันทร์ที่ 24 ธันวาคม 2555	เคลื่อนขบวนไปเวียงจันทน์
อังคารที่ 25 ธันวาคม 2555	เจ้าแขวงเวียงจันทน์ เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ และปิดทองพระหัตถ์
พุธที่ 2 มกราคม 2556	เททอง
พฤหัสบดีที่ 3 มกราคม 2556	เคลื่อนขบวนกลับเข้าฝั่งไทยไปจังหวัดบึงกาฬ
ศุกร์ที่ 4 มกราคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดบึงกาฬเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อังคารที่ 8 มกราคม 2556	เททอง
พุธที่ 9 มกราคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดนครพนม ระยะทาง
พฤหัสบดีที่ 10 มกราคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 16 มกราคม 2556	เททอง
พฤหัสบดีที่ 17 มกราคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสกลนคร ระยะทาง 93 กม.
ศุกร์ที่ 18 มกราคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนครเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 23 มกราคม 2556	เททอง

พฤษภาคมที่ 24 มกราคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดมุกดาหาร ระยะทาง 119 กม.
ศุกร์ที่ 25 มกราคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 30 มกราคม 2556	เททอง
พฤษภาคมที่ 31 มกราคม 2556	เคลื่อนขบวนออกเดินทางเข้าสะพานะเขต ไปเมืองตองฮา เวียดนาม
ศุกร์ที่ 1 กุมภาพันธ์ 2556	เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม และปิดทองพระหัตถ์
อังคารที่ 5 กุมภาพันธ์ 2556	เททอง
พุธที่ 6 กุมภาพันธ์ 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดอำนาจเจริญ ระยะทางจากเวียดนามมามุกดาหารจากมุกดาหารไปอำนาจเจริญ ระยะทาง 88 กม.
พฤษภาคมที่ 7 กุมภาพันธ์ 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดอำนาจเจริญเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 11 กุมภาพันธ์ 2556	เททอง
อังคารที่ 12 กุมภาพันธ์ 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดยโสธร ระยะทาง
พุธที่ 13 กุมภาพันธ์ 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธรเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อาทิตย์ที่ 17 กุมภาพันธ์ 2556	เททอง
จันทร์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 98 กม.
อังคารที่ 19 กุมภาพันธ์ 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 27 กุมภาพันธ์ 2556	เททอง
พฤษภาคมที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดศรีสะเกษ ระยะทาง 61 กม.
ศุกร์ที่ 1 มีนาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 7 มีนาคม 2556	เททอง
พฤษภาคมที่ 8 มีนาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสุรินทร์ ระยะทาง 105 กม.
ศุกร์ที่ 9 มีนาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
ศุกร์ที่ 15 มีนาคม 2556	เททอง

เสาร์ที่ 16 มีนาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดบุรีรัมย์ ระยะทาง 50 กม.
อาทิตย์ที่ 17 มีนาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 25 มีนาคม 2556	ฯพณฯ นายชัย ชิดชอบ ประธานเททอง
อังคารที่ 26 มีนาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสระแก้ว ระยะทาง
พุธที่ 27 มีนาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้วเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อังคารที่ 2 เมษายน 2556	เททอง เสนาะ เทียนทอง
พุธที่ 3 เมษายน 2556	เคลื่อนขบวนไปกรุงเทพมหานคร
พฤหัสบดีที่ 4 เมษายน 2556	เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมและปิดทองพระหัตถ์ 2 ซ้าง
พุธที่ 10 เมษายน 2556	เททอง
พฤหัสบดีที่ 11 เมษายน 2556	เคลื่อนขบวนกลับเข้าจังหวัดจันทบุรี ระยะทาง
ศุกร์ที่ 12 เมษายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พฤหัสบดีที่ 18 เมษายน 2556	เททอง
ศุกร์ที่ 19 เมษายน 2556	เคลื่อนขบวนกลับเข้าจังหวัดตราด ระยะทาง 70 กม.
เสาร์ที่ 20 เมษายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดตราดเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 24 เมษายน 2556	เททอง
พฤหัสบดีที่ 25 เมษายน 2556	เคลื่อนขบวนกลับเข้าจังหวัดระยอง ระยะทาง 110 กม.
ศุกร์ที่ 26 เมษายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดระยองเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พฤหัสบดีที่ 2 พฤษภาคม 2556	เททอง
ศุกร์ที่ 3 พฤษภาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดชลบุรี พัทยา ระยะทาง 60 กม.
เสาร์ที่ 4 พฤษภาคม 2556	ฯพณฯ สนธยา คุณปลื้ม เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร

- พุธที่ 8 พฤษภาคม 2556 เคลื่อนขบวนไปตัวจังหวัดชลบุรี
- พฤหัสบดีที่ 9 พฤษภาคม 2556 เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
- พุธที่ 15 พฤษภาคม 2556 ฯพณฯ นางกุสมล คุณปลื้ม ประธานเททอง
- พฤหัสบดีที่ 16 พฤษภาคม 2556 เคลื่อนขบวนไปจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะทาง 71 กม.
- ศุกร์ที่ 17 พฤษภาคม 2556 เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทราเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
- พฤหัสบดีที่ 23 พฤษภาคม 2556 เคลื่อนขบวนไปจังหวัดปราจีนบุรี ระยะทาง 76 กม.
- ศุกร์ที่ 24 พฤษภาคม 2556 เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
- พฤหัสบดีที่ 30 พฤษภาคม 2556 เททอง
- ศุกร์ที่ 31 พฤษภาคม 2556 เคลื่อนขบวนไปจังหวัดนครนายก ระยะทาง 29 กม.
- เสาร์ที่ 1 มิถุนายน 2556 เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายกเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
- พุธที่ 5 มิถุนายน 2556 เททอง
- พฤหัสบดีที่ 6 มิถุนายน 2556 เคลื่อนขบวนไปจังหวัดปทุมธานี ระยะทาง 46 กม.
- ศุกร์ที่ 7 มิถุนายน 2556 เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
- พฤหัสบดีที่ 13 มิถุนายน 2556 เททอง
- ศุกร์ที่ 14 มิถุนายน 2556 เคลื่อนขบวนไปจังหวัดนนทบุรี ระยะทาง 20 กม.
- เสาร์ที่ 15 มิถุนายน 2556 เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
- ศุกร์ที่ 21 มิถุนายน 2556 เททอง
- เสาร์ที่ 22 มิถุนายน 2556 เคลื่อนขบวนไปจังหวัดนครปฐม ระยะทาง
- อาทิตย์ที่ 23 มิถุนายน 2556 เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐมเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
- อาทิตย์ที่ 30 มิถุนายน 2556 เททอง

จันทร์ที่ 1 กรกฎาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดกาญจนบุรี ระยะทาง
อังคารที่ 2 กรกฎาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อาทิตย์ที่ 7 กรกฎาคม 2556	เททอง ตอนค้าเคลื่อนไปอำเภอบ้านโป่ง
จันทร์ที่ 8 กรกฎาคม 2556	เวลา 09.30 น. นายอำเภอบ้านโป่งเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 10 กรกฎาคม 2556	ตอนค้าเคลื่อนไปอำเภอโพธาราม
พฤหัสบดีที่ 11 กรกฎาคม 2556	เวลา 09.30 น. นายอำเภอโพธารามเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 13 กรกฎาคม 2556	ตอนค้าเคลื่อนไปอำเภอบางแพ
อาทิตย์ที่ 14 กรกฎาคม 2556	เวลา 09.30 น. นายอำเภอบางแพเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 15 กรกฎาคม 2556	ตอนค้าเคลื่อนไปอำเภอดำเนินสะดวก
อังคารที่ 16 กรกฎาคม 2556	เวลา 09.30 น. นายอำเภอดำเนินสะดวกเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม 2556	ตอนค้าเคลื่อนไปอำเภอจอมบึง
ศุกร์ที่ 19 กรกฎาคม 2556	เวลา 09.30 น. นายอำเภอจอมบึงเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 20 กรกฎาคม 2556	ตอนค้าเคลื่อนไปอำเภอสวนผึ้ง
อาทิตย์ที่ 21 กรกฎาคม 2556	เวลา 09.30 น. นายอำเภอสวนผึ้งเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 22 กรกฎาคม 2556	ตอนค้าเคลื่อนไปอำเภอบ้านคา
อังคารที่ 23 กรกฎาคม 2556	เวลา 09.30 น. นายอำเภอบ้านคาเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 24 กรกฎาคม 2556	ตอนค้าเคลื่อนไปอำเภอปากท่อ
พฤหัสบดีที่ 25 กรกฎาคม 2556	เวลา 09.30 น. นายอำเภอปากท่อเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร

เสาร์ที่ 27 กรกฎาคม 2556	ตอนค่ำเคลื่อนไปอำเภอวัดเพลง
อาทิตย์ที่ 28 กรกฎาคม 2556	เวลา 09.30 น. นายอำเภอวัดเพลงเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร ตอนค่ำเคลื่อนไปอำเภอเมืองราชบุรี
จันทร์ที่ 29 กรกฎาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
ศุกร์ที่ 2 สิงหาคม 2556	เททอง
เสาร์ที่ 3 สิงหาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระยะทาง 220 กม.
อาทิตย์ที่ 4 สิงหาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 7 สิงหาคม 2556	เททอง
พฤหัสบดีที่ 8 สิงหาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดชุมพร ระยะทาง 183 กม.
ศุกร์ที่ 9 สิงหาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อาทิตย์ที่ 11 สิงหาคม 2556	เททอง
จันทร์ที่ 12 สิงหาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสุราษฎร์ธานี ระยะทาง 193 กม.
อังคารที่ 13 สิงหาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานีเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
ศุกร์ที่ 16 สิงหาคม 2556	เททอง
เสาร์ที่ 17 สิงหาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะทาง 134 กม.
อาทิตย์ที่ 18 สิงหาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 21 สิงหาคม 2556	เททอง เคลื่อนขบวนไปจังหวัดพัทลุง ระยะทาง 123 กม.
พฤหัสบดีที่ 22 สิงหาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุงเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 24 สิงหาคม 2556	เททอง

อาทิตย์ที่ 25 สิงหาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ระยะทาง 187 กม.
จันทร์ที่ 26 สิงหาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
ศุกร์ที่ 30 สิงหาคม 2556	เททอง
เสาร์ที่ 31 สิงหาคม 2556	เคลื่อนขบวนเข้ามาเลเซีย ไปปีนัง
อาทิตย์ที่ 1 กันยายน 2556	เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมและปิดทองพระหัตถ์ 2 ช้าง
พฤหัสบดีที่ 5 กันยายน 2556	เททอง
ศุกร์ที่ 6 กันยายน 2556	เคลื่อนขบวนไปสิงคโปร์
เสาร์ที่ 7 กันยายน 2556	เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมและปิดทองพระหัตถ์ 2 ช้าง
พุธที่ 11 กันยายน 2556	เททอง
พฤหัสบดีที่ 12 กันยายน 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดนราธิวาส
ศุกร์ที่ 13 กันยายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 14 กันยายน 2556	เททอง
อาทิตย์ที่ 15 กันยายน 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดยะลา ระยะทาง 128 กม.
จันทร์ที่ 16 กันยายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อังคารที่ 17 กันยายน 2556	เททอง
พุธที่ 18 กันยายน 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดปัตตานี ระยะทาง 35 กม.
พฤหัสบดีที่ 19 กันยายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
ศุกร์ที่ 20 กันยายน 2556	เททอง
เสาร์ที่ 21 กันยายน 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสตูล ระยะทาง 125 กม.
อาทิตย์ที่ 22 กันยายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 23 กันยายน 2556	เททอง

อังคารที่ 24 กันยายน 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดตรัง ระยะทาง 140 กม.
พุธที่ 25 กันยายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พฤหัสบดีที่ 26 กันยายน 2556	เททอง
ศุกร์ที่ 27 กันยายน 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดกระบี่ ระยะทาง 176 กม.
เสาร์ที่ 28 กันยายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อาทิตย์ที่ 29 กันยายน 2556	เททอง
จันทร์ที่ 30 กันยายน 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดภูเก็ต ระยะทาง 87 กม.
อังคารที่ 1 ตุลาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 14 ตุลาคม 2556	เททอง
อังคารที่ 15 ตุลาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดพังงา ระยะทาง 87 กม.
พุธที่ 16 ตุลาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 19 ตุลาคม 2556	เททอง
อาทิตย์ที่ 20 ตุลาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดระนอง ระยะทาง 117 กม.
จันทร์ที่ 21 ตุลาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดระนอง เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พุธที่ 23 ตุลาคม 2556	เททอง
พฤหัสบดีที่ 24 ตุลาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปอำเภอหัวหิน ระยะทาง 257 กม.
ศุกร์ที่ 25 ตุลาคม 2556	เวลา 09.30 น. นายอำเภอหัวหิน เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
อาทิตย์ที่ 27 ตุลาคม 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดเพชรบุรี ระยะทาง 65 กม.
จันทร์ที่ 28 ตุลาคม 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี เปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิม องค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
พฤหัสบดีที่ 31 ตุลาคม 2556	เททอง

ศุกร์ที่ 1 พฤศจิกายน 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสมุทรสงคราม ระยะทาง 37 กม.
เสาร์ที่ 2 พฤศจิกายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงครามเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
จันทร์ที่ 4 พฤศจิกายน 2556	เททอง
อังคารที่ 5 พฤศจิกายน 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสมุทรสาคร ระยะทาง 36 กม.
พุธที่ 6 พฤศจิกายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาครเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
เสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน 2556	เททอง
อาทิตย์ที่ 10 พฤศจิกายน 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดสมุทรปราการ ระยะทาง
จันทร์ที่ 11 พฤศจิกายน 2556	เวลา 09.30 น. ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการเปิดงานสักการะเจ้าแม่กวนอิมองค์ต้นแบบ ปิดทองพระหัตถ์ และลงนามถวายพระพร
ศุกร์ที่ 15 พฤศจิกายน 2556	เททอง
เสาร์ที่ 16 พฤศจิกายน 2556	เคลื่อนขบวนไปจังหวัดกรุงเทพมหานคร

หมายเหตุ 1.เมื่อขบวนเข้ากรุงเทพมหานคร จะอัญเชิญไปให้ประชาชนชาวกรุงเทพมหานคร สักการะที่สวนหลวง ร.9 ,สวนลุมพินี ,สวนจตุจักร ,ลานพระรูปทรงม้า ,ลานอนุสาวรีย์วงเวียนใหญ่ จำนวนวันจะพิจารณาต่อไป
2.จะได้ขออนุญาตจัดพิธีเททองส่วนสุดท้ายที่สนามหลวง

ภาคผนวก ก
ใบรับรองการนำเสนอข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ใบรับรองการนำเสนอข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : “นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ”
 (PERFORMANCES IN CHINESE NEW YEAR FESTIVAL
 AT PAK NAM PHO)
 โดย : นางสาวภูริดา เรืองจิรยศ
 หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย
 ภาควิชานาฏศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการได้พิจารณาการนำเสนอข้อมูลของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า
 มีข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลถูกต้อง จึงลงนามไว้เป็นสำคัญ

 ..... ประธานกรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดา มโนมัยพิบูลย์)

 ..... กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธา ได้ะบุรินทร์)

 ..... กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรพงศ์ แสนไสย)

(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุณหรัญษ์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

วันที่ 17 มีนาคม 2562

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ภุริตา เรืองจิรยศ
วัน เดือน ปี เกิด	18 พฤษภาคม 2526
สถานที่เกิด	จังหวัดนครสวรรค์
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2547 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2551 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะ ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2562 ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	199/190 หมู่บ้าน K-Hall Property ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000
รางวัลที่ได้รับ	เยาวชนดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี 2544